

regiis commodis, ut sibi videbatur, necessarium capefferet. Id autem de salariis & sportulis, quæ ex publico ordinum militarium ærario dabantur, mensam vulgo magistralem (ut dixi) appellant, donec Carolus veniret auferendis. Sed tandem ad id faciendum duabus rationibus adductus fuit. Altera, quoniam regiis censibus per Ferdinandum multa pecunia obratis, necesse erat ad reip. commodis subueniendum, ut militibus merces assignata in ære alieno neutiquam esset. Nam primum Germani milites ad Carolum è Belgio traiciendum, xx. millibus aureorum conducti erant, totidem ex templo (ut postea dicemus) Gomecio Buitronio, viro inter Astures primario, deputatis: nã hoc ipso anno Carolus se vela facturum promittebat. Classi quæ oram maritimam tuebatur, reparandæ & instituendæ, octo millia numerabantur: præter multorum præsidiorum ædificia, præterque Nauarrorum prouinciæ stipendia, aliaque innumera impensarum genera, quæ in tam ampla regnorum possessione facienda quotidie offerebãtur. His autem omnibus sufficiendis, salariorum ablatione opportune succurri posse, cum præsertim Ferdinandi & Isabellæ regum catholicorum morte, ea quoque simul cessassent. Altera vero quæ sibi haud inferior videbatur, ut Carolus in altera regione natus, atque rerum nostrarum prorsus ignarus, dum singulis per Ximenium ablata restituit, nouis proceres beneficiis obligaret, seque cunctis amabilem redderet. Qua plane re satis ille declarabat, qua caritate & obseruantia erga regiam maiestatem esset: quãdoquidem modo regi suorum procerum, atque adeo omnium aliorum qui liberalitatibus regiis fruebantur, aduenienti applausus constaret, propria odia susque deique habebat. Sed dubitari potest, an hac in parte vir animi æqui & synceri recte statuerit: neque enim milites tantummodo commendatarios, sed aulicos nobiles, qui comitatum regium sequuntur, quorum ingens numerus est, salariis iam olim deputatis, & multa quæ regum beneficentia ex eorum censu proceribus quibusdam, priuatisque aliis collata fuerant, abstulit. Vbi ne affectibus suis indulgere crederetur, ex quo amicos & alienos multauit. Nam hæredibus magni Gonsali, quem vnice viuum semper coluerat, mortuumque itidem obseruantia prosequeretur, plusquam quingentes centena millia nummum, hac salariorum ablatione perierunt: idque Ximenius factum suum magni faciens in epistolis ad Carolum commemorat. Tello vero homini amicissimo, quem in ordinum militarium senatum elegerat, ad Batim prope Hispalim frumentariæ molæ, quæ Pelagii Correx cognomen olim tenent, ante annos quadraginta à regibus propter eius merita donatæ, rursus regio censui restitutæ, occasionem dolendi attulerunt. Magnum incrementum regiis facultatibus, ea salariorum & militarium antiquatio intulit: cæterum Ximenio ingens odium & inuidiam conflauit. Nam si paria facere volumus: haud tanti apud Carolum eius diligentia & industria habita sunt, quantum apud eos conceptum est odii, quibus viuendi auxilia in sperato demebantur. Itaque immanes illæ regii splendoris, & vetustæ aulæ impensæ, atque largissimi & munifici sumptus sub frugi homine prorsus sunt accisi, & intra certos carceres coerciti, illique tantummodo relictæ, qui necessarii omnino erant. Quam in re ne quis Ximenium omnino culpet, si modo hæc culpa & non potius laus censenda est, sciat Alexandrum Seuërum Romanorum imperatorem, qui inter optimos principes ab omnibus connumeratur, palatii maiestatem, & disciplinam restituere studentem, neminem in palatinis haberi passum, nisi necessarium hominem, malum pupillum imperatorem esse dicens, qui ex prouincialium visceribus, homines non necessarios neque reipublicæ vtilis pasceret. Supremæ igitur duntaxat curiæ senatoribus, priuatis palatii præfectis & ministris, militibus limitaneis & præsidariis, quatuoruiris capitalibus, & comitatus regii licitoribus, vrbaniis hospitiorum metatoribus, prætorianæ etiam cohorti, & si qui alii ad regiones vsus necessarii erant, salaria & stipendia, quæ de more illis dabantur, reliquit. Vnde Petrus Martyr, & Gonsalus Ouetensis, temporum illorum scriptores, suis quoque salariis priuati, calamo iniuriã illatam vlti sunt. Nam cum Ximenii præclaram virtutem antea commendassent, postea dolore instigante parum æque de illo scripserunt. Certe huiusmodi viris salaria vel de suo Ximenius dare debuerat, præsertim P. Martyri, qui in gratiam regum catholicorum Babylonica legatione functus fuerat, & multa quotidie scribebat. Sed Ximenius aliam rationem esse secutus. Hoc quod de salariis, cæterisque honoribus sublati diximus, non satis adhuc mihi certum est, an Ximenii tantummodo consilio, an Caroli iussu confectum sit. Nam cum frequenter in epistolis conqueratur, sibi ut malo genio aut caco dæmoni, partes auferendi concessas esse, donandi vero prorsus detractas: & Belgis in memoriam reducat, se eorum suasu in summo odio apud suos Hispanos esse: & rursus cum nihil apud Belgas, nisi ex Ximenii sententia gereretur, cunctique eum authorem fuisse crediderint, isque alicubi id ipsum confirmauerit, atque regios census augendos omni studio vbique contenderet, deque eo serio & crebro multa verba faceret: res anceps & obscura redditur. Erat illi sane

cum primis persuasum, neminem principem neque bello neque domi res magnas, & rei-
 publicæ salutare efficere posse, nisi census regii curam haberet. parumque illam opinionē
 probabat, qui regem quantumuis infumeret, prodigum futurum negat: siquidem opes
 quantumlibet immensas assiduis largitionibus dissipari, exhaustisque. Ideoque vt in do-
 nando caute & considerate se gereret, Carolo consuluit. Porro sibi accurate disquirenti,
 quod patrimonio regio esset perutile, tandem visum esse ad res principis amplificandas
 maxime conuenire, vt sublatis quibusuis pecuniarum regiarum coactoribus, vnus tantum
 vir nobilis & industrius, quæstor maximus crearetur, ad quem res nummaria vniuersa per-
 ueniret, vnde ad publicas aut subitas quasque necessitates parata pecunia continuo nume-
 raretur: quæ vero superesset ad liberalitates & largitiones, alie sive vsus prout regi liberet, 10
 apud eum asseruarentur. Hoc se & alias monuisse dicebat, nescire tamen qua de causa rem
 perutilem contempsisset, nihilque vnquam de ea consultasset. Interim certe se permissurū
 non esse, vt apud Ludouicum Sanctium Aragonium, qui ex curatoribus ærariis vnus erat,
 magisteriorum militarium præuentus, & quicquid ex orbe nouo aduehebatur, deponere-
 tur: quoniam maritimæ oræ tutela, præsidia omnia, & cætera quæ supra sunt commemorata,
 ex ea summa prouidenda essent. Sed quoniam ex statis regni vectigalibus, xx. millia au-
 reorum Germanæ reginæ iubeantur dari, id ne fieret etiam prohibuit. quod ea ex Arcua-
 lensi solo iuxta pacta conuenta essent petenda. Nihil enim damnosius regium censum læ-
 dere dicebat, quam huiusmodi rationum confusio, & solutionis semel destinatæ mutatio.
 Regulorum nonnullis, aliisque item aulicis hominibus, non contemnendas nummorum 20
 summas liberaliter à Carolo donatas, parum se probare declarauit: multumque consideran-
 dum monet, ne id passim & temere fiat: semperque hoc vnum sollicitè dispiciat, que rumnâ
 fidei & consilio se committat: multos enim se illi insinuatuos, non tam reginæ obseruantinæ
 causa, quam priuatorum commodorum ratione. Quorum nonnullis hoc duntaxat propo-
 situm esse, regem in egestatem & angustias redigere, vt eorum operæ necessario implorē-
 tur, quas quanti libeat locent. Quemadmodum iam olim euenisse, ex priscis historiis, rerū
 que recentium monumentis facile cognosci poterat. Ergo secum parūper cogitaret, quāti
 sumptus impenderent, in reipublicæ necessitates primo quoque tempore faciendi. Illud
 etiam insolens & intolerabile, intra quadrimestre tempus quo regnare cœperat, ex statis
 vectigalibus, centies & vicies centena millia, ex aliis vero regniis præuentibus, plusquā sexa- 30
 gies data esse: cum reges catholici, totis quibus regnauerant quadraginta annis, quantum-
 uis benefici fuissent, eam summam non exæquassent. Quare ea omnia profus absconden-
 da esse censebat. Tabulas vero, quas à rege Ferdinādo datas Enricus Fortuna, Anricus Al-
 mirantus, & Paiecus Afcalonius ostendebant, in quibus decies centies, ex noui orbis re-
 ditibus singulis donabantur, irritas & inanes esse iudicandas. Nam quæ tempore diuturnæ
 & acerbissimæ ægritudinis parum considerate promissa fuerant, præstari non debere ius
 est. Porro Enricum Fortunam, qui cognationis vinculo Ferdinando regi perquam coniū-
 ctus, id mereri magis videri poterat, hominem esse præcipiti natura, & qui Gallorum quæ-
 sitis auxiliis, aduersus Carolum multa tentasset. Quod si liberalitatem, quæ reges in primis
 amabiles facit, exercere vellet, habere apud se nobilissimos ministros qui prompte & fide- 40
 liter suis iussis assidue obediuissent, quos beneficiis, quoties facultas daretur, exornare pos-
 set: iustitiam vero erga reliquos omnes ex æquo coleret. Nam iustitiæ munera sine discrimi-
 mine omnibus esse tribuenda: liberalitatis vero ministris, pro cuiusque fidei sedulitate &
 dignitate. Tria enim sibi magnopere necessaria semper fuisse visa, quæ regis imperium an-
 te omnia stabilirent, primum vt suum ius vniciq; tribuat, siue id æqualis conditionis ho-
 mines à rege postulent, siue multū dissimiles. Deinde vt virorū militarium, præsertim qui
 animi fortis & strenui præclara dedissent documenta, rationē in primis habeat. Vltimū ve-
 ro, quod magni momenti existimabat, vt censum regiū dissipari nō permittat: sed opes po-
 tius ex redditibus amplissimis continuo seponat, quibus res maximas & gloriosas adoriatur, &
 efficiat. Ipse enim experientia didicerat quantum hoc referret, qui eo quadrimestri spatio, 50
 quo Carolo vicariam operam in moderandis sceptris præstitit, tot res præclaras & egre-
 gias absoluerat. Nam Bæticos motus sedauerat: terrores Nauarrorum compresserat: Mala-
 citanorum contumaciam coercuerat: limitanea præsidia armis & militibus communiue-
 rat: & oræ maritimæ reddiderat tranquillitatem: incursions in Africam fecerat, classe ad-
 uersus Algerium missa: Bugiam, Pegnonum, & Melillam, Horuscii Barbarossæ obsidione
 liberauerat: Lusitanis ad Argillam defendendam auxilium obtulerat: & demum grande
 æ alienum, quod sub Ferdinando regius census contraxerat, dissoluerat. Quod si ipse alienas
 partes agens, & maleuolorum inuidia sæpe impeditus, hæc potuit efficere, à sumptibus
 super-

superuacuis abstinens: quid censendum esse crederet de se ipso rege potentissimo, & cuius
 celsitudinem subditorum inuidia attingere non potest: Quod de classe ad Algerium expu-
 gnandam missa ait, quamuis prosper successus illi defuerit, tamen ob data constantis animi
 & inuicti signa, memorabile est. Non minus enim laudis ex ea re infecta reportauit, quam
 quondam ex Orano capta. Algerium, quam nonnulli (sed ut opinor falso) antiquam Cirtā,
 Iubā & Syphacis regiam esse credunt, eo tempore sub Hispanorum potestate erat, quibus
 certum quoddam tributum quotannis pendebat. Sed cum interea Africana littora Horu-
 scius Mitylenæus pirata, cognomento Barbarossa, cum fratre minore Haredino infestaret
 Bugiamque quam nostritenebant, occupare laboraret, & ab eius obsidione alterius bra-
 chii iactura repulsus esset: ab Algerianis ciuibus qui Hispanicum iugum excutere affecta-
 10 bant, vindex libertatis accersitus fuit: atque intra urbis mœnia receptus, totius iuuentutis
 aduersus Hispanos dux constitutus. Haredinus cognomento quoque Barbarossa, Christi-
 ani nominis acerrimus hostis, ille est, quem Carolus iam Romanorum imperator nostris
 temporibus Tunete depulit, oræ maritimæ securitate parua. Aiunt permultum opera Mo-
 rabitorum, ad persuadendos popularium animos Horuscium adiutum fuisse: qui assidue
 proclamabant, nefas esse & rem indignissimam, generosos Mahumeti cultores, Christianis
 hostibus non solum parere, sed etiam tributa pendere. Quare Horuscium virum fortissi-
 mum & Christiano nomini infestum, qui eos ab Hispanorum seruitute liberare posset, re-
 gem capefferent: nam & occasionem peropportunam à Deo illis oblatam esse, rege Ferdi-
 20 nando per id tempus vita functo. Ximenium vero non esse cur timerent: nam quamuis O-
 rano capta Africam olim terruerat, iam adeo graui senio oppressus, & multis negotiis è re-
 gnorum gubernatione impeditus erat, ut celerrime è vita illi esset migrandum: Itaque nec
 vires neq; otium Ximenio esse, ad res iterum Africanas inuadendas. His regionibus per-
 suasæ turbæ, à Selimo Algerii principe deficientes, Horuscium regem creauerunt. Hic er-
 go vrbe Mauritanix celebri & littorali potitus, non solum Hispaniam maritimam quoti-
 die vexabat, sed etiam ipsos Africanos regulos, auitis imperiis deturbare conabatur: ut pau-
 latim & Africam quoque ad Turcarum seruitutem traduceret, quorum armis & præsidiiis
 ex prædone rex factus fuerat. Inter hos cum Albuzeuenum Tenezium principem crudeli-
 ter vita spoliasset, Iahia Albuzeueni frater à Tenezensibus regno præficitur. Is paulo post
 30 filio herede relicto mortuus est. Hic continuis Horuscii incurfionibus afflictus, timuit ne
 in eius manus incideret, & in Hispaniam tandem traicere decreuit. Ergo ad Ximenium
 accessit supplex, se eius fidei commendans, & contra communem hostem opem imp'orās:
 nam ob Hispanorum amicitiam, in eas calamitates & miseras se incidisse dicebat. Maluif-
 se enim maiorum suorum exemplum sequi, qui Hispanix reges coluissent, quam Barba-
 rossæ piratæ adhærere. Ximenius humane respondit, curaturum se, ne amicitix cum Hi-
 spanis inixæ vnquam illum pœniteret. Delectus militum per Hispaniam haberi iubet, &
 naues quibus in Africam appellerent instrui, ut pirata à nostris littoribus arceretur. Classi
 cum Fernandum Andradam præficere vellet, impetrare non potuit: quod ex tumultuariis
 & rei militaris imperitis hominibus legiones illas coactas esse diceret: unde potius ex illo-
 40 rum opera ignominia, quam vlla gloria expectanda esset. Ximenius cui omnis repulsâ mo-
 lesta erat, ægreque ad preces descendebat, Didacum Veram tormetorum præfectum, cuius
 industriam & fortitudinem, in Oranica olim expeditione expertus fuerat, ad eam rem
 idoneum arbitratus, legionibus traditis ad Algerium expugnandam misit. Nonnullis parū
 attente Ximenius id fecisse visus fuit: quod is militari arrogancia inflatus esset, & casu po-
 tius, aut fortuna, quam prudentia consiliove, quo carebat, victurus crederetur. Igitur octo
 millium armatorum exercitu Didacus Vera ex Hispania soluit: in Africam ad Algerii litus
 pridie diui Hiero. qui dies ante tertium Cal. Oct. est, appulit. Mauri, qui multo ante id rescii-
 uerant, finitiorum vndiq; euocatis auxiliis, ingenti Numidarum equitatu conducto, op-
 pidum probe munierant. Horuscus cum sexcentis fortissimis Turcis sagittadi peritis, quos
 ad sui corporis custodiam ex Asia adduxerat, pro muris stans magnos suis animos ad hostiū
 50 impetum propulsandum faciebat. Didacus Vera cum milites suos ad oppidum inuadendū
 prædæ cupiditate plus satis paratos videret, in quatuor partes exercitum diuisit, sic in offi-
 cio melius contineri posse ratus, & ut à quatuor item cæli regionib. expugnationem Alge-
 rii adorirentur. Aiunt cōtentionem fuisse ortam de militibus diuidendis, inter Veram, & a-
 liquot tribunos: qui nil perniciosius fieri posse aiebant, quā exercitum in tot minutas par-
 tes frangere. Omne enim exercitus non numerosi robur, in omnium militum vnione posi-
 tum esse: præsertim cum pro certo accepissent, hostium præsidia quā instructissima & co-
 piosissima parata esse. Bene consulentib. Vera non auscultauit, qua de causâ illi contuma-
 ciores facti pugnam negligentius curantes, præcipitem consilio suo agi fuerunt. Nā nostri

quadrifariam diuisi Maurorum viribus impares fuerunt. qui siue quod tribulos ferreos per
 vicos oppidi disseminassent, siue quod scrobes passim fodissent, quas leuibus virgulis & a-
 rundinibus terra leui iniecta contexissent, portas oppidi patentes relinquunt. Nostri puni-
 cas insidias veriti, ingressu neglecto, muros audacter conscendere conantur: qui viribus
 Turcarum repulsi sunt, & aliquot capti è pinnis murorum, in contumeliam & ludibrium
 suspēsi. Horuscus Turcas & Numidas egredi iubet aduersus reliquas exercitus partes: qui
 copiosiores atq; etiam animis, ob ducis nostri manifestam imprudentiam, elatioribus ir-
 ruentes, Hispanum exercitum continuo fugant, atq; stragem & internecionem edunt. Di-
 dacus Vera consilio & militibus destitutus, fuga sibi & filio consulendum ratus, bonam (vt
 aiunt) eius diei partem, dum Mauri in nostros sæuiunt, in scopulorum cauernis delituerunt. 10
 Postquam in Hispaniam appulit, imprecationibus passim accipiebatur: & contumeliosis
 puerorum cantilenis proficissus longe debilior Horuscio esse cantabatur, qui altero bra-
 chio carebat. Infausta ab eo tempore Algerii expugnatio nostris semper fuit: nam littoris
 illius importuosi stationem, male fidam nauibus semper experti sumus. Eius rei nuntium
 Ximenius sub Octobrem accipit, multa iam nocte, hominibus theologis de rebus sacris di-
 sputantibus affidens, Cum dictum esset, cursorem ex Africa ad fores adstare, vt intromit-
 teretur iubet: & nihil sciscitatus, postquam literas ad se datas tacitus legit, sereno vultu cir-
 cunstans dixit: Exercitus noster in Africa victus & profligatus esse nunciatur: sed par-
 uam iacturam fecimus, Hispania hominibus facinorosis & audacibus exhausta est. Et rur-
 sus ad quæstionem theologicam disputandam est conuersus, qua absoluta ad corpora cu- 20
 randa discessum est, admirantibus cunctis Ximenii constantiam, & inuictum pectoris ro-
 bur, qui nullum animi commoti signum in re aduersa & subita dedisset. Id autem, quod
 Hispaniam malis hominibus exhaustam esse dixit, ex regis Ferdinandi consuetudine & cõ-
 uictu traxit: qui sæpenumero expeditiones aliquas non alia de causa parandas esse aiebat,
 quam vt furibus, sicariis, ganeonibus, & perditis hominibus iuuentus Hispana expurgare-
 tur: quæ malorum consortio inutilis & vitiosa paulatim reddebatur. Hoc consilio iam olim
 in Atheniensium rep. Periclem clarissimum imperatorem vsum esse, ex historiis nouimus:
 qui singulis annis classem ornare solitus erat, vt ignaua, turbulenta, & seditiosa plebe ciui-
 tatem suam leuaret. Æmuli qui ex euentibus acta æstimabant, eam expeditionem tanquã 30
 parum prudenti consilio susceptam, pauique apto imperatori commendatam, apud Ca-
 rolum criminabantur. Qua de causa aliquot epistolis cladis famam Ximenius extenuat: nã
 mille tantum homines ex vniuerso exercitu, adnumeratis etiam captiuis, desideratos fuisse
 ad Carolum scribit: & culpam in Didacum Veram aperte reicit, tametsi iacturam nihili
 esse faciendam dicat: bonam tamen spem habere, magno cum hostium damno & detrimẽ-
 to se vindictam sumpturum. Ad Leonem vero Pont. Max. vt ex eius responsione per Petru
 Bembum edita apparet, grauius aliquid scripsisse certum est. Nam magna molestia se affe-
 ctum esse Pont. responderet, quod exercitus quem in Africam Ximenius transmisisset, ma-
 gnâ plagam apud Algerium accepisset: vna tamen re dolorem suum leuiorem fieri, quod
 ipse animo fractus non esset, neque quicquam de ipsius ardore & diligentia eam ob cau-
 sam esse detractum: atque verbis amplissimis, eum ad alterum exercitum comparandum, 40
 & ad rem publicam Christianam iuuandam adhortatur: animumq; illum dignum eius vir-
 tute, dignum etiam autoritate quam supremam Carolus ei dabat, diutius retinendũ esse,
 atq; adeo sæpius aduersus communes hostes incitandum: cum præsertim ex recenti, & mi-
 rifica Turcarum regis contra Sultanum Ægyptium victoria, non dubium erat, quin insolens
 & exultans Turca, vere ineunte mare nostrum infestaturus esset, atq; classe inimica reple-
 turus. Quod commune malum cæteris quoque principibus Christianis se indefinẽter de-
 nunciaturum, vt communibus votis & præsiidiis, hosti potentissimo vniuersi resistent, bel-
 lumq; cum eo aduersus Turcas vnanimis capeffant. Ex quibus sane literis plane constat,
 Ximenii amplitudinem & autoritatem, non modo apud Hispanos clarissimam, sed etiã
 apud exterâs gentes illustrem fuisse. Sic enim Pont. Max. cohortationibus ad regios cona- 50
 tus suscipiendos instigatur, vt solent reges, & magni principes. Nimirũ bonam negotii cõ-
 ficiendi partem, ex eius industria & robore pendere intelligebat. Fuit etiã sub hoc ipsum
 tempus edictum Ximenii, ex regii senatus autoritate, aduersus mercatores Genuenses, qui
 nostras vrbes frequentes incolunt, per vniuersam Hispaniam promulgatum, quo iubebã-
 tur, vt intra certum dierum spatium, ex Hispania discederent, alioqui bonis priuandi & ca-
 pite puniendi. Tam acerbi edicti causam hanc fuisse apud Martyrem reperio. Ioannes Ri-
 uus, qui Didacum Veram ad Algerianam expeditionem inter præcipuos comites secutus
 fuit, modicis parentibus Toleti ortus, sed bellicis artibus & animi præstantia per omnia in-
 signis, longa & probe munita triremi piraticam interdum prospere exercebat. Hic in mer-
 catores

eatores Genuenses aliquando incidens, naues eorum & opes deprædatus, damna non mediocria (vt aiebant) illis intulerat: quare sedulo curabant, vt sese occasio offerret, qua prædonem vlcerentur. Accidit igitur vt sub mensẽ Iulium, tres onerariæ Genuensium naues apud nouæ Carthaginis portum, lanarum asportandarum causa in anchoris essent. Nam cum ouium Hispanarum vellera, tenuitate & mollitudine præstent, innumeri lanarum sacci ad alias regiones ex Hispania quorannis traiciuntur. Aderant præsidii causa totidem naues, omni bellico apparatu, atq; militibus Genuensibus munitæ: quibus respub. iusserat, vt Ioannem Riuum prædonem interea quærerent, & meritas pœnas ab illo sumerent. Igitur dum ea de causa in anchoris sunt, ecce classis Hispana aduenit, cui præerat Catalonius Berenguellus Muschoti dominus, vir in illa prouincia primarius, dignus qui propter generis nobilitatem, & spectatam sui parentis erga regem Ferdinandũ fidem, honorificis muneribus præficeretur, quanquam animo non nihil remisso, & ad pericula ignauo habebatur. Huic comes veniebat Ioannes Riuis, quem ex triremi longa Genuenses agnoscentes, eum sibi tradi multis obtestationibus à Berenguello petunt: cum præsertim ex fœdere cum Hispaniæ rege factõ, si quis hostis alterutrius fuisset, vtriusque præsidii & armis, esset oblata occasione puniendus. Id cum Berenguellus arroganter despexisset, Genuensium præsidia irritata, quod iusta oratione impetrare nequiverunt, Ioannem Riuum vi adoriuntur, & eius triremem tormentis pene subruunt. Commotus Berenguellus, satis inepto & degere consilio præsidariis nauibus relictis, quibus cum ob illatam iniuriam, confligendũ erat, in nihil commeritas onerarias tormenta sua hostiliter contorquet. Vim vi repellendã Genuenses decernentes, cum præsertim infontes impetiti essent, tres demittunt è nauibus scaphas, & singulis bina tormenta imponunt, & nostram classem præfecto carentem (illico enim vt ad manus veniendum fuit, Berenguellus prælium deseruit, & classe neglecta terrã petiit) assiduis ictibus male mutant: & ex quatuor Hispanis triremibus, duas vi tormentorum confregerunt: quarum altera submersa fuit. Berenguellus interea tumultu urbem cõplens, eam iniuriam quæ prorsus ad læsam maiestatem pertinebat, neutiquam esse ferendã clamitans, machinis tormentariis in Carthaginis tutelam comparatis, Genuenses esse repellendos admonet. Cœpit pugna grauitè accendi, & vt in tumultu & seditione fit, cæco furore concitatis animis, nihil consilii vel remedii capiebatur. Vtrinque æneæ glandes tormentis emittebantur: vrbis tecta concutiebantur: eminentiores turres concidebant: nihil hostilius ab immanibus Turcis misera ciuitas potuit expectare. Tandem magna vtrinque edita strage noctis interuentu certamen dirimitur. Hoc factum Ximenii animum acriter commouit: neq; enim tanti faciebat Ioannem Riuum piratam à Genuensibus capi, quam per summam iniuriam fœdus violari, & regis nostri maiestatem contemni. seq; eo tempore scepra moderantem, tam manifesta contumelia affecisse. Hac ergo de causa in Genuenses edictum, quod diximus, promulgauit. Berenguellum vero ita ex ea re oderat, vt eum classis præfectura priuare apud regem curauerit, & ad Ioannem Velascum virum strenuũ, & Bernardini comestabilis iam defuncti filium transferre. Sed Berenguelli patroni, id non tam Ximenium reip. causa: quam affectui priuato indulgentem contendere, apud regem identidem affirmabant: quorum dictis fidem rex habuit, & Berenguellum ferme per Ximenium exauthoratum rursus pristino muneri restituit, quatuor millibus aureis ad iacturas sarcindas insuper additis. Quapropter Ximenius acerbiori in Berenguelli ignauiam epistola ad regem data, id neutiquam faciendum esse scripsit. Quod si Velascus propter paruã rerum maritimarum experienciã impar esse præfecturæ credebatur, Barchionenses & Valentinos maritimos populos sese offerre, ad omnem oram Hispanam tutandam, propriis com meatibus & sumptibus vniuersæ classi necessariis: quorum promptam ad eam rem voluntatem, eo præsertim tempore, non esse reiiciendam. Nam postquam seculares induciæ cum Genuensibus pactæ exierant, veteres similtates, quæ ob Sardiniam Mauris quõdam proditam inter ipsos intercedebant, capitali odio renouari videbantur. Porro mirari se dicebat illorum inconsiderantiam, qui Berenguellum regia beneficentiã adaugendũ curauissent, qui acerbiori custodia, quam eius conterraneus Quintus, qui apud Belgas ob læsam maiestatem in vinculis erat, puniri meruerat. Sed nihil apud Carolum promouit, Belgis aulicis Berenguello studiose patrocinantib. Eius causam tunc mire adiuuit, quod sub extremum Augustum, acti & crueto prælio, quod magna vtriusq; partis cõtentione per solidum ferme diem durauit, quatuor Turcarum piraticas triremes Berenguellus nouè nostris probe instructis cepisset, Turcis ad vnum captis aut confossis: cum toto sexennio ex quo ille præfectus classi fuit, mare nostrum Mauris insolenter infestatis, nihil egregium aut præclarum gessisset. Erat Ximenius suo pte ingenio fortium virorum studiosissimus: vnde magnum Gõsalum & Bernardinum comestabilem summe coluit: Fernandum Andradẽ non

vulgari comitate tractabat: compluresq; alii hac vna ratione, quamuis infimo loco nati essent, apud eum in primis commendabantur. Quæ res eo tempore effecit, vt virorum fortium numerosa turba ad eum vndique confluerit: atque respub. militaribus exercitiis florens, exteris principibus, rege absente, terrori fuerit. Berenguello vero indignabatur ob semel conceptam de illo opinionem, quasi remissi & imbellis animi esset: à qua nunquam diuelli potuit. Genuenses vero, quos edicti promulgatio ob intercepta lucra & bonorum cunctorum proscriptionem male habuit, illico ad Belgas traicientes, publica legatione apud Carolum regem sese excusarunt: molestissimum id suis ciuibus accidisse, quamuis Berenguelli temeraria insolentia occasionem iustissimam dedisset: Remp. tamen eius nominis deuotissimam parum Berenguelli imprudentiam curauisse, modo fœdera cum caicta 10 conferuarentur: atq; ita senatum decreuisse, vt nauium illarum præfecti capitis rei continuo haberentur, cæteris vero qui præfectis consensissent, vt quamprimum patriam terram appellerent, commeritas pœnas reipublicæ darent. Verum Deum immortalem iustissimū delictorum vindicem, occasionem quam quærebant præripuisse, qui naues illas apud Nicæam, in Villafrancæ portu consistentes, subito & insperato turbine correptas, & ruptis rudentibus, anchorarumq; retinaculis, miserabili spectaculo in gyrum actas, cum viris plusquam trecentis submersisset. Cuius rei atrocitatem & durissimam fortunam adeo nihil eos commouisse, vt potius grauius tulerint, scelestos homines & fœderum violatores, diuina potius ultione periisse, quam reipublicæ vindicta, quæ in exemplum posterorum erat futura. Carolus illorum apposita oratione placatus, quicquid noxæ admiserant benigne contulit, & Ximenii edictum abrogandum esse placuit. Ximenius contra seuerus instare, in regiam maiestatem peccantibus haud ita leuiter ignoscendum esse, & nouas causas accidisse, propter quas Genuensium bona apud sequestros essent detinenda. Ex autem huiusmodi erant: Petrus Nauarrus, quem ad Africanam expeditionem imperatorem Ximenius habuerat, cruenta illa apud Rauennam pugna, cum fortissimi militis & optimi ducis partes abunde præstitisset, à Gallis captus, & odio quorundam nostrorum, quos in fensos habebat, in custodia neglectus, à rege Gallorum sollicitatus, classi Gallicæ hac (vt aiunt) cōditione præficitur, vt naualibus & pedestribus copiis, consilio & præsentia sua consulere, manus autem cum Hispanis conferere, aut regem suum apud quem in pretio habitus stipendia fecerat, aperto Marte offendere non teneretur. Is eo tempore sedecim nauium classe 30 Massiliam veniens delectus militum studiose faciebat, nec dubium esse, quin ille totus apparatus aduersus Calabriam & Siciliam instrueretur. Nam Genuensium classis, quæ paulo ante Gallicæ adiuncta fuerat, Panormum adoriendi suspicionem dederat, Camarino & Goliscano eius vrbs primariis hominibus clam auxilium ferentibus, post Nauarri vero aduentum aperte rem gerentibus. Neq; enim alia de causa, vir eius oræ peritissimus superueniat, nisi vt eius ductu & consilio, qui Campana & Sicula littora tam probe nouerat, totā illam regionem infestarent. Periculum itaq; esse, ne Maximiliano Cæsare aduentum suum in Italiam differente, Gallorum potestati Mediolanum & Neapolis cederent. Addebat etiā Barchionensium legationibus certiorum factum esse, quotidie in eorum portibus Genuenses & Gallos sese ostendere, omnemq; illum Catalonia tractum sub specie distrahendarum mercium illis hominibus repletum esse, qui vltro citroq; cōmeantes, frequentes nuncios in Galliam mitterent, indeq; rursus acciperēt. Quæ omnia belli quidem aduersus Neapolim præparati indicia erant: sed iam tandem literis per arcanas notas scriptis, quas Cauliberensis arcis præfectus interceptas ad se miserat, vniuersam rem deprehensam esse. Nā in eis Genuenses classis suæ præfecto imperabant, vt tam à Gallis quam à cæteris confœderatis, aduersus Hispanos præsidia peterent, beneq; deinceps sperarent: nam iam fortunæ aspirantis principium sese ostenderat, celoce Hispana apud Sardiniam capta, plusquam cētum militibus instructa. Quare bono animo essent. neq; vllam rerum necessariorum inopiā timerent: nam in duabus insulis Sardinia & Sicilia, omnia prouisa & disposita esse, quo si angustiis premerentur, tuti & securi se reciperent. Idcirco sibi id sententiæ esse, vt ex supellectile Genuensi, quæ apud sequestros erat, nihil propriis dominis restitueretur, donec illi motus apertius innotescerent. Nam si fœdus tandem violare nō cessarent, propria pecunia oppugnari posse. Quare tātisper suo edicto auctoritas dāda, quoad de eorum erga nostros fide rei euentus testimonium daret. Neq; enim tantopere Genuensium negotiationē Hispanis regionib. necessariam esse, vt non parum multi prudentes homines reperiantur, qui nō modo eorum commercia parum esse nobis fructuosa affirmant, sed vehementer etiā pernicioosa: quod tamen alterius considerationis esset. Porro legatos se Genuam misisse, qui de his omnib. agerent, atq; eorum animos explorarent. Hæc quidem Ximenius diligentissime monebat: sed Genuenses fidem Caroli implorantes, tandē in pristinā cōditionē, Ximenio etiam

etiam approbante restituti sunt. Nam legatis, quos ad eos miserat, benignissime susceptis, omnem suspicionem quam de Neapolitano bello conceperat, abunde ademerunt. Nauarrus quoque pro veteri amicitia per Taramonam presbyterum familiarem suum, se apud Ximenium expurgauit, maritimas illas copias, totumque illum naualem apparatus, pro antiquo suo instituto aduersus hostes religionis parari affirmans: viresque suas & solitos conatus se potius aduersus Africana littora, quam contra regnum Neapolitanum, aut contra Siculam oram intendere. Dum hæc aguntur, Naiarenfis Nauarræ prorex ad Ximeniū scripsit, Caroli literis iuberi, vt equestre præsidium, quod in Nauarorum finibus tenebat, Maximiliano imperatori, ad Brixie obsidionem in Italiam descendentem concederet. Ille enim Gallicæ potentie infringendæ causa, nepoti prospiciens, in Italiam festinabat: quoniã totum illum Insubriæ tractum, qui à Mediolano in Bononiam est, Gallus occupauerat: cuius copie in dies magis augebantur. Id vt diligenter faceret Ximenius rescriptis: sed per celeres cursores Carolum monuit, ne Brixie expugnationem imperator auus frustra tenter, esse enim, urbem natura & loco munitissimam: sed Mediolanum continuo contendat, quæ capta, non solum Brixie dominum futurum, sed vniuersæ Italicæ opulentie, quæ ex Mediolanicis negotiationibus & commerciis, propter regionis foelicitatem constat. Se vero nisi ei aliter videretur, si Neapolim Gallus intendat, validissimo ex Hispania coacto exercitu, Lutetiã versus in Gallias irrupturum. Et quoniam nonnullos ex Neapolitanis regulis, qui priuatorum negotiorum causa apud eum erant, parum comiter à Belgis aulicis tractari audiuerat, & moras in reb. quas efflagitabāt iniquo animo sustinere, meminisset Neapolitanorum mores, qui leuibus de causis nonnunquam acriter irritantur: & daret operam, vt omni beneuolentiæ & ciuilitatis genere deliniti, domum quamprimum fieri posset redirent. Militum Hispanorum legionibus, quæ ad Neapolim eo tempore erant, in summa rerum inopia constitutis, subueniendum statim esse censere. Nam stipendia quæ meruerant numerari flagitabant, vt ex Arellano tribuno, qui à prorege eam ob causam ad se venerat, cognoscere poterat: nam in eo articulo res Italicæ positas esse, vt potius regie familiarie, quam Neapolitanis militibus argentum sit negandum. Ad cæteros vero Italicæ motus sedandos, Pontificis maximi animum captandum: de quo, quamuis ille omnia polliceretur, se non admodum securum esse. Nam cum non ita pridem Gallis ad conferenda cooptandaque sacerdotia liberali animo, certis sub legibus, ius concessisset, & condonationes item pontificias, quæ à crucis protectione, cruciatæ dicuntur, has à nobis sæpius flagitatas, nouas causas ne cendo, denegauit. Id autem fieri, vt vires Gallo adaugeantur, certissimum esse: neq; enim bellum cum religionis nostræ hostibus se gerere, aliam ve publicam causam procurandam suscepisse, poterat prætexere: cum Hispani per nongentos annos, eum Mauris perpetua prælia conseruerint, sanguinemque suum in defensionem crucis, & religionis propagationem effuderint, & adhuc effundant. Esse itaque summum Pontif. si opus foret interdum perterrefaciendum, quemadmodum à se quoque nuper esset factum: qui liberiori epistola eum admonuerat, vt se erga reges Hispaniæ indulgentius gereret, & multa alia quæ in hanc rem esse videbantur. Quare etiam atq; etiam videret, quem suo nomine legatum Romam mitteret: nam permultum in eo deligendo interesse, cuius ob Hispanorum in vrbe frequentiam magna autoritas & potentia erat. Ergo Petrus Vrrea Belgarum fauore apud regem commendatus, non quidem Hieronymo Vico successor datur, sed pari cum eo potestate Romam mittitur: quam aliquot mensibus non admodum concordēs, vt in imperii consortio solet fieri, gesserunt. Nam Martinus Cotillus sic ad Ximenium, cuius eum Petro Arteaga negotia Romæ procurabat, scribit de cardinalibus, qui aduersus Pont. max. cõiurasse accusabantur. Sauli (inquit) & Vrsini cardinalium causa, in portu (vt aiunt) est & propediem liberandi creduntur: nam iam cõtrouersia ad clausulam perducta est, & vades Pont. max. dati. Ingens ad hanc rem fautor, noster orator Hieronymus Vicus est, egregieq; illorum partes agit: quo fit vt Petrus Vrrea eisdẽ aduersetur, & in contrariam partem inclinet. Neq; enim fieri vllò pacto potest, vt duo simul legati cõcordem operam, & regi nostro profuturã, apud Pont. vnquã præstent, nisi alter alteri cedat, à quo hi nostri lōge absunt. Nã Petrus Vrrea regio fauore insolens, legati munus arrogantius exercet: Vicus cõtra ex suis opibus. & ex fratris Raimundi cardinalis dignitate animos sumit: præsertim quod tam reperiẽtia, quã iudicii acumine & grauitate, Petro Vrreæ præstare se videt: vnde attentius auscultatur in sententiis dicẽdis. Quare tẽpus esse expectandum existimat, neq; vllò modo Vrreæ cedẽdum. Qui Vrreã propius nouerũt, multum eius virtuti deferunt. Nam cum Caroli iussu Mediolanum in Maximiliani ducis auxilium venisset, quem Gallus deturbare principatu contendebat, atq; Heluetii, quos Maximilianus selectos apud se habebat, Hispanis anteponi niterentur, ille forti & præstanti animo Heluetiorũ superbię sese opposuit

illamq; celebrem vocem edidit. sæpe Hispanos Heluetiorum terga conspexisse, cum illi raro Hispanorum vultus ferre potuissent. Hæc de legatis per regem mittendis. Monebat etiam, pari cura considerandum esse, quales legati in Hispaniam à Pont. max. mitterentur: nã totius reip. tranquillitatem ex eorum ad principes suos relationibus pendere: sæpeq; numero accidisse, vt illorum stultitia aut insolentia, motus grauissimi coortifuerint. Certiorem porro factum se esse, nuncium à Pont. Max. in Castelliam mitti Laurentium Putium, Laurentii Putii cardinalis nepotem: quare in rem nostram esse vt omni conatu rex intercederet. ne homo leuissimus, & futilis ad nos mitteretur. Nam Putium cardinalem superbum esse, & auiditatis inexplibilis vitio laborare, ex suorum literis didicisse. Magnam itaq; reipublicæ Hispanæ perniciem euenturam, si hic Romæ, ille in Hispania ad res pro libito tractandas mutuam sibi operam dedissent, Dum externis rebus apud Carolum prouidentis Ximenius occupatur, multa reipublicæ nostræ propria sese interim quotidie offerebāt, in quibus constituendis eius virtus etiam elucebat. Erat in Hispania numerus eorum frequens, qui Iudæorum superstitione relicta, ad verum Dei cultum transierant: sed multi quotidie ob violatam religionem accusabantur. Et cum iudicia exercerentur, nulla testiū publicatione facta, apud regem omni studio & arte contendebant, vt apertis testimoniis vniuersa negotia tractarentur, oblata interim ingenti quadam nummorum summa. Nam vt ex Mazuequi regii consiliarii ad Ximenium literis intelligitur, plusquam octingenta aureorum millia, eo tempore regi offerebantur: idque iam confectum per Belgas esse crebris rumoribus apud nostros iactabatur. Rursus Cathalonii apud Pont. Max. altera ex parte instabant, hoc ipsum petentes: & fortasse impetrassent pecunia oppugnantes, nisi Laurentius Putius cardinalis, Hispani nominis studiosus haberi volens, regium legatum admonuisset, qui Ximenium certiorem hac de re fecit: cuius auctoritate & monitis, Cathalonii summum Pontif. sollicitare destiterunt. Ad Carolum vero mirari se Ximenius scripsit, quod ex sacrosancti Tribunalis legibus, quæ per reges catholicos tam accurato consilio examinata & explorata fuissent, quicquam mutari (vt aiebant) permisisset. Priuatim quoque doluisse, quod se adiutore & hortatore id esse factum à quibusdam iactaretur: cum apud Pont. Max. Cathalonii, ne id consequerentur, ipse potissimum impedimento fuisset: & multo ante apud auum Ferdinandum rei nummaria inopia laborantem, quando bellum Nauarrense gerebatur, intercessisset, ne sexcenta aureorum millia acciperet, quæ modo annuisset, continuo numerabantur: qui Christianæ religionis cultum & obseruantiam, atque in Deum immortalem insignem pietatem, pluris quam diuitias & auri aceruos faciens, illius tribunalis leges stabiles rataque manere voluit. Haberet itaque in oculis tam præclarum & recens aui sui exemplum, ne quid mutandum in cognitione causarum, quæ ad religionem pertinent, censeret. Nam quicquid ab aduersariis obiiciebatur, sub regibus catholicis in vtranque partem satis disputatum fuit: & hanc vnicam viam fuisse repertam, qua religioni labanti consuleretur. Quare si à Deo Opt. Max. incrementa etiam suscipere, & exornari cuperet, eandem quoque viam iniret, qua eius aui perpetuam sibi gloriam pepererant. Nã vt cætera exempla taceret, vnde satis constaret legem de testium nominibus non edendis immotam esse oportere: illud recensere velle, quod nuper in Talabricensi tractu acciderat: nouum quendam è Iudæo Christianum ad tribunal Inquisitionis appellatum, qui absolutus, cum in testis cuiusdam notitiam deuenisset, insidiis in solitudine dum iter facit circumuenit, & hasta transfixit. Tanta enim est ea ex re infamiae acerbitas, & tanta turpitudinis nota inuritur, vt si hoc remedio non succurratur, permulti ad hunc modum non solum in solitudine, sed in foro ipso & iudicum subfelliis, perituri atrociter sint. De quibus omnibus, si certior fieri accuratius cupiebat, habere apud se Alphonsum Manricum Cordubensem Episcopum, & Lupum Aialam procuratorem suum, qui rerum istarum magnam cognitionem tenerent. Carolus religiosissime se gerens, qua virtute ab illis adeo initiis ad vltimam vsque ætatem semper enituit, Ximenii consilium secutus, sacrosancti tribunalis auctoritatem conseruauit. Agebatur per ea tempora, de Bernardino Carauaialo Cardinali, in Seguntinum Episcopatum restituendo: nam coniurationis in Iulium secundum Pontif. Max. causa, cuius ipse princeps est habitus, sacerdotiis omnibus priuatus, insuper Senatu motus, vitam ignobilem & extorrem traduxerat. Cæterum Leonis x. benignitate, & Caroli regis fauore in Senatum iterum receptus, omnia ablata restitui postulabat, sedulo id Ximenio contendente. Successerat ei in Seguntina ecclesia Federicus Portugalius, regio Aragonum sanguine, & familiæ nobilitate perquam illustris. Magni nominis aduersarius Carauaiali negotium dubium reddebat: nam quamuis & regis voluntas, & Ximenii conatus Carauaiali causam tuebantur, aderant ex vniuersa nobilitate Federico patroni, qui rem per tumultum acturi credebantur. Nam Inachum Mendozium Infantatus ducem, qui

10

20

30

40

50

qui nuper ingenti omnium, sed potissimum studioforum mœtore, quorum ille patronus & fautor semper fuit, anno M. D. LXV. sub mensem Septembrem fati concessit, dicentem audiui, se eo tempore ad Ximenium à patre Didaco missum, atque cum eo multum expostulasse, quod in Federico exturbando tantopere laboraret, quem Isabellæ Aragoniæ quam nuper ipse uxorem duxerat, non vulgari propinquitatis gradu coniunctum nosset. Quæ cum liberiori oratione à se dicerentur, Ximenium quanuis irritatum, magno artificio responsum temperauisse: nam & illum seuera oratione corripuisse, & ita blando sermone intermisso iuuenili feruore excandescētem demulisse, vt inde Ximenii studiosissimus, quadamque prorsus ingeniorum (vt Inachus aiebat) sympathia erga hominem amplissimum affectus discesserit: sæpeque mecum de eius animi magnitudine & constantia, singulari e-
10 logio, & honorifica & profusa mētione, egerit: cum alioqui grauis & excelsi animi vir, non nisi optimos & meritissimos homines testimonio suo, idque parce, cohonestādos duceret. Igitur dum de Carauajalo, reducendo agitur, diœcesis Seguntina in diuersas factiones diuisa, nonnulli Carauajalo, alii Federico studebant. Hæc cum in dies pertinacius agitentur, simultatibus in odium gliscentibus, ad arma & rixas deuentum est. Et in ea diœcesi Almazanum, oppidum ditionis comitis Montacutani, in quo tumultum hac de re exortum, non aliter sedari posse visum fuit, nisi quæstore per regium Senatum misso, qui in eius auctores feuerissime de more animaduertēret. Hic, vt plerunque huiusmodi iudices carnificinam exercere solent, in miseram plebem, terrorem (vt aiunt) incutiendi causa, non modo info-
20 lenter, sed crudeliter & inhumane sæuire cœpit. Comes cum ad Senatum de eius immanitate & dementia retulisset, nihilque tādē ab his prouideretur, subditorum iacturis consulens, Ferdinandum Calderonum (nam id erat quæstori nomen) Almazano per vim expellit. Senatus Montacutanum, utpote læse maiestatis reum, & Adrianus Ximenii socius acerbissime accusandū decreuerunt: diemque illi continuo dicendum. Id Ximenius ne-
tiquam permisit, iureque suo id Montacutanum fecisse dixit, qui toties apud Senatum questus, nihil remedii attulisset. Hoc autem quod de Carauajali & Federici controuersia diximus, Guterrii à Toletō Placentini præsulis morte diremptum est: nam ea ecclesiā Carauajalo per Carolum data, Federicus Seguntinam retinuit. His ad hunc modum sedatis, cum sub Ferdinando rege, vrbium & oppidorum præfecturæ obscuris hominibus plerunque
30 committerentur, perpauçi ex nobilitate qui eas ambirent inueniebantur. Quocirca Ximenius in hac quoque parte reipublicæ consulens, præscā nostrorum regum consuetudine reuocata, viros ex omni nobilitate selectos, moderandis prouinciis præfecit: quorum catalogum non pigebit facere, nam nonnulla eis acciderunt, quæ si prætermitterentur, nonnihil series historiæ læderetur. Comiti Lunæ Hispalensem regionem tradidit: Fonsalitano Callaicorum fines: Palmario Toleranos: Falcensium marchioni Baecios in Bætica & Vbetanos: Ioanni Velezio huius fratri Paxaugustanos: quos ad remotissimas Lusitaniæ & Bæti-
cæ partes amandasse dicitur, vt longe illos à Nauarris locaret, quorum permulti Alebriensis, non ita pridem pulsi, desiderio non vulgari tenebantur: Petro Reginoso Giennēsēs: Io-
40 anni Zapata Madritēsi Astigitanos: Alcaratios Aluaro Luxano: Villenates Antonio à Corduba: Bernardino Menesio, qui Talabricsium ad Oranum (vt diximus) dux fuit, Murgitanos: Guterio Quixadæ Conchenses: Gaditanos Alphonso Guzmanno: Bernardino Astunigæ Molinentes: Petro Castillo Agredenses: Alphonso Syluæ Tolerano Trusillanos: Didaco Gomecio Aialæ Placentinos: Ioanni Sandio Carauajalo, Cardinalis fratri, Salmanticenses: Bertrano Gueuaræ Madritēses: Pintianis cuius prouinciæ administratæ rationem eo tempore præfectus reddebat, Lupum Zapatam, vt inuenio, designauit: Abulensib. Bernardum Matam Guadalfajarensē; Legionensibus Gonsalum Ayoram, de quo in Africa-
na expeditione diximus: Sanctifacundianis, & Carrionensibus Sanctium Brauū: Ioannem Gaitanum Malacitanis. Qui quoniam sine honesta excusatione Ximenii mandatū, & regias tabulās de Gaitano recipiendo contempserunt, palam interminatus est, se iterum ad-
50 uersus eos militares cohortes missurum, quæ sine vlla veniæ spe eorum fines hostiliter diriperent. Palantini tamen & Cantabri, quamuis nobilibus præfectis caruerunt, duos insignes iurisperitos sortiti sunt, Leonem & Callaicum: quorum secundus in examinanda Ferrerii præfectura, quam Toleti aliquot annos sub Ferdinando tenuit, præclaram operam (vt diximus) Ximenio commodaui. Lauretanæ tetrapoli cum Rengifum sancti Iacobi cōmendatarium designasset (hic autem est quem de morte Ferdinandi nuntium ad Belgas venisse scripsimus) & plusquā annum, quod tempus ad capeſſendam prouinciam more maiorum definitum est, non impetrato comœatu, abfuiſſet, Villaroellum iuris item peritia clarum, & rara quadam prudentia præditum successorem extemplo dedit: qui cum iam proxime Lauretum accessisset, per ministros, quos forte præmiserat, certior est factus, tabulas regias

è Belgio venisse, quæ Rengifo præfecturam prorogabant: & eius vicario facultatem da-
 bant, vt si quis alius præfectus mitteretur, aut eum non susciperet, aut in vincula conii-
 ceret. Idiniquo animo Ximenius accepit, atque ea de re apud Carolum & Belgas proceres
 multum exoptulans, indignissime secum agi scripsit, prorsusque contra factas inter ipsos
 pactiones: conuenerat enim vt officia ad exequendam iustitiam pertinentia, quæ aut an-
 num, aut biennium durabant, Ximenii arbitrio distribuèrentur. Tum quod illi tam lon-
 ge absentes, parum priuatorum hominum dexteritatem, aut ignauia cognoscebant: tum
 quod prouinciarum præfecti ni à Ximenio designati fuissent, parum obsequentes ei futuri
 erant: quandoquidem & quos ipse præfecerat, & quibus magistratum abrogare etiam po-
 terat, sæpe imperata facere imprudenter negabant. Proinde mirari se dicebat, cur sen-
 tentiam mutassent: timereque maxime, ne ipsis rerum nostrarum & legum ignaris, à ma-
 leuolis & pessimis fucus factus in ea re fuisset. Carolo in memoriam reducebat, quemad-
 modum non ita pridem per literas priuaras iussisset, vt eis continuo successores daret, qui à
 regionibus & prouinciis traditis vltra tempus à iure præscriptum quauis de causa abessent.
 Itemque partim eam ob rationem, partim quod Lauretana tertapolis per præfectorum ab-
 sentiam, vt sunt mores illorum hominum, graue damnum capere solet, Villaroellum ad
 eos misisse: cuius ea erat experientia, autoritas & doctrina, vt vel Toletanæ præfectu-
 ræ par esse posset. Si quis Ximenii naturam æstimauerit, generosumq; illud & contumeliæ
 impatiens ingenium in re præsertim tam manifeste iniusta, durum ad accidisse arbitrabitur
 sed in hoc quoque prudentiæ suæ documenta dedit. Sentiēbat enim aliter fieri non posse,
 quin in tanta rerum & negotiorum mole, vbi ipse vicario nomine regnabat, permulta
 interdum per regem absentem irritanda forent, quæ ille grauitè & iuste procurauisset. Sed
 eius animum non mediocriter exacerbauit Burgensis vrbs præfectura, quæ se inuito & re-
 nitente, Belgarum fauore Petro Castellæ mandata fuit. Is enim nescio quas ob cau-
 sas à Ximenio neglectus, cum nihil vnquam ab eo impetraret, ad Carolum traiecit,
 & Belgis aulicis curantibus, Burgensis vrbs præfectus constituitur: & in Hispaniam ve-
 luti de Ximenio triumphaturus reuersus, eo in salutato & inconsulto, prouincæ curam &
 moderationem cepit. Multa ab eo in gratiam Inachi Velaschi comestabilis affinis sui, qui
 semper in ea vrbe primarium locum tenuit, facta sunt: multa item regio nomini & iuri of-
 ficientia. Nam inter alia Laræ arcem, quæ regio custodi ad eam prouinciam in officio con-
 tinendam, per præfectos regio committitur, pernicioso consilio Burgensi Senatui, con-
 tra pacta olim cum maioribus conuenta, custodiendam & tenendam tradidit: quanuis Po-
 mareda, qui tunc Ximenii iussu in eius acta, qui eo magistratu abierat, inquitēbat, vehe-
 menter intercederet. Burgenses eius arcis custodiæ, parum prudenter Giosfredum Con-
 dannium Belgam, Philippi I. regis Hospitiū metatorem, qui ius ciuitatis apud eos ob-
 tinuerat, præfecerunt, hominem dicacem, & Velasco familiarem & assiduū. Hisce om-
 nibus commotus Ximenius, quid Burgis ageretur ad Carolum scribit: eumq; per literas
 hortatur, vt Giosfredo homini ad eam rem inepto, eius arcis custodia auferatur. Idem cen-
 sebat cum Petro Castella præfecto faciendum, si Galli aut Nauarri bellum rursus, vt di-
 cebatur, instaurarent. Vtrumque vero esse à Carolo prouidendum, ne ipse cum Burgen-
 sibus, aut cum Petro Castella in certamen descenderet. Cum tamen de his rebus cum Di-
 daco Castella tenpli Toletani decano agerem, viro grauiſſimo, acerrimique iudicii, & qui
 rerum nostrarum non mediocrem notitiam habet, mirari se aiebat, quod Petrus Castellæ
 homo simplici & generoso animo, moribusq; prorsus innocentibus quicquam aduersus
 Ximenium tentasset: cum non ita pridem sub Ferdinando rege Phillippū Castellam Petri
 fratrem, Didaci decani parentem, à Ferdinando rege neglectum, vt qui Philippi generi
 partes sequutus fuisset, Ximenius multos dies benignissime fouerit & aluerit, donec ad Ca-
 rolum traiecit. Burgenses vero Ximenii indignationem veriti, sub prætextu Manzanetum
 commendandi, quem ex arcanis Ximenii notis Pomaredam nuper appellauimus (sic enim
 illum appellare libuit, nomine in Latinam linguam inclinante) quo secretius ageretur, epi-
 stolam reuerentiæ plenam de eo non abrogando ad Ximenium miserunt, nonnullis inter-
 rim commemoratis, quæ ille ad reip. vtilitatem facere exorsus, ad finem perducere si vrbi
 vltra præfuisse studebat: quale est, de municipalibus Burgensium legibus, quæ dispersæ
 iamdiu, insigni reip. nocumento vagabantur, colligendis & emendandis: item de tota Bur-
 gensi regione lustranda, deque multis fundis & vectigalibus, de agrorum etiam limitibus
 in ea per priuatos homines vsurpatis, ad publicos vsus restituendis. Nam cum de eius vo-
 luntate in Manzaneto conseruando certi essent & securi, nunquam in animum induxerūt,
 præfectum ad eam vrbem Ximenio inconsulto à Carolo missum iri. Quod tunc plane in-
 solens & insperatum accidisset, alio qui ipsi apud Belgas, tam pro debita in Ximenium ob-
 seruantia

feruantia, quam pro magna in Manzanetum caritate, quam ob eius singularem in reipublicæ utilitate procuranda industriam conceperant, summe fuerant curaturi. Porro Giofredus, quid de se Ximenius ad Carolum scripsisset certior factus, ut erat dicaculus, & scurrili pene licentia, Ximēni acta cauillis & calumniis, atque amaris dictis apud Carolum & Belgas tradidit. Multos ad magnos honores Ximēnius euexit, quos non est operæpretium recensere: vnum tamen aut alterum propter eorum celeberrima & clarissima nomina, & blandissimam fortunæ indulgentiam, quibus ad excelsas dignitates obtinendas gradus certe per Ximēnium est factus, obiter annumerabo. Cum Dertuensis Episcopus, qui in Aragonia Inquisitoris maximi officio fungebatur, diem suum obiisset, ad Carolum accurata oratione Ximēnius scripsit, idque suo procuratori studiose curandum summopere commendauit, ut Adrianus Florentius imperii socius, Dertuensi ecclesiæ, & sanctæ Inquisitionis officio sufficiatur: hominē enim esse syncerū & probum, ab omniq; prorsus auaritia alienū: externorum insuper natalium causa, ad prouinciam factiosam illis in rebus moderandam perquam accommodum. Nam se Inquisitionem Castellæ, & illo Aragoniæ tenentibus, omnia rite & religiose procuraturum iri. Dertuensem ecclesiam Adrianum obtinuisse certum est, quæ aditum illi ad purpureum galerum, & deinde ad summum Pontificatum aperuit: de Inquisitionis officio dissimulatum est. Cordubensem itidem ecclesiam Episcopo carentem Alphonso Manrico Paxaugustano, reguli Najarenensis filio, tradendam curauit: Paxaugustana vero, quam nunc Pacensem vocant, ut Motæ Burgenſi, regio secretario, homini Theologo mandaretur effecit. Manricus postea ad Hispalensem conscendit, & Ximēnio mortuo Inquisitor maximus fuit. Motæ vero Palantina ecclesia cohonestato, cum iā prope culmen constitutus esset, morte præoccupatus, purpureo galero & Toletano pontificatu frui non licuit. Morte instante orationem grauitatis & sanctimonix plenam ad suos familiares habuisse fertur: in qua postquam de fallaci hominum spe, de reū mortalium inconstantia differuisset, binas literas ex scrinio quod ad manum habebat deprompsit, alteras summi Pontificis galerum offerentis, alteras Caroli iam tum Cæsaris nomen adepti, quibus ut eius salutem diuæ virgini Deiparæ, quæ Toleti pietate maxima colitur, commendaret hortabatur: & ut ipse etiā vicissim firmus & incolumis, illius ecclesiæ moderandæ curam susciperet: quæ omnia (inquit) morte impediri videtis. Sed necessitati, aut diuinæ potius voluntati parendum est, quæ hominibus Christianis quod vniuersis ad salutem æternam est, proculdubio tribuit. Quare ego me diuino arbitrio libentissime committo, & vos etiam quāquam multum perire vestris commodis sentiatis, debetis summi Dei decretum patienter ferre, & omnes vitæ vestræ rationes, illi ut patri indulgentissimo permittere. Sed illud memorabile est, ut prudentissimos etiam homines doctissime nonnunquam intelligamus. Fuerat Mota regi Philippo Caroli patri à concionibus, post cuius mortem cum parum Ferdinando catholico esset gratus ad Belgas traiecit, ut & cæteri Philippi ministri, sed fasciculis literarum quos à nostris regulis susceperat creatus: nam illi in Ferdinandi odium, Maximilianum imperatorem ad Hispaniæ gubernationem euocandum curabant. De ea re Ferdinandus certior factus, cum Bernardino comestabili genere suo re communicata, ut magnanimum regem decebat, Motæ profectum neuiquam impediuit, satis enim habuit hominis conatum eludere. Nam Bernardino Burgos profectus, vbi itineri necessaria Motam conuolare intellexit, fasciculos quos dixi literarum, per sedulos ministros clam subtrahendos curauit: quod facile vire in vrbe potentissimus efficere potuit. Venit ad Belgas Mota, nihil omnino de interceptis literis suspicatus. Eius aduentus, qui iam regulorum literis innotuerat, cupide ab omnibus expectabatur, quos ipse iam præsens alacriores erectioresque reddiderat, omnium regulorum nomine pollicendo: in cuius rei fidē, cunctorum ferme literas se adferre iacebat. Sed apertis vasis, vbi sublatas esse vidit, Bernardini astu & calliditate id factum fuisse, facile Carolo, & Belgis qui Ferdinandi diligentiam noverant, ut alioqui facundus perasit. Cæperat Mota, ut homo parum cautus negligi: sed paulatim virtutis suæ multis iribus specimen proferens, Caroli & Belgarum approbationem meruit: eamque gratiam tandem consecutus est, quæ in summo (ut dixi) fastigio illum collocauerat. Talis Ximēnius in exornandis nobilibus fuit, talis in viris præclaris adaugendis: quos non solum magistratibus, beneficiis, sacerdotiis, aliisque multiplicibus emolumentis prosecutus est, sed etiam honorificos titulos, aut ipse per se dedit, aut per Carolum dandos curauit. Ioannem Paciecum Pacieci Ascaloni filium, comitem titulo sancti Stephani, patre petente, imperator dominauit. Guilielmus Peraza ex Aialæa familia, Gomeræ Comes (quæ vna est ex insulis fortunatis) esse cupiebat, ut per Carolum appellaretur Ximēnius effecit. Nam ut ex eius epistolis constat, Guilielmus præter suam dignitatem, & claritatem generis, Ximēnii beneuolentiam priuatis officiis, regis autem multis obsequiis abunde quidem

demeruerat: quare si illo titulo cohonestaretur, gratum sibi magnopere & voluptati futurum ait: præsertim cum ex hac re nihil regis commodis deperiret, imo vero eius maiestas & fiscus magis dilataretur: prorsusque id fieri t, quod in prouerbii speciem à nostris hominibus iactatur, vt concubina in matrimonium illi collocaretur. Quod huic comitis titulum per regem conferri voluerit, Pacieci autem filio per se contulerit, id opinor in causa fuit: quod de Guilielmi titulo prius est actum, & ad suam modestiam pertinere putauit, vt per regem id faciendum curaret, ne ambitione aliqua eam quoque facultatem rege inconsulto sibi assumere videretur. Laudauit eius prudentiã Carolus, quod facultate concessa vti nolisset, & vt posthac audacius se gereret imperauit. Quare in Pacieco condecorando, anno sequenti suo munere functus est: vt Carauajalus in annalibus scribit.

LIBER SEPTIMVS.

ANNVS decimus sextus rebus supra narratis componendis moderandisque effluxit: decimus septimus qui Ximenio fatalis fuit, & quo Carolus in Hispaniam nauigauit, varios regulorum motus, difficiles exitus, populares denique tumultus habuit. Hi quoniam anno proximo iam cœperant, & ferme vsque ad Caroli aduentum durarunt, in principio huius voluminis narrabuntur: vt postea minus impedito sermone contentiones cum regulis habitas edisseramus. Postquam Ferdinandus catholicus obiit, Carolus per literas & frequentes nuncios pollicitus est, se vere ineunte (nam sub extremum Ianuarium Ferdinandus obierat) in Hispaniam vela facturum, quod omnibus ciuitatibus mirum in modum gratum fuisset. Veruntamen cum eius aduentus per totum eum annum dilatus esset, multa que interim accidissent, in quibus Ximenii gubernatio non satis æqua quibusdam videbatur, iis nempe, qui rege absente res nouas moliri decreuerant, vnde eorum patrimonia augerentur: Belgæ rerum nostrarum imperiti, & auri Hispani auidi, multa sacerdotia & officia, tum publica, tum priuata, externis hominibus, & nostratibus nonnullis, sed parum idoneis, vt Carolus tribueret effecerunt. Exportabatur interea ingens pecuniæ vis ex Hispania nemine prohibente: cœperunt populi rem præsentire, & in fraudem reip. fieri clamitabant. Accesserunt reguli nonnulli Ximenio infesti, qui vulgus incendebant, & vt rex quamprimum veniret flagitarent: & vt Belgis relictis, deuotam Hispaniam visceret adhortarentur, quæ illi potentiæ neruos, regiæque adeo maiestatis splendorem, vna potissimum, inter amplissimos quos teneret principatus, daret. Cum autem annum elapsum esse, & adhuc etiam differri regis aduentum animaduertent, varii rumores dispersi sunt, in multo longius spatium protrahi affirmantes. Grauius itaque fremere & vrgentius instare: nam Gallicis quibus Carolum in Hispaniam venire molestum & graue erat, eum natalis soli amore captum Hispaniam auersari iactauerant. Quare rationem accommodam excogitasse, qua sui cupissimis populis fucum faceret, sibi que rursus moram ampliore neceret, qui duram & molestam populorum moderationem, suo ingenio & iuuenili ætati parum aptam fugiebat. Et decreuisse mentiebantur, simulatque classis Hispana in Belgium venisset, omnibus in speciem nauigaturi apparatus, incunctatè nauim conscendere, & iubere vt anchoræ soluantur: statim nauis eam vehementem simulaturum, cuius prætextu in Morinos ad portum relictum esset illi redeundum. Alii vero Gallum in animum induxisse aiebant, omnibus modis in Hispaniam aduentum impedire: proinde Belgas aulicos parum honestis conditionibus apud Gallum curare, vt per Galliam iter Carolo concedatur. Illud Ximenius falsum fuisse affirmabat: hoc vero quod verissimilius videbatur, si ipse audiretur, nequaquam esse faciendum, censebat. Gallos enim semper nobis infidos fuisse: quare ne in custodia apud Gallum retinerentur, donec Neapolim & Nauarram traderet, vereri se dicebat. Rem esse inconsiderantem, plenam, & reipublicæ vehementer perniciosam, per Galliam iter facere, in tam verisimili perfidiæ suspitione, nisi Rex Galliæ sibi obses interea daretur. Non nihil hi motus compressi sunt. Laxa Belgæ per id tempus aduentu. Is enim quod & Philippo regi amicus fuerat, & Carolo filio tunc à cubiculo esset, per accommodum visus est. ob acutum etiam & sagax ingenium, vt Ximenio & Adriano tertius ad remp. moderandam accederet. Reguli qui in Ximenii iudicium multa scripserant: eius potentiã in triumphatum diuisam, infractam & imminutam fore sperabant. Nam & Adrianus eorum suasu, & instigatione ad Belgas scripserat, se impio esse ad Ximenio resistendum, quod vir superbus & consortis impatiens, sua voluntate omnia moderaretur. Populi qui rebus nouis statim capiuntur, aliquid quod suis postulatis satisfaceret attulisse

attulisse Laxaum rati, tandiu interquieuerunt, donec alterum Adriano similem (hoc est desidiosum, & remissum hominem) temporis tantum eximendi causa missum esse, intellexisse se dicerent. Reguli tanquam id in Ximenii contumeliam factum esset, palam exultare: omni gratulatione Laxaum excipere: omni cultu & reuerentia, non tam ex animo, quã Ximenii æmulatione, prosequi. Ximenius vero fortitudine animi, & perpetua vitæ constantia subnixus, quanuis in suæ authoritatis fraudem Laxaum venisse aperte intelligebat, adeo id dissimulanter tulit, vt non secus ac si rex aduenisset, omnes regii comitatus ordines Madritum a duentanti prodire obuiã iusserit. Is enim primus Caroli nomine ad nos veniebat, post regis titulum assumptum. Reguli Ximenii imperio non expectato, clientibus quisque suis

10 stipatus, in occursum certatim processerunt. Adrianum nuntii Romani (duo enim tunc aderant) Burgensis item Antistes, & Antonius Fonseca frater comitabantur. Maximi etiam præfecti militarium legionum commendatariis longo agmine præeuntibus, præfectus vrbis, & ordo decurionum nobilitate municipalia adiuncta, Aragonii legati, & postremo amplissimus regii Senatus ordo, cui sanctæ Inquisitionis, & regii census, ac priuarum rerum præsidēs, maiestatis ergo se adiunxerunt. Simul etiam processit Episcopus Abulensis cum Ximenii familia. Huic se comites in Ximenii gratiam addiderunt, Ascalonius Villenatum marchio, Gironius Vrenatum Comes, marchiones Comarensis & Aquilarius, & Beltranus Cueva, Alburquercii ducis maior natu filius, comites Oropesanus, & Fernandus Andrada, & Bernardinus Cluniensis, & Aiala Fonsalitanus, & quem Ximenius Stephani titulo nuper

20 insignierat, Ioannes Paciecus Ascalonii filius: præterea nobiles alii viri permulti, quos Gonsalus Ciaconius ducebat: nam marchio Plegianus, & Palmæ Comes, suis vterque gentilibus cinctus, Abulensi adhæsisset, nisi tunc populari fluxionis morbo, quem rheumatismum Græci vocant, laborassent. Magna mentio huius morbi inter illius temporis scriptores est: neque enim Hispaniam solum, sed Belgas etiam & Gallos atque ferme vniuersam Europam, epidemiæ cuiusdam instar, inuaserat: quemadmodum & nostra ætate accidisse vidimus anno M. D. LVI. Nemo enim adeo salubri victu, aut selecta diætã est vsus, qui nõ vi fluxionum febriculis & rigoribus correptus, pestilentem aegritudinem senserit. Vidiq; ego cœnobìa & collegia cunctis ferme sodalibus decumbentibus, languorem illum importunum sensisse. Nostrates vt cauillis gaudent, quod ille morbus Ximenii tempore priores Belgas inuasisset, hoc vnum malorum defuisse dicebant, quod ad nos Belgæ cum cæteris miseris transmitterent, lentam rerum moderationem & ignauos qui mitebantur præfectos subnotantes. Igitur hi omnes obuiam processerunt: solus Ximenius personæ quam gerebat ratione habitã, domi suæ mansit, & ad secundas cubiculi fores progressus venientem hospitem excepit. Et quod raro solebat, ea nocte opipare & apparate illum accepit, & omni sermonis comitate est prosecutus. Sed quoniã palatii cõclauia potiora Ferdinãdo Caroli fratri, Germanæ itẽ reginæ, & Ximenio cesserãt, donec locus hospitio accõmodus in eo appareretur, Abulensis in Laxai gratiam à cubiculo suo migravit. Reguli interea ad Laxaum ventitare, & oblique vt Ximenio se in omnibus opponeret instare: illumque velut in hostem instruere & armare. Sed solitum tenorem in moderanda rep. Xi-

40 menius seruans, hominis ingenio perspecto, qui ad risus & iocos pronior erat, quam ad res cum grauitate tractandas, quod à Ximenii moribus in primis alienissimum erat, raro illum ad negotia vocabat. Quod si quãdo vt id faceret necessitas vrgeret, Adriano primas tribuebat. Accidit vt compiures tabulæ regie ad diuersos reipub. vsus expediendæ fuerint, quam occasionem Adrianus & Laxaus iam tunc captates, regulis forte submoentibus, ad se primo tabulas deferendas curarunt, & priores partes chirographo suo occupãtes, nouissimum locum Ximenii chirographo reliquerunt. Quæ cum ad Ximenium delatæ essent, ambitione Belgarum animaduersa, vanam illorum arrogantiam contempsit: & accersito scribæ, vt tabulæ omnes quæ ad eum modum signatæ erant, rumperentur iussit: & totidem suo tantum chirographo notatæ scriberentur, & ad negotia quæ gerenda erant mitterentur. Hunc

50 morem ad regis vsque aduentum Ximenium tenuisse certum est: cum ante hoc factum ab Adriano simul signari permetteret. Nihil Belgæ repugnare sunt ausi, sed illis tamquã quartæ personæ scenæ seruientibus, solus Ximenius imperium exercebat. Magis ac magis ab eo facto indignatio æmulorum ad Ximenium inuidia onerandum creuit: Belgæque ipsi quamuis de eius integritate certi, nescio quo pacto subuereri cœperunt, ne ille tandem potentia abutens, sibi & Carolo negotium facesseret. Ideo Armastophum virum grauiorem, & cubiculo regio præpositum, certis de rebus legatum, pari cum aliis potestate mittendum curant. Sed quoniam Ximenius, quemadmodum de Tiresia ab Homero proditur, solus inter illos sapiebat, neque tertii legati præsentia est fractus, aut segnior in rebus gerendis fuit, aut quicquam de constantia sua remisit: sed ipse solus quidquid è Reipublicæ utilitate fa-

ciendum videbatur, parum illorum sententiis expectatis, singulari præstantia exequetur. Belgis quoque qui apud Carolum erant nihil contra imperare tentantibus. Quæ res etsi non mediocriter autoritatē Ximenio auxit, causa tamen implacabilis odii fuit, quod Ximenio mortem maturasse constantissime postea est creditum. Igitur Belgis Ximenii vires per id tempus extenuare cupientibus, de variis hominibus in Hispaniam cum potestate mittendis cœptum est agi. Nonnulli Maximilianum Imperatorem, alii Ludovicum comitem Palatinum, Carolo propinquitate coniunctum, multi Seluagium magnum Cancellarium, huic rei idoneos & necessarios designabant. nec deerant qui etiam Ferdinandum puerum ei muneri præficiendum admonerent. At Maximilianus imperii & Italiae rebus impeditus erat: Ferdinandus vero non modo propter ætatem, sed ob fraterni gradus cognationem parum commodus esse iudicabatur. Nam à Ximenio alias scriptum meminerant. Ferdinandi custodiam non esse negligendam: cuius prætextu reguli: si res novæ cordi essent, magnos tumultus excitare possent. Nonnullis placebat, ut Palatinus quasi custos Ferdinandi pueritiæ daretur, legati potestate in Hispaniam veniret. Sed cōplures in Seluagium inclinabant. Hæc cum essent Ximenio nuntiata, ne vllum sibi socium mittant, qui cum sit perpetuo rixandum, per literas grauissimis rationibus plenas, continuo egit. Quod si aliud animo federet, de successore mittendo cogitarent, quem moderandæ Hispaniæ præficerent: se enim in diœcesim suam concessurum. Palatinum Ferdinando custodem venire sibi non displicere, sæpe enim cogitasse de magistris eius amouendis, totaq; adeo familia immutanda. Se quidem hæcenus pro regiæ maiestatis obseruantia, & quam reip. debebat caritate, in ea moderanda & regenda integritatem omnem præstitisse: nunc autē cum propter regis ætatem, & quorundam avaritiam, magis ac magis conatus suos & voluntatem impediri videret, vereri se ne magna aliqua calamitas ex popularibus seditionibus aliud agentes opprimat. Quare Toletum se recipere decreuisse: unde velut è portu sædam tempestatem iam imminentem, & aliena pericula spectare posset. Hæc autem mala vitari vnica posse ratione, si rege aduentum in Hispaniam differente, omnia munera, quæ ad iustitiam conseruandam pertinerent, sine vlla exceptione sibi vni prouidenda concederentur. Sic enim futurum esse, ut iudices tribunalium regionum, & eorū præfides capitales regii comitatus quatuorviri, & vrbium præfecti, census etiam regii procuratores, ex quorum fide & integritate regiæ potentia nervi omnino penderent, militaria item præsidia, eorumque duces & limitaneæ præfecturæ, arcanorum negotiorum & secretioris consilii comites, neque ad Belgarum quenquam, neque ad ipsum quidem Carolum donec adolesceret, sed ad se vnum pertinerent. Præfecturæ vero militarium ordinum, & Episcoporum designationes, regiæq; liberalitates & largitiones, Caroli arbitrio relinquerentur. Nam se id vnum curaturum, ut reip. dignitas non imminuatur, & ut regius census terrori hostibus sit, & ius suum vnicuiq; tribuatur. Quæ omnia laboris & sollicitudinis sunt plena, & Belgis propter rerum nostrarum incitiam, & Carolo etiam propter ætatem, minus conuenirent. Belgæ tam libero, aut potius audaci, ut illis videbatur, Ximenii sermone conterriti, hominis integritatem & potentiam considerantes, qui vnus inter Hispanos si qui motus oriretur reprimere poterat, dissimulato quem ex eius dictis conceperant dolore (aditum enim ad remp. illo viuente interclusum sibi videbant) nihil amplius de alio legato mittendo consultarunt, sed de Carolo diutius detinendo, & Ximenio qua possint arte placando: sic enim vellet nollet, argento Hispania exhaurienda erat. Quod si Carolus tandem venire cogeretur, de Ximenio tollendo deliberasse, peruulgatum fuit. Parum callido & prudenti consilio hæc tam aperte ad Belgas scripsisse Ximenius creditur. Nam certum erat, homines externos, & Hispanæ pecuniæ percupidos, neminem apud regem esse toleraturos, qui se tanta animi constantia, autoritate & potentia illorum cupiditatibus opponeret. Igitur Belgæ tempori seruientes, Ximenii sententiam impense collaudare: omnem concordiam & consensum polliceri: hortari etiam ut cuncta suo arbitratu regeret: quem solum reipub. salutarem esse aiebant. Carolum nauigationem maturaturum: idcirco daret operam ut populi tantisper conuiescerent, donec ille rebus Belgicis compositis, & idoneam tempestatem nactus, se oceano committeret: ipse classem instructam primo quoque tempore mitteret, ne quid optatam profectionem moraretur. Gratias illis Ximenius egit, & ex mutua concordia beatissimum reipublicæ statum proculdubio futurum affirmat: ut ex eius epistolis satis constat. Maximilianus Imperator quo inconsulto nihil tunc per Belgas agebatur, nepotis dignitati consulens, & nauigandi dilationem ægre ferens, Bruxellas venit: & Viluordiæ proximo Bruxellis oppido morâ aliquot dierum facta, crebra variis de rebus cum Carolo colloquia habuit: sed potissimum ut Martyr scribit, de aduentu in Hispaniam maturando. Nam principum res, ut ingentes & excel-

& excessas, ita fortunæ ludibrio magis esse expositas: proinde occasionem continuo arriperet, ne locum Hispanis cogitandi daret de reipublicæ statu mutando: nam populos iam tumultuari intellexisse se aiebat: quos perbelle pullo equino sapientes comparasse audiuerat, qui cæstro stimulante, hos & illos calcibus impetit, neque ab equa parente temperat. Ximinius cui iam omnia quæ apud Belgas fiebant suspecta erant, existimans Maximilianum in ea quoque sententia esse, vt Carolus quem successorem imperio Romano destinabat, profectonem in Hispaniam differret: aut fortasse colloquia illa haberi, vt consiliis communicatis, tandem Maximilianus in Hispaniam gubernator veniret: Chebrium ea colloquia vitanda esse grauissimis rationibus admonuit, exemplis etiam in medium adductis de cōgressibus magnorum principum fugiendis. Porro Hispaniæ populi dum vanis promissis de regis aduentu se deludi vident, ad coitiones faciendas redierunt. Neque enim iam dissimulatis technis, sed palam officia & magistratus apud aulicos Belgas venire vociferabantur. Item amplissimam pecuniam summa diligentia à Ximenio confectam, quam vt ad regis aduentum necessariam postulauerant, ad Carolum demum traiectam fuisse, sed in alios vsus infumi affirmabant. Porro Seluagium, & Chebrium per Zuquetum iurisperitum, & per quendam supremi Senatus duodecimuirum, regni præfecturas, supremi Senatus cooptationes, cubiculi intimi ministeria & munera, ita imprudenter & palam licitasse, vt horum officiorum possessoribus, quæ quondam nobilitati ob merita, & antiqua in reges nostros obsequia offerebantur, turpissimam conditionem de pecunia paciscenda obtulerint, qua numerata nihil de officiis auferendis esse timendum. His artibus innumerabilem pecuniæ vim per Seluagium & Chebrium coactam fuisse, vulgo ferebatur. Idcirco Burgenses Legionensibus & Pintianis conuocatis, totaque adeo Campensi regione, de Belgarum cupiditate, & insolentia coercenda consilia ceperunt. Quibusdam rex hortandus videbatur vt in Hispaniam illico veniret, aut si id minus facere eo tempore posset, Belgas omnes è cubiculo moueret, quorum artibus, corruptelæ quas diximus exercebantur: & homines Hispanos quorum probitas perspecta esset, pro illis substitueret. Alii difficile id & graue existimantes, & metuentes ne eadem cum Belgis labe nostri etiam inficerentur, publico populorum decreto statuendum esse arbitrabantur, ne regi vlllo pacto liceret, magistratum, præfecturam, sacerdotium, cuiusuis denique generis officium aut munus, externo homini concedere: & ne crebræ illæ pecuniarum traiectiones, quæ ferme in singulos menses fiebant, vllam deinceps ob causam exercerentur. Item ne consueta & stata vectigalia, quæ ad domesticos regis vsus necessaria esse iudicabantur, Ximenius inconsultis ciuitatibus mitteret: aliaque id genus permulta. quæ quamuis ex reipublicæ commodis eo tempore esse videbantur, tamen regiæ authoritati officiebant: & fenestra quædam formidabilis aperiebatur, qua caput populi sensim ostentantes, paulo post omnia pudoris repagula essent fronte obfirmata perfracturi: quod non sine miserabili & ingenti reipublicæ damno, nondum toto triennio elapso post Ximenii mortem, fecisse nouimus. Multum in re maximi momenti inter ciuitates variatum fuit. Burgenses vt ad viuum omnia rescarentur contendebant. Pintiani & Zamorani si nonnulla in melius mutarentur, contenti erant, & pleraque Ximenii arbitrio permittebant. Postquam de rebus emendandis conuenit, plebiscita quædam iureiurando confirmarunt, interueniente Petro Castella, vrbis Burgensis præfecto. Sed Federicus Zamoranus, qui in præfectura Legionensi Aioræ successit, multo præstantius se gessit, vt Ximinius in epistolis testatur. Nam illius vrbis decurionibus flagitantibus, vt plebiscitis sese iureiurando obstringeret, animosè restitit, & peruicit. Legatos deinde ad Ximenum & Senatum regium miserunt, qui apud eos causam reipub. diuexatæ agerent, & eorum sententiam & propositum, ni rex quamprimum veniret, declararent: & simul ab eis peterent aliquem in locum conueniendi potestatem, vbi singularium vrbium legati de reipub. necessitatibus tractarent. Iusta esse populorum vota, & Ximenius & Senatus agnoscunt: videbatur enim reipub. vastitas imminere, ne ea omnia quæ illi decreuerant, rege aduentum differente, efficerentur: tamen motus populares verebantur. Et quanquam aperte repugnare iustis postulatis non sunt ausi, tamen vt conuentus tantisper differrent, donec de regis aduentu merito desperare possent, rogant: nam propediem adfuturum fama erat. Interea Ximenius & Senatus literas ad Carolum de hisce omnibus copiosas dederunt: quas quoniam grauissimæ, & pietatis in regem plenæ sunt, Latinas vtcunque facere visum fuit: Ximenius gubernator, & Senatus regius Carolo regi salutem. Pro antiqua & fideli obseruantia, quæ erga maiores, parentesque tuos, & nunc demum erga teipsum obnoxii sumus: vt fidos ministros, optimos ciues, & consiliarios incorruptos decet, tuis reipublicæque commodis;

ad quam suscipiendam, tot regni hæredibus paruo temporis interuallo extinctis Dei nutu vocatus es, necessario prospicere cogimur: teque ipsum continuo admonere ea, quæ reipublicæ conuenire visa sunt, ita enim nos culpa vacabimus, & crimine neglectæ reip. aut potius proditæ, liberi erimus. Magni principes, & suspicendi reges, tandiu à Deo potestatem, & ab hominibus reuerentiam consequi merentur, quandiu iusto & recto imperio populos eorum fidei commissos regunt. Id autem ab ipsis fieri, nullo maiori argumento intelligi potest, quam si ad tantam molem sustinendam, adiutores & socios quam spectatissimos & idoneos elegerint. Neque enim vnus aliquis quantumlibet præclaris dotibus & virtutibus excelluerit, rebus tam diuersis obeundis par esse potest. Nam nihil aliud prisca illos centumanos esse existimamus, nisi reges consideratos & sapientes, qui per egregios & probos ministros, æque ac per seipos regna sibi commissa tuerentur. Sed fabulosa ista relinquamus, maiorum tuorum res gestas cæteris exemplis prætermittis, intueamur. Enricus tertius atauus tuus, qui propter assiduas in ætate florenti imbecillitates, valetudinarius cognominatus est, cum se viribus corporis destitutum, regio muneri imparem videret, prudentissimo consilio vsus, viros literis, & moribus, & religione præstantes ad se accersitos, magno semper in pretio habuit: eisque comitibus & consiliorum participibus adeo remp. pacatam & optime institutam tenuit, vt magno eius merito, successoribus optimi principis exemplum sit habitus. Contra Enrico quarto tuo maiori auunculo omnia dura & infausta contigerunt, quoniam eos rerum gerendarum suosores per summam socordiam apud se retinuit, qui nullo hominum pudore, nulla Dei immortalis reuerentia, omnia fursu ac deorsum miscentes, grauissima mala reip. intulerunt. Sed quid in aliis commemorandis immoramur? an non aui tui catholici reges, satis magno documento esse possunt? quibus id vnum ante omnia curæ fuit, muneribus publicis viros egregios, quicunque tandem ij essent, præficere. Vnde propriis ministris, & aulæ familiaribus prætermittis, qui suo veluti iure hæc importune solent extorquere, ignotos homines, nec sibi vnquam visos, quod essent meritis suis commendati, & publica opinione celebres, præter omnium expectationem ad res magnas vocarunt. Nemo illis regnantibus ambitus est conuictus nemo lege Iulia de repetundis condemnatus: quod proh dolor, miserissimo hoc tempore frequens esse, magnopere dolemus. Fuit etiam illorum regum hoc præclarum institutum raro cuiquam summa concedere, nisi per inferiores gradus deuolutus, specimen suæ probitatis & virtutis exhibuisset: vt pro cuiusque facultate & ingenio, hæc aut illa munera deferrentur. Qua nimirum ratione factum est, vt omnia suis numeris quadrantia, concentum quendam in rep. constituerent, qualem nunquam ad id tempus videramus. His igitur artibus & consiliis, vt de cæteris taceamus, remp. aliorum principum negligentia colapsam, & sicariis hominibus, atque tyrannicis violentiis vehementer afflictam suscipientes tibi hisce difficultatibus liberam, tradiderunt. Proinde cum Deus opt. max. sub cuius tutela reges estis, id tibi ingenium & iudicium dederit, eam prudentiam in iuuenilibus annis largitus sit, ijs denique singularibus virtutibus maiestatem tuam exornauerit, quales homini principi necessariae sunt, æquum est vt quæ diximus animaduertas, & quantum ponderis habeant consideres. Inuenies enim grauissimam cladem, & ingentem perniciem, si hæc contemseris reipub. imminere: contra si hæc egeris, maximam quandam foelicitatem promitti. Res vniuersæ à principiis suis pendent, & errores in principio solent minimo labore emendari, vt facile in viam rectam redire possimus. Sero remedium parari à sapientibus dicitur, dum mala vires diutinas sumserunt. Quare tuis pedibus Hispania vniuersa supplex prouoluta, vt eius commodis prospicias, vt hominum corruptorum cupiditates reprimas, vt gliscentia vitia cohibeas, vt tuorum regnorum tranquillitati consulas, te votis omnibus & precibus orat & obtestatur. Id autem facile fiet, si Hispaniam amplissimam & nobilissimam regionem, suorumque principum obsequio deuotissimam, secundum leges patrias & antiqua maiorum instituta gubernari, & viuere concesseris, Vale. Carolus literis senatus receptis, vt erat mira præditus indole, quanquam duodeuigesimum annum agebat, animaduertit sibi fideliter ab Hispanis consuli. Sed Belgæ inter quos ab infantia ad id ætatis vixerat, facile in suam sententiam pertraxerunt. Nam egregie dissimulantes, & discessum pro virili protrahentes, solitas artes tanta impudentia, non solum in Belgio, sed in Hispania etiam post Caroli aduentum palam exercuerunt, vt Seluagius magnus Cancellarius intra quadrimestre tantummodo spatium plusquam quingenta aureorum millia in Belgium miserit. Quod si Chebrii, & aliorum compilationes ad calculum reuocarentur, infinita pecuniarum vis asportata ex Hispania inueniretur. Huiusmodi rapinas causam seditionibus popularibus postea dedisse, quæ post Caroli ad Belgas reditu secutæ sunt, proculdubio constat: sapienter. n. ab antiquis legumlatoribus dictum est, post munerum publicorum venditiones, illico bella intestina,

intestina, & tumultus exoriri. Igitur populi cum nihil certi de Caroli aduentu audirent, & magis Hispaniam in dies exhauriri, ad propositum suum conficiendum redeunt. Ximenii & senatus fidem implorant conuentus faciendi facultatem petunt, quibus tantummodo de rege accersendo, de legum nostrarum authoritate conseruanda, de Belgarum aulicorum auaritia, de petitionibus officiorum per summum ambitum, reprimendis ageretur. Alioquin si ipsi quoque in hoc dissimularent, se pro debita in remp. & regiam maiestatem caritate & obseruantia, non expectato senatus iussu legatos super eare missuros, & ne quid respub. detrimenti caperet curaturos. Non potuit Ximenius huiusmodi ciuitatum petitionibus contradicere. Itaque in mensem Septembrem conuentus populares indicti sunt, eosque ad anni extremum consulto reiecit, quod interea Carolum venturum esse crederet. Ea concessione mirum in modum ciuitates recreatae, libenter, quanuis id sub Ianuarium agebatur, in autumnum usque quieuerunt. Ab eo die frequentes nuncios, & crebros literarum fasciculos, Ximenius ad Carolum, & ad aulicos Belgas mittere: aduentum in Hispaniam properarent admonere: non esse negligendum quod ciuitates tentabat clamitare: nulla enim re magis populos insolescere, & reuerentiam omnem exhibere, quam cum libertatem loquendi nacti sunt, & prohibidine, suas vulgo iactant querimonias: quas iustissimas esse facile perditis hominibus quorum magna est copia, persuadent: qui eo magis timendi videbantur, quod non sine fauore quorundam regulorum ad id agendum sunt concitati. Quod si nauigatio in Hispaniam protrahenda erat, consultum fore videbatur ut conuentus populares eo in oppido haberentur, vbi ipse & regius senatus aderant. Sic enim futurum, ut praesentia potentiae regiae cohibiti, minus essent arrogantes, & magis seditiosis vocibus parcerent. His demum atque aliis adhortationibus Ximenius apud Carolum effecit, ut sub extremum eius anni autumnum, classe quam ipse instructissimam misit, cum Belgis aulicis in Hispaniam traiecerit. Varia interim de Ximenii voluntate apud Carolum & in Hispania ab eius aemulis iactabantur. Nonnulli ob id motus populorum sedulo ab eo comprimi aiebant, quod imperii splendore, & regnandi cupiditate captus, omnem occasionem studiose tolleret, quae Carolum cogere posset, ut in Hispaniam citius quam decreuerat veniret. Hanc enim ob causam pecuniam tam ingentem ad Belgas mittere asseuerabant, ne eius desiderio nauigationem maturaret. Quamobrem cum Chebrio coniurasse affirmabant, & ab utroque scenae inseruiri. Nec defuerunt qui famosis libellis Ximenium, Chebrium, & Franciscum Ruizium, totius veluti fabulae Dauum. scommatibus & conuiciis proscinderent. Alii vero popularem esse Ximenium aiebant, in inuidiam nobilitatis, cui iam diu infensus erat. Sed afflictas huiusmodi calumnias semper neglexit: planum enim apud Carolum fecerat, quo neruos & conatus suos intenderet. Quare se conuentibus popularibus praefuturum, aperte in epistolis profitetur. Quod si secus tali tempore & occasione faceret, quid aliud esset, quam domesticis praedonibus diripiendam rempublicam deserere? De libellis vero vulgo editis, in gratiam quidem Belgarum, quorum animi acriter erant commoti, inquiri iussit, sed non admodum diligenter. Viri enim fortes, suae virtutis & praestantiae conscii, contemnere solent huiusmodi latratus eanum minorum: & id solatium inferioribus relinquunt, qui dicitur dolorem vlciscuntur. Alphonfus Castella Madriti praefectus, famosa illa carmina ad Adrianum & Laxaum detulerat: qui dentatis illis dictis minus assueti, indignissime tulerunt se vulgo deridendos propinari. Quocirca minus admirationis habet, si Adrianus postea Pontifex maximus factus, Pasquini & Marphodii statuas, vbi famosi & ridiculi libelli in vrbe affigebantur, in Tyberim proiciendo studiose curauerit. Cui Suesanus Caroli legatus peropportuno sermone dixisse fertur: Si in flumen proiicerentur, rahas illiusmodi mala carmina esse cantaturas. Quo dicto sic pontificis conatus repressit, ut amplius ea de re actum non sit. Toletum per haec tempora Ximenius venit: nam de Caroli aduentu iam certus, ad Campensem prouinciam cum regio senatu transire constituerat. Quare eam urbem, quae suae diocesis caput est, priusquam discederet, inuisere decreuit: tum ut rebus sacris consuleret, & cenobiorum muliebrium aedificia, quae tam Toleti, quam Illescis eius impensa surgebant, praesens videret. Adrianus itineri comitem se dedit: quem in Ximenii inuidiam, Sylvanorum factio frequens esse secuta: tum quod in Aialam Ximenius inclinare videbatur, tum etiam in Albani ducis gratiam, qui cum ingens similtas Ximenio erat. Burgenfis ciuitas de foedere ad conuentus populares ineundo, Toletum sub id tempus legatos forte miserat. At Toletani Portocarrero auctore, cui vulpes cognomen fuit, contentionis antiquae cum Burgenfisbus memores, de primo suffragio in conuentibus habendo, in eo foedere esse recusantes, indictis conuentibus renunciauerunt. Quod Portocarrerus cum ad Ximenium detulisset, veluti eius sententiam quam sequi se velle simulabat, cogniturus: ille hominis callidi

tate perspecta, priuata sunt hæc (inquit) ciuitatum negotia, de quibus nihil à me diffiniri nunc debet. Ita ille delusus abit, & Ximenius auctoritatem suam retinuit. Non minorem curam in sacerdotum turbis sedandis adhibuit, quæ sub id tempus etiã sunt exortæ, Leone x. Pontif. Max. ex Lateranensi concilii auctoritate, fructuum sacrorum decumam à sacerdotibus vniuersis exigente. Ea autem prætextu defendendæ Christianæ reipublicæ à Pontif. Maxim. petebatur. Nam cum Selimus Turcarum princeps Ægyptio rege (quem Sultanum vocant) deuicto, & per summam ignominiam vita priuato, potentiam suam aduersus Italiam conuersurus crederetur, Pontifex maximus oram maritimam tueri cupiens & omnem aditum pro virili hostibus intercludere, vltima Concilii Lateranensis rogatione, ad sacerdotiorum decumam triennio cogendam, de patrum congregatorum sententia egit. Vehementer à nonnullis reclamatum est, quibus durum esse videbatur sacerdotia huiusmodi exactionibus grauari, contra aliorum conciliorum decreta & pontificum sanctiones: præsertim regibus Christianis, quorum id officium erat nec delectus militum nec classium apparatus ad eam rem facientibus. At Pontifex maximus eam tunc necessitatem imminere, quæ in concilio Constantiensi, sub Martino quinto prænotata erat, contendebat. Quæ enim maior causa vrgere poterat, quam publico Christiani nominis hoste Italiam & Romam urbem inuadere parante Aragonii sacerdotes, quibus & Cæsar augustanus antistes Aragoniæ prorex, & libertas qua iure illius regni omnes fruuntur, animos faciebat, Prouincialibus synodis conuocatis, de non pendenda Pontifici max. decima egerunt. Sed quoniam id Ximenii auctoritate facere, cuius summa apud Pontif. max. existimatio esset, plurimum inteterat, Cæsar augustanus & cæteri Aragonii antistites, litteras ad Ximenium miserunt, quibus vt sacerdotum patrocinium suscipiat deprecantur, neque patiat, vt se tantum auctoritatis & potentia habente, quantum nemini hætenus contigisse meminerant, sacerdotum immunitas tam magnum detrimentum caperet. Ximenius qui in Castellana prouincia id ne fieret cauerat, perhumaniter & benigne respondet, & omnem operam pollicetur ad ecclesiasticam libertatem conseruandam. Sed interea vt conuentus dissoluant monet, & rerum euentum quieti expectent: se enim cum Pontif. max. & rege Carolo ea de re diligenter acturum: & sperare, secundum sacerdotum vota negotia esse exitura. Igitur Carolum primum commonendum esse duxit: ad quem in ea sententia se esse scripsit, vt quoniam Aragonii sacerdotes coactis per antistites suos synodis principium resistendi dederant, nostri quoque suos pariter conuentus facerent, vbi veræ causæ huiusmodi exactionum tractarentur: an hæc quæ Pontif. Max. allegabatur, talis esset excuteretur: dummodo Hispanorum regum exemplo, non alibi quam in regia curia sacerdotes conuenirent, ad hæc controuersias terminandas. Ad Arteagam vero suum Romæ procuratorem scripsit, vt Pontif. Max. reuerenter adeat, & Ximenii nomine non solum decimas suæ diocesis offerat, sed totos etiam fructus, & omnem ecclesiasticam suppellectilem, & quicquid auri & argenti facti. aut infecti, in thesauris sacerdotum, aut templorum sacrariis esset repositum: sed summopere oret, vt eius sententiam de belli sacri apparatu diserte aperiat. Nam nisi iustissima de causa, nunquam se auctorem futurum, vt Hispani sacerdotes, quos iam fere tumultuantes pacauerat, vestigales fierent. Iubet etiam procuratori, vt diligenter inquirat, quid de huiusmodi decimis imponendis concilium Lateranense decreuisset. Ea cum ad Pontif. Max. Arteaga retulisset, Laurentius Putius & Iulius Medices cardinales, Pontif. Max. cum primis intimi, ad hunc modum Arteagæ respondent: Nullam sacerdotibus decumam, ex concilii auctoritate, aut alio quouis modo Pontificem maximum hætenus imposuisse, neque impositurum quidem, nisi ad extremum, cum res ipsæ opem non solum poscent, sed flagitabunt, iuxta synodi Lateran. in vltima rogatione decretum. Culpam vero in Ioannem Ruffum Cusentinum episcopum, nuncium Apostolicum in Hispania, reiciebant: qui parum prudenter hæc vulgasset. Quare sacerdotes Hispaniæ, quantum ad decimas præstandas, posse in vtramque aurem dormire: & diploma pontificium procuratori ostensum est propediem edendum, vbi de Concilii Lateran. actis tractabatur. Ximenius tamen post hæc ab Arteaga nuntiata, non cessauit à sacerdotum conuocatione: quos omnes Madritum paulo antequam Arandam discederet, conuenisse certum est. Nam Petrus Martyr, qui Granatensis ecclesiæ procurator huic conuentui interfuit, vt ex eius epistolis constat, de neganda exactione cunctorum sententiis approbatum esse refert. Quorum propositum Ximenius collaudauit, & se patronum, & vindicem, si opus foret, pollicitus est. Ex epistolis nomine Leonis à Bemdo editis satis constat, nõ tantum rumoribus, sed re ipsa decimam illam exactam fuisse, sed tantum in Italia, aut ditione pontificia, ni fallor. Tres potissimum Hispani principes, priuatas ob causas Ximenio infensi, pene rempublicam obruissent, Mendozius Infantarus dux,

dex, Fadricus Albanus, Gironius Vrennatum comes, quibuscum vno & eodem tempore
 contendendum Ximenio fuit. Mendozii animus non tam ob irritas Ioannæ cum nepote
 nuptias exacerbatus est, quam quod ex affinitate inter Ximenum & Cluniensem cōtracta,
 Velēnæ municipii litem sibi ancipitem futuram videbat, reipublicæ moderationem Xime-
 nio tenente. Est in Carpetanorum finibus, non longe à Guadalafajara Velenna oppidum, id
 Ioannes Mēdozii frater possidebat, quo cum iam olim Cluniensis iure egerat, & tandē cer-
 tis quibusdam conditionibus Ioannes Velennam Cluniensi vendidit. Mendozius vero a-
 uitam hæreditatem, & suis præsertim oppidis cōterminam, dolebat alterius potestati cede-
 re: Cluniensem in ius vocat, quod Didaci aui testamēto, qui eam legitimam portionem Io-
 10 anni filio legauerat, cautum esset, vt si de ea vendenda ageret, Mendozii ducatus hæres eam
 sibi posset auferere, eodem pretio emptori oblata. Hæc controuersia in complures annos
 fuit protracta. Ximenius, qui causas in immensum trahi conqueri solebat, cupiebat lites o-
 mnes finire, quæ apud régia tribunalia agebantur. Sed reguli id præsentientes, summopere
 curarunt, vt lites ampliarentur, donec Carolus in Hispaniam venisset. Ipse vero, ne callidis
 tergiuersationibus eius propositum eluderent, vt de eis omnibus primo quoque tempore
 cognosceretur, impetrat, Baracaldo ad Belgium misso, qui id diligenter curauit. Sed quo-
 niam post mortem Ferdinandi catholici, tabulas ad Velennatum litem ampliandam Men-
 dozium à Carolo Belgis curantibus obtinuerat, acta rescindi periniquo animo ferebat. Qua-
 re regii Senatus, & Adriani Laxaique legatorum auxilium aduersus Ximenii potētiam im-
 20 plorat, vt ea facultate Ximenius priuaretur. Pintiani tribunalis iudices, apud quos causa Ve-
 lennatum disceptabatur, Ximenii de his litibus finiendis facultatem ad Velennatum litem
 non pertinere aiebant, quæ Caroli cognitioni seruari iussa fuerat. Sed Ximenii in re iusta
 indignationem veriti, eius cognitioni reliquerunt, an in tabulis ad eum missis Velennatum
 causa excepta esset. Ximenius hoc ad regium senatum reiecit: vbi quamuis Rogius Gra-
 natensis antistes, senatus regii præses, parum æquus Ximenio esset, æqui tamen ratione ha-
 bita, secundum Ximenii voluntatem pronuntiatum fuit. Mendozius qui superari à vicino
 Cluniensi ferre non poterat, iterum ad Belgas sollicitandos se conuertit: & tabulas secundas
 obtinuit, de Velennatum lite comperendinanda. Hoc Ximenii animum alioqui constan-
 tem, haud mediocriter commouit. Nam is erat mandat tenor, vt Pintiani iudices à Ve-
 30 lennatum causa abstinere iuberentur. Quod si Cluniensis aliquid opponeret ante impe-
 tratum, aduersus præsens diploma, omnino vt reicerent imperabatur, vt in notis arcanis
 reperi. Rem factam se habere Mendozius credidit: & Ferdinandum Guterium Altami-
 ranum eius familiarem, & publicum notarium, ad Ximenum misit, qui illi regis mandata
 denuntiarent. Timebant hi, ne Ximenius offenderetur, & aliquid illis quod nolent ac-
 cideret. Sed post longam trepidationem & deliberationem, tandem regis interdictum de
 causa Velennatum differenda Ximenio denuntiatum est. Tandem tabulæ prudenter in-
 ter nostros dissimulata indignatione, rursus ad Carolum & Belgas scribit, indignissime se-
 cum actum esse, & diploma iniquissimum esse datum contra alteram partem. Deinde
 contra publicam quietem esse, velle hominem potentissimum nouis oppidis augere. Nam
 40 quod de tumultibus Ximenio gubernante exorituris vulgo iactatum erat, vanissimū mul-
 tis argumentis planum facere poterat. Quod si iudices, & præsidem Pintiani conuentus
 ipsi consulerent, nihil ex hac parte imminere periculi probe cognoscerent. In memoriam
 etiam reuocabat, quid rex Ferdinandus egisset, quem similibus officiis qualibus Carolum
 haud demeruisse, post Isabellæ Aragoniæ, Enrici Fortunæ filiæ, cum Inacho Mendozio
 domus hærede nuptias. Nam quamuis multum Mendozius apud regem laboraret, nun-
 quam obtinere potuit, quin libero in foro ius suum singuli ex æquo prosequerentur. Atque
 ita Ferdinando viuente, apud quem Mendozius multū fauore & gratia poterat, sententiam
 secundum Cluniensem litem fuisse. Addebat etiam, vereri se ne ob iustitiæ inæqualem
 distributionem, turbæ excitarentur. Nam contumeliam & iniuriam passi, desperatione
 50 quadam ad arma venire solere. Impetravit quod voluit Ximenius: & tandem Mendozio
 indignante, Velenna Cluniensi adiudicata est. Accidit paulo post, vt Complutensis
 Ximenii vicarius suum fiscalem (sic enim publicum accusatorem vocant) Guadalafaja-
 ram mitteret, publici criminis vindicandi gratia. Mendozius occasionem arripiens in
 Ximenum aliquid designandi, quo exulceratum animum leniret, fiscalem multis fu-
 stibus male mutari iussit: quasi in fraudem iurisdictionis Bernardini fratris, Guadalafaja-
 ræ archidiaconi, fecisset, ad quem illius modi cognitiones pertinerent: suspendium
 etiam minatus, si quid tale posthac auderet, Complutum dimisit. Id cum statim ad
 Ximenum, qui Madriti aderat, delatum esset: minime esse dissimulandum ratus,
 vindicationem in Mendozium non tam quidem re ipsa parabat, quam sermonibus

circumferri permittebat: se tam ob violatam religionem, quam ob reipub. tranquillitatem læsam, sic in Mendozium processurum minabatur, vt vel principatu spoliaret, vel impetratas pœnas ex iure subire cogeret. Huiusmodi rumores iactari Mendozius durissime accipiebat: quare iræ & doloris impatiens, Petrum quendam presbyterum, qui catholici regis cantor fuerat, & in Mendozii familia tunc erat, cum mandatis conuicio & contumelia plenis, ad Ximenium Complutum, quo forte venerat, misit. Is venia impetrata, & genibus aduolutus, vt sibi liceret mandata exponere, obtinuit. Ea nihil aliud continebant, quam ex probationem pristinae fortunæ, & humilis conditionis, minasq; arrogantiae plenas. Nam & dignitate & publicis muneribus se illum deturbaturum propediem promittebat. Constanti vultu Ximenius, sine vlla indignantis aut commoti animi significatione contumeliosam legationem audiuit, & an quid superesset dicendum, rogat. Et cum ille negasset, redito (inquit) ad tuum herum, quem iam suæ improbæ & ineptæ legationis pœnitentem inuenies. Sic res habuit: nam Mendozius iam cum familiaribus suis expositulabat Petro adueniente, quod se iratum non placassent. Petrum etiam obiurgauit, quod sibi irato paruisset. Igitur cum Mendozii legatio diuulgata per Hispaniam esset, Velascus comestabilis, qui Ximenii indignationem iusta ratione conceptam implacabilem esse existimabat, Guadalaiaram ad Mendozium venit: & quauis eius bilem & animum facile irritabilem prudenter repressit, maiorem tamē culpæ partem in asperos & subagrestes Ximenii mores reiecit. Suadebat tamen vt tempori cedens, cum Ximenio in gratiam rediret: quod vt fieret, se apud Ximenium omnem operam daturum, promittit. Velasci ergo dexteritate factum est, vt Ximenius omnem se simultatem positurum diceret si facti Mendozium pœniteret, & pœnas quas merebatur, ob sacrum ministrum violatum, deprecaretur. Missus est cum mandatis Friasius Ximenii familiaris ad Mendozium: & conuenit, vt certo quodam die ad fontem Carralium, vicum octo millibus passuum à Madrito distantem, Ximenius, Velascus & Mendozius pranderent, & de amicitia facienda agerent. Die condicto, Ximenius Francisco Ruizio episcopo Abulensi, Villaroello Castorlæ præfecto, Cisnerio & Friasio, paucisq; aliis comitantibus, Fontem Carralium venit, nullis senatoribus aut proceribus, qui in curia agebant, consciis. Antecessit aliquot horas conuiuas Ximenius: & cum meridiem instare cognouisset, non expectatis conuiuiis pransus est. Vix mensæ remotæ erant, quando Velascus & Mendozius, sine vllis omnino comitantibus, & vno tantum à pedibus ministro, aduenire Ximenio nunciantur, qui iam etiam pransi erant. Vix mutuis salutationibus habitis, Mendozium nondum animo ad æquitatem composito, paulo altiori sermone, ita fari cœpisse aiunt: Dum ego pie religionem coluero, regique meo fideliter obediero parum quid cæteri fremant curo. Ximenius quod principium dedisset considerans, suæ personæ seruiens, ego (inquit) is sum Mendozii, qui vel te religionis reum inquisitor maximus plectere, vel regiis mandatis parum obsequentē, regis vicarius obtemperare possim cogere. Velascus Mendozio acriter increpato rursus animum Ximenii leniuit: qui à principio omnes causas dissidiorum repetens, singulis ex ordine abunde satisfecit, tam de nuptiis Petri Gonsalui cum Ioanna Cisneria, quam de Velennatum cum Cluniensi lite: obiter etiam conquerens de inciuii Petri presbyteri legatione, cum ipse nihil vnquam dixerit, aut fecerit, quod Mendoziam familiam offenderet, quam ante alias semper coluisset. Meminisse etiam deberet, non ita pridem inter medias discordias, postquam se conuiciis immeritis fuisset consecutus, & post suum fiscalem pulsatum, Bernardino fratre archidiacono Gualdaiarensi vita functo, se Martino filio, cum nihil tale pater expectaret, multis admirantibus, nec paucioribus fortasse ægre ferentibus, archidiaconatum insperato contulisse: quod non tam exprobrandi causa se dixisse, quam cōmonendi putaret. Hæc atque alia prudenter & grauius à Ximenio dicta sic animum Mendozii pupugerunt, vt sella assurgens, ad Ximenium vt sibi ignosceret postulaturus iret. Animaduertit hoc Ximenius, & festinantem præuenit: complexusq; amice. Ego (inquit) ni te amarem, & magni facerem, nec quæ dixi in tuam gratiam fecissem, nec meam Academiam tuæ fidei & protectioni commendassem. Dum hæc inter se agunt, sclopetarum strepitus audiri sunt cœpti, & hospitium vbi meridiebantur, plusquā ducentis leuis armaturæ hominibus erat obsessum. Nam Ioannes Spinosa cohortis Prætorianæ præfectus, indignum esse censens, Hispaniæ proregem priuati habitu cum hominibus parum beneuolosis colloquia miscere, Fontem Carralium comitantibus prætorianis militibus, maturè venerat. Nonnihil reguli commoueri visi sunt, contra pacta conuenta agi putantes. Sed plena humanitatis Ximenii oratio animos eorum confirmauit: & nimia Spinosæ sedulitate reprehensa, qui se nihil tale iubente ad eum vicum importunus aduenisset, regulis perbenigne salutatis Madritum reuersus est. Hunc finem habuerunt Mendozii

dozii discordiæ: sed maiorem tumultum & strepitum Gironius Vrennatum princeps in re-
publicam induxit. Magno & excelso animo Gironium præditum fuisse, multa eius di-
cta & facta demonstrant, quæ adhuc in hominum memoria seruantur: aderat quidem a-
cumen & iudicium sed nimis liberum & audax. Commendantur quædam eius dicta,
Laconica breuitate tornata, sed pleraque sale nigro adspersa. Hic igitur simulatque regis
eatholici mors vulgata fuit, primus Ximenii æmulus, Petro filio Assyndonensem ditio-
nem (vt supra diximus) inuadendi auxilium tulit, quem potius reprimere debuerat. Gra-
natenfis conuentus ministros, qui Vrsaonem venerant, iustitiæ exequendæ, & regionum
vectigaliū colligendorum causa, pugnis, fustibus, & vulneribus percussos, quamuis Xi-
10 menii tabulas ostentantes & reipublicæ cautionem proferentes, violenter & furiose repu-
lit. Literæ adhuc in Caruaiali annalibus seruantur, quas regius Senatus ad Carolum mi-
sit de his omnibus copiose edocentes. Hæc Ximenius, Mendozii & Albani contentio-
nibus implicitus, prudenti consilio dissimulauit: ne cum tribus potentissimis Hispaniæ
regulis vno tempore esset concertandum. Sed occasio non defuit in eum animaduerten-
di. Erat Ximenio (vt diximus) propositum, lites inter regulos, aliosque inferioris con-
ditionis homines, in regiis conuentibus iamdiu agitas, & in fraudem legum protractas,
finiri. Inter eas Gironii & Guterii Quixadæ controuersia fuit, de Villafratro in Campensi
regione, non longe à Pintia oppido, quod tunc per vim Gironius obtinebat, non sine spe-
ciosis aliquot prætextibus. Hæc causa in Pintiano conuentu ab utroque iamdiu litigabatur.
20 Quixada rem vindicare, Gironio, quam semel abstulerat, retinere contendente. Ea igitur,
& aliæ permultæ causæ finitæ fuerunt. Nam de iudicum Pintianorum sententiâ, op-
pidum de quo agebatur, Quixadæ primo possessori restitutum est. Pintiani conuentus
accensus, Ximenio iubente, oppidi possessionem regia autoritate Quixadæ daturus,
cum aliquot regiis ministris Villafratrum proficiscitur. Id cum Gironius resciuisset, sen-
tentiam iniquam fuisse proclamans, regios executores insolitis modis pulsatos & affectos;
per Rodericum Gironium eius filium ab oppidi finibus, re infecta audacissime repellit.
Comites facinoris aliquot æquales Rodericus Gironius habuit, qui adolescentiæ inscitia
suum negotium in tuendo Gironio agi arbitrabantur, puta Bernardinum Velasci come-
stabilis, Beltranum Cueuæ Alburquercii, Ferdinandum Anrici Almirandi regulorum
30 filios. Redierunt executores ad hunc modum violati Pintiam, recentia vulnera, & vul-
tus vibicibus deformatos ostentantes. Id spectaculum cum omnibus regii nominis cultori-
bus graue, tum vniuersæ reipublicæ triste accidit: qui nil ex legum potestate, sed omnia
per vim agi intuebantur. Didacus Ramirus Villascusanus, Malacæ antistes, qui præses
conuentus Pintiani erat, vir alioqui mitis & quietus, rei indignitate & atrocitate permo-
tus, ex publicis militibus non ignobili coacta manu tubis classicum vndique incinentibus,
regiam iniuriam, & reip. contumeliam vlturus, equo armatus Villafratrum proficisci pa-
rabat. Velascus annis & prudentia maturior, periculū quod principibus iuuenibus Vil-
lafratrum tenentibus, ex læsa regis & reipub. maiestate, imminebat cernens, eo properat,
& priusquam aciem Malacitanus educeret, sine vlllo armorum strepitu, sine vlla hostili
40 incursione, Villafratro eos abire coegit: & Pintiani conuentus mandata rite, & è reip. mo-
re confici iubet. Malacitanus armis depositis, & Velasco collaudato Pintiam reuertitur.
Tunc tandem Pintiani senserunt, quantum esset in publicis militibus vtilitatis, ad poten-
tum hominum vires infringendas, qui tantopere eos institui prohibuerant. Postquam ad
Ximenium hæc perlata sunt, Gironii insolentiam minime ferendam, aut dissimulandam esse
censens, criminosis libellis, & capitali accusatione, aduersus regis Maiestatis violatores a-
gere iubet. Sarmentum quatuoruirum ad Villafratrum flammis & ferro diruendum, cum
armatis militibus mittit. Iuuenes qui Velasci dictis parentes, Villafratro opportune exie-
rant, postquam eorum facinus in crimen vocari, & de læsa maiestate causam esse dicturos
cognouerunt, Gironio sese eos aduersus Ximenium (vt aiunt) instigante, ex Villalpando,
50 quod Velasci ditionis est, præsidio militari accepto, Villafratrum rursus redierunt Quixa-
dam deiecturi, & quamuis Ximenius omnia atrociam minaretur, eo inuito ibidem mansuri.
Res durissimo in statu versabatur: nec deerant qui Ximenium culpabant, quod post Ve-
lasci officiosum factum vltra quicquam tentasset, Albano præsertim, & Mendozio paratis,
ad omnes aduersus eum motus fouendos & captandos. At ille, qui se longe paratiorem
sentiebat, ad regulos si quid molirentur, in officio continendos, nihilo segnus pro-
pterea se gessit: proscriptionibus, & publicis præconum vocibus, legum contemptores, &
regis maiestatis rei, Pintia & Madriti publicati sunt: libelli in celeberrimis locis propositi,
& proditores proclamati, ni continuo Villafratro cederent, & ad regium senatum causam
læsa maiestatis acturi se sisterent. Dicitur non potest quam grauiam eorum parentibus & eo-

gnatis, hæc omnia acciderint. Quocirca, tanquam in communi periculo, plerisque regulos cohortati sunt, vt in vnum locum conuenirent, de re tanta deliberaturi. Interea Velascus & Anricus Pintia commorantes, Malacitano in omnibus aderant, & quanuis in perniciem filiorum ea omnia fieri viderent, ne quideius mali in ipsos recideret, regis executoribus, quoties opus esset, præsto se futuros esse promittebant. Locum ad conueniendum nonnulli Tudellam Vacceorum, alii Portillum oppidum Aluari Lunæ custodia percelebre, vbi hæc cõitio facta est. Conuenisse autem dicuntur Pimentellus Beneuentanus, Velascus comestabilis, Fadricus Albanus, Cueva Alburquercius, & Mendozii quidam procurator. Sed Ximenii robur & naturam metuentes, post longam tandem altercationem, omnia pacifice agere decernunt: & ad eum primo, deinde ad Carolum supplices literas de his rebus mittunt. Cum Ximeno submisisse se gesserunt, veniam liberis suis deprecantes: ad Carolum grauia omnia de difficili Ximenii ingenio scripsere, qui Hispaniam turbis & tumultibus ob peruicaciam repleret. At Gironius senatum regium se suspectum habere profitebatur, vt qui à regis catholici tempore, in Assyndonensis reguli partes quo cum sibi magni momenti lis erat, manifeste inclinasset, & litem suam fecisse luce clarius constaret. Ximenius per Malacitanum de his rebus certior factus, quid sibi essent obiecturi cogitans, ad Carolum cõtinuo scripsit, & pariter senatus regius, qui Villafraatensem casum, inter alia exponebat, ne mendosæ aliorum narrationi rex fidem haberet. Extrema epistolæ particula hoc continebat: Guterrii Quixadæ cum Gironio controuersia, quam tua maiestas requirit, & in tuum aduentum differri iubes, sic habet vt diximus. Porro nobis nihil priuati odii aduersus Gironium esse, ex breui gestorum summa, quam ad te mittimus, liquido constabit. Certe nemini verisimile videri debet, omnes iudices qui in publicis Hispaniæ conuentibus sedent, in vnum Gironii caput cõiurasse: præfertim cum iudiciorum, quæ quotidie fiunt, integritas, tam in distrahendis controuersis, quam in puniendis delictis, sit notissima. Quare si viri grauissimi & iuratissimi, quos in conuentibus iudices esse voluisti, Gironium insectantur, illius potius culpa cordati homines fieri credent, quam priuato iudicum odio, aut corruptela. Si Gironius impotenti & perdita audacia, cuncta confundit & perturbat, nos qui omni vigilatã & integritate à subditis tuis iniurias propulsamus, huic vt etiam aliis quietis publicæ interturbatoribus, & omnia pro libidine exercere cupientibus, necesse est vt odio pariter & terrori simus. Atque idcirco non solum apud tuam maiestatem, sed apud omnes mortales nos traducunt, omnia mala imprecantes, non alias ob res, quam quod illorum prauis consiliis obuiam imus. Quare pro debita nostra fidelitate maiestatem tuam monendam duximus, vt si saluam tuam rempub. optas, nulli diploma de controuersis supersedendis, concedi permittas, quæ diu in iudiciis agitata, & omnibus numeris cumulata sententiam iudicum manent: hoc enim semper in alterius partis damnum fit, & causam seditiosis hominibus turbandi remp. præbet. Iube igitur, leges patrias seruari, quarum tu custos & vindex à Deo optim. max. es datus. Dum hæc ad Carolum perferuntur, reguli non cessabant capita conferre, & mutuo sibi animos addere ad Ximenium deturbandum. Cuncti proceres præter Aquilarium & Asturiensem ex vltromontanis, ex cismontanis vero Mendozius Infantatius, qui nondum in amicitiam Ximenii redierat, Paciecus Ascalonius Gironio coniunctissimus ad resistendum Ximeno consenserant: sed viam optabant qua id iure fieri videretur. Ergo Acunius Zamorensis antistes, præcipuus seditionum popularium author, cui ad Aquilæ arcem gula fracta est, & comes Albalistanus cohortibus armatis, & militaribus tormetis, Gironio præsidium laturo Pintiam aduenerunt. Sed quoniam ciues ad defectionem sollicitabant, de iudicum regionum sententia Pintia exire coacti sunt. Velascus Cigalios ad Beneuentanum, deinde Pennafielum ad Gironium magnis itineribus proficiscitur, qui videri volebat omnem operam dare, vt Gironius eius affinis Ximenii mandatis obtemperaret, & excitatum incendium nulla ruina, sed leui aqua extingueretur. Sed longe aliam mentem habere paulo post ex literis ad Gironium datis Ximenius deprehendit, quæ Madriti interceptæ fuerunt, plenæ acerbitalis & seditionis: nam Burgensem, & Montanam prouinciam se concitaturum pollicebatur, & Ximeno palam detrahebat, quasi impedimento esset, quominus Carolus rex leges Hispaniæ dignas regulis & populis concederet. Hasce tam criminosas & tumultuosas literas, noluit Ximenius, sua bonitate & moderatione vsus, ad Carolum transmittere, quanuis illum multi instigarēt. Porro Albanus Hierosolymitani ordinis prioratu Didacum filium è vestigio spoliandum metuebat. Processerat vltra septennium hæc controuersia, & post multas cum Ximeno contentiones habitas, litem se perditurum videbat, quo nihil durius ei poterat accidere. Ergo Cuellar Alburquercii oppidum, quasi Cueuam solaturus, cuius Francisca filia Faiardi Velezani marchionis vxor, nõ ita pridem

dem defuncta fuerat, Madrito proficiscitur: sed re ipsa cum eo acturus de suppetiis Beltrano eius filio, & affini Gironio, qui Villafradæ obsessi tenebatur, aduersus Ximeniū cerebrosum, & iniuriū hominē ferendis: seq; exercitus cogendi authorem & ducem professus est. At Cueva vir prudentia & consilio singulari, vt perniciosum sibi & suis consiliū mutaret monuit: nec enim aduersus Ximenium, sed omnino aduersus remp. & Carolum ista moliri monuit: quare nec se neq; vllum ex propinquis arma aduersus Ximeniū capturum. Albanus recte monenti annuit, fuit enim hic vir sui principis studiosissimus, & Madritum rediit. Interea hi qui Villafratro concludebantur, ne illorum insanix quicquam deesse videretur, Ximenii imaginem pontificalibus indumentis vestitam, præcone præeunte, per oppidi vicos (vt fama est) circumtulērunt. Hæc quanuis Ximenio nunciarentur, vocesq; multorum irreuerentes & minarum plenæ iactarentur, non ideo minus rem propositam vrgebat. Nam Sarmentus quatuoruir qui ad Villafratrum obsidendum missus fuerat, miradiligentia oppidum expugnare, ferroq; omnes quotquot aderant perimere nitebatur. Sed iuuenes cum se impares esse ad resistendum animaduertent, Villafratrum tandem deserere, atq; suæ salutis consulere decreuerunt. Porro Sarmentus re vniuersa ex iuris formula in tabulas relata, nemine aduersante per publicum præconem pronuntiari iubet: Quandoquidem Villafratri regix iustitiæ executores indignis modis violati essent, prisco maiorum instituto flammis incenderetur, & muris aratro impacto, oppidi area sale adspargeretur: in monumentum vero patrati sceleris, vt nunquam deinceps vel ædificiis instaurare, vel alio quouis humano modo colere cuiquam mortaliū liceret. Gironium & Rodericum filium, ceterosq; omnes, qui auxilium tulissent, læsæ maiestatis reos peregit: & vt Gutterio Quixadæ, secundum quem lis data fuerat, damna & impensæ refarcirentur iubet. Ex templo ignis in oppidum conuicitur, tormentis bellicis vndiquaq; quatitur, totumq; ab ipsis fundamentis concidit. Septem homines, qui accenso Pintiani conuentus Gutterio Quixadæ possessionem loci vindicante, seditiosis vocibus in clamauerant, se neminem præter Gironium dominum agnoscere, virgis de Sarmenti sententia cæsi sunt. Vnus ex Anrici Admiranti familia, qui Pintix militum delectum, ad præsidium Gironio ferendum, clam fecisse dicebatur, per oppidi vicos die festo inusitato exemplo verberatus est. Tam atrocis animaduersionis in Villafratrū editæ forma, vt per Hispaniam innotuit, vires cunctorum fregit: & qui prius minaces & arrogantes incedebant, animos demiserunt. Ascalonius, qui Madriti aderat, & inter omnes has turbas Ximenii amicitiam palam ostentauerat, ea re audita, tantū doloris & ægrimonix concepit, vt per totos sex dies nemini aditus ad eum fuerit. Apud Franciscū vero Ruizium Abulensem episcopum, officii gratia ad eum venientē, de Ximenii peruicacia, & animo difficili, atq; inexorabili, graui oratione conquestus est: vt pote qui nulla amicitix ratione habita, ita Gironiū eius propinquū tractauisset: quo facto vniuersis Hispanis regulis authoritatē, multis de causis debitā indignē imminuisset. Velascus iterum regulis Ultramontanis sollicitatis, Mendozio infatio simul etiam adiuncto, legationē ad Ximeniū mittit per quendam Mendozii familiarē: vt quandoquidē in Villafratrum per summā Vrennatis contumeliā tam atrociter sæuitum fuisset, cessaret Gironiam familiā amplius persequi, & infautis præconū vocibus per omnia compita exagitare. Anricus Admirantus, qui nunquam Ximenio aperte inimicus fuit, Madritum ea de re cum eo expostulaturus, venit. Multa ab Admiranto, reuerenter tamē de procerum Hispanorum dignitate, & maxima in reges suos fidelitate, fuerunt commemorata. Et tandem se mirari dixit, vnde viro prudenti in mentem venisset, ista designare. Nam cum Pontifex Toletanus, cuius personā gerebat, Primas non modo inter Antistites, sed inter regulos etiam in Hispania sit, non modo aduersus nobilitatem, sed aduersus se ipsum ea omnia gerere videri poterat: qui principes viros tam dire & contumeliose frangeret. Rex enim qui nondum eorum animos, fidē, & promptas voluntates nouerat, postquam tam indignis modis tractari intellexisset, paruo in pretio erat habiturus. Quocirca etiam atq; etiam caueret, ne in eas angustias ex quibus difficulter explicare se possent, regem, rempublicam & omnē Hispanix nobilitatem de principe suo bene merentē, conuiceret. Nota enim plerisq; esse, quæ de regulorum superbia, cōtumaci ingenio, malisq; artibus ad regem iratus scripisset. Quare si Carolo æquissimo, potentissimoq; regi morem gerere vellet, & salutis reip. consulere, diuersa cum illis ratione ageret, & se ad animi æquitatem componeret, omni deposita iracundia. Deniq; multa se alia prætermittere dixit, ne dolorem suum refricaret. Ximenius paucis Admiranto respondet: Nunquā sibi illorum artes placuisse qui per sæuitiam, aut aliorum iniurias, gratiam inire apud reges curabant: reipub. curam, quam ei rex tantopere commendasset, pro virili sustinuisse. Ad Carolum quædam de regulis setipisse, quæ ad quietem publicam pertinere videbantur, non tamen ea ver-

borum inciuilitate, quæ vulgo pro cuiusque libidine iactabatur. Quod ad Gironium pertinebat, satis se hæctenus dissimulasse, iam eo loci rem esse, vt à Carolo tantum expediri posset. Interea Petrus Gironius, maior natu Gironii filius, iterum in Batica novos militum delectus cōscribere cœpit, sed nemo se illi adiūgere audebat, cūctis Ximenii indignationē, post Vilafratrū deletā, formidantibus. Ergo Gironii quid è Belgio Carolus iuberet auide expectabant: nō enim interea cessabant difficiles Ximenii mores apud Carolum increpare, vt aptissimos ad seditiones concitandas. Belgæ Ximenii adhortationes, & Senatus regii literas, reiq; ipsius naturam considerantes, omnia ex Ximenii sententia vt fierent decernunt, & eius aduersus Gironium actis autoritatē quantamq; postulabat præstiterunt. Ergo diploma regiū ad Senatū missum est, quo Ximenii gesta vniuersarata esse iubebantur, & Gironiis nota læsæ maiestatis inurebatur, nisi illico se ad regium tribunal sifterent, & iudicatū facerent. Tunc demū omnes intellexerūt, quantum reuerentiæ & honoris, cum publicis legibus & institutis, tum earum ministris & iudicibus esset deinceps perpetuo deferendū. Ascalonius, qui Gironii fortunas in præcipiti positas videt, amicitiam Ximenii nouis officiis demereri studet, & omnes temporū opportunitates captans, ad Ximenii animū, quoties occasio dabatur, placandū, tandemq; factum est, vt Gironius ad Ximeniū supplex veniret, paratus omne iudicium subire. Ergo ex Ascalonii sententia rebus compositis, Francisco Ruizio Episcopo Abulensi (vt Carauaius testatur) curante, venia criminū, quæ contra leges cōmiserat, data est. Nam Ximenius ad Lupum Aialam scripsit, vt eius nomine Carolo referat, Gironiū virum primariū, satis pœnarum dedisse, qui supplex ad se venerit, & sibi liberisq; suis veniam efflagitauerit, & animi in diuersum mutati plurima exempla dederit. Neq; enim omnia ad viuū rescanda, aut principes viros æqua cum priuatis hominib. conditione plectendos esse. Deniq; in hoc esse conuentum, vt res integra regis cognitioni seruaretur, vt nihil de iure suo regi, aut reipub. deperire videretur: & Gironius mirifice in officio contineretur, ne ad naturam & mores suos redeat. Fertur dum Madriti de his rebus acturus Gironius moraretur, quanuis rebus aduersis fractus ingenii tamen sui non oblitus, dictis non omnino ineptis Ximenium perstrinxisse. Cum aliquando ad eum accederet, cubiculi præpositos ecquid rex Ximenius ageret quæsiuit. Nam Ximenius inter priscos, & pauperes Hispaniæ reges numeratur, & quoties aliquid rude, & ab vsu iam diu remotū significare volumus, id Ximenii regis temporibus factitari solitum parœmiæ vice, dicimus. Item ab eo digrediens ministros rogauit, an Ximenius tineoso esset capite, qui tam superstitiōsa cura ne quid capitis retegeretur, caueret: visus enim fuerat nimis maligne caput aperuisse in Gironii discedentis honorem. Illo ipso tempore quo contentiones Gironii sunt finitæ, Leo x. Pontif. Max. comitiis v. Cal. Iulii habitis, inuisitato cooptationis numero xxxi Cardinales creauit, & in his Adrianū Florentium, qui vna cum Ximenio moderandis rebus præfectus erat. Ea tam numerosa Cardinalium creatio parum grata reip. fuit, multi enim Cardinales vehementer restiterunt, & in primis Antonius Montius, Ioannis Montii auunculus, qui post Max. Pontif. factus Iulius tertius dictus est. Inter hos Raphaelē Vrbinatem, clarissimū pictorem cuius arte oppido quam delectabatur, vt hoc honore collato, ingentē æris summam quam illi ex pictura debebat, cōpensaret. Qua de causa Raphael Bernardum Bibienæ Cardinalē, nepotem suam in vxorem offerentē nouis morarū causis in dies allegatis, fertur suspensum detinuisse: sed Raphaelis mors satis immatura omnes eius spes præuenit. Graue Ximenio visum est supremū ecclesiæ honorem tralatitium fieri. Sed Pii quarti Pont. Max. tempore non ita dudum factum esse vidimus. vt quadraginta & amplius Cardinales crearentur, pluresq; adhuc creandi esse credebantur, nisi quinto idus Decemb., anno m. d. lxxv. ab humanis esset sublatus. Adriani promotio nō ingrata Ximenio fuit: nam ea occasione Didaco Lupo per arcanas literas iussit, vt suo nomine cum Carolo ageret de Adriano Romā, aut in Belgium, aut in diocesim suam mittendo, quando quidem à rebus gerendis natura sua abhorrens, noua tunc dignitatis accessione potius impedimento, quam vlli vsui futurus esset Literæ elegantissimæ inter Petri Bembi epistolas Leonis x. nomine editas, quas Leo ad Carolum de Adriani cooptatione scripsit, circumferuntur: quibus perbelle ad hominem benemeritū augendū primo quoq; tempore exhortatur. Nempe illum fortuna ad summā dignitatē vocabat, aut potius vrgebat. Gironii simultatibus contentio cum duce Albano successit, quæ ob dignitatem maximi emolumenti, & honoris suscepta esset, magnas turbas excitauit. Erat res futura cum regulo potentissimo, & iusta (vt videbatur) indignatione commoto, qui amplissima dignitate, quam per totos sex annos tenuerat, priuabatur. Ximenii etiam robustus animus, & cedere nescius capitales inimicitias promittebat. Quare cunctorum mentes suspensæ erant, quo res esset euasura. Est ea dignitas in

Hispania adeo opima, ut si ius successionis accederet, cum cæteris Hispaniæ principatibus qui potentia & autoritate præstant, proculdubio comparari posset. Ab hac dignitate Valenzuela sub Enrico quarto malis artibus, ut illa erant tempora, deiectus fuit, & eius loco Alvarus Astuniga rite successit. Sed is vel morbis, vel senio afflictus, otium sibi necessarium illa in ætate iudicans, in Antonium Astunigam ex fratre nepotem, prioratum transtulit, Philippo rege annuente, & Pont. Max. confirmante, ne quid iustæ & legitimæ solennitatis defuisse causari quisquam posset. Ferdinandus Post Philippi mortem ad Hispaniam moderandam rediens, voluit Albano, cuius singularia in eum officia fuerant, gratificari: & Didaco tertio eius filio, sancti Ioannis prioratum contra publica iura, & Hispaniæ leges, antiquamq; maiorum consuetudinem contulit. Ergo magistri Rhodiorum autoritate, qui per Pontif. Max. collatum esse ægerrime tulerat, Antonium prioratu priuauit, & Didaco Albani filio concessit. Factum est id Melioratæ in Hieronymiano cœnobio, per Rhodiensis ordinis Balionem (sic enim suos ministros nominant) qui Rhodæ a rege ea de causa accersitus fuerat, anno huius seculi M. D. XII. postridie idus Aprilis. Antonius apud Pont. Max. de regis iniuria, & magistri Rhodiorum audacia, sed frustra conquestus est, sunt enim longæ regum manus: quare in Belgium ad Carolum confugit, ut patris Philippi acta tueretur. Sed postquam Ferdinandi regis mortem cognouit, Belgis curantibus, apud Carolum egit, ut eius voluntate & fauore in integrum restitueretur. Romam proficiscitur æquo iure cum Albano iam decertaturus. Multa Albanus, sed ea omnia Romanis iudicibus ingrata, obiiciebat. Nam sancti Ioannis prioratum, cæterasq; omnes militarium ordinum præfecturas ex Martini quinti diplomatibus Ioanni secundo concessis, ad reges Hispaniæ & Rodiorum magistris pertinere aiebat: in Hispania etiam apud regium Senatum proclamabat, regem & rempublicam ipsam perniciose lædi, si ea quæ proprie regii iuris essent, ad Pontificem Maximum iterum incaute deuolui sinerent. Contra Antonius se periniquè spoliatū esse contendebat dignitate, quam iure optimo possederat. Iudices Romani, causa probe examinata & cognita, Antonio Astunigæ pontificia diplomata dederunt, quæ post causam diiudicatam & confectam, victori tradi solent, ad vltimam rei controuersæ executionem, vnde executorialia vocantur. Hæc ad Carolum illico detulit, cum Leonis decimi Pontif. Max. literis, ex quibus constat, regis Ferdinandi intercessione, iudiciorum morâ per biennium esse factam, quas hic referre non est operæ prætiū, cū inter epistolas P. Bembi circūferantur. Carolus partim sua voluntate partim Pōt. Max. epistolâ incitatus, Antonium in Hispaniam cum hisce ad Ximeniū literis mittit.

CAROLVS Hispaniarum rex, Francisco Cardinali Toletano, amico carissimo S. Quæ de prioratu sancti Ioannis Hierosolymitani ad nos accurate scripta misisti, valde probata à nobis sunt. Causæ tamen magnitudo, & contendentium dignitas, ut omnia prius experiamur, quam cum illis summo iure agamus, efflagitant. Idcirco clementia nostra dignum duximus, vniuersum prioratus patrimonium (hoc est) arces, oppida, emolumenta & proventus fiduciaria possessione in potestate nostram tantisper redigere, donec quid sit faciendum decernamus. Id ut citra tumultum à te perficiatur, dux Albanus & Didacus eius filius, meo nomine tibi conueniendi sunt: quibus nostrum hoc consilium expones; dabisq; operam ut mihi hæc in re obtemperent. Compromissum faciant in quo me arbitrum statuant: quod fide publicâ confirmatum, ad nos quamprimum mittatur; sumus enim semper habituri honoris & commodi vtriusq; rationem. Id si fecerint, nobis erit perquam gratum: sin minus, quindecim dies duntaxat ad deliberandum damus, quibus elapsis nomine nostro prioratum capies, virosq; regiæ maiestatis fideles, oppidis & præsiidiis præficies. At si dux, aut eius filius parere recusauerint, te in primis hortamur, Senatui vero nostro iubemus, ut diplomata Pontificia, ab Antonio Astuniga Roma allata, sine cuiusquam respectu manu regia exequamini. Id si ex sententia nostra, ut spero, confeceris magnam gratiâ apud me inibis. Vale Bruxellis XIX. Cal. Febr. anno Dom. M. D. XVII.

Astuniga Begerensis dux cum Antonio fratre conuocatis ex sua ditioe, quæ ad Anam flumem est, præsiidiis, multisq; regulis (nam Mendozius Infantatus, Cardenas prouinciæ Granatenis præfectus, qui postea dux Maqueranus fuit, Fonsalitanus Aialæ familiæ primarius, aliquotq; alii eum sequebantur) nulla quidem armorum specie ad Ximenium venit, cui literas regias obtulit, omnem suam & suorum operam pollicitus, si vsus foret. Postquam hæc omnia Albanus cognouit, & Ximenium flecti posse desperauit, qui litem illam iurgiorum & seditionis plenam finire cupiebat: suam atq; Didaci filii dignitatem, non quidem aduersus regem, sed aduersus Ximenium, familiæ suæ (ut iactabat) hostem, omni conatu & virib; defendere statuit. Ximenius febribus tertianis eo tempore Madrii laborabat, vnde Albanus erectior factus, numerosam suæ gentis familiam, & vltimot-

tanos regulos, sibi necessitudinis vinculo coniunctos, sollicitauit. Porro Antonius Fonseca
 Cocceiorum in Vacceis dominus, & Ascalonius ex Cismontanis, qui hactenus dubii vtram
 in partem inclinarerent, fuerant, tertio post Astunigæ aduentum die, ad Albanas partes transie-
 runt: quod non mediocriter Astunigam commouit. Erat in Ascalonio diuitiarum facultas &
 potentia. quam multæ propinquorum clientelæ adaugebant. In Fonseca animi præstantia, &
 longo rerum usu prudentia. Ruizius Abulensis Episcopus prætorianam cohortem in armis esse
 iubet, cui tercentos strenuos milites adiunxit, ne alterutrius factionis homines Madritum in-
 grederentur. Interea Ximenius à morbo recreatus, de quibus his omnibus continuo edoctus v-
 troque regulo ad se accersito, inducias pollicetur, donec receptis viribus quid vterque iuris ob-
 tineat, & quid sit eius utilitate, & quemadmodum inter eos melius controuersia componi
 possit, accuratius possit inspicere. Supplicationes pro Ximenii incolumitate, Madriti pri-
 mum, deinde per vniuersam Castellam sunt habitæ: videbant enim ex vnius hominis salute,
 eo præsertim temporis articulo, vniuersæ reip. quietem pendere: Eo enim ægrotante, præ-
 sidiis arces communicabantur, & ad res nouas omnium animi erigebantur, qui Ximenio meli-
 us se habente pacati sunt. Albanus donec iterum Carolus de vniuersis causæ eius articulis
 consuleretur, & quid exequendum foret rursus iuberet, quicquid Ximenius facere tentaret
 armis repellere decreuerat: palamque clamitabat, se regium ius eo modo tueri, cui patro-
 natus ratione prioratus designatio debebatur. Fraudem etiam magno Rhodiorum magistro
 creati affirmabat, ad quem post regis designationem, collatio pertinebat. Ximenius qui rem
 omnem perspexerat, Albani voces vanas esse intelligens, ad Carolum scripsit, ut in re se-
 mel imperata constanter persisteret: per multum enim interesse, regias vobis vel per io-
 cum emissas, nedum sigillis impressis publicatas, firmitatem & robur tenere. Post aliquot dies,
 de literis regis ab Astuniga allatis in Senatu agere cepit: sed non omnes ad eam executionem
 illico faciendam animatos offendit, erant enim qui Albani causam æquiorum esse arbi-
 trabantur: quorum sententiam Belgæ legati, Adrianus & Laxaus, non mediocriter confir-
 mabant. Itaque dubitari in Senatu coeptum est, an literis regis Albanus satisfaceret, si factum
 compromisso prioratum retineret, donec rex arbiter certum sequestrem declararet: neque
 enim ex diplomate satis liquere. Item iuris formam in literis inueniri obieciunt. Quorsum. n.
 castris & arcibus prioratus ex regis iussu occupatis, postremo tabule pontificiæ præferendæ erant.
 Sed cum hæc omnia temporis tantum eximendo ab aduersariis dici Ximenius intelligeret,
 dedit operam ut omnes in Senatu de regis mandatis exequendis concordessent. Albanus
 cui aqua hærebat, ad Germanam reginam confugit: quæ cum propter antiquum in Ferdinan-
 dum coniugem amorem cui vnice carum semper Albanum fuisse intellexerat, tum ob priua-
 tum erga ipsum affectum, non mediocre præsidium tulit. Nam eius diligentia & studio factum
 est, ut Ludouicus Galliarum, & Henricus Britanniarum reges, cum Carolo in primis, deinde cum
 Chebrio, cæterisque Belgicæ aulae principibus agerent, ne Albanus clarissimus in Hispania
 regulus, cuius officia in reges complura extarent, & qui Ferdinando in re publica Hispana
 amplificanda tam multiplici opera utilis extitisset, ea dignitate, quam de veteri Hispania
 instituto per sexennium tenuit, nunc inimicorum iniuria spoliaretur. Coepit Carolus non-
 nihil de constantia, ob regum intercessionem remittere. Sed Ximenius cum Chebrio per
 literas acriter exoptulauit, qui regis authoritati male consuleret, & seditiones in re publica in-
 ueheret, nisi totis viribus curaret, ut Carolus in sententia obfirmato animo esset. Nam Astu-
 nigenses, quorum illustris & amplissima erat, tum familia, tum clientela, parati erant de-
 pugnare, & ferro controuersiam dirimere: quod & fecissent, nisi illos ipse promissis de Ca-
 roli constantia detinuisset. Post has literas datas, Albanum ad se Ximenius accersit, quem
 presentibus legatis, senatoribusque regis, & Otonio comite, pro diuturna inter eos con-
 suetudine, amicissimis verbis adhortatus est, ut moderatione animi & prudentia, quam
 in eo semper cognouisset, tunc ad eam rem componendam vteretur: se enim in iis decer-
 nendis eius commodis non defuturum, si absque ullis reip. motibus totam rem transigi & confici
 permitteret. Regi ergo prioratum traderet, ut de illo secundum leges statuere posset. Quod si
 id durum videretur, se de regis mandatis permultum remissurum, ne omnia pacifica noluisse
 argueretur: & Petro Bazano, Balduerna & Vaneza domino & Albanæ familiæ per om-
 nia addicto, prioratum traditurum, quem in regis aduentum adseruaret: se quoque tunc effe-
 cturum, ne Antonio Astunigæ tradi posset, nisi post tres menses elapsos. Eas condiciones
 Albanus contempsit: atque inde digressus omnem culpam in Ximenium reiciebat, qui sal-
 ua regis maiestate mitius secum agere poterat: quasi vero supremum reip. moderandæ, ea
 de causa Ximenius subiisset, ut iuxta leuium hominum vulgarem consuetudinem, priuatos
 affectus officiis anteponeret. Igitur Albanus Madritum in Ultramontanam regionem pro-
 fectus, amicos regulos de ea re consuluit. Qui Villafratensis casus memores, ut quiesceret, &
 condiciones

eōditiones quas Ximenius obtulisset accipiat, cōsulerent responderunt. Hæc ad hūc modū
 acta fuisse ex Velasci comestabilis, qui eo tēpore Pintia aderat, ad Astunigensem Mirandæ
 comitem literis, qui cum sibi necessitudo intercedebat, compertum fuit. Acquieuit tunc
 Albanus in amicorum consiliis: verum postea res incrudescere denuo cœpit, multaque &
 varia hinc inde tentata & acta sunt: de quibus omnibus, in Ximenii literis quæ per arca-
 nas notas sunt datæ, longa admodum notitia est: nobis hæc tantum dixisse satis sit, ad vtri-
 usq; causas indicandas, quibus tandem rationibus adducti, tam acerbas simultates exer-
 cuerint. Vt igitur Albanum Ximenius nulla ratione in sententiam suam pertrahi posse vi-
 det, præsidia reip. hoc est milites à se institutos, diuersis ex locis conuocat, & Ferdinandum
 10 Andradam præfectum militum, ad eam rem designat. Legati eos motus conspiciētes, quo-
 rum res euasura esset incerti, mirum in modum angi cœperunt: & Ximenium vt Caroli aduen-
 tum expectet adhortantur, ne resp. quam hæcenus florentem tenuerat, nunc per eam oc-
 casionem detrimentum caperet. Antonius Fonseca vir nobilis, & rei bellicę peritia atque
 animi præstantia clarus, quem Albani partes palam tuendas suscepisse diximus, multis a-
 pud Ximenium ea de re differuit. Quo temp. conuiceret etiam atque etiam consideraret:
 esse iam omnium exacerbatos animos, qui si cæco furore semel metum & pudorem abie-
 cissent, nullis consiliis, aut fræno cohiberi possent. Ad quæ Ximenius, Pone metum (in-
 quit) Fonseca, ne te rerum istarum euentus discruciet, ego enim prosperrimum efficiam.
 Mille equites cum ex prætorianis, tum ex regiis præsidiis, quos nostri limitaneos appellat,
 20 ad se accersit, quorum septingenti cataphracti erant. Item quinque millia peditum con-
 scribi iussit, in quibus veterani quingenti, qui sub Villalua Placentino stipendia fecerant,
 & quos Ximenius custodiæ causa in vicis Madrito proximis retinebat, sunt annumerati.
 Cauti etiam, vt in diocesi Toletana tercentum equites in procinctu essent, cum nō pœni-
 tenda peditum manu, qui in supplementum, aut in auxilium, si forte opus esset, venirent.
 Hos aduersus Consaburense, vbi Didacus sese munierat, omnia extrema sustinere (vt aie-
 bant) paratus, proficisci iubet. Sed antequam ad manus veniatur, per reipub. facialem de-
 nunciari placuit, vt Didacus Consaburense præsidio cedat: armatos omnes dimittat: præ-
 sidia prioratus, arcelsq; cunctas, & oppida tradat: & ex æquo legibus cum Astuniga acturus,
 in regium tribunal descendat: regem præterea, ex Pont. Maxim. præscripto, arbitrum sta-
 30 tuat. Sin id contumax renuerit, læsæ maiestatis damnatum esse: eiusque bona & fautorum,
 fisco addicta. Interea Albanus circiter mille pedites cum paucis equitibus Consabronem
 mittit, qui multum æris & comæatus ad Didacum & socios deferre dicebantur. Idcirco
 Ximenii cohortes prædæ cupidine festinantes, locorum angustiis & diuerticulis præoccu-
 patis, non modo transitu prohibuerunt, sed in latiora loca procedentes, leui opera fuderūt,
 atq; omni pecunia & comæatu spoliarunt. Inde ad Consabronem accedentes, dies ali-
 quot ex formula iuris quieuerunt, vt facialis regia mandata denunciat, bellumq; cruen-
 tum indiceret. Toletana iuuentus, quæ cum Didaco erat, animorum vigore & præstantia
 exultans, loculos cadaueribus construi solitos, pullo colore illitos, è mœnibus ostentabat:
 quasi se omnes more Hispanico, de quo multis ante seculis in Dionis Nicæi historiis men-
 40 tio est, ad commoriendum cum Didaco deuouisse innuerent, priusquam præsidium Con-
 saburense traderent. Cunt hæc Albanus rescieuit, ne per tantum tumultum negotium age-
 retur, Madritum venire necesse habuit: vbi Germanæ reginæ, & legati Adriani opera ad-
 iutus, cum Ximenio de prioratu tradendo egit, modo conditiones, quæ prius offereban-
 tur, aliæq; quas insuper addebat, concederentur. Nam pro tribus mensibus, quos Xime-
 nius concedebat, de non tradendo prioratu post regis aduentum, tres annos dari, & vt in-
 terea tantundem pecuniæ ex regis ærario, aut vectigalibus sibi numeraretur, quantum ex
 fructibus prioratus redigebat. Omni conatu legati contendebant, vt illis pactis Ximenius
 annueret: qui quauis antea conditiones aliquot obtulisset, tunc sine vllis pactis aut excep-
 tionibus, vt prioratum regis arbitrio permetteret statuit, quādo in eum locū res progressa
 50 esset: alioqui Albani poti' metu, quā libera volūtate id præstitisse, multos fore arbitrarios.
 Ergo Albanus iam mutato consilio ad Ximeniū venit, coramq; cum eo egit de prioratu li-
 bere tradendo. Factū est id sub idus Iulias, hora noctis intempesta. Igitur post longam inter
 vtrumq; expostulationem, Ximenius se nunquam in causa fuisse dixit, vt eo in cardine ne-
 gotia versarentur. Præterea aliorum vicarios non posse vltra mandata excedere, quod vt
 crederet, literas Caroli archetypas protulit, quas Albano in manus dedit: & vide (inquit)
 quid ego, salua mea fide, & regis autoritate, in tuam gratiam facere possim, nam id om-
 ne præstabo. Nihil aliud Albanus (inquit) quam vt postquam prioratū Didacus tradi-
 derit, nostræ familiæ rationem rex habeat, cuius fidem atque obseruantiam ad res om-
 nes gerendas expertus est, & perpetuo experietur. Audio etiam te statuisse, Ferdinan-
 do Andradæ militum præfecto, prioratum tradere asseruandum, donec rex veniat:

Indignum est, ut is qui Franciscam Astunigam, aduersario meo propinquam, vxorem duxit, in nostras calamitates insultet. Æquum postulare Ximenio visus est, quare Antoniū Cordubam, Capræ comitis fratrem designauit, cui prioratus traderetur: sic tamen, ut Ferdinando Andradæ primum dederetur, & is postea Cordubæ traderet. His ad hūc modum constitutis, ea ipsa noctis hora datæ sunt literæ Ximenii ad Ferdinandum Andradā, Albani autem ad Didacum filium, ut hic prioratu cedat, & ille arma continuo ponat: quæ omnia ex præscripto confecta fuerunt. Et ne quid deesse videretur, veniam & impunitatem dari præconio promulgatum fuit cunctis, qui Albani partes essent secuti, publica fide interposita, ne illorum cuiquam fraudi esse posset. Interea Didacus, quod in rem suam esse existimaret, cōuentum militum Hierosolymitanorum, Paradinis commendatariorum oppido, 10 quasi iustus prior esset, indixit ad vi. Idus Septembris. Nam magnus Rhodiorum magister Didacum tantum priorem agnoscebat, & illi negotia ordinis demandabat. Ximenius hæc in fraudem Antonii, & contra pacta conuenta fieri animaduertit: & Didacū seuerè monuit, ne conuentum quoq; indiceret, aut aliud quicquā quasi prior, suo aut Rhodiorum magistri nomine, gereret. Nam Didaco imperia sui magistri causanti Ximenius acute respondisse fertur: Recte quidem, si tu ista in Rhodo in sula tractanda suscepisses, nō in Hispania, cui ego sum præfectus: oportuerat enim me prius consuluisse. Sed quauis Didacustunc cessauit, Ximenii præstantiam & seueritatem veritus, tamē post eius mortem, Antonio neglecto, prioris munera obibat: vnde tumultus sunt orti, quos vix Carolus partito inter eos prioratu sedare potuit, donec Antonius Perpennianum profectus, ut 20 prædiariorū militū duxisset diem suū obiit: & Didacus in integrum successit. Supererat adhuc lis vna terminanda, ex his quas Ximenius finire decreuerat: ea erat de Ripadei ad Galleciam comitatu, cuius ditionis tractus angustus quidem, sed soli amœnitate & vbertate, cæliq; salubritate, nulli Galleciæ principatui postferendus. Comes ob antiquam suæ familiæ in reges obseruantiam, priuilegio non vulgari iam olim fruitur: nam die festo Epiphaniæ, quo reges nostri lautius & conuiuantur, & ornantur, epulis regiis accumbere conceditur, & vestitu quo rex reclusus fuit donatur: idq; quotannis. Hunc ergo comitatū Villandrads paulo ante possederat. Is duas vxores sterilitatis causa allegata repudiauerat: Isabellam Castannam primo, & deinde Ludouici Biberi filiam: Leonoramq; genere Mauram, libertā suam, vxorē duxit: ex qua Rodericum filiū suscepit, cui Anricus Almirantus filiā notham vxorē dederat. An is legitimus haberi deberet, & priorū vxorum nuptiæ rata non essent, à Ferdinandi catholici tempore magna cōtentione controuertebatur. Nam Maria Vlloa multi nominis fœmina, Sarmento comiti Salinario nupsit, qui Villandradi ex sorore nepos erat, ad quem comitatus pertinebat, si Rodericus Leonoræ filius spurius iudicaretur. Qua de causa Maria Vlloa Roderico litem intenderat filii nomine quem ex Sarmento genuerat. Rege catholico viuente, nunquam Rodericum legitimum esse declaratum est, quamuis Almirantus id ut fieret multum laboraret. Fuerat quidem Biberæ matrimonium sententia iudicis à Pon. Max. delegati dirēptum, & nuptias cum Castanna irritas fuisse non dubitabatur. Ximenius cui Rodericus pupillus certus hæres esse videbatur, comitem eum Ripadeum appellauit, curabatque sedulo ut talis haberetur. Sed 40 quoniam in Mariæ Vlloræ partes multi regii Senatores inclinabant, quos Compōstellanus & Burgenfis Antistites, Velascus etiam, & Mendozius reguli, omni studio sollicitabāt, cognitionem causæ ad Pintianum tribunal remisit, vbi de more ad exitum perducerēt. Sed qui aduersus potentissimos regulos aliarum causarum lites diffiniuerat, vnus fœminæ opera vincitur. Nam rursus Maria Vlloa in contrarium nitente, regemque multipliciter captante, literæ tandem ab ea allatæ sunt, quibus Ximenii mandata irrita fiebant: & Sarmentus Salinarius Ripadeus comes tandem pronunciabatur. Nam Belgæ, quos præteriti tumultus male habuerant, cum adhuc per Mariam Vlloaī nouis terroribus retardarentur, fessi potius rerum grauitate, quam Ximenii potentiæ in re non admodum difficili diffidentes, noluerunt postremo experiri, quid ille etiam in hac causa posset. Id Ximenius moleste tulit, & literas ad Carolum dedit querelarum & doloris plenas. Ad Belgas autem aulicos, se satis quid in Hispania posset perspexisse, quare non esse cur timerent: sed omnem potius curam in Neapolim & Siciliam conuerterent, vbi noui tumultus subinde oriebantur. Se grauissime dolere, quod puer pupillus, cui pater viuens comitatu cesserat, nullis nunc allegationibus prolatis, statu esset deiectus. Addidit etiam aliquot vlttramontanos regulos, libello ex iuris formulā proposito, aduersus literas regias in pueri fauorem intercessisse. Quoniam nihil acrius omnium animos irritat, quam iustitiæ peruersa administratio. Nihil super ea re Belgæ responderunt, sed potius cum novos quotidie tumultus emergere viderent, regis præsentiam necessariam esse demum sentien-

sentientes, ut in Hispaniam primo quoque tempore traiciat decernunt, deque eare certio-
 rem Ximenium faciunt. Ille classem apparatusissime instructam, cui Gometium Buytronum
 virum inter Cantabros præstantem præfecit, ad regem omnium votis, sed suis præsertim
 exoptatissimum, in Hispaniam deducendum mittit. Portus omnes & stationes Oceani,
 cum Callaici, tum Cantabrics explorat: & quoniam nonnulla maritima loca pestilentia
 laborare nouerat, salubriora magna diligentia custodienda curat, & magna annonæ a-
 bundantia instruit. Ferreræ quatuor viro, experiēti viro, horum curam tradidit, & Bu-
 ytrono ad classem instruendam, executorem & comitem dat. Ipse vero quo regi adueni-
 enti maturius occurrere, & rebus disponendis præsto esse posset, quanuis corpore imbe-
 10 cillo, regium comitatum Madrito mouet, & Arandam ad Duriam flumen sitam conten-
 dit. Placuit illud oppidum ob multa, sed ob vicinum cœnobium Franciscanum præcipue,
 amœnissimo in loco ædificatum ad Aquileram vicum quod eius valetudini aptissimum
 putabat. Turrilacunam natale solum Ximenius obiter inuisit, veluti tellurigenitrici vl-
 timum vale dicturus: nam illac Arandam eunti transeundum erat. Secum Ferdinandum
 principem, Caroli fratrem, adducebat. Comites sequebantur, Adriannus & Armasto-
 phus legati: nam Laxaus, quemadmodum & cæteri qui in comitatu regio erant, alius alio,
 ut solet, diuerterat. Postridie diui Laurentii, qui dies ad tertium idus Augusti est, Turri-
 lacuna Ximenius discedit. Venit altero die Bozeguillas, montanum vicum. vbi pran-
 denti fama constans apud nostros est, venenum fuisse propinatum, cuius vi paulatim cõ-
 20 tabuerit. Nam post eas epulas solito grauius ægrotare cœpit. nec multo post sanies per au-
 res, & vnguium iuncturas erupit, reduuis per similes. Multa veneni famam confirma-
 runt: nam quo die Bozeguillis est pransus, eques quidam Marquinæ Franciscano pro-
 uinciæ Cismontanæ prouinciali ministro, & aliis magni nominis monachis, quos Xime-
 nius accerserat, occurrit, capite fasciis obuoluto ne agnosci posset, qui Madritum pete-
 bat. Hic monachis dixisse fertur, si ad Cardinalem itis, diligentius festinate, ut eius pran-
 dium anteuertere possitis: & diligenter monete, ne ingentem troctam, quæ illi condita
 est, guster: habet enim venenum præsentaneum. Quod si ferius perueneritis, curate ut
 animæ suæ de more Christiano consulat, neque enim veneni vim superare poterit. Mar-
 quina homo syncerus, totam rem Ximenio patefecit. Ille vero quanuis huiusmodi ru-
 30 morib. non multum fidei habere esset solitus, si quid huiusmodi õpater, mihi accidit.
 ante hunc diem accidisse certus sum: nam lectis quibusdam dum Madriti essem è Belgio
 literis, oculis venenum hausisse mihi sum visus: nam ab eo tempore notabiliter languere
 cœpi: sed hoc etiam mihi non sit verisimile. Deus qui omnia ineffabili sapientia mode-
 ratur, ægritudines dat, & idem aufert: illius arbitrio fas est, nos & nostra permittere. A-
 liquando etiam dixisse medicis fertur, se proditorum perfidia perire. Porro Franciscus
 Carrillus, qui Ximenio Bozeguillis ministrabat, cum troctam de more prægustasset, ve-
 hementer ægrotauit. Erant qui veneficii authorẽ è Belgica aula prodiisse dicerent. Nam
 ex literis eius, & mandatis ad Carolum per Lupum procuratorem missis, abunde Xime-
 nii animum intellexerant de regis aula mutanda. & Belgis in patriam amandandis. Et
 40 tanta esse autoritate & gratia apud regem Ximenium videbant, ut id facile effecturum
 crederent. Nonnulli Baracaldum nefarii sceleris administrum faciunt. Erat ille fronte pa-
 rum verecunda, & pecuniæ auidus, cuius fides ob legationem apud Belgas male actam
 vacillauerat, videbaturque Belgis addictus plus satis, & obstrictus. Literas etiam nomi-
 ne Ximenii Gallice scriptas in Belgium tulit, quas ille suas esse negabat: & Didacum Lu-
 pum hortatur, ut eas studiose quæritas ad se transmittat. Ab eo tempore Ximenium de-
 creuisse, in subsignandis libellis, literisve, Baracaldi opera non uti, ex epistolis Abulen-
 sis fati constat, qui in illius mores nimis inuehitur. Sed hic Baracaldo infensus erat, prop-
 ter pensionem Cauriensem interceptam. Nec cuiquam verisimile videri poterit, non
 aliquo aufugisse, tam atrocis criminis sibi conscium, & patroni vultum ferre potuisse: nam
 50 Ximenium illius opera & manu semper vsum fuisse, quousque diem suum obiit, multorum te-
 stimoniis planum est. Est apud me Baracaldi epistola, quam septimo Cal. Oct. Aranda ad
 Didacum Lupum dedit, cuius tres aut quatuor versus bona fide Latinos feci, qui sic habent:
 Illud autẽ operẽpretium est, ut scias Cardinalem cõmunem patronum tam vegeto corpore,
 & prospera valetudine nunc esse, ob hilaritatem (ut arbitror) quam postquam rex noster
 orã soluit cõcepit, ut vel in totos viginti annos vitã sit protogaturus. Certe tantĩ criminis con-
 sciẽtia perturbatus hæc scribere nõ potuisset, ad hominẽ præsertim adeo Cardinali intimũ.
 Lapidibus medius fidius appetitus & obrutus fuisset a Ximenii domesticis, qui id non po-
 tuissent nõ odorari. Aquileræ oppido exiguo, Valuasius, & Petrus Lerma, si quando ad Xi-
 menium veniebant, comitem Baracaldum adducebant: neque enim in illo vitæ extremo

curriculo nisi intimi admittebantur, & ibi Ximenio assiduus scribendi operas dabat. Didacus etiam Lupus, quem Baracaldus loco deturbare apud Carolum voluit, constantissime affirmabat, falsum id esse, neque unquam à Baracaldo attentatum. Abulensis quidem, qui multa hominis vitia per arcanas notas numerat, non erat hoc præteriturus, sed tamen mentionem nullam facit. Confirmavit hanc vulgifamam, quanuis mendacem, Baracaldi mors. Solent enim homines ex mortis genere, de ante acta vita iudicium ferre. Ille ergo ut à Chebrio repulsus fuit, domum Ægidii Baracaldi parentis sui Turdesillas diuertit, qui cohortis prætorie apud Ioannam reginam præfectus erat, vbi grauissime ægrotare cœpit: & cum atra bile vexatus, fenestræ prospectu se oblectare conaretur, mœrore confectus animam stans efflauit. Sunt qui mulæ calcibus Seguntie impetum, dum Romanam properat, obiisse affirmant. Postquam Ximenius Arandam peruenit, tumultuari Pintie cœptum esse accepit: & vulgo iactari, ea quæ de aduentu Caroli dicebantur, à Ximenio confingi, qui iter illud æstuoso tempore fecisset non alia de causa, quàm ut Ferdinandum puerum ad Belgas transmitteret: & Hispania regia prole orba, sub illo maneret: cuius vita diutius produci non poterat, ob grauissimam eius ægritudinem in ætate adedò prouecta: vnde ipsi aut bellis ciuilibus erant laboraturi, aut præda finitimis hostibus futuri. Sed legatis ad Pintiam missis, qui eos de regis aduentu, deque suis consiliis edocerent, extemplo coercuit. Arandæ etiam ineunte Septembri, de Ferdinandi principis Magistro pædagogico, & plerisque aliis ministris amouendis, sollicitè egit. Dicitur est supra, Ferdinandum Caroli fratrem, à regibus catholicis, Petri Nonii Guzmani, Oretanæ militie clauigeri curæ traditum: sub mortem Philippi regis, cum è Senticensi oppido vbi diuersabatur, in arcem per Didacum Gueuaram deductus esset, Catanensis Episcopi Petri fratris studio & consilio Pintiam translatus fuisse: atque hunc Petrum, Guterio Padilla militie Oretanæ præfecto maximo fatis concedente, in eius locum suffectum fuisse. Vtrunque vero Ximenio parum probante, factum est: vnde simultates inter eos continuo sunt exortæ: quas Aluarus Oforius Dominicanæ ordines sodalis Asturcensis Antistes, qui Ferdinandum primis literis instituebat, Ximenii odio sedulo augebat. Id autem ab Oforii ambitione proficiscebatur, qui ægerrime ferebat, Ximenii sedulitate omnem spem Ferdinando alumno adimi res nouas in Hispania moliendi. Nam ut fama incerta vulgauerat, quotquot in familia Ferdinandi erant, mirum in modum concupiscebant occasionem aliquam offerri, qua ille rerum summa potiretur. Indicio fuerunt Guadalupani (de quibus diximus) libelli, multaque alia temere dicta & facta. Nam motus Pintianos de militibus publicis repellendis, ab Oforio Asturicensi magna ex parte concitatos esse diximus. Delationibus atque calumniis apud Belgas Ximenum onerabat: Maximiliano Imperatori sese per intimos insinuabat; ut male de Ximenio apud eum loquens, irritos optimi viri conatus faceret. Postremo ut Germana regina Imperatori nuberet curabat: nam ita fore arbitrabatur, ut aut Carolo aduentum differente, Ximenio Maximilianus sufficeretur, aut Germana Maximiliano nupta, suis rebus, suisque consiliis magnum pondus & momentum afferret. Erant quoque nonnulli qui affirmabant, Petrum Nonnium, cæterosque ministros, Ferdinandum puerum in Aragoniam transferre velle, & ibi regem constituere. Nam Aragonios, Ferdinandi catholici memoria, cui puerum vnice charum fuisse cognouerant, facile in eam sententiam pertrahendos esse existimabant. Sed hæc omnia, quantum ad fidem & integritatem Petri Nonnii & Oforii pertinent. vana fuisse, & ab eorum æmulis in vulgus sparsa, multis argumentis comper- tum habeo. Nonnius enim ob mores inculpato, & insignem pietatem, ab Isabella regina pueritæ Ferdinandi datus est custos: Oforius vero, etsi non admodum sedati ingenii fuit, animi tamen in reges fidelissimi habitus est. Verum cum Nonnius Oforio consiliorum comite, & nonnumquam authore vteretur, qui partim Dominicanæ sodalitatæ æmulatione, Ximenio Franciscano semper detrahebat, partim quod eum ad supremum fastigium euectum moleste ferebat, factum est, ut vterque Ximenio etiam parum gratus esset. Vnde nec Nonnii cooptationem ad præfecturam Oretanam probauerit, & postea in ordinem militarium ordinem inquirens, illum præfectura pellere tentauerit. Nam Oforii consiliis credens, ab abbate Morimundensi, qui in Gallia Belgica Cisterciensis ordinis magisterium supremum tenet, suæ cooptationis firmitatem in regis Caroli detrimentum quæsiisse arguebatur, & Ximenum in Senatum inquirentem diplomatis Pontificiis, quæ Cisterciensi ordini sunt concessa, repellere tentauerit. De quibus Nonnius apud Carolum conquestus est, Gonfaluio fratris filio ea de causa ad Belgas misso: qui cum Chebrio homine potentissimo insolentius exoptulans, in eius odium incurrit:

incurrit:

incurrat: quare & tunc repulsus est & deinde à Ferdinando custodia amotus. Nam ut erat
 Ximenius rerum callentior, audiretque Caroli aduentum Ferdinandi familiaribus non
 placere, & Belgarum mores ab illis palam culpam, Ferdinandi vero indolem & ingenium
 exosculari & prædicare, & Hispaniæ delicias appellare: ne si ipse in bonam partem acci-
 peret, vulgus mobile erigeretur, operæpretium magnum esse duxit, eos honesta missio-
 ne dimittere, & à Ferdinando quam longissime amandare. Scripserat sæpius ad Carolum
 hac de re, & paucis ante diebus quam è Belgio appelleret, eius literæ Ximenio Cal. Se-
 ptemb. sunt redditæ, quibus iuebatur, ut Petrus Nonnius Guzmanus, & Alvarus Ofo-
 rius, Gonfalus etiam Guzmanus cubiculo præpositus, & Sanctius Paredius œconomus,
 10 qui omnes Ferdinando erudiendo, & in rebus quæ ad eum pertinere videbantur, curan-
 dis, egregiam hæcenus nauassent operam, quietam posthac vitam agerent: se enim eo-
 rum rationem propediem habiturum, ut homines id ætatis otium tenere possent. Dere-
 liquis vero qui in Ferdinandi familia erant, facultas Ximenio dabatur, ut ex dignitate re-
 gia disponderet. Si hæc Caroli literæ in tempore ad Ximenum peruenissent, magna faci-
 litate, quæ eius erat prudentia, negotium confecisset. Nam ad se puerum vocare potuisset,
 & Caroli fratris voluntatē blande insinuasset docuisset in magnâ eius utilitatem futurū esse
 si Caroli iussis acquiesceret. Sed Veredariorum præfectus, dum de regis in Hispaniam
 nauigatione suscepta in illis agi putat, & tam exoptati nuncii præmia à singulis regulis &
 proceribus per ministros corrogat, totos quinque dies fasciculum literarum domi retinuit.
 20 Accessit etiam & secunda remora. Nam cum Ximenius valetudinis gratia in Aquilera
 cœnobium secessisset, nihil interesse veredarius putauit, illi redderentur an Adriano qui
 Arandæ erat, ut ad Ximenum transmitteret. Adrianus vero siue de aduentu Caroli soli-
 citus, de quo fieri certior cupiebat, siue humano vitio res arcanas cognoscendi, siue po-
 tius à Ferdinandi familiaribus, qui iam aliquid olfecerant, instigatus, fasciculum soluit,
 & ex literis quæ ad se erant datæ negotium cognouit. Ferdinandus etiam suas legit, & rē
 omnem inter suos vulgavit, adhuc Ximenio inscio: quæ de causa ex Caroli præscripto
 nihil potuit à Ximenio confici. Adrianus in errore, aut culpa potius fortasse fuit, qui in-
 tegrum fasciculum ad Ximenum, ut inscriptio faciendum esse indicabat, reicere de-
 buisset, aut tacitus rem integram seruare cum illo communicandam. Sed fieri potuit, ut
 30 qua erat animi simplicitate, prius literas Ferdinando tradiderit, quam suas legerit, & sero
 factum doluerit. Ergo postquam Ferdinandi ministri rem intellexerunt, dolore maximo
 sunt affecti: & quanuis nullum in puero præsidium esse videbant, tamen in re desperata
 eius etiam opem implorandam putarunt. Quare eius se fidei & tutelæ commendantes,
 omni prece ab illo efflagitant, ut cum Ximenio enixe contendat, ne ante regis aduentum
 quicquid moueat: & ut sunt pueri creduli, in eius contemptum & contumeliam, id nego-
 tium à Ximenio fuisse procuratum persuadere sunt conati. Postridie eius diei Ferdinandus
 puer Asturicensi Antistite tantum comite, (nam P. Nonnius ægrotabat, & Adrianus er-
 roris sui causa, negauit se ad Ximenum iturum) & probe suorum oratione instructus, A-
 quileram ad Ximenum venit, cui Beiaensis dux, aliiq; reguli forte aderant, qui extemplo
 40 digressi, locum Ferdinando sine arbitris reliquerunt. Ergo pene lachrymis erumpenti-
 bus, secum indigne agi cum Ximenio conquestus est, quod antiquis, fidissimis & opti-
 mis ministris, quem sui amantissimum esse existimabat, sine vlla causa priuaretur. Igitur
 illum per aui Ferdinandi memoriam, per Isabellæ reginæ erga ipsum merita obsecrât, ut
 tam insignem contumeliam sibi fieri nequaquam sineret, integerrimo custode, præcep-
 tore appositissimo, obsequentibus ministris, cœuis denique quibuscum libenter conui-
 uebat, per summum dedecus & iniuriam ablatis. Pueri pectus dolore accensum Ximeni-
 us blando sermone demulcet: omnia magna de eius incremento, deque summo apud fra-
 trem loco, modo illi pareat pollicetur. De contumelia vero quam tantopere dolebat, se
 longe aliter sentire, cui propter ætatem & longam rerum experientiam, propterque sum-
 mum amorem, quo semper eum prosecutus fuerat, æquum erat ut consulenti crederet.
 50 Officia in ministros iure quidem deberi, sed cariores esse qui nobis sanguine coniuncti
 bene monent. Cogitaret ergo, affectu illo quem famulorum verbis conceperat deposito,
 id à fratre omnium regum potentissimo, eiusq; in primis amantissimo, sine vlla exceptione
 iuberi, cui repugnare nec tutum nec piū erat. Quod si aliorum atq; ille fecisset acciperet,
 offensiq; animi, aut parū grati significationē daret, se & sua in manifestum discrimen addu-
 cere: & suis familiaribus damna & detrimenta maxima creare, dum parū caute curat consu-
 lere. Nihil Ximenii dictis pueri animus semel persuasus mouebatur. Amorem (inquit) tuum
 erga me multis in rebus hæcenus sensi, nunc tamē cum maxime mihi opus erat, nescio quo
 tandem auolauit. Ergo quando tibi propositum est, me & meos omnino perdere, quibus pat-

ua temporis dilatione succurrere possis, curabo ipse rationem inuenire, qua mei nihil detrimenti capiant. Ximenius iam tunc paulo irritatior, asperiori oratione adortus, age quod libuerit Ferdinando: nam ego per caput Caroli tui fratris iuro, quod etiam si Hispania vniuersa aliud niteretur efficere, non posset, quin cras ante solis occasum, regis mandata sint confecta, quibus te ante omnes parere oportet. Quæ simulatque à Ximeno dicta sunt Ferdinandus animum virilem ante annos gerens, tanta incessus moderatione, & vultus constantia ab eo Arandam reuersurus digreditur, quanta ætate iam matura potuisset. Ximenius vero pueri & oppidi custodiam, Canabillæ & Spinosa cohortis Prætorianæ præfectis ad se accersitis, commendat: iubetq; , vt præfidiis militaribus ex finitimis locis conuocatis, excubias per noctis vigilias agant: omnemq; exitum Ferdinandi ministris intercludant: ne quod postea ab illis tentatum fuit, cum puero regio aliquo diffugerent, & motus concitarent, iam rege in Hispaniam vela faciente. Ita gnauiter & strenue Spinosa se gessit, vt priusquam Arandam Ferdinandus venisset, quem Canabillas deducebat, custodia expeditæ & in præcinctu essent, continuoq; fuerint suis locis dispositæ, quod mire omnium conatus compressit. Ea nox insomnis & turbulenta Ferdinando, & eius ministris fuit, dum inter se communem fortunam dolent. Vox Ferdinandi à cubiculi ministro, qui prope stabat, grauior quam pro ætate excepta est, Ximeno si in proposito persisteret inimicitias capitales minantis. Cui cum Nonnius, Oforius, & cæteri qui aderant dixissent, quo pacto se id facere cogitaret aduersus hominem potentissimum, & tot præfidiis militaribus munitum: simulabo (inquit) me ad matrem reginam proficisci, & iter quo libuerit deflectam, & quem mihi aduersantem ostendero interimam. Ergo cum aula discedendum viderent, syngraphas à Ferdinando impetrarunt, quibus pollicebatur se illos in familiam reuocaturum, simulac sui iuris factus esset, & maioribus aucturum honoribus. Quod Castillegii indicio, qui ab epistolis Ferdinando erat, Ximenius cum in eius familiam inquireret, cognouit. Ferdinandus ex suorum consilio, regios senatores, & duos pontificis maximi nuntios, & quotquot aderant episcopos ad se vt venirent, rogat. Quibus Caroli regis mandata exponit, sibi quidem, & suis grauias, sed tamen libenter ferenda. Esse tamen vnum, quod pro ipsorum debito in regiam sobolem officio, ab illis peteret, vt quando suorum familiarium dignitatem & fidem longa experientia nouissent, & quam paratis & obsequentibus semper illis vsus fuisset, ad fratrem regem de eà iniuria & contumelia literas darent. Quod cum id se facturos respondissent, non est illos amplius moratus. Ximenius per Baracaldum cum Adriano egit, vt ad se P. Nonnium, & Oforium episcopum, & Gonsaluum Guzmanum adduceret: velle enim consilii sui ratione illis exponere, & querelis, quas de eo iactabant, satisfacere. Ergo post expostulationes factas, & Ximenii responsiones, ad hoc tandem ventum est, vt se dicerent quod imperatum esset facturos: orare tamen vt autoritate sua & gratia, qua multum apud Carolum valebat, eorum iacturam & damna curaret resarcienda. Ximenius qui eorum animos explorabat, vt si minus iussa comprobarent, Arandam redire omnino vetarentur, postquam obsequentes est expertus, reuertendi locus est datus, resq; suas eo die componendi. Igitur ab alumno ægre diuulsi, ante solem occidentem Nonnius, Oforius, & Gonsalus Aranda discedunt. Ni id fecissent, aut Nonnius quo minus id facerent impedimento fuisset, decreuerat Ximenius eum ad Oretanum præsidium mittere, vbi in arcta custodia teneretur, donec Carolus in Hispaniam appelleret. Ferdinandus Aquilario Marchioni, cui multum Ximenius deferebat, interea traditur: nam Alphonfus Tellezius cuius curæ cõmendari à rege iubebatur, Arandæ non aderat. Tres de triginta veteres ministri ex familia Ferdinandi sunt amoti, in quorum locum inferioris conditionis homines, ne animos efferrent, consulto assumpti sunt. Seuerum Aquilam equestri rei præpositum, & Moschosum puerum Altamiræ vicecomitem dimissos fuisse, mirum fuit: nam ille Sanctii Aquilæ & Isabelæ Carauialæ filius matris causa retinendus credebatur, quæ Ferdinandum omni diligentia & cura nutriuerat, tantaq; fide de reuerentia Carolo fratri exhibenda apud puerum assidue agebat, vt Nonnius & Oforius inciuilius nonnunquam cum illa egerint, exploratricem appellando, quam pollicitis Ximenius submitteret. De Moschofo vero, parentis optimi viri & fortissimi causa, qui in Africanis expeditionibus obierat, omnia fausta & prospera sperari poterant, præsertim illa in ætate & præclara indole. Erat Moschosus liberali facie, corpore agili & compacto, & ingenio ad res omnes tractandas dexterrimo, ob quas dotes semper Ferdinando fuit carissimus. Nam siue artem armorum ludicram exerceret, siue serii quid tractaret, siue ad literarum studium cogitatione conuerteret, hic operam similem daturus præsto erat. Idcirco hunc à se diuelli impotenter Ferdinandus doluit: atq; ob hoc multum sibi Carolum debere affirmabat. Cogitauerat Ximenius de Moschofo

Mofchofo non amouendo, & proculdubio fe ciffet, ni illi Orofius fuiffet patruus. Hinc facile cognofci potest, quã feuerus ac pene durus Ximenius fuerit, qui puero bene nato amabiliq; & hominis de fe benemeriti filio parci noluerit, ne apud Ferdinandum vlla Orofii soboles relinqueretur. Ob rem tam celeriter cõfectam omnes admiratio inuafit, & religiofe curabant officium facere, vt a Ximeno probarentur. Alphonfus Caftillegius in familia Ferdinãdi manfit, nam homo mufis & poefi deditus innocentia suam præ fe ferebat. Belgæ tamen non nihil feditiones subueriti, vt ad Marchionem Afturicenfem, & ad Lemofiorum comitem, Nonnii & Orofii propinquos, literas Carolus daret, effecerunt: quos hortabatur, ne vilo modo Ximenii actis impedimento effent. Sed Ximenius suæ virtutis &

10 potentiaẽ confcius, ex autoritate regia non fe facturum putauit, fi eas literas Afturicenfis & Lemofio redderet: atq; hoc ipfum sæpe multis in reb. fecit, parũ curas quid Belgæ trepidarent. Seniores quos vñus ac rerum prudentia edocuerat, rerumq; euentus attẽtius contem-
plabantur, Ximenii factum, vt quieti reipublicæ necessarium, maxime laudabãt. Paulò ante quàm hæc gesta sunt, Antonius Rogius Granatensis antistes, qui regio senatui præfectus erat, ad Carolum scripserat, Ximenium ambitione cuncta moderandi, quid Ferdinandi familiares agerent præsenfisse, & cum eis quoq; fœdus feciffe, vt in omnem euentum puerum sibi magis deuinciret. At Ximenius hæc quæ diximus de familia Ferdinandi tacite marchinabatur. Aquilarius cuius vicariae curæ Ferdinandus commissus fuerat, ita probe feueritatem cum comitate miscens, puerum tractauit, vt ipse per literas fit Carolũ deprecatus, ne Aquilarius, donec ipse in Hispaniam veniat, quod propediem futurum sperabatur, à

20 sua familia amoueretur. Ximenius etiam literis suis Aquilariũ fidem & industriam mirifice commendauit: & vix alium inueniri posse dixit, qui in corruptius & obsequentiũ quicquid ipse præscribat exequatur. Nam Alphonfus Tellezius, quem ad id munus obeundum designauerat, omnia ex Ascalonii volũtate, cui cognatus erat, facturum videbatur. Didacus autem Gueuara, de quo præficiendo consultabatur, Velasco comestabili admodũ deuinctus erat. Quod si incõstantia notã vereretur, posse Chebriũ de regis voluntate, illius muneris curas partiri, & Aquilariũ cubiculo præficere, Tellezium verò vniuerfẽ familiae. Quanquã nullam leuitatis animaduersionẽ incurreret, si donec ipse adfit, Aquilarius in munere cœpto perseueret, idq; ita reperio esse factum. Posthęc, cũ varia valetudine apud Aquilerã Ximenius esset vsus, sanie, quam diximus, copiosius ex auribus dimanante, visceribusq; ipsis

30 grauius affectis, quorum in homine sene difficilis semper curatio fuit, magis de eius salute timere familiares & amici cœperunt. Fama igitur crebra iactauerat, Ximenium morbo lethali laborantẽ, in cœnobio Franciscano abditum, reip. curã prorsus abiēcisse. Quod vt in Bætica vulgatũ fuit, indeq; in Africam delatum, Petrus Gironius Assyndonenses continuo inuadit. Mauri cuncta eo ægrotante negligentius curari existimantes, oram maritimam Granatæ proximam infestare audacter tentauerunt. Turcæ, qui nuper Algerium occupauerãt, Horuscio Barbarossa duce, Oranum Ximenii decus, & trophæum, magna vi militũ adoriri destinantes, ipsam propediem inuafuri nunciabantur. At Ximenius qui animi vigore, quantumuis corpore debilitato esset, nunquam destituebatur: ad Gironii motum

40 cõprimendũ qui mille & quingentis peditibus ex agro Vrsaonensi congregatis, apud Moronum alias copias conuocabat, Quignonio Lunæ comiti, Hispalis præfecto, reip. præsidis accersitis, iustũ exercitũ cogat iubet, eoq; in Gironiũ feratur, donec aut captũ ad se vitum perducatur, aut in erimat. Id à Quignonio præclare curatum est. Anna Aragonia Assyndonensis reguli vxor, gemmas & lapillos, omnemque mundum muliebrem, ne reipublicæ ærarium exhauriretur, Quignonio liberaliter obtulit. At Gironius pater intelligẽs Villafratensem culpam denuo suscitari, cuius nondum veniam à rege consecutus fuerat, & publica præconis voce eius bona fisco regio addici, & adhuc Ximeniũ spirare & valere, supplices literas ad eum mittit, quibus filli errorem & peccatum deprecatur: & se protinus operam daturum promittit, vt ab armis discedat. Quod quanuis cõtinuò factũ fuerit, Ximenius tamen grauibus interim literis Carolũ hortatur, vt digno aliquo exemplo tantam

50 tamq; assiduam contumaciam eorum plectat. Ex Mauris qui ad tercentum in terram descẽdentes prædas ex maritimis oppidulis agebant, quinquaginta duntaxat elapsi, ceteri capti aut occisi sunt. Aduentum Turcarum aduersus Oranum, cùm Carolus quoq; dum vela facit, per nauticos aliquot prædones cognouisset, de ea re simulatque in Hispaniam appulit, certiozem Ximenium facit, & vt Orano primo quoque tempore subueniendum euret imperat: nihil enim grauius eo tempore posse accidere, quàm si ille in Africana regna aditus aliquo casu aut negligentia occluderetur. Se enim assidue animo voluere, quoniam pacto nomen Christianum dilaret, & Hispaniæ littora à piratis tutaretur. Ad quæ conficienda peraccommodam stationem Oranum esse: ob cuius expugnationem, & se, &

remp. multū illi debere fatebatur. Lætus eas literas Ximenius accepit, eiusque proposito laudato, reges eos, si historias repetat, beatissimè in Hispania vixisse ait, qui ad eum modum religionem adaugere contendissent. Cæterùm de Orano, tanquam de propria sollicitum prouincia, per illius vrbs custodes quotidie admoneri, & omnia necessaria prouidisse. Sed quoniam magnum hostium numerum esse audierant, cui milites nostri pares non essent, Didaco Fernando Comario marchioni, Orani præfecto præcepisse vt se intra mœnia cum suis contineret: satisque agi è se existimaret, si eam fortiter & strenuè tutaretur. Postea cognitum fuit, Numidas Turcarum immanitatem & potentiam formidantes, eos Oranū venientes adortos, & conferta pugna fudisse, nostros verò sollicitudine & cura liberasse. Carolus septimo idus Sept. cunctis ferme aulicis inuitis, quibus eo tempore non satis tuta nauigatio videbatur, suo tantummodo consilio vsus, oram è Belgio soluerat: & ad Tazones Asturiæ oppidum, horridis cautib. vallatum, & importuosum, quod nemo vnquam existimauisset, quinto Cal. Oct. cogentibus ventis classem appulit. Est non longè oppidum Villauiciosa appellatum, quò Carolus corpus è maris æstu curaturus, nauseamq; illam, quam ex molesta & immodica iactatione comparauerat, depositurus se contulit. Carolum Leonora soror, quæ primū Emanuelli Lusitanorū regi, deinde Francisco Gallorū nupsit, Chæbrius inter cubiculi ministros princeps, Laurentius Gorrebotus, Veranius familiæ regis præfectus, Seluagius magnus Cæcellarius, Carolus Lanoius equestris rei curator, Laxaus q. in Aranda iā ad illū venerat, sequebātur, & è nostris permulti, qui in Belgiū profecti fuerāt, quos superius recēsuimus. Aiunt eorū montiū incolas insuetā classem littora sua occupasse cernentes, dum Gallicas insidias, hostile sive aliquas incursiones timent, scēmas, pueros, & senes in montana loca seposuisse, ipsosque telis assumptis, in mari proximos colles ad vim repellendum paratos aduenisse: Carolum eo spectaculo læratum Hispaniam è regia naui proclamari, & vexilla explicari & erigi iussisse, castella simul & leones ostentantia, regū iā olim Hispanorum insignia. Armis proiectis regem suum in genua procumbentes Astures salutant, regemque Villamuiciosa ouantes deducunt, quam Villam dichosam, hoc est, fortunatā, vocari voluerunt, satis apposita literarū permutatione. Velasus comestabilis, qui amplissimam in eo tractu regionem possidet, simulatque ad ea loca regem accessisse, cognouit, rebus omnibus necessariis oppidula instruit: annonamq; quantum terra inculta patiebatur sine vlllo pretio omnibus suppeditari iussit. Ipse equitibus septingentis comitatus, qui omnes familiares, clientes, & propinqui eius censebantur, regem reuerenter salutaturus venit: & protinus est reuersus, ne tanto apparatu comœtatum & hospitia angustiora faceret. Nemini postea ex proceribus aut regulis, ea in loca adire concessum fuit, donec rex ex illis montium angustiis explicatus, in latiore regionem perueniret. Ximenius quem morbus ingrauescens per eos dies immodicè afflixerat, exoptato nuntio exhilaratus longè valentius habere cœpit: atque ita pristinae salutis non nihil restitutus, qui paulò ante lecto decumbebat, xi. non. Oct. qui dies diuo Francisco dicatus est, sacra ad aram astans celebravit, & communi mensæ, quam refectorium vocant, cum sodalibus Franciscanis accubuit. Sed hæc vt Carolo perquam grata erant, qui animo vere regio, Ximenio defetam multipliciter benemerito multum deferebat, & crebris nunciis Abulensem hortabatur, vt in eo recreando & restituendo accuratè, vt faciebat, occuparetur: ita aliquot ex Belgis molestissima fuerunt, qui illum omnino sublatum à medio cupiebant, priusquam in colloquium cū Carolo veniret. Videbant, hominem maximæ authoritatis, & ob res gestas summo apud regem in pretio habitum, omnia ex sua voluntate confecturum: ipsosq; statim, quòd palam Ximenius parum considerate sæpiuscule inter familiares dixerat, & in notis arcanis ad Carolum scribens subindicauerat, à regis consiliis esse deturbandos. Igitur ex Parræ & languensis medicorum relatione, à quibus in singulas horas de eius salute certiores fiebant, in quot dies spiritum vitalem producere posset intelligentes, Caroli itinera, dedita opera remorabātur, id vnum sollicitè curantes, vt ille prius viuere desineret, quàm cum rege cōgrederetur. Non cessabat ille interea per crebras literas regem admonere, quid in singulis rebus facere, quo pacto in obuiis excipiendis, p dignitate se gerere deberet. Nam cum Belgarum consuetudo & conuictus simplicior multò, quàm Hispanorum sit, vt ad nostros mores vultū simul & sermonē cōponeret, suadebat. Adiecit præterea, se summo opere curasse, vt non mediocris pecuniæ summa ad Bugiæ custodem mitteretur, quam à Simone Ruizio publicano obtinuerat, datis ad Alphonsum Sanctium Valentinum quaestorem literis, vt primo quoq; tempore ea summa Bugiā deferretur. Nihil enim libentius agere, quam ea Africana præsidia communire. & militibus illic collocatis stipendia debita persolvere. Vehementer quoque probare se ait, quòd ex Panormitanis multis Neapolitanum exercitum sustinere rex constituisset. Siculos enim illos re atrocissima & inaudita edita, qui

ta, qui Vgoné Panormo eiicientes, cunctos senatores trucidarūt, omnē pœnam commertios esse. Imò verò ita necessariò faciendum, modò classis aduersus Mauros instruenda esset quemadmodum sibi per literas significauerat. alioqui ærarium nostrum, tot impensis nequaquam suffecturum, quanuis esset probè per ipsum curatum, vt ditissimum haberetur. De cuius incrementis, deque summa vigilantia, quam ne regius census dissiparetur adhibuisset, rationem se coram redditurum: ob quam gratias non vulgares se reportaturum esse existimabat: nullas tamen maiores optare, quàm vt eius animum, mentemque incorruptã cognoscat, integramque fidem suam, quam semper in munere commissio præstitisset: & illi rempublicam incolumem de manu (vt aiunt) in manum traderet. Atque ita pro laboribus

10 in ea hætenus moderanda exhaustis, id solum petere, vt si quid ipsum deinceps admoneret, ab eo homine proficisci intelligeret, qui paulò antè cunctorum mortalium inuidiam eius duntaxat causa sustinuisset. Mira animi propensione hæc omnia à rege auscultabamur, & omnia ex eius consilio gesturus proculdubio videbatur. Belgæ id durè accipientes, in proposito persistebãt, ne vnquam congredierentur: atque ita Villauiciosa profecti, sanctum Vincentium oppidum, cui Barquera cognomen est, deueniunt, vbi multos dies immorantur: & quò reguli, cæteraque Hispana nobilitas minus de rege adeundo cogitarent (nam & illos quoque verebantur, ne vt primi apud Carolum essent laborarent) in Aragoniam prius, deinde in Castellam eundem esse, vulgo iactant. Id ne faceret Ximenius monuit, addens vt nihil de rebus publicis aut priuatis cõstituat, donec ab ipso de regnorum statu, & ærarii facultate doceatur: sed interim omnia negotia in aliud tempus reiiciat. Ferdinandum fratrem

20 in Germaniam ad Maximilianum imperatorem vt transmitteret, consulebat: ea tamè prudentia conficiendum, vt omnes intelligerent in Ferdinandi rem id esse, eiusque referre maxime. Sibi autem commodissimam rationem videri, si ex Maximiliani aui patrimonio bonam partem, aut totam illi cederet, quandoquidem ipsi tam amplissima regna Dei opt. max. consilio & prouidentia obuenerant. Post Ximenii mortem hoc Carolum fecisse certum est: neque id tam Belgarum consilio, quemadmodum multos credidisse video, quam Ximenii monitu. Nam cum Carolus aqua manibus lauandis posceret, curasse Chebrium aiunt, vt id ministerii Ferdinãdus præstaret, quasi inferiorẽ fortunã sic melius laturus: Carolum verò, quòd pius frater ad id se demitteret, doluisse: cuius hæc tunc vox audita est:

30 Quàm bene Ximenius admonebat. Protinusque illum Verani principis curæ, qui palatii præfectus erat, commendatum: ad auum in Germaniam mittendum decreuisse, omni studio id Chebrio curante, æmulum amandandi causa, vt tunc periulgatum fuit. Ergo dum Aquilæræ valetudinem Ximenius curat, testamenti etiam sui tabulas, quas anno eius seculi cum duodecimo tum quatuordecimo Compluti condiderat, & hoc ipso anno antequam Arandam veniret sub mensem Iulium Madriti recognouerat, mira sedulitate euoluit. Et animæ suæ rebus consulens, quasi vitæ actæ iamiam Christo Deo rationem redditurus, omnia attentè inspectabat: & si quid minus recte factum videretur, id emendari & corrigi studebat. Ob vnum tamen Deo immortalis semper gratias se egisse dicebat, quòd in tanta rerum magnarum & variarum mole, neminem danno aut iniuria affecisset: sed

40 vnique, citra vllum amoris aut odii affectũ, suum ius tribuẽdum curasset. Antonius Rogius Granatensis antistes, senatus regii præfectus, qui Ximenii rebus semper iniquus fuit, tunc ei incommodandi occasionem nactus, omnes ferme senatores regios sollicitauit, vt Ximenio inconsulto Aranda regem salutaturi discederent. Et ne speciosa causæ defuisse viderentur, Ferdinandum puerum secum deduxisset, ni Aquilarius repugnasset. Præsensit Ximenius quid illi molirentur, & binas Caroli literas ad Antonium Rogium misit, quibus cauebatur, ne ipse aut senatores supremi à Ximenio digrederentur. Non tamen ob hoc ab incepto cessauit Rogius, tempus iam non esse iactans, vt cuiusquam nutum expectaret. Senatus quæstorius, cæterique aulæ Hispanæ administri in Ximenii comitatu iuxta Caroli præscriptum manserunt. Postquam id Ximenius rescituit,

50 literas ad regem dedit, quibus de Antonii Rogii & senatorum profectioe conqueritur, qui regis mandatis neglectis, se remque publicam, & negotia deseruisset. Quòd si ante regis aduentum tale quid designauissent, ita se in eos animaduersurum fuisse, vt tri-duo nouum senatum, & eius nouum præfectum deligeret: illos verò per summam ignominiam gradu senatorio deiectos, in ordinem redegisset. Quamobrem illos statim indignabundus Arandam redire iubeat, vt qua par erat dignitate, omnes simul illum adeant. Aegrè id factum Carolus tulit, Rogium & Senatores acriter per literas increpauit, & vt ad Ximenium reuertantur imperat. Iam prope Pallantiam venerant, quando Caroli literis susceptis eadem via redeundum sibi esse intellexerunt. Omnia potius perpeti maluissent, quam rursus ad Ximenii conspectum reuerti, quem adeò temere offendissent.

Itaque facti culpam deprecantes, Almeriam & Polancum senatores ad eum legatos mittunt, qui ne rursus idem iter relegendum esset cum tot vxorum & familiae impedimentis, ut illis ubi aderant, aut Pallantiae saltem expectare concederet, obsecrarent, donec aliud à rege ediceretur. Humaniter hi à Ximeno accepti sunt, & nulla animi offensi significatione data, omnem culpam, quaecunque illa esset, remittere se ait. Cæterum de Arandam non redeundo verbum nullum esse faciendum: regis enim mandatis aliquid detrahere, nemini unquam ex subditis licuisse. Itaque Arandam Rogio irascentes sunt reuersi, qui itineris suae extiterat. Longè aliter à regulis factum, qui ad officiorum obseruantiam ex antiqua nobilitate propensiores, sese comites Ximeno obtulerunt. Anricus Admirantus legatum misit, obtestans ut se comite in primum Caroli regis conspectum venire dignaretur. Ximenus gratias se illi agere pro tanto officio respondit: Anriquefiorum tamen familiam, cuius ipse princeps erat, adeò nobilem & illustrem esse, ut nefas videri posset, hac occasione cuiquam comitem accedere. Iret ergo bonis auibus regi obuiam, sua gente & familia stipatus: ut Belgæ intelligerent, quantum illis nostri proceres antestarent. Haud absimili elogio complures alios regulos & proceres, qui se illi obtulerant, dimisit. Hyems interea, quæ in regione illa multò maturius quàm in Cismõtana aduentare solet, rigere cœpit: & Ximenus ex cœnobii Aquilerani nimia humiditate graue damnum sentire. Decreuit ergo Roam, Siruelani comitis oppidum, ubi prima literarum rudimenta didicerat, tanquam in terram patriam proficisci, & illuc senatû etiam regium ducere. Ergo focci, chirothecæ, & manicæ pretiosis pellibus, quas Zebellinas vocant, suffultæ erant, ipse etiam villosis vestibus bene contactus, lecticam ingressus est. Erat ad pedes prunarium argenteum, accensis iuniperi carbonibus, manibus verò argenteum orbem ferro candenti incluso gestabat. Ergo cum Roam appropinquaret, secûq; Ferdinandû puerum adduceret, comes Siruelanus illi obuiam fit: & se vereri ait, ne quoniam olim Roa municipium, Infantum patrimonium fuisset (sic nostri regum filios appellant) vnde & eiusmodi ditionis oppida Infantatus quoque vocarentur, Ferdinandus arcem in suum detrimentum occuparet: nam leuioribus occasionibus propria possessione dominos sæpe turbatos fuisse. Omnia salua se viuo speraret, Ximenus iussit, quod dicto ille conqueuit. Sedecim autem millibus passuum remotior, est à Pintia Aranda quam Roa. Facta est hæc migratio xvi. Cal. Nou. tanta celeritate, vel quia pestis grassari Arandæ cœperat ut Abulensis scribit, vel quod Roa eo in loco situm est, ut facillè Pintiam aut Segobiam inde posset iri: nam in alterutrum propediem migrandum esse non dubitabatur. Sed Ximenus Segobiam maluisset, vnde in suam Carpetaniam facillè transire posset. Certè sub extremum Sept. cum meliuscule valere sibi est visus, Pintiam laudauit ut splendidam & capacem urbem & è pestilentia famaliberam, & regio comitatu aptissimam, postea tamen cum à sancto Vincentio oppido Aquilatium Campense Carolus venisset, ubi multi ex aulicis Hispanis illum, ut iussi erant, prætolabantur: Ximenus literas ad eum xi. Calend. Nouemb. dat, quibus ne Pintiam deueniat iam pestilentia morbo laborantem deterret: se enim eo die nuntium accepisse, nō ita pridem quatuor homines Pintia peste obiisse: totamque finitimam regionem eo morbo grauius infectam esse. Quare Segouiam diuertendum esse videbatur, urbem Pintia non minorem, eique rerum abundantia parem: ubi de negotiis agere, & locum conuentibus agendis deligere, & transuersionem militum publicorum contemplari posset, quod se Pintia facturum proposuerat: nam stationibus æquo intervallo ab utroque oppido distantibus, in hybernis legiones erāt. Quanquam de conuentibus statim habendis sibi quidem parum probari: nam populi rebus antea actis commoti, ad res nouas petendas animati erant. Quare plurimum referre, ut aliquandiu conquiescerēt, donec reipublicæ negotiis sine tumultu compositis, regis præsentiam atque imperium vererentur. Esse enim vehementer curandum, ut à principio per summam reuerentiam reges à subditis excipiantur. Hoc prudentissimum consilium neglectum fuit: quapropter parum abfuit, quin respub. euerfa fuerit. Dum de loco designando tractabant, commodum Roam legati Toletani aduenerunt, qui ab vrbe sua ad regem mittebantur de aduentu gratulaturi, & cum supplicibus verbis oraturi, ut urbem Hispania amplissimam primis conuentibus celebrandis optare dignaretur. Nam præter eius celebritatem, & aeris salubritatem qua semper fruitur, opportunissimo in loco sitam esse, ut vndique ab Hispania ciuitatibus, cuius umbilicus videri potest, commodè adeatur. Ximenus, qui iam tum Toletanorum fidem, & urbis naturam, situm & pulchritudinem cōmendauerat, Regem ita se posse ad Cismontanos deducere sperans, senatus Toletani factum vehementer collaudat: atq; eis ad Didacum Lupum Aialam xv. Calend. Nouemb. literas dedit, quibus ostendit, quàm illi cara vrbs Tolerum esset: iubet enim ut legatis se comitè adiungat, & eorum causam Ximenii nomine regi commendet: ciuium integritatem, salubres loci auras, annonæ vbertatem edisserat. Benigne

gne & comiter legati Tolerani à rege sunt accepti: veruntamen Belgis parum id probantibus, qui littori proximi esse cupiebant, & in Hispaniæ interiora penetrare formidabant, Pintia tandem commodior visa est. Didacus Lupus per hos legatos Ximenium consuluit an Roam iret, de rebus singulis copiosius ipsum edoctrus. Id ne faciat Ximenius iubet, pedem ve à curia discedat, donec aut ipse aliū substituat (nā principem aliquem virum se propediem missurum cogitabat) aut coram, quod mallet, Carolum conueniat: nam sibi vires firmiores iam esse: vt itineri dare se possit. Ergo Carolus priusquam Pintiam veniret, Turdesillas matrem salutaturus ire decreuit. Iā itineri accinctus ad Ferdinandū fratrem, Ximenium senatumq; regium, & ad omnes regulos literas dat, quibus multis verbis suū consilium de matre regina visenda, declarat. Nam ea de causa, relicto Belgio in quo natus atq; educatus fuerat, in Hispaniam potissimum venisse se dicebat, vt aliqua curarum & solitudinis parte matrem leuaret: ad cuius nutum semper se accommodare certus erat. Collaudauit Ximenius animi pietatem in parentem: cæterum tam multis de ea re egisse non placebat. Nam si re integra sententiam fuisset rogatus: id ne faceret vehementer hortatus fuisset. Neque enim tam id scribere rex videbatur, quòd factum suum probari vellet, quàm metu aliquo impulsus, ne quid negotii faceretur, matre ad reipublicæ curam capiendam, peruerso malorum hominum consilio, instigata. Nam multa per reges agenda esse censebat, quorum ratio reddi non deberet. Incidere enim persæpe negotia quorum ea natura est, vt prius sint conficienda quàm euulganda. Interea Pintia hospitia signabantur: vbi quod animū Ximenii offenderet, per quatuor viros Belgas hospitiorum præfectos, factum fuit. Bernardini iurisperiti domum qui hospitium Ximenii curabant à Belgis poscebāt, vt salubrē & Ximenii valetudini peraccommodā. Illi verò Germanæ reginæ esse designatā contendunt, quā Ximenio præferri par erat. Hoc cū Ximenii ministri ad Ascalonium, qui Pintia aderat, & multis à Ximenio beneficiis affectus, eius amicitiam perpetuò coluerat detulissent, cum Teneramunda quatuor viro, quo cum sibi à Philippi regis tempore familiaritas intercesserat, multa de Ximenii amplitudine & meritis disseruit: cui nō modo in hospitio deligendo, sed in omnibus apud regem officiis, primæ partes iure deberentur. Non esse igitur, cur domum quam eius procuratores postulabant, negaret: ni fortè regium dari palatium mallet, quod ille paulò antè regis vicarius biennium obtinuerat. Omnia modesta Teneramunda respondet, sibiq; hominis clarissimi dignitatem iam diu cognitam: cæterum regias ad se literas fuisse perlatas, quib. vt Bernardini ædes Germanæ reginæ relinqueret, iubebatur. Ascalonius hæc singula ad Abulensem scripsit: & se à Bernardino eiusq; vxore accepisse ait, Albani ducis opera id esse factum. Nō nihil eo nūtio Ximenius commouetur, quod ea de re tractari indignum sua autoritate iudicaret: sed tandem illi domus Bernardini data in hospitium fuit. Sed dum familiaribus quoq; hospitia petuntur, in vicum Pintia proximum ire iubetur, quod periniquo animo Ximenius tulit. Nam neque sub regibus catholicis, aut sub Philippo Caroli patre quando non modo principibus, sed militum cohortibus regia curia erat referta, tale aliquid cum familia sua actum fuisse dicebat. Nunc verò post tot merita, post tot labores pro Carolo exhaustos, contumeliā sibi pro beneficio reponi, indignissimū esse arbitrabatur. Sed qua erat prudentia & grauitate, omnem animi molestiam comprimebat: & rege aulicisque ignaris, id fieri per ministros rerum nostrarum inscios dicebat. Aulici Belgæ, quibus permolestum & graue erat, quicquid in gratiam Ximenii fiebat, nihilq; auidius cupiebant, quam omnem eius auctoritatem imminutam esse, cum nimia eius viuacitate offenderentur, repulsam illi struunt: nempe validissimum mentis quantumlibet constantis arietem. Mota Paxaugustanus episcopus, in Chebrii patroni gratiam & sua priuatim causa, vt Carauajalus prodit, incitatus, author pessimi consilii fuit: qui vt rex ad hunc modum ad Ximenium scribat suadet. Se Turdesillas iter instituere: curaret igitur vt ad Moiados antistitis Segouiensis oppidum, occurreret: vnde postquam de reipub. rebus in commune egissent, consiliumque ab eo de priuatis rebus componendis, totaque familia constituenda sumpsisset, domum quieti suæ consulturus discederet. Sat enim laborum pro rep. subiisse: quorum præmia, quando nemo mortalis dignè tribuere valeret, a Deo opt. max. expectaret: se verò quandiu viuere daretur, memorem futurum, & ea obseruantia profecuturum, qua liberi bene instituti optimos parentes profecui consueverunt. His literis à Carolo acceptis, Ximenius se planè reiici repelliq; sentiens, febrile lethali (vt ferunt) correptus fuit. Abulensis vero, qui de hac re ad Lupū scribit, pridie quā hæc literæ Ximenio redditæ essent, sub vesperā ea febrile laborasse ait: atq; idcirco Caroli literas grauiter iam ægrotanti datas non esse, sed ad senatum regium missas. Adriano verò qui eas literas miserat, VII. idus Nouembris rescripsisse, quo in statu Ximenius esset: nam eo ipso

die quo literas receperat, decimam octauam horam à febris incremēto numerari, & medicos affirmare vigesima quarta è vita migraturum: quare certiorē regē faceret, nam fortassè hoc accepto nuncio, propositū de Moradis petendis erat mutaturus. Vt igitur se mori sensit, vitæ sanctissimè actæ præclara documēta dedit. Nā quanuis corpore nimis afflictō & debili, animo tamen, & iudicio firmo, de rerum humanarum instabilitate & vanitate, de immensa Dei misericordia, apud suos breui quodam sermone piè & doctè differuit. Deinde Christi crucifixi signum complexus, veniam à Deo multis lachrymis efflagitauit, vocās interim in suum patrocinium Diuos omnes, sed ante alios Deiparam virginem Mariam, Michaelē archangelum, Petrum & Paulum apostolorum principes, & Iacobum Hispaniarum patronum, diuum etiam Franciscum, sub cuius instituto vixerat, & Toletanæ ecclesiæ præfides Eugenium & Ildephonsū. Quæ tanta ab illo pietate, atque animi Christiani affectu dicebantur, vt circumstantes amici lachrymas tenere non potuerint. Ergo postquam religionis sacra omnia absoluit, vt oleo sancto perungeretur postulauit: & astantibus Petro Lerma, Antonio Roderico, Fontano Archidiacono, & Balbasio, qui morientem piis precibus iuuabant, & fidei constantiam augebant, subinde versus illos Dauidis repetens, In te domine speraui, antistes sanctissimus & amplissimus, qualem posteritas vix est habitura, animam efflauit v. i. idus Nouemb. die Dominico, anno sui pontificatus xxii. ætatis verò circiter octogesimo: Cunctis qui aderāt mœstissimis, fletus ingens obortus est, qualem patronum, qualemq; dominum amitterent in clamantibus. Vox moribundi audita est, qua se libenter quidem mori dicebat, quanquam eius morte rebus Hispaniæ incomparabilis iactura pariebatur. Paulò antequam moreretur, epistolam dictare ad Carolū cœperat, qua illi suam Academiam, & cœnobium à se cōstituta & dotata, familiamq; suam suppliciter commendabat, sed digitorum rigido stupore subscribere non valuit, Aderant in vltiori cubiculo multi ex aulicis dum animam Ximenius ageret, inter quos Vadillus & Collazus militares tribuni, qui Ximenii aulam frequentabant, simulatque obuisse vulgatum fuit, argentea vasa, quæ in abaco de more permulta erant, cæteramque ad manum expositam supellectilem deprædari adgressi sunt: idque omnino cōfecissent, nisi Coronellus Spinosa, aliquotque ex proceribus prodeuntes, & præsertim Alphonsus Arellanus Aquilarii comes qui cognomentū ab obtorto capite habuit, eos deterruisset. E cubiculo in quo decubuerat, in proximum triclinium Ximenii cadauer productum fuit, & pontificiis vestibus indutum, in sella vt viuēs solebat est locatum. Posthæc lecto pretiosis stragulis ornato, & conopeo pendenti in lecto, componitur. Continuo per Roenses vicos publ. vox præconis audiri cœpit, qua & Ximenii mors denuntiabatur, & omnes ad deosculandas manus de more inuitabatur, proposita eratorū indulgentia. Magnus hominū concursus factus est, non eorum solū qui Roæ aderāt, sed ex finitimis circū circa oppidis. Conditū fuit cadauer vnguentis & aromatibus, & multo in primis sale, vt Complutū asportari posset, vbi se humari iussit. Sed dum iter adornatur, in Roense templum transfertur: vbi quotannis v. i. idus Nouembris illi parentatur. Eo ipso die Cisnerus vir iuris peritia & prudentia non vulgari præditus, quem Ximenius semper magni fecerat, & omnium cōsiliorum participē habuerat, diē suū obiit: cuius cadauer Cisneros municipium, ad paterna monumenta deportatum est. Qui Ximenium Complutum afferebāt, imbribus assiduis toto itinere vehemēter impediti, qua nocte vicum Roblegordum deuentum est, largioribus delapsis aquis magno in discrimine fuerunt. Turrilacuna, Ximenii natale solum, altero die eos excepit: vbi mœrens patria tanto alumno orbata, iustissimo dolore squalens & lugens, per agros effunditur: & ad virginis Deiparæ cœnobium, quod ipse sumptuosum & splendidum condiderat, innumeris facibus comitatur. Ibi iustis cœnobii sodales parentationibus exolutis, postridie Complutū delatum est. Academia temporarium sacellū, vndiq; gradib. funebri veste stratis cinctum, & in eo cenotaphium ad portam Burgensem constituerat. Vt autem proxime aduentare cognitum est, iuuentus studiosa, cœnobarum fratrum collegia, ordines literarii, omnes mœstissimi, postremò Michael Carrascus iterum rector patribus theologis, collegisque suis comitatus, obuiam ad sacellū processerunt. Altera ex parte, Abbas & capitulum sanctorum Iusti & Pastoris, aduenere, funesta etiam & atrata Ximenii familia paulò post accessit. Tantis per eo in loco constituerunt, dum preces aliquot funebres, & carmina expiatis manibus accommodata, tam capituli quàm collegii sacerdotes, mœstis rythmis incinuerunt. Contentio illico inter canonicos & collegas exoritur, dum vtriq; Ximenii cadauer ad suum fanū deducere cupiunt. Eam ægrè Abulensis composuit, qui prolatis testamenti tabulis D. Ildephonsi ad collegium Complutense ædem suæ sepulturæ Ximenium deligere recitans, tandem capitulo vt desisteret persuasit. Populum verò Complutensem obuiam progressum & multa mœroris signa dedisse certum est, quanuis alii contrarium asseruerint. Nam & duumiris, & decurionibus

nibus pullas vestes ex publica pecunia datas fuisse satis constat. Certè ea extabant Ximenii merita in ciues Complutenses, vt sine piaculo secus facere non potuissent, illud tamen dissimulari non potest, villas quas ad fœnicularium agrum, non longè à Compluto, in aruis Benedicto nepoti vectigalibus, inuitis Complutensibus Ximenius extruxerat, extemplo ab eis dirutas fuisse. Ildephonsi collegæ Cardenam canonicum Toletanum rationibus collegii præpositum, & communes ædes cum eis incolentem, Ximenio defuncto statim eiecerunt: nonnullaque alia, quæ magis eius voluntate, quam vllius decreti virtute fiebant, abolere neutiquam sunt veriti. Multum à Ximenii voluntate Abulensis testamenti executor in parentalibus celebrandis deflexit. Nam cum antistes religiosissimus palam in testamenti principio prohibuisset, ne quid superbæ vanitatis, aut vulgaris ambitionis & arrogantia, in eius funere fieret, amplissimum factum esse scimus. Siruelus theologus concionem de eius laudibus, & de temporum insequentium deploratione habuit. Is quasi proximam calamitatem diuinans, quæ rempub. continuò occupauit, versiculum illum Dauidis concioni suæ thema proposuit: Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum, vt excludant eos, qui probati sunt argento. Quem alioqui obscurum, & mysteriis perplexum graui & diserta oratione ad Belgarum aulicorum mores detorsit: qui nostratibus pulsus, sibi solis apud adolescentem regem locū relinqueret, & assiduis ac immodicis prædis se, & suos locuplerarent. Dies quo humanus Complutum infertur, diuo Eugenio primo archiepiscopo Toletano, longa olim maiorum religione, non modò in Toletana diœcesi, sed per vniuersam tam Hispaniam quam Galliam sacer est. Quam ob causam rector, & theologi patres, qua pietate in diuum sanctissimum Ximenius fuisse non oblitus, in cuius, & diui Ildephonsi tutela suam Academiam esse voluit, lege cauerunt, vt eo die sacris anniuersariis conditori Ximenio parentaretur, fierentque exequiæ ampla & illustri pompa, concione etiam habita in eius laudem, quemadmodum quotannis celebrari videmus. Sepulchri verò monumentum quo est conditus, è Lunensi marmore candidissimo factum est, in quo eius simulachrum indumentis Pontificiis, & pastoralis pedo ornatum visitur, multaque alia signa rerum variarum in sepulchri lateribus, tam molliter omnia scalpta, vt Praxitelis, aut Phidias manibus ducta videri possint. In sepulchri fronte hexastichum est à Ioanne Vergara elaboratum, quod eius iuuenile ingenium satis ostendit. Erubescere vir eruditissimus ætate iam

30 matura, cum hæc carmina multis aliis fuisse prælata meminerat. Sed sic illa ferebant tempora adscribam autem ipsum epigramma:

*Condideram musis Franciscus grande lyceum,
 Condor in exiguo nunc ego sarcophago.
 Prætextam iunxi sacco, galeamq; galero,
 Frater, dux, præsul, Cardineusq; pater.
 Quin virtute mea iunctum est diadema cucullo,
 Cum mihi regnanti paruit Hesperia.*

Anno ab Academia condita LVI II. Alphonsus Mendozius rector, sub cuius auspiciis, vt supra diximus, nostri hi commentarii cum ab Academia probati, tum honestissimo præmio sunt affecti, ferreis cancellis miro itidem opere, per Nicolaum Vergaram egregiū scalptorem, elaboratis, monumentum cingendum curauit, sedecim quibus licuit spatiis, totam Ximenii vitam cælaturis præclaris ostentantibus. Non ab re futurum arbitror, si paucis complectar, quæ anno M. D. LXV. in transferendis diui Eugenii reliquiis gesta sunt. Nam præterquam quòd sempiterna memoria sunt dignissima, ad Ximenii etiam historiam facere videri possunt. PHILIPPVS II. Hispaniarum rex potentissimus, ecclesiæ Toletanæ precibus, apud Carolum IX. Gallorum regem operam piissimam dedit, vt sanctissimi Martyris Eugenii corpus ecclesiæ suæ restitueretur. Quo votis eius annuente, quanuis Galliæ populis dolentibus, ac potissimum sancti Dionysii monachis, in quorum cœnobio multis iam seculis asseruabatur, numenque Martyris non vulgaribus miraculis præsentissimum sentiebatur, in Hispaniam per Petrum Manricum canonicum Toletanum, iure quodam postliminii reductum fuit. Consultabant interea Toletani templi patres, an ad ipsos Galliæ & Hispaniæ limites obuiam venerabundi procederent, indeque Toletum Eugenum deducerent. Qua de re cum regem consulissent, visum est, vt Manricus Turrilacunam, Toletanæ diœcesis limitaneum oppidū, & Ximenii natale solum, cum sanctissimis reliquiis festinaret, vbi tandiu cõsisteret, donec quid facto opus esset moneretur. Ventū est Turrilacunam postridie Calēdas Iulias, vbi Eugenius in successoris Ximenii patria magna populorum frequētia exceptus, post tam diuturnam à diœcesi sua absentiam, quasi Ximenii lacibus sese oblectaret, per totum autumnum diuersatus est. Fuit ea dilatio propportuna, vt

interea Episcopis, quos Toletani Antistitis suffraganeos vocant, ad Synodum prouincialem Toleti congregatis, primus Toletanus præsul Episcoporum suorum humeris in ecclesiam Toletanam inferretur. Sub extremum Nouembris diem, qui inter festos in fastis ascriptus fuit, id factum est, pompa celeberrima, variis diuorum ferculis, & passionis dominicæ insignibus, reliquiarum capsam multis gemmis & margaritis fulgentibus illustratam, præcedente: quam per vices Philippus rex, & Carolus iuuentutis princeps, & proceres alii subibant: quibus in partem piissimi laboris Episcopi prouinciales, & templi maximi sacerdotes succedebant. Hoc tanto apparatu, in urbem nostram multis fornicibus, & amplissimis arcubus ornata, & magno mortalium concursu ex omni ferè Hispania frequentata, reliquæ illatæ sunt. Nihil illustrius, magnificentius, aut splendidius eo in genere vrbs nostra vnquam vidit. In ædícula Dominici sepulchri, quæ subter aram maximam in templo est, rege iubente, depositæ fuerunt. Quamquam multi patres in sacello Mozarabum quod Ximenius dicauit, Eugenio (vt credi par est) inspirante, collocandas esse contendissent. Ximenii mors, vt fuit bonis & rempublicam amantibus grauis & acerba, sic malis hominibus & seditiosis iucunda. Nam cum quosdam Senatores regios Senatu eiecisset, & alios, vt merebantur, ignominia notasset: & inferioris nobilitatis hominibus salaria regia, quibus vt inutiles fuci fruebantur, abstulisset, potentiores verò antiquis stemmatibus & ditionis amplitudine superbientes, ex equo cum cæteris viuere primus omnium edocuisse: fieri non potuit, quin illo sublato gauisi fuerint. Mors enim vtcunque accidat, quibus ob damna aut iniurias illatas malè volumus, in vindictæ locum libenter accipitur: quamquam generosos homines, in æmulum aut inimicorum morte, & doluisse, & præclaras illorum virtutes laudasse, accepimus: carent enim odio & inuidia. Certè Fadricus Albanus regulus, quo cum de prioratu extorquendo tam acriter Ximenius contenderat, miris laudibus post mortem efferebat: vnumque Ximenium fuisse affirmabat, in quo priscum illud robur eluceret, quo nostrates olim excelebant. Quod si vultus & corporis lineamenta, animum & mores produunt, operæpretium erit Ximenii habitudinem, & sensuum instrumenta compendio describere: vt qui hac naturæ parte delectantur, habere possint quo animum oblectent. Procero fuit corpore, firmo tamen & compacto, incessu composito innatam grauitatem præferente, voce virili & stabili, qualis in heroibus à poeta laudatur, facie oblonga & macra, Fronte ampla sine vllis rugis, Oculis mediocribus, conditis potius quam eminentibus, acutis tamen & acribus, sed vuidis, quales esse lachrymantium solent, Naso oblongo & adunco, quem Græci grypum vocant, Narium foraminibus latis amplisque, Dentibus bene iunctis, sed caninis prominētibus, vnde à ridiculis parasitis elephantus vocabatur, Labris crassioribus & aliquantum diductis, nam superius nonnihil attonlebatur, sed citra deformitatem, Infimis auriculis non pendulis, sed perpetua serie ad maxillarum iuncturas hærentibus, Superiore totius corporis parte longior erat quam inferiore sesquitertia ferme proportionè. Anno M. D. XLV. Andrea abbate rectore, cum fornix subterraneus, in quo Ximenii cadauer conditum fuerat, reficeretur, eius calua foras ad lucem deducta fuit, quæ nullis futuris compacta erat, sed osse continuo constabat, qualem aliquando in homine reperiri Aristoteles notat. Animi sententiam breui explicabat, respondebat disertè, nec vnquam extra rem vagabatur: erat enim verborum parcissimus, etiam cum iratus minabatur. Nam cum beneficii loco aliquid promittebat, multò liberalius rem ipsam præstabat & cumulatiorem quam verbis: neque vnquam temere, præterquam de rebus seriis, sermonem faciebat. Sæpeque illud Ciceronis vsurpabat, nequaquam ita nos à natura generatos esse, vt ad ludum & iocum facti existimaremur, sed ad leueritatem potius, & ad quædam studia grauiora. Tamen nonnunquam inter familiares suos, qui natura simplici & aperta erant (nam hisce hominibus impediò oblectabatur) iocis & risu animum laxabat seriarum rerum mole fatigatum: Sed adeò parcè & rarè, vt comitatem potius illi non defuisse, quam comem & facilem esse iudicari potuerit. Dictis Francesii scurræ, quæ sale nigro carerent, delectari videbatur: erat enim acri ingenio & dicax. Domi hominem mente lapsum alebat, qui olim Theologiam didicerat, & tunc memoriter multa recitabat, cuius confusis & nonnunquam certis allegationibus oblectabatur. Sancti Pumilionis breui statura, & ingenio gaudebat: quem Ildehponsi collegis & rectori moriens commendauit, & mensarum ministrum esse iussit: id. n. munus diligenter obibat. Maderolli militari & simplici libertate nonnunquam fruebatur, dū illi per iocū vt monachus fieret suadebat, quò mentē sceleribus impiatā purgaret. Fuerat hic ad Oranū tribunus, qui mira quadam dexteritate, multis hostibus quibuscū cominus pugnavit, dextros oculos punctim feriens effodit. Literis mirè videbatur recreari, quarum sæper studiosus fuit. Solene hoc illi fuit, vt à prædio & cœna, doctæ quæstiones de reb. præsertim sacris, proponerentur, de quibus viri eruditi, qui sæper illi aderant, disputaret. Audiebat etiam

etiam dialecticas iuuenū dimicationes: bonum enim agricolā non minus delectari nouis dicebat virgultis, quā arboribus iam fructuosis. Atrabile nonnunquā vexabatur, quo tēpore negotiis se subtrahebat, neq; temere ab aliis quā ab intimis cōueniebatur. Quamobrem nonnulla furore potius animi, quā consilio gessit: quemadmodum Granatensiu Maurorum per baptismatis aquam lustratio, & Africa debellandæ propositum testimonio esse possunt. Cum potentissimis regulis obstinatissimè contendit, sed iusta semper ratione præcedēte, vt superius ostendimus. Nam qui difficultium negotiorum exitus perhorrescunt, atq; ea de causa rerū agendarum occasiones prætermittunt, non tam prudētes aut cauti, quā ignaui & timidi censentur. Nihil vnquā grauioris consilii aut operē aggressus fuit, quin prius ad canonicos Toletanos referret: quibuscum re communicata, Deum precari iubebat, vt negotium fortunaret. Nam Africanā expeditionem facturum, & Arādam cum regio Senatu profecturus, Toletum ad patres venit quibus conatus & consilii sui rationem edidit. Quod semel faciendum proposuerat, dicto citius confectum volebat, illud Salustii vsurpans: Vbi consulueris, maturè opus est factum. Si quis parum cautè aliquid egisset, etiam in rebus magni momenti, modò animi voluntas ad nocendum abesset, per omnes ætatis gradus nulla indignātis significatione data siue ea humanitas siue potius prudentia erat, dissimulauit. Dum Academiæ exedificandæ intentus, in diui Ildephonsi templo fabro lignario crucem supra aram maximam clauis trabalibus figenti adesset, penè vitæ discrimen subiit, delapso in Ximenii caput malleo, sed numine quopiam ictum auertente, cutim tantum perstrinxit. Statim inde discessit nulla voce emissa, vitæ humanæ caliginem & pericula reputans. Verborum libertatem in nonnullis magna animi moderatione tulit. Nam Vxamenis sacerdoti iudicem priuatum suæ causæ postulanti, cum respondisset optimos vicarios se tribunalibus præposuisse, quibus meliores nec Guadalfajara, nec Madritū erat datura: Potuit (inquit ille) Turrilacuna huic regno præsulē dare, & hæc ciuitates nō habebunt iudicē idoneū tantulæ causæ? Ximenius, reguli alicuius fiducia illum procacē fuisse existimans, quæsiuit quem patronum haberet: pari cōfidentia retulit, se sibi patronū esse, neq; alio indigere. Pol (inquit Ximenius) non poteris te digniorem inuenire. Et hac castigatione contentus, de iudice dando cœpit agere. Contrerā cōcionatorem, qui præsentē Ximenium, ob pretiosas pelles quibus induebatur, acrius quā par erat reprehēderet, magna animi lenitate sustinuit, & ad prandiū vocari iussit, & eius concionē laudauit. Qui personā publ. sustinent, vt non possunt plebeio vestitu & apparatu: nam purpuræ splendore, & supellectilis lautæ copia, maiestas quædā conciliatur, qua homines in officio continentur. Sed Ximenius, quanuis istis in vsu quā diximus vteretur, interiores vestes, & lecti quo indormiebat stragula, semper ex præscripto Franciscani instituti habuit. Vitæ itaq; tristioris perpetuò cultor, & rusticitati quam deliciis propior semper fuit, quod de M. Agrippa dictum legimus. Salzedam austerioris cōuictus causa secedens, cum menianum, quanuis angustū, ante quoddā cubiculum proiectū vidisset: hæc est (inquit) illa Salzedam, in qua omnia acida esse dicebantur: quasi curiosum opus, & voluptati factū notaret. Quoties sodales Franciscani panē & vinū ostiatim mendicabant, panem sine quo viuere commodè non possent, iure suo exposcere aiebat, vinū verò delicias meras esse, cum tot perēnes fontes vbiq; scatirerēt. Nocturno tēpore plerunq; tondebatur, ne vllam diei particulam reip. subtraheret: quanquam nec illud tempus perire patiebatur, audiebat enim qui grauem aliquem authorem recitabat. Preces horarias, adiutore rarò accersito, solus & plerunq; obserata ianua absoluebat, vt interpellādi occasionem adimeret. Sacram synaxin celebraturus, publico item loco non gaudebat: frequentius in priuata ædicula operabatur, duobus Franciscanis, viris bonis & eruditis presentibus, quos in id munus apud se habuit. Simplicem in ecclesiis cantum (quem Gregorianum appellant) amabat, theatri offēdebatur. Templis nec admodum spatiosis, ne plurimam lucem admittentibus capiebatur: nam alterutra res mentis intentionem disturbat, quæ in locis subobscuris colligi solet. Extremis vitæ suę temporibus, negotiorū & morborum agmine irruente, publicis sacris interesse desiit: & aliquanto serius quā solebat in publicum prodibat. Vtrunq; æmuli culpabant: & apud regem per literas sæpe conquesti, multum detrimenti ex ea relites capere aiebant. Qui responsum rege dignum acceperunt, plus momenti in vnus Ximenii salute ad reipub. incolumitatem verti, quā in omnium priuatorum negotiis. Liberalis animi erga posteros argumenta, testimoniis æternis, de quibus iam diximus, comprobantur. Quæ verò singulari beneficentia in sui quæ homines contulit, multa commemorari possunt. Quiomarā Castram Manrici Naiarenis vxorē, quā ille vt erat ingenio difficili & feroci, domo per contumeliā expulerat, Ximenius apud se eo splendore & dignitate Toleti habuit, quā vix apud maritū ducē tenuisset, donec inter eos conciliata gratia, in pristinam fortunam restituta fuit. Cuius afflictio eē

indignior videbatur, quòd Manricus factus fuerat Najaræ dux, ab Enrico III. in vxoris gratiam. Huius beneficii Quiomara deinceps memor, quotannis ad Ximenium linteam supellectilem, dulciarii operis bellaria, aliasque eiusmodi lautitias, veluti perpetuum vectigal, misit. Cùm olim Seguntia capellanus maximus esset, Alphonfi Ianni suavi voce delectatus: est cur doleas Ianni (inquit) me Archiepiscopu Toletanu non esse: nam ego te primicerium creassem. Est autem primicerius, qui chori cantu curat: nunc capiscolum vocant. Post vero Archiepiscopus creatus, promissi memor ea dignitate illum donauit, addito in literis propria manu elogio, ad cantorem Guadalfajensem, ibi enim natus fuerat. Brunetū, qui, vt diximus, Ximeno a latronib. ad Aquas Sextias despoliato, viatico est profectus vt Romam adire posset, ad se officii causa venientem, benignissime accepit: cumq; eo non semel semotis arbitris familiariter est collocutus, quod per paucis ille præstabat. Voluit apud se Brunetū per amplis præmiis retinere: at ille siue quòd etate proeuctus iam esset, siue quòd aptum nidum, & quod sibi satis erat Segouia haberet, gratias Ximeno egit, à quo multis muneribus donatus discedit: quæ ille tã facili & hilari vultu largiebatur, vt nemo esset qui plura in posterum impetranda sibi non promitteret. Quoties digna aliqua aut opima sacerdotia, Toleti in templo maximo vacua esse acciderat, ea in filios regulorū, aut in viros aliquos doctrina pariter & moribus præstantes, iuxta summorum Pontificum decreta, quæ in hac parte mira quadã consideratione ecclesiarū commodis cõsuluerant, propositi tenax ad mortē vsq; contulit: nam ex claris & nobilibus viris fauorem, ex doctis verò auctoritatem rebus sacris conciliari aiebat. Qua in re nullo in discrimine nothus, an legitimus esset, apud eum habebatur, modò is virtute commendaretur. Benigna fuisse natura satis constare poterit, qui qua fuerit in domesticos caritate cõsiderauerit, & eius epistolas legerit, quibus catholicis regibus, & deinde Carolo nepoti, viduarum & pupillorum causas piissimis verbis commendat. Fuit in Ximenii familia Ferdinandus Valdesius Archiepiscopus Hispalensis, vir amplissimus, qui duos viros alterum theologum, alterum iurisperitum Ximenium habuisse referebat, dicecesi Toletanæ lustrandæ causa, vt pudicas puellas dote cassas, aut parètum auxilio destitutas, honestis viris in matrimonio locarent. In beneficiis ecclesiasticis cõferendis, præsertim quæ animarum curam annexam habent, haud vulgarem considerationem adhibuit. Nam proximis quibusq; ex familia prætermisissis, sæpenumero ignotos aduocabat, homines probos, & in aliorum commodis curandis piè sollicitos: quos vel mediocri literatura præditos, aliis quanuis doctioribus, minus tamen strenuis præferebat. Dum hæc secum ponderabat, & de singulorum virtutibus certior fiebat, multa nõnunquã sacerdotia penes se retinebat, donec dignus minister occurreret. Quod tamen emuli quoq; vt cætera culpabant: ipse verò consilii sui conscius, quicquid illi calumniarentur contemnebat. Sacris potissimum Pascharum solenniis, eiusmodi sacerdotia benemeritis distribuēbat. Amabat, homo beneficus, habere quod donaret, ne homines indignè egentes expectare, donec vacua essent sacerdotia, cogendi essent. Quæ vt libenti animo in ignaros sponte conferebat, ita si quis aliquid huiusmodi ab eo peteret, molestè & grauer ferebat, & veluti procacem, & parū sui reuerentē auersabatur. Ministris & familiaribus, viris optimis, & efficacibus est vsus: eosq; semper in maius prouehere, nouisq; incrementis adaugere, vt solent patres carissimos liberos, curauit. Si quis à familia discedere vellet, nihil aliud rogans aut inquirens, illico abeundi comēatum dabat, neq; vnquam rursus admittebat. Rerum occultarū, quarū sibi notitia à rege nõ daretur, adeò se parū curiosum esse ostendebat, vt Lupo apud regem Ferdinandum diuersanti, ne quid tale rogaret per epistolam interdixerit, nihilq; operæ in illis rebus inquirendis sumeret. Esse enim vanum & molestum studium in negotio præsertim non admodum necessario: cùm alioqui ita omnia priusquam euulgarentur cognita habuerit, vt nihil sibi repētinum acciderit, aut occultum diutius fefellerit. Æqui semper obseruantissimus, iustitiam per se, & per ministros coluit. Quòd si quando munera sua aut parum integrè, aut negligenter obire intellexerat, illico magistratibus amouebat, quantumuis vinculo arctissimo coniunctos. Erat Talabrice præfectus Sanctius Villaroellus, quem ille loco propinqui habebat: hic dum rapinis potius, quam reipublicæ curandæ studet, eò res impudentiæ deuenit, vt palàm concussiones per ministros, & per præfectum fierent. Quare Talabricenses commoti, duos decuriones ad Ximenium mittunt, qui præfecti flagitiosos mores declararent: quibus auditis, iudicem Ximenius constituit, qui in Villaroelli acta inquireret, & querelas, qui illum reum facerent cognosceret, administratq; magistratus rationem seuerè reposceret, post quæ successorem illi dedit. Supremo suæ dicecesis tribunali iudices viros doctissimos, & maximi ponderis semper delegit: ex quibus multi ad Pontificatum deinceps assumpti, magistris disciplinam probè retulerunt. Ioannes Velasus, Petri comestabilis filius, Bernardini

& Inachi frater, aliquot annos huic tribunali præpositus, Calagurritanus Antistes demum constituitur, & deinde Pallantinus. Verùmamen postquam Calagurri præficitur, præpositi munus triennio apud tribunal Ximenii exercuit: nec recusauit homo generosus, Pontificatu haud contemnendo auctus, in familia Ximenii recenseri. Sed fuit hæc olim Toletanorum Antistitum siue authoritas, siue maiestas, vt aliarum ecclesiarum Antistites publicis munerib. præfectos, & officiis priuatis ministros habuerint. Nam Rodericus Ximenius Toletanus Pontifex, is qui historiam Gothicam scripsit, memoriæ prodidit, se Guadalfajaræ ægrotantem: in suum locum Dominicum Placentinum Episcopum, qui sibi à sacris agendis erat, substituisse: vt interea regem Ferdinādum Alphonſi noni filium, ad Gienenses, Toraphos, & Plegianos Mauros, qui in Carpetaniam incurſus fecerant, debellandos, comitaretur. Rursus vt ex historiis nostratibus intelligimus, Petrus Tenorius, cuius aliquot sunt in diocesi Toletana illustria monumēta, Episcopos Conchensem & Segouiesem, inter sui tribunalis iudices habuit. Petrus autem Gonſalus Mendozius generalem vicarium Episcopum Cauriesem constituit. Postquam Ximenii mors diuulgata fuit, Alphōsus Aragonius Ferdinandi regis catholici filius, Cæsaraugustanus Antistes, quem in Toletanum Pont. creare pater exoptauerat, Turdesillas Carolum salutaturus venit, & simul de ecclesia Toletana obtinēda acturus. At Chebrius, qui vt Guilielmo Croio nepoti, præclaræ indolis adolescenti, conferretur adnitebatur, aliquot nostrorū studiis adiutus, qui diuersæ factionis odio, Croium opibus & honore auctum mallebant, Alphonsum Aragonium Turdesillas ingredi vetuit, quanuis multū deprecantem, vt sibi reginam sororem, & Carolū nepotem visere liceret. Ergo ad cæteros proceres Pintiam proficiscitur, vnde post regē salutatum, spe frustratus in Aragoniam sub extremum Decembrē dimittitur. Quatuordecimo Cal. Oct. Carolus Pintiam ingreditur, ibiq; cōuentibus habitis, procerum & vrbiū suffragiis sexto id. Feb. rex Castellæ à cunctis acclamatur. Supererat de dissidiis inter Chebriū & Gorrebotum, deq; Guilielmi Archiepiscopi in Flandria, & Seluagii magni Cancellarii in Aragonia morte, & de conuentibus Pintia celebrari cœptis, & Compostellam translatis, de Hispania etiam Belgarum rapinis exhausta, vnde motibus ciuilibus data est occasio, postquam ciuitatum procuratores ad suos redierunt, & rex Carolus in Belgiū vela fecit: vt se post mortem Maximiliani aui, imperii Romani candidatum ostenderet, & Gallo eius æmulo præferri satageret, scribere. Sed nos ista aliis copiosius tractaturis relinquimus, sat habentes disertis verbis profiteri, vniuersa illa incommoda, quæ & tunc maxima fuerunt, & in nostra proreperunt tempora, cessatura proculdubio fuisse, si Ximenio vita longior Dei beneficio contigisset.

LIBER OCTAVVS.

POTUISSEM hic desinere, doctis omnibus fortasse approbantibus, postquam Ximenii rebus pro virili satisfeci. Sed quoniam Complutensis Academia, à morte Ximenii conditoris, magna subiit discrimina & ex altera parte magnos fecit progressus, & vberimū doctorum hominum prouentum tulit, qui tum illi, tum Hispaniæ vniuersæ illustri fue: ut ornamento, ad Ximenii etiam historiam pertinere putauit, quædam de vtraq; re compendio scribere. Neq; enim eruditi homines, qui ab illa prodeunt, minus Ximenii opus censendi sunt, quàm ipsa studiosarum ædium structura, quæ vt quotidie nouis fabricis illustratur, sic etiam novos fœtus subinde edit, qui eas perpetua successione inhabitent, conditorisque sui beneficentiam & virtutem representent. Ergo Theologiæ schola successorem accepit Michaelē Carrascum, virum doctum, & disputando acerrimum. Erat in hoc homine tanta morum & vitæ integritas, vt ad summū magistratum, qui rectoris est, iterum sit assumptus: & Ximenius perpetuum rectorem esse voluerit, syngrapha etiam data paulò ante mortem, qua id honoris Carrasco tribuere profitebatur. Conditio erat, vel in maiori fortuna nequaquam aspetnanda: nã vniuersa Academia, & quicquid ab ea emolumentum emanat, quod & multiplex & non vulgare est, ab vnius pendere rectoris arbitrio Ximenius voluit. Cæterum vir prudens, literarias contentiones, odia, & communem hominum ingratitude, ambientium studia, & eos commendantium, molestias considerans, decreuit conditionem oblatam repudiare. Sed amicis ne id faceret suadentibus, coactus fuit syngrapham antequam magistratu abiret, suis collegis ostendere, & eorum sententias rogare, anno primo à Ximenii

morte, ab Academia verò condita decimo. Tanta illico tumultus est exortus, ex Senatu in
 longius producto, totus ferme dies collegarum contentionibus consumptus fuerit, Carrá-
 za inter alios, & Curia, & Almarazio, magna vi admittendam pernegantib. Quod cum ille
 animaduertisset, syngrapha discissa, se magistratu extemplo abdicauit. Hic post aliquot an-
 nos scholam Theologicam deserere coactus, in Alphonfi Fonsece Archiepiscopi Toletani
 familiã ascitus est, cui à conscientia expianda fuit. Datus fuisset Philippo principi magister,
 nisi corpusculi breuitas obstitisset, matre Augusta iudice, quæ illi Siliceum prætulit: hi e-
 nim duo, & Siruelus designati fuerant. Huic suffectus fuit Ioannes Metina, iuuenis adhuc,
 sed perspicacis ingenii, & grauis iudicii. Hic plusquam viginti annos Theologicæ scholæ
 præpositus, tantam sibi laudem comparauit, vt eius nomen breui celeberrimū per vniuersam
 Hispaniam fuerit. Erat in eo admirabilis in explicando distinctio, adeoque materiam
 propositam sine vllis ambagibus colligebat, vt nihil esset tam perplexum aut obscurū, quod
 vel tardissimus non assequeretur. Et in argumento nonnunquam arido & ieiuno, tanta ver-
 borum volubilitate & copia, tanto ordine, tamq; apta & cōnexa serie, tam intenta conten-
 tione, tā firmis sensib. ad rem semper faciētib. tā acutis & veris rationib. utebatur, vt nihil in
 illo ad perfectā eloquētiā præter verborum delectum desideraretur. Qua nempe re ani-
 mos omnium attentos faciebat: qui si semel vagarentur, frustra postea intentionem reuo-
 carent. Concurfus vñdique ad eum fiebat in rebus dubiis, aut certè parum cognitis, tan-
 quam ab oraculo claritatem petentium. Ex immoderato studio varios morbos contraxit,
 qui illum indignis modis cruciabant: podagram, calculum, & iliorum dolores. Atq; ita an-
 te tempus è viuis sublatus, scholam Theologicam, atque adeò vniuersam Academiam, sua
 morte mœstissimam reliquit: neque enim annum quinquagesimum septimum attigit. Si-
 tus est in diui Ildephonfi sacello, obiit anno Domini M.D.XLVI. quod insculptum epigrā-
 ma testatur. Reliquit suæ doctrinæ monumenta, libros de pœnitentia & restitutione, qui
 et si manibus studiosorum circumferuntur (sunt enim multis in rebus cum primis vtilis) ve-
 rum longe maiori cum veneratione is sua verba sonans audiebatur, quàm postea eius scri-
 pta leguntur. Eo mortuo Andreas Cuesta scholā suscepit, acri ingenio, & non vulgari pru-
 dentia vir, quem ob doctrinam & virtutem, Philippus II. Hispaniarum rex, Legionensem
 Episcopū fecit. Vnde ad Tridentinū conciliū proficisci iussus est, & rediēs bene re gesta, &
 doctrinæ opinione clarus, apud Montem Sarratum diem suum obiit. Fuit in eo mira subti-
 litas, acere ingenium, & certum iudiciū. Liberales disciplinæ multos per celebres viros ha-
 buerunt, de quibus alii copiosius tractabunt: à nobis tres tantum hic recensentur, Tho-
 mas Villanoua, Alphonfus Pratus, & Didacus Nauerus. Thomas in Ildephonfi collegium
 cooptatus, artes liberales professus est, & discipulos satis doctos Academiæ dedit: inter
 quos Dominicus Soto, & Ferdinandus Enzinas numerantur. Hic cum raram indolem &
 ingenii acumen opusculis editis ostentasset, magnamque sui spem concitauisset, immatu-
 ra morte præreptus fuit: ille verò inter Ildephonfi collegas adlectus, tantos in liberalibus
 disciplinis, in reque Theologica progressus fecit, vt Salmanticam concedens, & in Domi-
 nicanam sodalitatē ascitus, in ea Academia Theologicam scholam multos annos fuerit
 moderatus: scriptisque eruditissimis orbem repleuerit: & ad res grauissimas tractandas à
 Tridento per Carolum V. Imperatorem, cui à confessionibus fuit, accersitus, magnam sibi
 authoritatē comparauerit. Thomas verò, & ipse Ildephonfi sodalis, Augustinianum ordinē
 postea professus, cum vitæ sanctimonia magis ac magis quotidie claruisset, Archiepiscopus
 Valentinus factus est: in quo munere obeundo sanctissime se gessit. Alphōsus Pratus, Tolet-
 i ortus, ingenii acumine & acrimonia præditus, scholam philosophicam, non mediocriter
 illustrauit: proutq; illa tempora ferebant, in illis plusquam Chryssipeis quæstionum subti-
 litatibus, quibus immodice illa ætas indulsit, magnū nomē adeptus, multos & illustres
 doctrina discipulos reliquit: inter quos Hieronymū Velascū, virū iudicio & doctrina cla-
 rum, qui ad Ildephonfi collegas tunc assumptus, nunc Episcopus Ouertensis est. Hic Prati
 præceptoris in S. Thomæ cathedra petenda competitor, non sine multorū reprehensio-
 ne, victor euasit, quem magistro de se & de rep. literaria benemerito, cedere fortasse a quū
 iudicabāt. Pratus ob hanc repulsam à Ioanne III. Lusitanæ rege non multo post vocatus,
 Conimbriacæ Academiæ, quā rex ille florentissimā instituit, Cancellarius est factus. Na-
 uerus ingenii acrimonia, & non ingrata quapiam iactatione feruētioris spiritus homo, re-
 cte eruditos discipulos eduxit, & doctrinæ suæ documenta exhibuit, editis de dialectica &
 philosophia libellis, qui multos annos sunt publice prælecti. Medicorū schola Perrum Leo-
 nem, & hunc quoq; Toletanū suscepit, virū excellenti memoria & doctrina, at bilis feruo-
 re nonnunquā adeo percitum, vt vix dū publicè profitebatur, sese posset cōtinere. Quare
 magno impetu in gymnasio deambulans, corpus mire contorquens docebat, non sine of-
 fensione

fensione discipulorum quorum attentioni officiebat. Habuit hic Ioannem Reinofum le-
 ctionis æmulum, qui cum non ita pridem ex Italia venisset, ac præceptorem Leonicum
 referret, literarum Græcarum præsidio adiutus, in quibus nonnullos profectus fecerat, v-
 niuersam scholam medicinæ inuertit, & quæ ad id tempus Arabum medicorum placita a-
 pud Hispanos per sancte coluerat, totam se ad normam Græcorum composuit, Leone fere
 destituto. Mirum in eo homine fuit, quod cum ad reliqua omnia ingenio præcipiti & in-
 quieto esset, in morbis curandis lentus erat, & gradarius: unde factum est, vt raro in Reme-
 diis ministrandis aberrarit. In diui Francisci templo, magna Academiæ frequentia sepul-
 tus est. In rhetorum gymnasio Ioannes Ramirius Toletanus Nebrissenſi successit, vir leni
 10 quadam facundia, & styli elegantia ac puritate excellens: tanta vero probitate, & in rebus
 domesticis tractandis vigilantia, vt merito frugi appellari potuerit. Multa scripsit, partim
 dialogis, in quibus scribendis multum oblectabatur, partim oratione perpetua, ferme ad
 œconomicam cuncta pertinentia, quæ in lucem nondum venerunt. Alebat domi adolescen-
 tes ingenuos, quos & moribus & literis probe instituebat. Ramirio eloquentiæ scholam te-
 nente, cum magis ac magis studiosorum adolescentum copia cresceret, ne ille annis iam
 ingrauescentibus nimio labore fatigaretur, visum est rectori & collegis, legem Ximenii de
 hac re sequentibus, alteram cathedram rethoricæ constituere. Hæc primum Ioanni Fer-
 nandio Hispalensi, cuius nunc doctrina Conimbricensis Academia permultum iuuatur,
 deinde Io. Petreio Toletano commissa est, iuueni ingeniosissimo, qui non ita pridem Cõ-
 20 plutum venerat: cuius indoles & dicendi vigor, quemadmodum excellentis artificis signo
 accidere Cicero ait, simul aspectus & probatus est. Eius tam prompta erat & extemporalis
 ad dicendum facultas, tam amœno amne & perenni fluens, tamq̃ liquido, & minime tur-
 bido, vt medio in Latio natus & eruditus, iudicio etiam Italorum, qui illum audierat, vide-
 retur. Pangebatur etiam venustissima carmina, cuius rei amplum testimoniũ, editis aliquot
 per Antonium fratrem eius poematibus, quæ apud nostros circumferuntur, datum est. Iu-
 stum opus de vita & actibus Mariæ Magdalenzæ poeticis virtutibus refertissimum scripsit:
 cui si vltimam manum addere licuisset, esset profecto opus præclarum, & vndique absolu-
 tum. Lætam sæpenuero Academiam fecit facetissimis comœdiarum argumentis. Multum
 de eius ingenio sperabatur, ni immatura morte præuentus fuisset: neque enim (vt opinor)
 30 quintum & trigesimum annum attigerat. Igitur cum Academia omni genere disciplinarum
 florens, in dies magis ac magis aueretur, resq; theologica quam Ximenius sibi excolendam
 sumpserat, eo gloriæ & incrementi processisset, vt Complutensis Academiæ comprobatio
 ad res maximas religionis requisita sit: ad integram corporis literarii magnitudinem, atque
 membrorum perfectam absolutionem, professor in primis desiderabatur, qui sacra biblio-
 rum volumina interpretaretur, quorum cognitio viro Theologo propositus est finis: qua
 de re in Ximenii legibus nihil cautum est, quod eius tempore antiqui authores à perpauca
 versabantur: sacrasq; literas & primitiuam illam scholam, vt facilem negligebant: quã quia
 sine disputatione procedebat, positiuam vocabant. Postquam vero homines euigilare cœ-
 perunt, & se frustra quæstionibus vacare intellexerunt, nisi antiquitatis & bibliorum cõ-
 40 gnitio haberetur, magna diligentia virum ad hanc rem aptum quæsierunt. Oportebat au-
 tem linguarum peritia esse præditum, in sacrisq; authoribus euoluendis bene versatum, &
 maturo iudicio, atq; adeo vaticinantis spiritu, quod Paulus alicubi prophetiæ donum appel-
 lat, instructum, qui ad id munus exequendum accommodus esse videretur. Tandem post
 longam consultationem, diuino numine rem suam curante, Dionysius Vasquius Toleta-
 nus Augustiniani ordinis sodalis, ingenii monstroſi vir, qui tunc in sacris cõcionibus apud
 Hispanos principatum tenebat, ac propterea Carolo Cæsari in primis carus, cuius potissi-
 mum erudita & peracri voce inter palatinos concionatores oblectabatur, quem nonnun-
 quam stans audire solebat, ne vel somnus obreperet, vel negotiorum cogitationes alio a-
 uerterent, accitus est. Nouos ipse scripturæ sacre sensus, qui cum antiquis certare possent,
 50 ingenii acumine, quod in illo admirabile fuit, grauitate iudicii plenos passim eliciebat: ma-
 teriam magna cum iucunditate dilatabat: amplificationibus cum primis eminebat: affectus
 mirifice inde concitabat: & quoties ad ipsam perorationem veniebat, tanto dicendi fere-
 batur impetu, tam præcipiti torrente decurrebat, vt animos omnium vel nolentes raperet,
 & in quamcunque vellet partem flecteret: adeo vt Ramirius de ipso dixerit, nullum ætate
 sua præter vnum Dionysium oratorem natum vidisse. Ingenio alioqui viuacissimo, ex do-
 ctrinæ adiumentis, quam sibi iuuenis conquiſiuerat, multum roboris additum fuit: nam &
 in linguis discendis assiduus, in Theologicis disputationibus frequens, & sanctorum pa-
 trum lectioni quotidie inuentus, illustre nomen sibi comparauit: & in tribus celebribus
 Academiis Parisiensi, Complutensi, & Toletana doctoratus titulum promeruit, ipsis certatim

honores deferētibus. Incidit Dionysius postremis suæ vitæ diebus in linguæ paralyfin, qua mire eminebat. Quare maximo omnium mœrore Academiam deseruit, & in patriam secessit, vbi eodem fere quo natus est die vita functus est, vix sexagesimum excedens annum. Huic successit Georgius Nauerus, non tam excelsi spiritus vir, at doctrina & iudicio insignis, atque quod maxime illum cōmendabat, vitæ puritate & sanctimonia clarus. In Theologia tam grauter & erudite instructus fuisse dicitur, vt in primis illis Theologiæ studiis, cum nihil aliud quam scholasticæ quæstiones versantur, quæ in priuatis aut publ. disputationibus asseruerat, ex veterum authorum placitis, suis in fontibus consideratis, confirmabat. Is doctrinæ causa Pallantinus canonicus factus, Louanium literas Græcas discendi cupidine incensus, ætate iam decliui concedens, non mediocriter in eis profecit. In ecclesiã 10 suam reuersus, Complutum accersitur, vbi quanuis Dionysiacæ magniloquentiæ longe impar (erat. n. minoribus lateribus, & lenta ad loquendum prolatione) attentionem audientium retinebat, admirabili diligentia omnia veterum scriptorum arcana enucleans. Quod nimirum in causa fuit, vt Franciscum Vergaram, Græcæ linguæ professorem, & magnæ eruditionis grauissimiq; iudicii virum, aliquot annos auditorem habuerit, qua ille re impendio delectabatur. Interim à Cæsare apud Belgas Diuodurum, quam Metin vulgo vocant, obsidente, ad vulneratorum, & ægrotantium curam vocatus est. Quod munus cū religiose & sanctissime Nauerus obiret, è viuis cum cæteris sublatus fuit. Successit in schola Cyprianus, Cisterciensis ordinis monachus, vir tam Latina quam vulgari eloquentia illustri: qui cum non ita pridem vnus è numero scholasticorum haberetur, & ordinis causa 20 inter præceptores tantum & amicos notus esset, post peracta Philosophiæ & Theologiæ scholasticæ curricula, in linguarum studiis assiduus, breui tantum ingenii acrimonia, qua pollebat, profecit, vt incredibili totius Academiæ consensu, ad eam præfecturam cæteris omnibus prælatus fuerit. Magna de eius ingenio & eruditione in dies sperabantur, sed in medio vitæ cursu omnibus doctis dolentibus raptus fuit, relictis nonnullis doctrinæ suæ monumentis. Petrus Campus, qui vt retulimus, primus rector, cum vi & potestate Academiæ gubernandi creatus fuit, postea inter canonicos Toletanos ad sacrarum concionum munus cooptatus, plusquam xxx. annis ita pie, & eloquenter, atque tanta cum varietate eã rem tractauit, vt eo ad populum verba faciente, templum alioqui capacissimũ semper auditorum frequentia repleretur. Mirum habebatur in ciuitate acuta & delicata, post tot an- 30 norum curricula, nunquam ex satietate fastidium cuiquam fuisse subortum. Vtebatur sermone eleganti & culto, graui tamen & seuerò, qui non artificio quæsitus, sed sponte sua fluere videbatur. Accedebat motus gestusq; aptissimus, qui eius orationem adeo cōmendabat, vt vnus eo tempore fuerit, quem aures Toletanæ audivissime auscultarent. Ioan. Vergara sepulchralem inscriptionem in amici gratiam composuit, quæ sic habet:

*Reuerendo in Chr. Pat. Doct.
Petro Campo, Episcopo Vticen.
Can. Tolet. Theologo, ex cuius
ore concionantis Pop. Toletan.
votos xxxiiii. annos cupidissime
pendit, Dec. Cap. g. Toletan.
Sodali B. M. P. C.
obit.
Anno Domini M. D. LI.*

Alii deinceps insecuti fuerunt viri excellentes: de quibus qui acta Complut. Academiæ sunt scripturi, multa nō indigna relatu memorabunt. Primus Academiæ Cancellarius Petrus Lerma fuit (vt diximus) vir doctrina clarus, & cui plurimum Ximenius in primordio nascentis Academiæ detulit. Hic post Ximenii patroni mortem variis casibus exagitatus, 50 Hispania relicta Lutetiam concessit. Ibi antiquioris in Theologia dignitatis ratione, primum locum quoad vixit obtinuit. Ludouicus Catena huic successit, qui in re Theologica Lermam patrum æquauit, & linguarum peritia, & multiplici variarum rerum cognitione superauit. Sunt apud eius hæredes orationes multis eloquentiæ luminibus claræ, quibus studiosorum hominum encomia, qui ad gradus seu promotiones ascendebant, continentur, maximo totius theatri applausu recitatæ. Pangebatur argutissima epigrammata, & fauebat ingeniis: barbariemque à complutensi Academia pro virili propulsandam curauit. Sed hic quoque, vt eius patruus, graues fortunæ ictus pertulit. Episcopus Abderitanus in Granatensi prouincia, senectute ferme decrepita erat, quamobrem Ludouicus Cathena de quo

quo agimus, Pontificiæ dignitatis confors (quem coadiutorem vocant) est illi datus, ut in eius locum eo mortuo sufficeretur: sed maleuolorum hominum, qui eius gloriæ inuidebāt, ealumniis, & ut nonnulli credunt, Silicei archiepiscopi opera, alius Abderitano vita functo in episcopatu successit, & noster intra priuatam fortunam neglectus mansit. Hæc repulsa sic totam Ludouici mentem occupauit, ut mœrore confectus intra paucos menses obierit, relicto epitaphio, quo animi dolorem est testatus: negat enim fas esse sibi infelici cælum intueri. Hactenus nonnullos viros eruditos, & sapientia præstantes retulimus, quorum nonnulli ad dignitates haud vulgares prouecti sunt, ex iis qui partim à Ximenio relicti sunt, & partim post eius mortem in eius Academia eruditi fuerunt. Nunc nonnulla referemus, quæ aut addita sunt eius constitutionibus, aut in meliorem formam sunt redacta. Quarto volumine retulimus quemadmodum doctore Valladario occasionem dante, Ximenius cogitauerat, delibentiarum (quas vocant) ordine mutando. Nam cum nostrorum hominum id ingenium sit, in honoris & dignitatis contentione semper primas obtinere, siue id iure, siue iniuria fiat, quoties promotionum comitia fiunt, de prioribus locis acriter decertatur: & omnis modestiæ obliuiscitur, quisque proximum deturbare cupit: adeo ut is, cuius alias nulla ratio aut postrema haberetur, primum sibi locum dari impudenter postulet, eumque per omne flagitium conquirat. Iam cum ex Ildephonsi collegii seminario, patrum animi, atque adeo totius Academiæ, in factiones diuisi sint, postquam semel turbatis sententiis, hæc aut illa factio aliquem præferendum esse contendit, nihil non ad id faciendum tentat, vel publica

20 Academiæ tranquillitate conturbata. Nam cum ingenii sprete iniuria alta mente recondatur, odia in nonnullis ad mortem vsque durant: & nonnunquam peractis comitiis, necesse iudicium intentantur. Anno ab Academia condita xxix. accidit, ut ad Naueriū male multandum, qui Cancellarii vicem eo anno gesserat, quidam Æthiopica larua tectus, stricto pugio, pene incautum & inermem noctu post cœnam confoderit. Quod & fecisset, nisi aliquot famuli accurrentes, tumultu audito suppetias tulissent. Versatur etiam in hac honorum contentione vtilitatis ratio, ob sacerdotia Iusti & Pastoris, sed quæ minima sit præ honoris ambitu repulsa. Nam in medicorum schola, vbi illa emolumentum causa cessat, grauissimis furis rem agi videmus: & suffragia, quæ studiorum industriæ debentur, assentionibus, vilissimisque obsequiis, & muneribus mercantur. Ergo de totius Academiæ sententia, Ximেনii legem abrogandam esse maxime necessarium visum est. Nam studiosorum iuuenum mutuam contentionem, cui ea lege prospectum esse creditur, nihilominus duraturam esse dicebant, cum eadem pudoris vis, apud homines præsertim Hispanos, quocumque tandem modo reprobentur, maneat. Huius rei apud Salmanticensem, cæterasque Hispaniæ Academiæ satis magnum exemplum est, vbi R. literæ timore, qua reprobationem significari volunt, non minori studio, quam Compluti desudatur. Reclamatum est à senioribus patribus, quibus semper, quicquid ab ea forma quam illi retinuerunt mutatur, insolens & iniquum solet videri. Quorum adhuc pertinacia apud regium senatum perseuerat, studiorum ardorem ea re sublata perire clamantium. Sed cum in honorum petitione ea lex feruari semper debeat, ut quam quisque meretur dignitatem ea contentus sit, & maiorem etiam oblatam recuset, & ad præstantiorem deferendam esse iudicet, ut septem Græciæ sapientes in tripode aureo recipiendo fecerunt, humanæ tamen naturæ vitio quisque res suas immodice amat, & maiora de se quam æquum est concipit. Quare nulla potest grauior esse pestis ad reip. tranquillitatem tollendam, quam si ea ratione honores tribuantur, ut de multis pariter in re aliqua iudicium fiat, & plerisque neglectis alii publica sententia præferantur. Nemo est enim qui se contemni velit, & pauci alios prælatos patiuntur. Quare qui parum ingenio & virtuti fidunt, preces importunas, epistolas sollicitatrices, minas denique plerumque adhibent, vnde egregie meriti de suis locis pelluntur, & ipsi primarias appellationes manibus (quod aiunt) illotis vsurpant. Hac de re Ludouicus Catena Cancellarius multis in locis grauissime conquestus est, sed nullibi prudentius aut elegantius, quam in oratione anno

50 ab Academia condita xxviii. ad competitores de liberalium disciplinarum titulis habita. Sed tandem anno ab Academia condita lxx. supremus regium senatus illum locorum ordinem abrogauit, quanquam multis indigne ferentibus, qui maximos studiorum aculeos retundi clamabant, quos illa locorum æmulatio subministrabat. Inter cætera quæ per Ximenum prudenter sunt constituta, illud etiam (ut alibi scripsimus) memorabile est, de reditu incrementis in noua collegia ædificanda consumendis. Hinc factum est, ut anno ab Academia condita xx. Matthæo Pascali Catalonio rectore, homine theologo, & nonnulla linguarum peritia instructo, in bonisque authoribus assidue versato, trilingue collegium Hieronymo dicatum sit. Triginta adulescentes, quorum duodecim in eloquentiæ arte exercentur, duodecim Græcis literis incūbunt, sex Hebraicam literaturam discunt, perpe-

tuo ibi aluntur. Nam præterquam quod sacra Pontif. decreta linguarum peritiam in Academia excolendam adhortantur, pullulantium circa religionem sectarum inuentores qui se fontes ipsos sacrarum literarum petere præ se ferunt, quantum viris theologis necessaria sit, improbitate sua declarauerunt. Sed quoniam ex Ximenii lege, singulis grammaticorum collegiis, seni qui Græcas literas profiterentur adscripti fuerant, duodecim illi in nouam Hieronymi ædem sunt translati. Habet vniuscuiusq; linguæ familia certas quasdam leges præscriptas: nam rhetoribus declamationes, Græcis in Latinam linguam versiones, Hebræis interpretum sacrorum librorum differentia demandantur. Hæc domi inter se crebro meditantur: nam quotidie ad epulas aliquod laboris diurni testimonium, à nonnullis eorum siue per protectorem designatis, siue ordine ita exigente, poscitur. Nonnunquam in publicum proceditur, atq; rectore præsentem, & Academiae patribus, magnaq; omnium frequentia, fructus studiorum constat. Triennium singulis in ea æde commoratio conceditur: tantusq; sit in linguis profectus, vt inter cæteras Academiae Compl. laudes hæc potissima haberi possit. Cerre ab eo tempore ita bonis literis pleriq; exculti sunt, vt paucissimi quiq; reperiantur, quos Græcæ aut Hebraicæ citationes remorentur. Ex hoc seminario principum & optimatum filii institutores egregii dantur: & grammaticorum per vniuersam Hispaniam gymnasia, ad iuuentutem instituendâ excellentes præceptores fortiuntur: deniq; eloquentia cum sapientia ita feliciter oēs coniungunt, vt vel theologis ipsis, q; olim monstro par esse videretur, Cicero placeat & Demosthenes, atq; scripta Platonis & Aristotelis sua lingua legant. Igitur si quis ex nouis cum incrementis, tum diuisionibus collegiorum, numerû ad calculû deducat, nouem cõtubernia esse reperiet: iuuenes vero, qui in eis aluntur, plusquã ducentos. Quod si collegiorû præfecti, & famuli annumerentur, vltra trecentos esse deprehendemus: qui omnes perpetua Ximenii liberalitate singulis diebus ad vitæ vsus necessaria suscipiunt. Quod si Ildephonsi collegas, & capellanos, cæterosq; ministros computaremus, summâ quadringentorû hominû excederent, qui à Ximenio perpetuo vestiuntur & aluntur. Inter hos, iuxta Ximenii de conditione elgendorû legem, qui ex Tolertana dicecesi sunt, non sine magnis rationibus præferuntur. Nam & Academiae Cõpl. conditor in hac dicecesi est natus, & Toletanus præsul fuit, huiusq; regni Toletani opibus omnia construxit, & reditib. locupletauit. Accedit etiam Toletani cæli benignitas, quæ ad omnes disciplinas & artes aptissima ingenia producit: vnde merito illis subuenitur, præsertim si patrimoni angustia premantur. Huius trilinguis collegii gratia, Academia Salmanticensis legatos Complutû misit, Ioanne Ruizio rectore, qui formam & instituta non solum intuerentur, sed accurate transcriberent. Cupiebant. n. & ipsi collegiû trilingue constituere nostro persimile. Ergo paulatim Academia Compl. in tantâ creuit magnitudinẽ, vt inter orbis Christiani scholas celeberrimas annumeretur, & eius in rebus arduis & grauissimis sententia, semper requiratur, & apud oēs magno in pretio sit. Per multa sunt huius rei testimonia, aliquot tamen referam. Statim sub nascentis Academiae initiis, cum Erasmi Rotodami scripta passim apud omnes legerentur, & nonnulli apud regem contenderent, multa esse in eius libris, aut temere asserta, aut affinia damnatis dogmatibus, aut arroganter scripta: visum est. vt censura de Erasmi operibus fieret. Ergo Pintia theologorum conciliû, per Alphonsum Manricum cardinalem Hispalensem archiepiscopum, & inquisitorem maximum indictum est, à quibus ea res disceptaretur. Complutenses inter primos sunt vocati. Petrus Lerma scholæ Cancellarius, & Petrus Siruelus illuc venerunt: ex quorum sententiis studiose auditis, per multa Manricus vt fieret decreuit. Anno ab Academia condita xxii. Christophoro Loaisa rectore, cum Enricus octauus, Anglorû rex, Catharinã vxorem feminã pudicissimam, Ferdinandi regis catholici filiã repudasset, Romani Pont. potestate in dubiû vocata, qui nuptias cû prioris vxoris sorore ratas habuisset, Academia Comp. sententiam suam dixit, Carolo Cesare postulante. Anno vero xl. Ferdinando Barriouero rectore, cum noui orbis per Hispanos patefacti indigenæ, duro & acerbissimo seruitio à militib. nostris premerentur, seruos eos esse cõtendentibus, quasi barbari homines, & cõtumaces, palamq; Christi religionem auersantes, iure belli iustissime capti essent: Genesius Sepulveda, vir nostra tẽpestate doctrina & zeloquentia illustris, illorû causam libello elegantissimo, aliis contra asserentibus, defendebat. Huius rei cognitio nostræ Academiae cõmissa est: quæ post longã cum Genesio disputationẽ, hisce verbis ad regium senatû scripsit: Doctrina huius libri accurate probat quod assumit: sed quoniã non est satis tuta, librum hunc imprimi aut euulgari æquû non est. Atq; ita iuxta Complutensis Academiae decretû factum esse, in hunc diem videmus. Anno xlv. Entrena rectore, cû libri canonici hæreticorû nostri tẽporis flagitio vitriati essent, & multa passim bibliorû sacrorû volumina, ab illorum excusoribus officinis annotatiunculis perniciosiss, & capitulorum pestilentib. periochis focdata, circumferrẽtur: vi-

tur: visum est Ferdinando Valdesio, Hispalensi archiepiscopo, & inquisitori maximo, ut ea per viros doctos & orthodoxos pristinae puritati restituerentur: huic negotio Academiam Compl. elegit, cui eam curam commendauit. Theologi patres inter se laborem partiti, facile rem necessariam perfecerunt: ex quorum censura formula praescripta est, ut expunctis peruersis quae notarunt dogmatibus, libri distrahi per bibliopolas possent, quiq; essent distracti tuto retineri. Anno vero xlii. Roldano rectore, Philippus II. Hispaniae rex quantifaceret Academiam declarauit: nam cum ipse adhuc iuuentutis princeps, nondum mole rerum occupatus, ad eam visendam nonnunquam diuerteret, eiusq; institutis & studiis caperetur, collegium Compluti instituere decreuit, in quo ministrorum aulicorum filii, quorum angustae facultates essent, aliquotq; etiam Academiae adolentes alerentur & instituerentur, quae admodum eorum etiam filiarum (ut alibi scripsimus) donec aut nubent, aut religioni sese addicerent, in S. Ioannis, cognomento poenitentis, coenobio, quod a Ximeno aedificatum Compluti fuit, Philippi liberalitate pascuntur & instruuntur. Illud etiam insigne benevolentiae in nostram Academiam argumentum fuit: nam post Caroli patris cessionem, regnorum moderatione suscepta, mandata ad Academiam dedit, ut quod in caeteris ditionis suae urbibus de more in Castella fiebat, ipsi quoque facerent: vexillaq; sustollerent, ipsumq; regem Hispaniarum acclamarent. Hoc Agesio rectore, anno ab Academia condita lviii. ingentis laetitia & apparatu factum fuit. Sic praesidium potentissimum Academiae nostrae datum est, ne quid aduersus eam, Archiepiscopi Toletani deinceps tentent: quae eo honestissimo mandato, & fauoris pleno, sibi rex propriam & peculiarem fecisset. Certe inter alia monumenta, hoc etiam Academia Complutensis perpetuo asseruabit: ut posteritas intelligat, quanti a rege potentissimo facta fuerit. Diximus supra, theologorum collegium, quod matris Dei cognomine appellatur, eo proposito aedificari a Ximeno coeptum, ut ibi pauperes scholastici, si quando aegrotarent, medicorum nostrorum opera, & Academiae sumptu, in pristina salute restituerentur: aut si morbi grauitati succuberent, id solatium parentes haberent, omnem diligentiam ad eos curandos adhibitam fuisse. Est enim acerbum & graue nuntii genus, cum is morte immatura interceptus dicitur, quem aut senectutis praesidium, aut decus suae gentis, aut columen familiae, literarum beneficio olim fore sperabant. Semper enim aliquid incautis iuuenibus, suorum cura in peregrina regione destitutis, per incuriam accidisse existimatur, quod vitam praeter fati rationem ademerit. Aedium illarum angustiis Ximenius offensus, in eum quem diximus usum conuertit: animo tamen semper voluebat de aegrotorum contubernio aedificando. Nam & in legibus quae de collegiis sunt, Valerudinarium diuo Lucae aedificari praecipit: eiusq; formam diligenter praescribit. Regni tamen gubernatione, quam statim suscepit, retardatus, morteq; inter haec praeventus, quae nullo non tempore viris excellentibus immatura accidit, vnum id ex destinatis ad Academiam consummandam operibus, neque attingere neque dedicare potuit. Seruata est ea laus Ioanni Angulo, Eugeniani grammaticorum collegii patrono. Is enim cum saepius rectorem, & Ildephonsi collegas de ea re consultants videret, nihilque tandem perficere, scholasticos aegrotantes miseratus, quos ad publica oppidi valetudinaria, indignissime deferri videbat, ubi praeter priuatas sordes, quas inter viles homines decumbentes tolerare necesse erat, negligenter & maligne curabantur, anno ab Academia condita xxxii. Ioanne Vergara Concheniensi rectore, spatiosas aedes, quas extra oppidum ad eam portam, quae tunc Iudaeorum, nunc diui Iacobi appellatur, possidebat, in Valetudinarii usum Academiae dono dedit, cum perpetuis aliquot redditibus, prout eius fortuna patiebatur: cubacula singulis aegrotis, ut Ximenius proposuerat, sunt diuisa. Id cum rectori & collegis pergratum accidisset, Ximenii mandata in memoriam reuocantes, quauis ex Anguli benignitate aegrotis esset pro facultate satis factum, ut rei praeclearae ipsi quoq; incrementum adderent, frumenti centum quinquaginta trimodios, centum item aureos nummos in singulos annos a collegio in usum aegrotorum pendenda constituerunt. Haec tam amplae aedes diuo Lucae dicatae sunt, quod is medicus fuisset: sic. n. Ximenius faciendum proposuerat. Oblata est Academiae patribus, caeterisq; viris studiosis satis honesta occasio pietatem colendi. Permulti enim cubiculariam suppellectilem, alii perpetuos proventus his aegrotantium aedibus attribuunt. Valladarius, de quo supra diximus, hoc Valetudinarium, suum ex aere haeredem esse voluit: vnde plusquam ducentorum aureorum summa quotannis fit. Petro Salasio Cisterciensis ordinis sodali, homini ad haec munia obeunda perstreuo, deinde eo mortuo Ioanni Segurae doctori theologo, disciplinarum mathematicarum professori, domus cura commissa est: quorum prudentia & sollicitudine ea est eius loci laetitia & mundities, ut nonnulli ex primariis Academiae viris, in eam se domum curandos deportari frequenter iubeant. Post Ximenii mortem egit aliquoties Academia de mutandis sedibus, non quidem leuitate aliqua & animi inconstantia,

sed magnis de causis, quas nunc lectori planas faciemus, ne hanc historiae partem reliquif-
 se videamur. Post tumultuosam illam seditionem, quam viuentē Ximēnio Carolus Men-
 dozius sopiuit, longa quies Academiae & indigenis Complutensibus fuit. Sed tertio post-
 quam Ximēnius viuere desiit mense, ex leuiusculae rei initio, vt omnium mortalium sceli-
 citates lubricae sunt, ea paulatim certamina inter Academiam & Compluti incolas adeo
 infensus studiis exarserunt, vt non modo Salmanticam urbem opulentam, & studiorū ra-
 tione ad conuiuendum perutilem, sed quouis potius terrarum transmigrare Academiae
 patres deliberarint. Anno ab Academia condita x. postridie Non. Ianuarias, qui dies Chri-
 stianis hominibus, ob Magorū aduentum ad Christū recens natum adorandum, religiosus
 cum primis est, adolescens quidam Arenillas nomine, formosae puellae amore captus, cum
 forte ad eius ianuam, quae in fronte spatiosae plateae, de qua supra diximus, sita erat, spatia a-
 liquot lasciuo gradu & effracto gestu faceret: Carillus quidam, vnus ex his qui Ildephonsi
 collegio eo tempore famulabantur, illius mulieris cognatus, adolescentis petulantiam non
 ferens, cui iam pridem ea de causa infensus erat, non desines (inquit) o bone, scēminam pu-
 dicam in loco oppidi celeberrimo sollicitare? Quod si minus te mouet diei religio, erubescē
 saltem pratereruntium oculos, tuam tacitis nutibus impudentiam auersantes. Ad hęc ver-
 ba indignatus adolescens, stricto gladio in Carrillum fertur: qui quoniam inermis ex Aca-
 demiae more, quo pacto vim illatam propulsaret, non habebat, intenta voce Academiae au-
 xilium implorat. Idq; cum saepius alta voce inclamarer, momento temporis tantus conflu-
 xit Academiae populus, vt multi oppidani, ne Arenillas à multitudine furente occideretur,
 qui etiam Complutenses appellabat, conuenerint. Ergo mutuo sese ferociter intuentibus,
 in eum furorem noxio quopiam instigante dæmone venerunt, vt sese ictibus sauis impe-
 terent, & cladem, vastitatem, & internecionem mutuam minarentur. Cum acrior in singu-
 la momēta concertatio fieret, monachus quidam ex scutiferorū ordine, quos vulgus mer-
 cenarios appellat, linteum quo sub meridiem dormiturus caput alligarat, in vsum fundae p
 tempore conuertit, & Ramirium Complutensem, armorum apparandorum magistrum,
 tam certo & valido ictu percussit, vt pectus comminuerit, & in omnium conspectu exani-
 mē prostrauerit. Vargas regius senator, qui pecuniae Vzedanae deferendae gratia non ita pri-
 dem Complutum venerat, equo sublimis in aciem progreditur, multisq; obtestationib. re-
 gis nomine ad vtrosq; factis, cum & ipse quoq; lapidibus impeteretur, furenti populo tan-
 tis per cessit, & in sacram Dei genitricis aedem, quae in postrema plateae parte est, sese quam-
 primum potuit recepit: & templi parochum vestibus sacris indutum, Christi q; corpus ma-
 nibus gestantem, ad eos continuo vt prodiret curauit: ad cuius praesentiam religione tacti
 sedatioribus animis ira compressa est. Michael Carrascus rector, & Vargas regius senator,
 increpationibus & minis ad paulo iam sobriores contenderunt, vt armis depositis disce-
 derent: q; & fecerunt, sicq; finem certamen habuit: quauis odia nō perinde desierint, quae
 in multam postea aetatem durauerunt. Obuersabatur ante patrum oculos, inconditus ille
 oppidanorum frementium furor, quo veluti rabie correpti, inclutam Ildephonsi aedem,
 augurato conditam, sese in eo tumultu demolituros non semel iactauerant. Terrebat Cō-
 plutensium animos prompta illa adolescentum audacia, qua extrema omnia aduersus eos
 implacabiles tentauerant. Quare cum similia certamina quotidie expectarentur, tunc pri-
 mum de Academia in alium locum mutanda, deliberari inter patres & collegas ceptū est:
 cum praesertim opportuna occasio alioqui se obtulisset, Hieronymianis Lupianensibus, ad
 aedem Ildephonsi vsibus suis peraccommodam, quouis pretio & conditione emendā pa-
 ratis. Madritum & Guadalfajara, quas olim Mantuam & Caracam fuisse existimant, altera
 ad orientem, altera ad occidentem, confines Compluto vrbes, de recipienda Academia in-
 ter se contendebant. Nam episcopus Placentinus huius Vargae, de quo nuper diximus, fili-
 us, in patriae gratiam, cuius ingens futurum incrementum ex Academiae aduentu prospici-
 ebat, largissima pecunia vt Madritum venirent inuitabat. Petrus Siruelus, vt cum Madri-
 tensi senatu de ea re ageret, legatus est missus. Quo minus tamē factum id fuerit, Fraciscus
 Prato Madritensis decurio in causa fuit: qui gentē in lubrico aetatis positā, atq; ex diuersis na-
 tionib. constantē, postremo recenti finitimorum hominum exēplo odiosam, in partē ciui-
 tatis assumendā non esse dictabat. Quod potissimum Madritenses deterruit, id fuit, q; sub
 finē orationis à decurione dictum est. Urbē hanc nostrā o ciues (inquit) à regib. frequenter
 habitari nostis: inuitatur enim caeli salubritate, & rerum omnium in hoc loco abundantia,
 sed potissimum iucundissimis nemoribus, Pardo & Aransueso tam prope positis, quorum
 hilaritate & aspectu, rerum publ. tædia voluptate honestissima discutiuntur. Praecluditis i-
 gitor regum aduentum, si Academia Complutensem recipitis. nouamq; sibi in hac potius re-
 gione urbē reges nostri condent, quā penates cōmunes cum studiosa gente habeant. Nam
 qui

qui conueniunt negotia cum multis? qui detrita philosophorum pallia cum augusta prin-
 cipum purpura? qui diffluentes voluptatibus homines, cum frugalibus? Certe, puidis princi-
 pibus quietem literariam aulico strepitu interturbare animus non erit. His dictis cum mētes
 suorum ab Academia cōiunctione abalienasset, re infecta ad Academiam Siruelus discessit.
 Guadalfajarensibus, cum illa nota essent, cōmodorum suorum solliciti, ad Academiam legatos
 miserunt, qui in vrbe sua nō modo situm & locum, sed annuam vini & olei quantitatem non
 contemnendam, & in totum quadriennium ad diuersandum, non illaucta & gratuita hospitia
 pollicerentur. Erat hæc Guadalfajarensium amplectenda conditio, multo magis quam vilius
 alterius oppidi: nam & locus amœnis montibus, quos vocabulo Arabico Alcarianos, hoc
 10 est mirabiles & spatiosos vocant, cingitur: vnde auræ salubres assidue flantes, cæli tempera-
 tionem gratissimam faciunt: fontibus etiã gelidis scaturiens, æstum corpora sub cane inflam-
 mantem mitigat, & per totum deinceps anni tēpus solum pingue & fœcundum est, ad neces-
 sarios vitæ vsus. Proinde si quis illam collium hilaritatem, syderum fœlicem influxum, Hena-
 ris fluminis irrigationem, quam liquidiorē & amœniorem habet, quam tractus Cōplutensis,
 contemplari velit, statim eandem cum Alphonso Fonseca archiepiscopo Toletano accla-
 mationem faciet: qui sæpenumero demirans dicebat, hoc esse in rerum natura obscurum
 & abditum, vnde in tam breui locorum interiectu, tanta terrarum dissimilitudo proueni-
 ret: nec enim sibi quatuor leucarum (vt nostri dicunt) distantiam videri, sed quadringenta-
 rum. Adeo cæli & soli dispositio, longe aliam vtroque in loco sunt. Multum in hoc Academia
 20 inclinabat, gratiamque sunt Guadalfajarensibus actam, quod tam humanis conditionibus rep-
 literariam ad se pellicerent: sed ne gymnasium suum illuc transferrent, gentis Mendoziam
 aulam in causa esse, quæ nimirum peculiari quodam genio eam sibi sedem elegisset, quam
 cum fortunarum patronam colerent, nullo pacto quietem interturbare volebant. Quare
 ad concordiam cum Complutensibus, Ximenii voluntati obtemperantes, sese compone-
 re conati sunt. Tandem ab illis temporibus ea animorum consensio ex mutuis cōmodis & be-
 neficiis contracta est, vt æterna futura existimeretur: tot præsertim ædificiorum molibus, &
 tot amplissimis operibus, pignorum loco & obsidum extructis. Hunc externum cum Cōplutē-
 sibus tumultum, intestina & ciuilis seditio biennio post excepit. Nam anno ab Academia
 condita XII. cum Carolus ad Belgas rex Romanorum designandus, Hispaniis relictis profe-
 ctus esset, grauesque illi populorum motus, qui per ea tempora Hispaniam affligerunt, exorti
 30 fuissent: nulla ciuitas, aut oppidum, aut vicus fuit, qui non ciuilibus discordiis concuteretur.
 Ildephonsi etiam ædes consuetis factionibus laborarunt, & communi reipublice contagione
 inuadente, Academiae populus desertis musarum studiis, furia aliqua mentes hominum tunc
 occupante, ad domestica prælia acrius quam vnquam se conuertunt. Quoties igitur in Il-
 dephonsi æde senatus de rebus literariis per rectorem Hontagnonum cogebatur, qui rem fa-
 cere ex voto non valebant, quæ potentia & suffragiis minores essent, furore ex temporum ca-
 lamitate concepto, illico ad arma conclamabant. Sancitum est in Ximenii legibus, vt ultra
 numerum collegarum, aliquot studiosi & ingenui adolescentes, quos portionistas Xime-
 nius vocat, impensis victus (prout ille taxat) exolutis, intra ædem Ildephonsi à collegis reci-
 40 perentur. In qua quidem re variatum aliquoties est, nam cum rerum domesticarum externos te-
 stes habere displiceret, ex Romani pontificis consensu ea lex abrogata fuit. Nunc tamē Academia
 crescente, virisque nobilibus ad natorum suorum institutionem eam mansionem à collegis peten-
 tibus, ad reipublice literariæ vtilitatem, quibus procerum fauor necessarius est, pertinere visum fuit,
 antiquam legem reuocare. Erat igitur in Ildephonsi collegio per illud tempus, inter portio-
 nistas iuuenis quidam, excelsi & generosi animo, atque maiorum nobilitate clarus, Alphonsus
 Petreius Guzmanus nomine, Ramirii Guzmani Legionensis, Toraliæ ditionis domini fi-
 lius. Rector Hontagnonus & Ultramontani collegæ, hunc sibi ducem quem sequeretur elege-
 runt. Contra Bæticis & eorum clientes, illorum conatibus & decretis, quanuis rectore aduer-
 sante, forti animo se opposuerunt. Aderat Bæticis consiliorum hortator & princeps, Petrus
 50 Gasca, qui Seguntinus Pontifex nunc est, corporis statura, & vultus specie parum cōmen-
 dabilis, ex ignobili vico in Abulensi tractu ortus, sed iuuenis ingenii solertia, & senili quadam
 maturitate, ad res omnes prudenter & sobrie peragendas præditus. Hic postea Compluto
 Salmanticam concedens, theologicis studiis relictis, breui iuris vtriusque peritiam nactus,
 atque ad res graues à regibus nostris gerendas accersitus, magnam quidem animi virtutem ostē-
 dit. Nam in senatum inquisitorum ascitus, & ad Mauricæ gentis tumultus sedandos Valen-
 tiam missus, quantum prudentia polleret ostendit. Et postremo orbis noui Peruanos motus,
 totamque illam Pizarrorum fratrum erectionem, qui velut sub alio sole degentes inexpugnabiles es-
 se credebantur, admirabili animi præstantia supplicio de tyrannis sumpto, abstulit: & pro-
 uincias post tam vastum Oceanum positas, consilio suo & prudentia pacauit. Vnde admirabi-

li temperantiæ exemplo, eadem veste amictus quam illuc detulerat, & quidem detrita, & pileo etiam eodem in Hispaniam rediit. Quod de Atheniensi Aristide authores Græci referunt, cum ad Ægei maris insulas tributorum componendorum causa, à suis ciuibus missus esset. Ergo vecordes & insani iuuenes studiorum suorum obliti, cum nocte qua in priuato senatu per rectorem habito, res contra Bæticorum sententiam gesta esset, idq; principes eorum male haberet, de rectore cæterisq; transmontanis confodiendis consilio inito, vna impetū facere decernūt. Sustulissent eos è medio, nisi vigiles oppidi custodes, qui temporis turbulenti ratione acrius nocturnis circumlustrationib. intendebant, illac ad multā iam noctē forte transeuntes, dimicantium strepitū, funestaq; voces clare per noctis silentiū audiuisent. Frustra tamē grauisimis repagulis obseratas portas, aut referare aut infringere tentarūt. Quare igne ad meridianā ianuam, aut quod aliqui malunt, ad sodalium Franciscanorum politicum, q. iuxta illam situm est, admoto, iter ad eos patefactū fuit. Præfectus oppidi & satellites ingressi scholasticos homines, in quorum olim disputationib. concertatio quædam togata à sedentibus conferebatur, nunc ab infestissima & cruenta pugna, qualis nunquam inter immanes milites commissa fuisset, mutuis sese vulneribus afficiētes, vix vt cessarent efficere potuerunt. Rectorem in ea nocturna pugna mortis periculum subiisse ferūt, Cueto Cordubensi, qui postea monachus factus est, hominem vrgente. Illi motus in collegio durauerunt, donec Cæsaris aduentantis auspiciis, & regulatorum eius maiestatem fideliter tuentium strenuitate, totius regni tumultus sunt sedati: respublicaque ipsa ad pristinam tranquillitatem, & legum nostrarum obseruantiam restituta. His ipsis diebus Antonius Acunius Zamorensis episcopus, qui vnus spe Tolerani pontificatus regiam in primis auctoritatem conuellebat, Compluto iter faciens, eum Fernando Pintiano Græcarum literarum professore, qui maxime inter alios popularis habebatur, arcanis cōsiliis egisse fertur, vt pollicitis optimatum eius oppidi animos sollicitaret, eosq; in popularis status fauorem quanta posset diligentia pertraheret. Sedulam operam in ea re Pintianus nauauit: nam quem vnum cæteros pellicere posse existimauerat, tum quod familiaritate illustrior, tum quod clientelis potentior videretur, Alphonsum Castellam præfracti animi, nec multum opibus affluentem iuuenē, vana spe & promissis lactatum, sexagenis millib. nummū in singul. annos interim oblati, vt partes populi susciperet effecit. At rebus paulo post in contrariū mutatis, totaq; illa tēpestare discussa: popularibus in ordinē redactis, illorumq; ducibus capite multatis, cum Castella Pintianum vt promissa perficeret vrgeret, illeq; rerum mutatione se excusaret: Castella magis ob reip. proditæ pudorem, quam quod promissa à Pintiano homine priuato exigenda arbitraretur, gladio stricto in illum irruit, & brachium viri eruditissimi vulnerauit. Ob eam iniuriam ab homine potenti illatam, quem vlscisci non posset, relicta Compluto, Salmanticam Pintianus, non sine magno Academiae dolore, concessit. Erat .n. Græcis & Latinis literis cum primis eruditus, magnusq; ad eas ingeniorū excitator. Recensuimus superius, quemadmodū Antonius Nebriffensis timere se dixerat, ne Complutensis Academia, quæ in oppido ad ditionem archiepiscoporum Toletanorum pertinente ædificabatur, perpetuas lites cum illis habitura esset, tum de iurisdictione, tum de sacerdotiis conferendis, aut fortasse leuioribus de causis, vt sunt potentū animi facile irritabiles. Ergo postquā primam partē confecimus, magnis viris annumeratis, qui post Ximenii mortem ab eius Academia exierunt, & de discordiis dissidiisq; cum ciuibus Complutensibus superest, vt quemadmodū iuxta senis Nebriffensis vaticinium, ab archiepiscopis Toletanis fuerit Ximenii Academia agitata & exercita, exponamus. Ergo postquam Guilielmus Croius qui Ximenio successerat, intra annum, nondum visa Hispania obiit, Alphōsus Fonseca ad pontificatū Toletanum assumitur. Is vt moribus perurbanis, & clemēti animo præditus erat, Academiae rebus iniquus non videbatur. Palam enim prædicabat, Complutum Academiae causa sibi veluti pretiosum margaritum esse. Tamen simultatis quam cum Ximenio quondā exercuerat, & doloris ex ea concepti memor, cōquisitis causis Academiam cœpit diuexare. Duæ potissimū res fuerunt, ob quas Fonseca vindictā optabat, altera quidē omnib. nota, quā nos etiam diximus de Compostellano antistite à Ximenio iure primatus inhibito. Hanc simultatis causam dicto aculeatori Ximenius auxit imprudēs: nam cū anno insequenti Compostellanus à Ferdinando rege impetrasset, vt apud Pont. Max. liceret agere de archiepiscopatu Compostellano in Alphōsum filium transferendo, sibi ne gradu honoris decederet, Patriarchæ Alexandrini titulo cōcesso, Ximeniū inter sermones familiares, ad pceres priuatis dicitariis insolentiā rei notātes dixisse ferūt, pontificatū Cōpostellanū gentilitiā hereditatem ex restitutione esse factū, pinde dispiciendū esse, an fœminarū exceptio facta fuisset: acerbo scommate prolem vtriusque sexus in Alphonso perstringens, nec non regis Ferdinandi parū iustam concessionem: cuius ipsum postea pœnituisse Carauajalus

uaialus in annalibus author est, At secunda illa posterius multo gubernationis Ximenicæ
 tempore, ex notis arcanis ad Carolum regem scriptis exorta fuit. In iis Ximenius suæ mo-
 destiæ nonnihil oblitus, paulo liberius in Fonsēcæ mores inuehitur. His igitur de causis, aut
 fortasse quod ita ad rem suam pertinere Fonsēca arbitraretur, primum sacerdotia ecclesię
 Iusti & Pastoris, quæ per Alphonsum Carrillum Archiepiscopum Toleranum instituta
 sunt, suæ distributioni & curæ asserenda omnino cōtendebat: cum id regio ea de re diplo-
 mati in Academia fauorem concessio palam aduersaretur. Deinde quoniam Pont. Max.
 priuilegio Ildephonsi sacerdotes rectori Academia subiciuntur, & ab eo in mores eorum
 inquirendum est, iniquum esse, aut potius flagitiosum proclamabat, si suæ ditionis clerici
 10 alium quam ipsum iudicem haberent: eam esse inquiring, dum se rector, & illi mutuo, iuxta
 prouerbum, scabunt, peraccommodam ad peccandum licentiam. Idcirco quo iure, quaq;
 iniuria, de eorum moribus conquisitionem facere est aggressus: sed hanc vim præsentis ani-
 morum constantia nostri repulerunt. Nam simulatque id à canonicis sacerdotibus, recēs
 è theologis patribus per Ximenum adauctis, rescitum fuit, rectoris ope & præsidio implo-
 ratis, in Ildephonsi collegium se receperunt: ibique plusquam triginta dies templo absen-
 tes morati sunt, donec Pont. max. tutelares literæ Roma aduenerunt, quibus ea solum Ar-
 20 chiepiscopus curare iubebatur, quæ ad templi cultum & preces horarias rite persoluēdas
 necessaria essent: cæterum morum & vitæ inquisitionem rectori relinqueret. De collatio-
 ne tamen sacerdotiorum, quæ per Alphonsum Carrillum instituta sunt, quandiu Fonsēca
 vixit controuersia fuit: quod nullo modo in alterius præiudicium, siue per regem siue per
 summum Pontificem, ea facultas (vt ille aiebat) potuisset concedi. Ergo tutelares illæ literæ
 quibus in mores sacerdotum inquisitio vexabatur, eius animū eo acrius pupugerunt, quod
 per ea tempora à regio comitatu sponte absens, Compluti quandiu illi vita superesset, mo-
 rari constituerat. Nam cum in Cardinalium S. R. E. senatum, priuatis legibus, nothus coo-
 ptari non posset, & Cardinales nonnulli in curia Cæsarea tunc diuersarentur, quibus pro-
 pter eius senatus maiestatem, maior honos quam Fonsēcæ Archiepiscopo deferebatur: in-
 dignum sua auhoritate esse duxit, qui Hispaniarum Primas esset, tam insigni nota quoti-
 die affici. Nam cum ad Augustam aliquando venisset, sellaq; sibi ex earum firma allata fu-
 30 isset, quæ nullis hinc inde lateribus cinguntur, atq; ea de causa rasæ appellantur: Ioannes
 vero Tauera Archiepiscopus Compostellanus quod Cardinalis esset, in multo digniori se-
 deret, dolore & indignatione affectus, non multum apud Augustam moratus, aula egredi-
 tur, & vltimum vale comitatu regio dixit. Hac ergo occasione, quod iamdiu cogitauerat,
 Complutum secessit. Secedentem ingens familia secuta est: decreuerat enim Cōpluti am-
 plissime viuere, & animum honeste oblectare. Nam & musicis concentibus lectissimarum
 vocum ad peragenda sacra utebatur, & studiosis iuuenibus digna præmia proponebat, qui
 conficta themata apud illum eloquentius perorassent. Ad quod spectaculum in eades Pon-
 tificias Academia vniuersa confluebat: & crebro sex, nonnunquam octo declamationes,
 habebantur. Vbi præter iuuenum disertas orationes, & ambiguam de præmiis sententiam
 Petri Lermæ Cancellarii versiculi studiose audiebantur, quos aut è Virgilio, quem ille ad
 40 vnguem senex memoria retinebat, aut ex alio quopiam Poeta in singulos iactabat. Quale
 fuit, Lusitano quopiam non inuenuste causam suam agente, multumq; iudices obtestante,
 ne sibi quod esset Lusitanus, fraudi esset: Tros, Tyriusve mihi, nullo discrimine agetur. Dū
 hæc in fauorem Academia gerebantur, clam per accomodos ministros, non modo iam
 sacerdotes ipsos, sed vniuersam literariam remp. sibi subiectam facere curabat. Ildephonsi
 collegium per ea tempora in duas factiones diuisum erat, Beticam, & Transmontanā, quā
 Castellanam vocant, Hæc vero cum alternis vicibus in Academia, prout fors dabat, regna-
 rent, qui numero & potentia maiores erant, dignitatib. cathedris, & emolumentis contra-
 rios pellebant: vnde atrocibus odiis inter se laborabant. Igitur Villichio ex Bética factione
 rector Castellani multo inferiores, in magnis angustiis & dolore sunt cōstituti. Peroppor-
 tunam eam occasionem Fonsēca ratus, quamuis tūc Compluti nō aderat, aliquot tamē Aca-
 50 demia patrib. qui in eius aula versabatur internūtiis, Moiam qui inter Castellanos præstā-
 tior habebatur, pollicitationib. permultis inescatum, modo iuri suo renunciaret, & ipsi de-
 mum Academiam traderet, cōstituere rectorem parat. Id autem facile factu Fonsēcæ erat,
 Bernardini Alphōsi visitatoris opera, qui ex Ildephonsi collegis, quos liberet suffragio pri-
 uare poterat. Procuratum est tandē à Bernardino homine multis de causis Fonsēcæ addicto,
 vt Moia rector crearetur. Nam sub mensem Augustum, qui secundę visitatoris censurę de-
 putatus est, secretum & obsignatum edictum in Michaelis festo, ne quid remedii interea
 quæreretur, publicare decr. euerat: aliquot ex Beticis suffragio ad finem Octobris sunt pri-
 uati, vt sic eis exclusis comitia de rectore creando præterirēt. Id edictum, cum apud cēsūrę

tabellionem magna cura & studio seruetur, Didaci Agramontii, & Ioannis Cueva Cordubensis & Santacrucii cuiusdam industria, noctu ex scriniis clam est abductū. Et ne quaestione per antistitis vicarium facta, alicubi gentium edictum compareret, ab eisdem confestim deuoratur. Is enim erat Ioannes Figueroa, vir ingenio vehementi & seuro, qui postea nostro tempore magnis reip. muneribus functus, ad regii senatus praefecturam per Philippum II. assumptus fuit. Quae in re cum Agramontii sedulitas illustrior fuisset, Bedellatus officio per rectorem donatus est. Cum itaque censuræ tempore elapso, Bernardinus nihil contra efficere valeret, & Fonseca tunc spe sua frustratus, postea in Academiam (vt diximus) venisset, atque Castellanorum factionem commutata fortuna, tertio post anno potentiolem offendisset, quod per suos absenti non successerat, praesens maiori contentione aggreditur. Quendam itaque Alexandrum ad se vocari iussum, qui inter factionis Bæticae collegas & prudentior & cautior habebatur, ad hunc modum alloquutus esse fertur. Miraberis fortasse vir optime, quid ego vestrae reip. (nam ita existimatis) tantopere infestus, te accersi in praesentia curauerim, quem vnum eius amantem ante omnes esse audio, ac proinde mihi (vt vestra fert opinio) minime propitium. Veruntamen haec ipsa ratio vt tuū colloquiū expeterem effecit, cui ex omnib. qui hanc literariam remp. gubernatis, voluntatem meam aperire, & cōsiliū approbari volui. Atq; vt primum omnem animi erga vos malevolentis suspicionem à me remoueā, intelligere te cupio, nihil mihi in tota pontificatus Toletani ditione, siue carius, siue pretiosius Academia vestra esse: idque & passim, & libenter praedico, ac testimoniis quotidie declaro. Nam crebro ad vestras literarias disputationes in collegium venio, & studiosos iuuenes partim publice in vestro cōspectu, partim priuatim inter meos familiares, siue declamantes, siue pugnas eruditas cōserentes ausculto. Verum dum audio, quod de viris theologicis nunquam credidissim, cōtentiones priuatas inter vos esse, odiaq; tātum inuicem creuisse, vt animis implacabilib. alteri alteros deturbare conemini, totamq; illam literariam quietem, cui vos vir ille ter maximus Frācisus Ximēnius dedicare voluit, amittatis, nō possum non grauius dolere, & labāti gymnasio qua potuero ratione succurrere. Id autem si opera tua mihi praesto fuerit, me facile cōsecuturum spero. Fōtem & originem huius mali, qui res vestras penitus nouerūt, in rectoris magistratu, qui prorsus tyrannicus apud vos est, esse aiunt. Nam cum in hāc Academiam ex variis Hispaniae locis cōueniatis, patriae nomen apud omnes mortales, natura ipsa dictante, tam sanctum est, vt quoties in transmōtanis imperium fuerit, Pelendonem, vel remotum Cātabrum, sint Toletano, atq; adeo ipsi Complutēsi, sine vllō delectu anteposituri: atq; idem Carpetani, & Bætici commutata fortuna in suis sunt facturi. Huic ego malo vnicum remedium esse video, si hic rectoris magistratus auferatur, & vnus aliquis opulentus vir & potens, quem nihil vestra emolumenta moueant, Academiae curam suscipiat. Ille enim priuatis vestris rationib. liber, equum sese erga singulos praebit. Neminem autem huic rei magis cōuenientem quam Archiepiscopum Toletanum inuenio: qui vt potētiam, auctoritatem, & reliquam omnem amplitudinem taceam, quae ad populos regendos necessaria sunt certe personae quam profitetur causa & officii proprii ratione, eruditus sacerdotia largiturus est, & omnibus studiosis suum fauorem praestaturus. Hanc tu si meam sentētiam approbaueris, ego te in annum sequentem rectorem esse faciam, dummodo factus fidem tuā des hoc quod dixi, te statim curaturum: & mihi in manus potestatem vestram tradas: quae multo magis (vt modo se habet) dissidiorum & seditionum fomes existit, quam vllius cōmodi, aut profectus studiosi causa. Et ne te ad tam manifestam vtilitatem torpor aliquis segnis retardet, quamprimum in Toletano templo canonicatus vacuus erit, ego te incūctanter donabo. Defixis humi oculis aliquātisper Alexander cōstitit, nō tam reip. suae proditiōne cōsiderans, ad quam fucatis causis, & praemio insuper non contemnendo ferme iam persuasus fuerat, quam aduersae factionis odium, & suae maiorem potestatem illa ratione futuram. Quare gratis Fōsecæ actis, quod secum ea de re tractare voluisset, collaudatis eius sermonibus, difficile esse dixit se rectorem creari posse, cum Castellanorū factio sesquialtero maior quam Beticorum esset: nec enim tūc sorte, quemadmodū nūc fit, sed ex maiore suffragiorum numero, rector, vt Ximēnio placuerat, creabatur. Facile hoc Fōseca, inquit, modo tu firmus & fidelis maneat, effectum dabo. Iusti & Pastoris canonici, sub Andree festū, ex Ximēnii vestri legib. visitatorem, quem vocatis, inter se eligunt, qui in acta praeteriti rectoris inquirat, omnesq; alios magistratus exploret. Eius potestas quam lata sit, intelligis: vosq; ipsi sepe numero apud me conquesti estis, graue iugum & intolerabile à Ximēnio ceruicibus vestris impositum fuisse, cum quicquid ille sanxerit ratum sit habendum, neq; vlla ratione prouocādū esse iusserit. Hūc ego deligi in praesentia curabo, qui nō vt ceteri ad omnia annuētes, sibiq; gratiā vicissim captātes, sed rebus diligenter examinatis perspectisq; iuxta munus

munus suum fontes vlciscatur, atq; quatuor aut quinque ex Castellanorū factione collegas, quos ego moribus corruptis inter alios esse noui, suffragiorum iure priuatos, donec comitia Lucanalia prætereant, atque ab octauo Cal. Aug. quando secunda inquisitio agitur, ad Lucæ diem exulare iubeat. Quamobrem tu ita superantibus Bæticis facile rector ab eisde declaraberis. Nam & Ægidius, qui rectoratu fungitur, cui tu imprimis es amicus, ut reliqui omnes earundem partium ad te creandum statim inclinent, curabit. Sensit tyrannicas technas Alexander, nihilq; tale commeritos vllos ex collegis Castellanis sciebat, cur ea essent pœna afficiendi. Sed tamen diuersæ factionis odio, quam omnino sublatam cupiebat, ad ea animo lætabundo annuit: & quod antea arduum videbatur, sine molestia & difficultate ita

10 effici posse non negauit. Digressi sunt davis dextris vterq; silentiumq; ante alia pollicentur, donec ad finē optatū perducta cuncta essent. Alexander interea suos pertentabat, varietq; ipsis sermones iniiciebat, de Academiæ statu mutando. Sub Andree festū, Fōseca curante, Albornotus Seguntiensis Visitator factus fuit, vnus ille quidem ex Academiæ patribus, sed quem minimo negotio in sententiam suam Fōseca traheret. Huic magistratui in rectoris præteriti acta, & mores omnium collegarū inquirere, summa potestas absq; vlla prouocatione, eo tēpore erat, quam posteri bonis legib. coarctarūt. Venit, ut mos est, postridie diui Andree ad rectorē & collegas salutādos Albornotius, seq; statim iuxta Ximenii legē, præfante rectorē, sacramēto deuouit, citra vllius iniuriā in eorū acta inquisiturum, in quos sibi potestas ex lege esset: neminiq; vnquā reuelaturum, quæ vel collegii, vel magistratū dignitati fraudi essent futura: nullisq; verbis, literis aut signis, vel pecuniæ impensæ numerū, vel rerum gestarum notitiam significaturum: omniaq; piē & sanctē curaturum, quæ ad Academiæ vtilitatem pertinerent. Dum ergo muneris sui partes exequitur, & anni præteriti magistratus examinat, & dati & accepti rationes expendit, quæstionē de morib. singulorum agendam, in paucos quosdā propēsius dirigebat. Senserunt illico quorum intererat, Albornotium nō admodum a quū Castellanis futurum: nā per omne fas ac nefas, eorum potentia & cōditionem labefactare velle videbatur: Hoc Alexandrum machinarum conscium in spē maiore erigebat, & omnia sibi ex voto successura sperabat. Elapsi sunt interea quinquaginta quatuor dies, per quos visitatori in rectorē & collegas ius est: cumq; nihil rei noue accidisset, pauore quem Castellani conceperant deposito, rursus animis sedatis quieuerunt.

20 Inter hæc in collegium Fōseca vētitare, & ne quid beneuolentiæ prætermitteret, ludorū die, quos post Pentecosten in Christi corporis cultum splendidissimos quotānis Academia exhibet, epulis eorum, quas tāti cōiuiæ causa lautissimas collegæ apparauerūt, comitatis plenus accubuit. Instabat iam S. Iacobi dies, qui per viii. Cal. celebratur, quando Albornotius iuris depositi compos denuo factus (durabat enim id spatium minori, nēpe ad iiii. idus Augusti, quod ferme tempus semestris est) cœpit animum suum magis prodere: & quibusdam causis prætentis, quinque primores Castellane factionis viros per quatuor mēses exilio mulat, & se magistratu continuo abdicat. Collegæ qui sunt in exilium missi: Didacus Wagus, Martinus Malus, Inachus Angulus, Ioan. Mōrenus, & Martinus Luidus fuere. Secesserunt in proximum Compluto vicum, qui Turriionus Ardozus appellatur, vbi amœnis rusticationib. præfinitum exiliū traduxerunt. Comitibus Lucanalib. iuxta Fōsecæ votum Alexander rector creatus, Castellanis qui rem ut acta erat iam rescuerant, nō mediocrem curam iniecit de rep. literaria cōseruanda, cuius negotia sub nouacula (quod aiunt) esse, Alexandro rectorē intuebātur. Grauiora sunt enim domestica quamuis remissa mala, quā vlli hostium durissimi incursus. Quare Castellani qui comitiis interfuerunt, interpositis appellationis tabulis, eum rectorē salutare noluerunt, donec rite comitia fierēt, exulibusq; rursus suffragia redderētur. Nā Archiepiscopi Academiæ insidiātis nutu ea esse facta clamitabant; virosq; optimos & prudētissimos ea de causa exilio pulsos, ut is tādē rector crearetur, qui antistitis partes sequebatur. His querimoniis in tā iusto dolore effectū fuit, ut is annus, quod nunquam cōtigerat, sine nouo rectorē principium habuerit, Ægidio magistratū, donec lis componeretur, in sexquimensem & amplius prorogante. Id autem non mediocriter Fōsecam cōturbauit, qui consilia sua palam iam innotuisse cerneret. Proinde ad regiū senatum, vbi Castellani aduersus potentissimū aduersarium causam agere cōstituerāt, procuratores mittit, qui omni criminationum amplificatione Castellanam factionē oneraret, culpamq; cunctā a se depellant, cui id vnū in primis curæ sit, ut seditiosis hominib. pulsis, Academia indies augeatur. Irritus Castellanis conatus fuit aduersus hostem ingentem dimicantibus: nam rectoratus Alexandro confirmatur: & res illas ad se non pertinere senatores regii pronuntiarunt. Interea missi in exilium redierunt, & tanquam in publico commodo, quemadmodum viros bonos decebat, depositis odiis & simultatibus, viros ex Bæticis præstantiores ad commune periculum cohortantes, consilia inire promiscue cœperunt,

ne quid resp. detrimenti caperet. Cuncti igitur ad eam rem vnanimes, quinque illis ab exilio reuersis, qui ob recentem iniuriam magis Archiepiscopo infensi credebantur, curam rectorem compellendi demandauerunt. Ex quibus Wagus homo priscae seueritatis & constantiae, qui postea ad Caesaraugustanos inquisitor à Caesare est missus, ita in vtriusque factionis conspectu Alexand. alloquitus est: Si ego solus, & non potius hi vniuersi praestantissimi viri, ad id persuadendum quod in praesentia dicturus sum, animatus essem, fortasse tanquam nihil profuturus, aut occasione aliam expectassem, aut prorsus in silentio me continuissem. At cum eiusmodi periculum metuatur, ad quod euitandum depellendumque omnes animis paratissimis accedere fas est: eorum, quos in conspectu tuo tanta consensione congregatos cernis, meam vocem esse existimato. Quam cum non possint sine tumultu & confusione simul omnes emit-
tere, mihi vni prouinciam dederunt, non tam quidem ob eloquentiam, quae in me parua
aut nulla certe est, siue ob maioris prudentiae opinionem, cum tu ipse vir iudicio eximius,
quales hi omnes sint abunde noueris, sed quod rerum praeteritarum, & contumeliae susceptae
causa, mihi maiorem notitiam esse existimant foederis inter te & Foscenam Antistitem
icti. Quod ut certum esse cognouimus, vobisque tantum non sanguine humano firmatum
ita facile vniuersi speramus id te protinus depulsurum, postquam ex meo sermone intel-
lexeris, cuncta ea quae in Academiae perniciem clam pepigistis, in lucem tandem prolata fu-
isse. Neque enim hominibus prudentibus cogitandum erat, viros innocentes per summum
dedecus collegio pulsos, omnem operam non adhibituros, ad huius calamitatis causas pre-
cognoscendas, ipsaque adeo principia perscrutanda. Fucum ille tibi fortasse fecit, ut est ma-
gnus verborum artifex: neque enim de homine, qualis tu es, incorrupto & probo, ullam pro-
ditionem suspicari animus est: tuumque istum rectorium magistratum tanquam seditionum
& turbarum fomitem atrocibus verbis insectatus fuit, ac denique nostram hanc
optimatum remp. democratiae nomine traduxit. Et ut sunt omnium potentiorum mores,
vbi vim inferre non possunt, pecunia & muneribus impudenter oppugnant: tu aliquid hu-
manum in hac re passus, praemii alicuius ingentis spe eius perniciosi consiliis assensisti. De
troque breuiter in praesentia dicam; neque enim longa oratione opus est ad tuam mentem
tibi reducendam, hoc est, integram, & reip. amicam. Atque ut ad primum statim respondeam,
quantam vigilantiam rectores hactenus adhibuerint ad hanc remp. conseruandam & au-
gendam, numerosus populus tanto cum profectu literarum, & Academiae nostrae maie-
stas, in quam tam paruo temporis spatio creuit, argumento & testimonio sunt. Nam cum
publ. commodum agi videremus, si eque omnibus in Academiae confluentibus, modo
apti ad disciplinas habeantur, aditus ad collegia & cathedras sit, nullusque fauor aliunde re-
quireretur, praeterquam a cuiusque natura & virtute, conditoris huius gymnasii leges secuti,
omnem in hoc operam posuimus, ut cunctis hoc persuasum esse, communem esse literariae
fortunam, & pariter opulentis & egenis, nobilibus & obscuris, tardis & ingenio valentibus pa-
tere: primum vero locum & honores labore improbo sibi quemque parare oportere. At quo
pacto hoc potuissimus facere, nisi liberis legibus vteremur? nisi in eodem ludo exercitati cuiusque
merita cognosceremus? nisi quotidie eos explorantes, laboris industriam, ingenii acrimo-
niam, operam indefessam noctes infomnes, inuictam denique in euincendis disciplina-
rum difficultatibus constantiam ante oculos semper haberemus? At id credo Toletanus an-
tistes accurate perspiciet; non me hercle magis quam rex Persarum. Satis illi cum sacerdotibus
suis negotiorum est: satis de rege demerendo, de se caeteris praesulibus anteposendo,
solicitudinis & ambitionis habet. At id faciet eius vicarius, totaque illa tabellionum, fiscalium
& lictorum, quibus stipatur, cohors: multo minus profecto: cum vix litibus diiudicandis, dies &
noctes illi satis esse videamus. Nostra haec Minerua ambitione & avaritia vacua, libertatem
& otium requirit, quae non ab aliis quam a nobis ipsis praestari queunt. At fingamus nos, ut Fosca
dicit, per omnia negligentes esse, nihilque quod nostri muneris sit curare. An non videtis, vni-
uersum studiorum profectum, qui vnicus nobis scopus esse debet, ita funditus cadere & peri-
re: Statim ad eius nutum cathedrae dabitur: gradus qui licentiarum appellatur, quibus a nobis
de singulorum studiis iudicium fit, non iam ex cuiusque meritis, sed ex eius voluntate, aut quod
gravius & intolerabilius est, ex suorum ministrorum libidine, conferetur. Quorum insolentiam non
ita pridem experti sumus, quando tu ipse, & competitorum tui de theologicis gradibus con-
tendentes, vnus muliercule, quae Maldonato praefecto domus Foscae nupta est, arbitrio
res vestras interturbari aperte sensitis. Taceo contumelias & iniurias, quibus per oppidi
praefectos nostra iuuentus quotidie afficietur, quibus nescio qua de causa tantopere infen-
sa est. Alterum vero quod dicendum mihi erat, ne te ille, quod minime credimus, praemio
aliquo proposito lactauerit, sentis iam quantum spes huiusmodi fallant: solent enim principes
viri

10

20

30

40

50

viri aureos montes, dum aliquid fieri cupiunt, facile promittere, post rem vero confectam, non solum aut nihil aut perpauca præstare, sed oblique, & nonnunquam aperte proditio- nem exprobrare: quod Philippum Macedonem fecisse scimus cum eis qui Olynthum illi tradiderunt. Quocirca si quid huiusmodi cum Fonseca pactus es, memento rectorem te huius Academiæ esse, hoc est, parentem, protectorem & patronum: cuius muneris & officii est, seuerè in eos animaduertere qui tale aliquid designarent: & pacta, quæ in manifestam nostræ scholæ perniciem, & in tuum sempiternum opprobrium futura erant, irrita facito: quod diuis & hominibus laudantibus es facturus. Erige, obsecro Alexander te, tuamque vitam tanta hæctenus integritate antea actam recolito, cui notam hanc inurere nullo pacto vir ingenuus debes. Habes hic prope sacram aram, & diuum Ildephonsum huius Academiæ tutelarem. nostri conditoris Ximenii ossa, quod si per maximam hanc iniuriam ædes has literarias perdideris, Deum ultorem, & Ildephonsi numen inimicum, & Ximenii manes iratos semper habebis, qui omnibus locis conscientiam tuam terreant, & te grauius furiis ulciscantur. Hic cum ille finem dicendi fecisset, illico ingens silentium fuit: manifestæq; notæ in Alexandro visæ mutati animi, & culpam deprecantis. Nam & notabiliter expalluit, & lachrymæ sponte sunt illi obortæ. Vt primum igitur voci interclusæ locus datus fuit, omnia prout cum Fōseca conuenerant. exponit, sibi que magnis precib. veniam dari postulat, hoc vnum in tanto crimine bonum futurum prædicans, quod se cum Fōseca sic esset gesturus, vt & ipsi suum antiquum animum, & caritatem in Academiam essent agnitori, & ille nullius vnquam animum de prodicione esset interpellaturus. Quod tam constanter & fideliter præstitit, vt eius propositū Fonseca demiratus, se anguillâ cauda captasse dixerit. At is talem se deinceps toto tempore rectoratus præbuit, vt æque vtrique factioni carus esset: & munere tandem rectoratus functo, libenter erât si per leges licuisset, magistratum prorogaturi. Verum nō multo post in Hispalensem ecclesiam ab Alphonso Māriquo Archiepiscopo vocatus, canonicatu & theologia eius cathedra donatus est. Fōseca, aut quod operæ frustra sumptæ eum iam tæderet, aut quod iniquo animo tulerit, Michaelē Carraasco, & Ioanne Vergara eius familiaribus indicantibus, Annam Villoom Frācisca Maldonati (vt dixi) vxorem, curasse vt gradus secundum eius voluntatem distribuerentur, interminatam ni id fieret, Archiepiscopi & totius familiæ indignationem, mirum in modum se continuit. Vidit enim si quod tantopere conabatur effecisset, omnia pro suorum libidine esse iactanda & inuertenda. Interim tamen magna & frequens consultatio rectori, & Academiæ patribus de mutandis sedibus fuit. Nam ex Ximenii lege aperte inuitabantur, qui prudentissime in hoc quoque prouidit, vt de regum nostrorum voluntate, si quid incommodi ex Cōplutensis oppidi habitatione Academia pateretur, alio continuo migrarent. Cū ergo præsulem, alioqui benignum, tam iniquum erga se experti essent, frequentesq; item studiosorum mortes, ex oppidi loco, & cælo pestilenti cōtigissent, decreuerunt calamitosas sedibus cedere, & se Pōtificum Toletanorum molestiis liberare, quas perpetuas futuras ex principiis illis diuinabant. Postquam id vulgatum fuit, crebræ multorum populorum legationes venerunt, commodissimas cōditiones offerētes, & caritatem, rerumq; omnium mutuam coniunctionem. Fonseca non sine magna sui nominis iactura, & Complutensis oppidi imminutione, id futurum sentiens, dedit operam apud regium senatum, ne quid tale suo tempore permitterent: quare nihil actum fuit. Quod si tunc effecissent, & suæ libertati Academia cōsulisset, & multi præstantissimi viri, qui immatura morte non ita pridē occubuerunt, magna studiorum vtilitate nunc starent. Sed huic malo obuiâ itum esse affirmant, paludibus illis per emissiones in flumen siccatis, salicibusq; frequentibus, & populis ad eius ripas studiose consitis, quarum attractu nebula illæ perniciosæ refringuntur, & magna ex parte vi sublata hebescunt. Moritur Fonseca Compluti intercuti morbo, & in eius locum Ioannes Tauera Compostellanus antistes suffectus est, vir quidem quod in elogiis in templo maximo Toleti habetur, temperantia & prudentia eximius. Verum vt illis virtutibus maxime laudandus est, ita iuris quod suum arbitrabatur adeo tenax fuit, vt suis emolumentis quantumuis minutis impēdio plus studuisse dicatur, quam Pōtificem deceret. Nā cum statim vt ad Pontificatum Toletanum designatus fuit, controuersiam sacerdotiorū Iusti & Pastoris cōponere à Cæsare iussus esset, idq; optimis cōditionibus actū fuisset, in mores sacerdotū inquirere voluit: & nihil grauius aut molestius ferebat, quam si Cōpluti præfectus, atq; ipse Tauera vicarius, diplomatibus quæ Academiæ à summis pōtificib. Alexandro, Leone & Iulio benigne & merito data sunt, à causarum scholasticorū cognitione repellerentur. Sæpe enim accidit, vt nonnulli scholastici iuuentē vitio, noctu vagarentur aut interdiu rixarentur, qui ab oppidi circitoribus intercepti in carcerem cōiciebantur, & inter vilissimas custodias vinciti tenebantur. Hos rector postquam suæ iurisdictionis esse cō-

peritum erat, vt sibi traderentur curabat. Quod nisi fieret, præfectos oppidi factis arcebat, & diris (vt solet) deuouebat: monebatque ne Academia iuuentutem irritarent. Tauerano multo post Complutum veniens, aliquot scholasticorum iuuenum delicta plus æquo apud rectorem exaggerauit, & theologis patribus conuocatis, sese illam remp. mutare velle dixit, quietemque eius perpetuo stabilire. Nam quod Fonseca de rectoris potestate immi-
 nuenda visum fuisset, sibi quoque maxime placere: cœpitque statim nonnulla scholasti-
 corum errata commemorare, quæ in tanta hominum diuersitate, quales quotidie in Aca-
 demiam conueniunt, accidere sane necesse est. Quibus expositis ad rectorem conuersus,
 permulta de eius negligentia dixit: quæ tamen condonabilia (vt aiebat) & ferenda in ho-
 mine priuato, & literaria tantummodo supellectile instructo essent. Annuo enim magi-
 stratu fungens, non erat cur sibi inimicos compararet, quibus vlciscendis omnino impar
 futurus esset. Idcirco ex Salmanticensis gymnasii exemplo, magistrum scholarum se velle
 constituere, qui censu suo & fauore adiutus, Academiam tranquillam teneret, omnesque
 eas iurgiorum causas oblitteratas è medio tolleret: idque se apud regem continuo curatu-
 rum. A quo si id obtinere nequiret, vel pedibus Romam iter facturum, vt id à Pont. max.
 impetraret. Dura oratio rectori, & patribus theologis fuit, tantique præfulis autoritate in-
 digna: ceterum magistrum illum, quem dicebat, scholarum, se suscepturos responderunt,
 modo vnus ex theologis patribus ad eum magistratum gerendum sumeretur: quod ille cō-
 stanter renuebat, quasi idem tandem magistratus mutato nomine esset futurus. Aliquot
 dies cum ea de re altercatum fuisset, nihil confectum est: illeq; ad Cæsareum comitatum
 discessit: vbi partim per regium senatum, partim per Romanos apud summum Pont. pro-
 curatores, Academiae libertatem non ille clam, quod Fonseca fecerat, sed apertis machinis
 expugnare conabatur: Erat enim iam antistitum criminantium causa rectoris magistra-
 tus vulgo nonnihil inuidiosus. Missi sunt ad eum legati Fernandus Balbafius, & Fernandus
 Mataticus, vterq; prudentia & doctrina commendatus. Hi cum de rebus Academiae apud
 eum cœpissent tractare, liceat (inquiunt) præful potentissime, hominibus priuatis, & longe
 infra tuam fortunam positis, de re propria ex æquo tecum tantisper loqui, donec tu nobis
 tuam voluntatem, nos tibi contra nostrum propositum & consilium declaremus. Placuit
 Taueræ iusta petitio: atque ita inter eos semotis arbitris actum fuit. Tandem cum sermo
 pduceretur, Tauerabili cōmota iratus, vir alioqui animi sedati & cauti, q; fortasse iamdiu
 in animo celabat, ipso dicēdi calore (vt fit) effudit. Nihil (inquit) Ximenius, aduersus ponti-
 ficiā Toletanæ sedis dignitatē perniciosius excogitare potuit, quā eo in loco Academiam
 cōstituisse. Mirati id verbū legati, nō ita (inquiūt) Fonseca sentiebat, a quo instar appēsæ ad
 pectus pretiosæ gēmæ, Academia nostra ostentabatur: idq; passim, & libenter prædicabat.
 Quid ille dixerit aut egerit, parū curo, Taueræ respōdit: ego præsentis discordias tantum-
 modo cerno. Quod si è re vestra futurū esse creditis, statim omni studio apud Cæsareū con-
 tendā, vt vobis sedes quocūq; libuerit mutādi facultas detur. Atq; eo dicto cū fuisset collo-
 quiū solutū: legatis domū reuersis, post multas vltro citroq; habitas super ea re disceptatio-
 nes, Academia Cōpl. mutare decreuerūt. Quare rursus ad Tauerā redierūt, & vt pollicitis
 staret petierūt: neq; enim aliā se posse rationē inuenire, ad eas turbas & cōtentiones euitā-
 das. Cū igitur, q; nunquā existimauerat, constantē de cōmigrando Academiae sententiam
 videret, hoc (inquit) viri optimi, nō sine magno strepitu, grauiq; quodā & inuidioso apud
 cōs rumore fiet. Diu est q; hāc rē conamini, atq; ab ipsis adeo Academiae primordiis, par-
 tim insalubris aeris iniuria, partim genio loci, hoc est, indigenarū auersatione, ab huius loci
 habitatione repellimini. Vos quid nūc tētētis obsecro attēdite: nā si id tandē effeceritis, nō
 ppter ea Cōplutum concidet, neq; ipse Toletanus antistes aut primatū, aut autoritatē de-
 teret. Atq; in interius cubiculū se recipiens, nihil amplius de ea re egit: cœpitq; diem de die
 ducere, donec illi tædio correpti, pollicitis frustrati in Academia sunt reuersi. At cū quoti-
 die nouæ causæ acciderēt, quæ præfulē alioqui attentū, minimeq; ad ignoscendū nostris a-
 nimatū, facile rursus irritarēt & accēderent, semper lites paratæ erāt: & inter rectorē & an-
 tistitis vicariū negotia animis exacerbatis gerebātur. Proinde cū id mirū in modū Tauerā
 vreret, & palā efferre rursus vereretur, ne eos de transmigrando iā dudū sollicitos, eo pacto
 vt efficerēt cogeret: gratia & fauore, causisq; itē ad fabre cōfictis, apud Romanū pontificē
 contendit, vt proprio (q; dicūt) motu, sibi in omnes sacerdotes, qui Cōpluti studiorum cau-
 sa conuenissent cognitio concederetur, atq; in eos duntaxat iuuenes qui diocesis Toleta-
 næ essent. Cum Academia per procuratores suos, qui Romæ erant, statim resciuisset gra-
 uiter vt par erat tulit: & ad sacram (quod aiunt) anchorā confugientes, & Pont. Max. eiusq;
 intimos familiares, & in primis sanctæ Balbinæ Cardinalē Academiae patronum obtestati
 & deprecati sunt, vt Academiae labanti succurrerent, & è potentissimi aduersarii manibus
 afflictas

afflictas musas, & studia eriperent. Sed cum surdis caneretur, & Academia negotia in ultimo discrimine essent, Deus (vt aiunt) è machina, & Ximenii Genius rebus perditis opẽ tulit. Nondum Roma pontificiis tabulis allatis, cum Pintia Isabellæ Philippi principis vxoris exequiis Taueram interesset, siue atrarum vestium, quibus pulatus venerat, pondere, siue facum cerearum fumo, homo senex & longis laboribus confectus, in febrim incidit, & paucos post dies extinctus est. Eius morte Academia respirauit, & veluti longa tempestate iactatis, lumen quoddã affulisse visum est. Erat enim certamen cum magno aduersario, eoq; magis formidoloso, quo probitatis & prudentiæ opinione, incorruptius de rebus iudicare, & quid esset in negotiis faciendum, rectius quam cæteri præuidere credebatur. Designatus non multo post ad sedem Toletanam Ioan. Martinus Siliceus fuit, Philippi regis quondam magister: qui cum animi erga inopes paterni, in annonæ per ea tempora caritate non parum multa indicia dedisset, comitate præterea quadam peculiari cunctorum animos sibi conciliaflet, incredibili omnium fauore ad eam dignitatem promotus fuit. Academia partim hisce rebus persuasa, partim studiorum ipsorum coniunctione, nam & philosophus & theologus, quæ duæ res in Compl. gymnasio florent, habebatur, & libello de arithmetica Parisiis edito, se à mathematicis non alienum ostenderat, ingentem quandam significationem lætitiæ dedit, supplicationibus ad omnes aras vno die habitis, & certamine literarũ iuuentuti publice proposito. Nam poetica themata, symbola, inscriptiones, multaq; alia exercitamentorum genera ad nouam antistitis designationem celebrandam, non sine præmiis, rectoris edicto in medium sunt allata. Quæta totius gymnasii atq; oppidi hilaritate, pegmatibus per vias erectis, Complutum ingressus fuerit, quoniam publicis typis vulgatum est, non est cur in eo recedendo immoremur. Fecit Academiae patres ad omne genus obsequiorum erga nouum antistitem eo tempore propensiores, imminens à Taueram paulo ante periculũ: quod proculdubiꝰ aut euitare nequaquam potuissent, aut nõ sine maximis & durissimis molestiis eo sese tandem explicassent. Pollicitus omnem Academiae benignitatẽ Siliceus, Toletum quamprimum profectus est: vbi nouis legibus condendis occupatus Academiam quietã reliquit, magna nostrorũ (vt ego existimo) fœlicitate: quibus si acere hominem, & ad id in q; incubebat vehementem, hostem ex proposito habere contigisset, actum forte esset de nostra libertate. Nam anno M. D. L. doctore Fontinouilla cum quadam de re inter Antistitis præfectos & rectorem litigaretur, & Ludouicus Catena abbas, cæteriq; Iusti & Pastoris doctores sacerdotes, sacrorũ interdictũ non timuissent, q; rectori subiectos nulla interdicti religione obstringi dixissent, omnes ad vnũ cõprehendi per arcanas literas Compluti præfecto iussit. Quod cum ad aliquot ipsorũ permanasset, sibi in tempore consuluerunt: & eo die quo manus & vincula illis iniicere constitutum erat, templo abstinerunt. & alius alibi delituit. Tres tantũmodo, qui aut ætate senili freti, aut dignitatis & innocentiæ suæ conscii, aut potius quod nihil de manus iniectioe rescuissent, secure rebus diuinis peragendis intenti erant: Ludouicus Catena abbas, Alphonfus Almenara, Bernardinus Alphonfus: quos præfectus oppidi armatorum hominum manipulo stipatus capit, & iumentis impositos, ad Almonacitanam ditionis pontificiæ arcem, quæ Toletum duodecim millibus passuum distat, propere abduci iubet. Interim omnis Academiae iuuentus cõmota, in maius collegium venit, & cubiculum armorum referari poscunt, vt necessariis telis communiti vindictam sumerent: idque facili negotio fecissent, copia & viribus longe oppidanis præstatiores, ni rectoris imperio, & patrum Theologorum prudentia, coerciti fuissent. Ponuntur illi in arctissima subterranei carceris custodia, anni tempore rigidissimo, nempe sub Christi Dei natalem. Concitauit apud iratum Antistitem risum Almenara, qui longæuior cæteris erat, homo innocentia & vitæ sanctimonia apud omnes commendatus, cum descendere in specum iuberetur: nam vt tabellio adesset postulauit, qui se in illum locum obscurum inuitum descendere, tabulis obfignatis indem faceret. Adhibita est omnis custodia, ne quis ex amicis, aut ex familiaribus, ad eorum colloquium admitteretur. Nemo fuit in vrbe nostra inuentus, qui apud furibundum Antistitem intercedere pro eis auderet. At cum periculum in mora esset, crebriq; rumores Toletum deferrentur, partim temporis intemperie, partim animorum afflictione, tres illos viros in languorem incidisse, sed potissimum Ludouicum Catenam, qui animi deliquium patiebatur: non defuit ex illorum discipulis Toleti agentibus, qui Siliceum interpellandi munus subierit. Erat tempus geniale, & Saturnalitium, quod mutua hilaritate inter omnes celebratur, ac proinde cum antistes totius vrbis salutationibus occupatus conueniri non posset, postridie Dominici natalis, noctu aditus ad eum paruit. Sed vbi sensit de Complutensibus agi, vultum mutat, & illorum crimen multis verbis exaggerat: & ignorant (inquit) miseri isti quo cum litigent? existimant enim ab inferis Fonsecam, aut Taueram reuixisse, quorum altero stolide clemente, altero timide

prouido pro libidine sua abutebantur? Qui deprecabantur, ne se torrenti opponerent, tantum orare se dicebant, ut sibi & medico quem Siliceus vellet, vinctos liceret adire: ne homines id ætatis, negligentia perirent: & ipse non tam emendare voluisse, quam interimere videri posset. His verbis commoueri visus est, & literas ad carceris custodem dat, quibus iubet ut Ologueræ medico, & Alvaro Gomecio, liceret vinctos Complutenses visere. Postea huius medici relatione, & multorum precibus factum est, ut Toletum in mitiorem custodiam adducerentur: è qua tamen dimissi non sunt, donec per tertias fenatus regii literas, ut id faceret Siliceus est iussus & coactus. Sed cum ex iuris præscripto id per moras quasdam, & dierum interpositiones fieret, ab extremo Decemb. ad Cal. vsque Maias, non sine multis impensis & molestiis eorum qui asseruabantur, tempus est protractum. Post horum in Academia reditum, accidit ut aliquot adolescentes è nostra Academia, scholasticum eorum amicum, è vinculis in quibus à Complutensi præfecto tenebatur, eriperint. Factum id fuit carceris postibus effractis: vnde omnes simul custodiae fugerunt. Erat tunc Siliceus rebus Toletanis, quæ multum negotii & odii creant, occupatissimus. Quare Complutum conquisitorem regium mittendum curauit, qui ea de re in Academiae ciues seuerè animaduerteteret. Ob hanc causam, eo anno graue damnum studia passa sunt, scholasticis conquisitoris metu mature ad parentes in patriam discedentibus. Tunc antistes intellexit, frustra huiusmodi regios iudices ad eos mitti, qui nihil prauatarum facultatum, præter libros aliquot, & vrceolos, curtamq; aliam supellectilem studiorum gratia possident: qua contempta, facile solum vertunt, nullis focis aut liberis relictis. Quin & populus ipse Complut. oppido vacuo non mediocrem iacturam fecit. Longe diuersa quam cum aliis præsulibus ratione, Academia cum Siliceo contendebat: illi enim Academiae principatum curabant sibi asserere, ut euerterent: sed Siliceo ad alias res perficiendas Toleti intento, pœnam de scholasticis & Academiae patribus quoque modo sumere, sat erat. Complutenses vero cum tam pertinaci animi conatu rebus Toletanis incumbentem viderent, neq; se facile ab iis explicaturum crederent, & insuper apud regium Senatum aliquorum odiis laborare intelligerent, noluerunt optimam occasionem prætermittere: sed quod nunquam in animum sub aliis præsulibus olim induxerant, de duuiuris ad causas cognoscendas, more per Antistites abolito reducendis, qui ex ipsis ciuibus creari solebant, & de hospitibus Pontificiæ familiæ denegandis, deque Ianuariis strenis non dandis, apud regium Senatum contra Siliceum postularunt, & omnia ad vnum obtinuerunt. Qua de causa Siliceus grauerè offensus, Compluti commoda & auctoritatem, ratione sagaciter excogitata, imminuit. Nam conuocatis ad se vicorum Cœpluto subiectorum ditioribus agricolis, ut ius municipiorum apud regium Senatum consequerentur, effecit, magno Compluti detrimento, & Pontificiorum etiam iudicium. Nam plures quam quindecim vici è territorio Complutensi, municipali libertate fruuntur. Hisce difficultatibus occupatus Siliceus, non sine assiduis irarum causis, quæ quotidie in tanta rerum inuidiosarum turba, homini alioqui irritabili, necessario passim occurrebant, calculo pariter & vrinæ ardore octogenarium senem atrociter affligentibus, fatis concedere coactus fuit. Bartholomæus Miranda Dominicani ordinis sodalis, Siliceo successit, in cuius Pontificatu Academia competitore carens, quæta pace per hos annos fruitur: nouisq; subinde studiorum profectibus exultat. Hæc sunt Philippe rex Catholice, quæ de rebus per Fr. Xim. Cisnerium gestis scribi curauimus, in Hispaniæ, vel potius in totius orbis gratiam. Sub augustissimo vero tuæ maiestatis nomine in publ. prodire voluimus, ut auspiciatus & tutius inter varias orbis nationes versarentur. Simulq; fieret, ut nonnulli magni viri quibus ingentia sunt patrimonialia, ad Ximenii æmulationem excitarentur. Nam ut nouas vrbes conderè, & pilis molibusq; in mare iactis, necessarios nauigantibus portus moliri, & magnorum fluminum cursus mutare ne frugibus noceant, aut arua agricolis necessaria occupent, aut quo irrigationi sint aptiora, regum sunt potentissimorum opera: sic ad opulentos præsules, & regulos magnanimos pertinet, Academiis iuuentuti erudiendæ, & ædes sacras virginibus alendis, & hospitia mendicis & valetudinariis hominibus recipiendis construere. Quamquã sic noster Ximenius omnes Archiepiscopos & regulos, quotquot illum præcesserunt, aut ad nostram vsq; ætatem floruerunt, operum magnificentia & amplitudine superauit, ut æmuli quoque, si qui forte tantarum laudum exorientur, longo intervallo sint nostræ Academiae conditorem se-
 cuturi.

F I N I S.

I N.

INSCRIPTIONES ALIQUOT TAR-
RACONENSES EX HISTORIA HISPANICA
Ludouici Pontis Doctoris, &c.

C. CERÆCIO
C. FIL. QVIR.
FVSCO AQVIFL.
10 EX CONVENT
BRACAR. AVG.
OMNIB. H. IN RE
P. SVA FVNC.

GENIO
CONVENT
ASTVRICENSIS.

20 AVRELIÆ
MASCVLINE
EXCLVNIENS.
FLAMINICÆ.

DEVICTORI OMNIUM GEN-
TIVM BARBARVM ET SV-
PER OMNES RETRO PRINCI-
PES PROVIDENTISSIMO
IMPE. CÆS. MARCO
ANTONINO VERO

30 INCLIT. AVG. P. M. T. POT
P. P. COS. II. PRO
VAL. IVLIANVS. V. P.
P. P. H. TARRAC. NVMI
NI MAIESTATIO. EIVS
SEMPER DICATISSIMVS.

GENIO COL. I. V. T. TARRAC.
L. MINICIVS APRONIANVS
II. VIR. Q. Q. TESTAMENTO
EX ARG. LIBRIS XV

40 PONI IVSSIT.

COLONI COLONIE CON-
CORDIE VLPIE TRAI-
NÆ AVGVSTÆ. FRVGIFE-
ER HADRV: METINÆ.

C. CALPVNIO
P. F. QVIR. FLACCO
FLAM. P. HC
CVRATORI TEMPLI
50 PRÆFEC. MVRORVM
COL TARR. EX. D. D.
CALPVNIVS FLACCVS
HONOREM ACCEPIT
INPENSAM REMISIT.

H. S.
ETHEIVS. F. L. COELI
VS BELLICVS

P. H. C.
FAVSTINÆ
IMP.
ANTONINI
FILIAE

FAVSTINÆ
AVG.
IMP. M. AVREL.
ANTONINI
AVG.
D. D.

D. M.

FACTIONIS VENETÆ FVSCO SA-
CRAVIMVS ARAM DE NOSTRO
CERTI STVDIOSI ET BENE A-
MANTES VT SCIRENT CVNCTI
MONIMENTVM ET PIGNVS AMORIS
INTEGRA FAMA TIBI LAVDEM
CVRSVS MERVISTI CERTASTI MVL-
TIS NVLLVM PAVPER TIMVISTI
INVIDIAM PASSVS SEMPER FORTIS
TACVISTI, PVLCHRE VIXISTI, FA-
CTO MORTALIS CBISTI, QVISQVIS
HOMO ES QVERES TALEM SVB-
SISTE VIATOR, PERLEGE SI ME-
MOR ES, SI NOSTI QVIS FVERIT
VIR FORTVNAM. METVANT OMNES
DICES TAMEN VNVM, FVSCVS HA-
BET TITVLOS MORTIS HABET TV-
MVLVM, CONTEGIT OSSA LAPIS,
BENE HABET FORTVNA VALEBIS,
FVNDIMVS INSONTI LACRIMAS NVNC
VINA, PRECAMVR VT IACEAS
PLACIDE. NEMO TVI SIMILIS.

D. M.

EVTYCHETI
AVRIG, ANN. XXII
FL, RVFINVS ET
SEMPER DIOFANS SERVO B, M, F,
HOC RVDIS AVRIGÆ REQVI-
ESCUNT OSSA SEPVLCHRO
NEC TAMEN IGNARI FLEC-
TERE LORA MANV
IAMQVI QVADRIIVGOS AVDEREM
SCANDERE CVRRVS
ET TAMEN ABIIVGIS NON
REMOVERER EQVIS
INVIDERE MEIS ANNIS CRV-
DELIA FATA

Ecce 3

FATA QVIBVS NEQVEAS
OPPOSVISSE MANVS
NEC MIHI CONCESSA EST MO-
RITVRO GLORIA CIRCI
DONARET LACHRIMAS NE
PIA TVRBA MIHI
VSSERE ARDENTES INTVS
MEA VISCERA MORBI
VINCERE QVOS MEDICÆ
NON POTVERE MANVS
SPARGE PRECOR FLORES SV-
PRA MEA BVSTA VIATOR
FAVISTI VIVO FORSITAN
IPSE MIHI.

L. NVMISIO
L. FIL, PAL,
MONTANO
ÆD. Q. II. VIR.
ITEM. Q. Q. II. VIR.
EQVO. PVBL. DONATO
AB IMP. HADRIANO AVG.
IVDICI DECVR. I
NVMISIA
VICTORIANA SOROR
TESTAMENTO IN FORO
PONI IVSSIT.

L. SEPTIMIO
MANNO
C. V.
CONCILIVM
P. H. C.

C. VIRIO
FRONTONI
FLAMI
EX LVCENS
EX DECRETO
CONCILII
P. H. C.

SEMPRONIÆ
FVSCI. F. PLACIDÆ
POMPAELONENSI
FLAMINCE CON-
SENSV CONCILII
P. H. C.
C. CORNELIVS VALENS
MARITVS
S. P. F.

CANNIO L. F
QVIR. FLAVO
IVLIO BRIGENS
EX GENTE CANTA
BRORVM
PROVINCIA HISP-
ANIA CITERIOR
OB CAVSAS VTILITA-
TESQVE PVBLICAS

FIDELITER ET CON-
STANTER DEFENSAS.

M. FABIO M. F.
GAL. PAVLINO
EQVO PVBLICO
DONATO AB
IMPE. CÆS. HADRIA
NO AVG.
ILERDENSES
CIVI OPTIMO OB
PLVRIMAS LIBERALI
TA IN REM PVBLIC
SVAM LOCO A PRO-
VINCIA.
IMPERATO POSVERVNT
D. D.

Q. CÆCILIO GAL. RVFINO
Q. CÆCILI VALERIANI. F.
SAGVNTINO OB LEGATIO
NEM QVA GRATVITA A-
PVT MAXIMVM PRINC. HA-
DRIANVM AVG. ROMÆ
FVNCTVS EST
P. H. C.

L. NVMISIO
L. F. PAL
MONTANO
TARRAC
OMNIB. HONO
IN REP. SVA FVNCTO
FLAMINI. P. H. C.
P. H. C.

L. ÆLIO.
IMP.
ANTONINI
FILIO.

FORTISSIMO ET CLEMEN-
TISSIMO.
IMP. CÆ. M. AVG. CARO
INVICTO. AVG. P. M. T. COS.
II. P. P. PROCONSVLI.
M. AVR. VALENTINIANVS
V. C. P. P. HISP. CIT. LEG. AVG.
PR. PR. DNM, EIVS.

VICTORIOSISSIMO
PRINCIPI IVVENTVTIS
M. AVR. CARINO NOBIL.
CÆS. CONS. PROCOS
M. AVR. VALENTINIANVS
V. C. PRÆ. PROVINC. HISP.
CITER. LEG. AVG. DEV
OTVS NVM. MAIESTATI
QVE EIVS.

VICTORIOSISSIMO

PRINCIPI IVV NTVT
 M. AVR. CARINO NOBILIS
 SIMO CÆSARI
 COS. PROCOS M. AVR
 VALENTINIANVS. V. C.
 PRÆSES PROV. HISP. CIT.
 LEG. AVGG. PR. PR. DN. EIVS.

M. TVLLIO CICERONI

10 M. F
 ROMANÆ FACVND.
 PRINCIPI.
 QVÆSTÆ DI. COS. PROCOS
 IMPERATORI. P. P.
 ARPINATES

M. T. CICERONEM. OB EIVS
 EXIMIAM VIRTVTIEM ET
 EGREGIAS ANIMI SVI DO
 TES. PER VNIVERSVM OR
 20 BEM TERRARVM. SALVVM
 ESSE IVBEO

C. I. CÆSAR.

IMP. CONSTANTINVS IVLIANO.
 V. C. VEL DIC IVLIO VERO PRÆ-
 SIDI TARRACONENSI.

DE VICTORI OMNI-
 VM GENTIVM BAR-
 30 BARVM ET SVPER OM-
 NES RETRO PRIN-
 CIPES PROVIDENTIS
 SIMO IMP. CÆS. MAR-
 CO ANTONINO VE-
 RO INCLITO AVG.
 P. M. C. POT. P. P. COS. II.
 PROCOS VALERIVS IV-
 LIANVS. V. P. P. P. H.
 TARRAC. NVMINI
 40 MAIESTATIO. EIVS
 SEMP. DICATISSIMVS.

PIISSIMO. FORTISSIMO. FELI-
 CISSIMO. DN. CONSTANTI
 NO MAXIMO VICTORI
 SEMPER AVGVSTO.
 BADIVS MACRINVS. V. P. P. P.
 H. TARR. NVMINI MAGES-
 TATIQVE EIVS SEMPER
 DEVOTISSIMVS.

MARTI CAMPESTRIS. SAC
 PRO. SAL.
 IMP. M. AVR. COMMOD
 AVG. ET EQVIT. SING.
 T. AVREL. DECIMVS
 LEG. VII. G. FEL.
 PRÆ. P. SIMVL. ET
 CAMP. DEDIC. K. MART
 MAMERT. ET RVFO CONS.

ISIDI, AVG

SACRVM
 IN HONOREM
 ET MEMORIAM
 IVLIÆ SABINÆ
 CLOD. OSIANA
 MATER.

TVTELE
 TARRAC.

HIC REQVIESCIT VIR SANC-
 TISSIMVS CIPRIANVS PRIMÆ
 SEDIS TARRACONENSIS CI-
 VITATIS EPISCOPVS DEPO-
 SITVS EST IN HVNC TVMV-
 LVM OCTAVO KLAS MAIAS
 IN PACE.

ORN + TE EAQVE L + O + VNS +
 VER + BVVS + I + S + NEGL + VI + VA +
 FL + BVVS + SIBI PERPETVO RE-
 MANET +

FINIS.

Eccce 4

HISPANIA DAMIANI A GOES EQVITIS LVSITANI

DAMIANVS A GOES LVSITANVS, PE-
TRO NANNIO, LATINO APVD LOVANIEN-
ses Profefiori digniffimo, amicoque non vulgari, S. D.

CVM ſapenumero rerum Hispanicarum mentio inter nos, a-
mantiſſime Nanni, incidiffet, multis argumentis cognoui, te
nondum iisdem ſatiatum, amplioſem earum notitiam è ſcrip-
ptis noſtris expectare. Quamobrem optatis tuis parentes, hac
tali lege tibi cedere voluimus, vt ſi arriſerint, legas, amiciſque tuis hu-
iuſmodi rerum notitiam cupientiſibus communices: ſin minus, Vulcano
tradas. Vale.

CLARISSIMO EQVITI, E- RVDITIONE ET HVMANITATE INSIGNI, D. DA MIANO A GOES, PETRVS NANNIVS S. P. D.

LBELLVM tuum, ampliffime Damiane, eo animo accepi, vt ſi mihi ingens theſaurus ob-
latus fuiſſet, nec alacrior, nec hilarior eſſe potuiſſem. Sunt mihi à te alia præclara munera,
ſed nequaquam pari honore aſtimanda, cum illa tantummodo præcii magnitudine digni-
tatem habeant, iſte de ingenii tui præſtantia venerationem mereatur. Admirabilis ibi or-
do ſingulaq; res in ſuas claſſes diſtributa ſunt, quam rationem ſcribendi maxime videtur Suetonius ad-
amaſſe. Habent in tuo libro ſingula ſuam peculiarem ſtationem: hic Regnorum vires, illic Episcoporum
& Satraparum opes deſcribuntur. Habent ſuum catalogum Sancti Spani, habent viri eruditi. Duces
quoq; bello clari in ſua à te legitima acie conſtituti ſunt. Habent merces ſua fora, qua: Hispania vel accipit,
vel donat. Deniq; Antipodum munera, qua duplici ratione Spanorum ſunt, vel quod iſi hunc orbem
inuenerunt, vel quod ſoli inde omnia deportant, in ſuas apotheas à te digeruntur. Quid multa: nihil o-
mittis quod ad laudem Spania pertinet. Quamobrem, qua olim de Spania legebam, potius admira-
tione quam fide proſequebar. nunc tua auctoritate efficis, vt me non amplius admirantem ſolum, ſed &
credentem habeant. Non mihi iam ſigmentum videtur, auro Tagum turbidum fluere, equas ex Fauo-
nio ſubuentaneum fœtum concipere, meritoq; mihi feciſſe videtur Veſpaſianus, quod vniuerſa Spania
ius Latii donarit, rectumq; etiam iudicium Plinii exiſtimo, qui Spaniam cenſuit proximam eſſe Ita-
lia laudibus. Enumerantur enim à te innumerabiles opum frugumq; theſauri, vt Plutus & Ceres non a-
libi quam in Spania, aut certe peculiariter ſedes habere videantur. Obſtrepunt hic quadam verba no-
uitia, ſed ſtudioſo lectori. æquo enim aſtimatori non venia, ſed laude dignus habebis, quod res nouas
vetuſtate incognitas, nouis vocabulis, vt intelligi poſſint, explicueris. In apologia acrior es, ſed ſtimulis de
amore patria profectis. amabit tuum pectus, quiſquis pietatem amat, & patria ſtadium inter virtutes
adnumerat. Librum igitur tantæ utilitatis, quem tu aut Vulcano tradi, aut amiciſ tantummodo com-
municari iubebas, prælo ſubiecti. Neſas enim putavi id intra paucorum manus contineri, quod tanto u-
ſui publice eſſe poſſet. Quod ſi ſingularum prouinciarum eodem modo vires & opes deſcriptæ eſſent, ma-
gnum profecto inſtrumentum haberent docti ad hiftorias condendas, quæ nerni bellorum pecunia ſint,
earumq; inopia vel copia multiplices cauſas & cladium & victoriarum adferat. Fieri non poteſt vt quis
recte in hiftoria verſetur, niſi vtriuſq; partis opes & copias cognitas habeat, & lectori exponat. qua in re
vtrinam aliquot Latini ſcriptores diligentiores eſſent, eaq; in parte Thucydidem imitarentur. Tantum igitur
mihi in rebus tuis, te inconſulto, permiſi, nec offenſam timui ex hac mea audacia, qui quiduis in
Nannio tuo & ferre & probare ſoles. Nec, vt iniquior ſis, ius habes expoſtulandi, ſi, quod meum eſſe vo-
luiffi, utar pro meo arbitrio. Bene vale ampliff. & erudiff. Damiane. Louanii.

HISPANIÆ, CUIVS NOMINA VARIIS VARIIS NOMINIBVS AM- PLECTVNTVR, HÆC SEQVENS EST AM- plitudo, potentia, vbertasque.

DE eius situ, latitudine, longitudine, atq; poli eleuatione, cum id satis inter Cosmographos constet, nihil hic dicturi sumus: ea autem quæ rariora sunt, explicabimus: nec etiam id tacituri, quod antiqui scriptores testatum olim reliquerunt, eam adhuc auri, argenti, cupri, stanni, plumbi, ferri, omniumq; metallorū fodinis abundare, nec non argenti viui, salis quoq; vberimam esse. De frugibus non est quod multum disceptetur cum omnino ferax vini, olei, mellis, lactis, frumētī fructuumque omnium sit. Abundat etiam ouibus bobus, equis generosissimis, piscibusque diuersorum generum. Ferarum quoque & auium miracopia. Sunt quoq; in ea diuersis in locis calidi & frigidi fontes, ad diuersos morbos efficaciam mirabilem habentes.

DIVIDITVR HISPANIA IN DVODE- cim regna, nempe:

Castelle antiquæ & nouæ.	Valentia.
Leonis.	Toleti.
20 Aragonia.	Gallitia.
Portugallia.	Algarbiorum.
Nauarra.	Murtia.
Granata.	Corduba.

Quorum regnorū vectigalia, vt pro comperto habetur, magna sunt. nec enim sigillatim quid ex vnoquoq; regno Regibus Hispaniæ accrescat, auderem dicere, cū dubitē, id ne eis gratū futurū sit, an nō. Sed hoc scito, Reges istius Hispaniæ, quæ à nōnullis imperitis hominibus satis temere sterilis nuncupatur, annue vltra quinquagies centena millia ducatorum aureorū, præter exactiones, inde accipere.

DE regnis diximus, modo ad clerum veniamus. In cuius redituū computu Luciū Marinzum Siculum sequemur, qui facilius id quam Principum Hispaniæ prouentus, explicuit.

Archiepiscopus Toletanus, Castelle Cancellarius, habet annue plus minus 15000 aureorum ducatorum, habet etiam in suos familiares conferendos circiter	10000	Episcopus Leonensis	8000
Archiepiscopus Hispalensis	24000	Episcopus Calahorensis	1000
Archiepiscopus S. Iacobi	20000	Episcopus Salmanticensis	10000
Archiepiscopus Granatensis	10000	Episcopus Badaioensis	6000
E P I S C O P I.			
40 Episcopus Burgenfis	20000	Episcopus Ouidensis	6000
Episcopus Siguntensis	20000	Episcopus Carthaginensis	5000
Episcopus Cunqueensis	16000	Episcopus Asturgensis	4000
Episcopus Placentinus	15000	Episcopus Coriensis	8000
Episcopus Palentinus, Comes Pernienfis	13000	Episcopus ciuitatis Rodrigensis	4000
Episcopus Ianenfis	10000	Episcopus Malagensis	10000
Episcopus Segouienfis	14000	Episcopus Calixensis	8500
Episcopus Auillensis	8000	Episcopus Guaditanus	2000
Episcopus Zamorensis	12000	Episcopus Almeriensis	1500
Episcopus Cordubensis	12000	Episcopus Mondonenfis	1500
50 Episcopus Osinensis	10000	Episcopus Tuienfis	2000
Archiepiscopus Valentinus	13000	Episcopus Lugensis	1500
Archiepiscopus Tarragonensis	8000	Episcopus Orensenfis	3000
Episcopus Tarraconensis	5000	Episcopus Canariensis	8000
Episcopus Huescensis	3000	Archiepiscopus Caragucensis	20000
Episcopus Segorbiensis atq; Albarrazinensis	3000	Episcopus Vrgellenfis	7000
Episcopus Barchinonenfis	5000	Episcopus Vicquensis	2500
Episcopus Leridensis	5000	Episcopus Euniensis	1500
Episcopus Tortosensis	8000	Episcopus Pamplonenfis	6000
Episcopus Gironensis	4000	Sunt & alij permulti Episcopi nouarum prouinciarum, Indiarumq; Occidentalium, nuper inuentarum, ex collatione siue iure patronatus quoq; Regis Castelle, quos hic non exprimo.	

REGNORVM PORTVGALLIÆ ET
Algarbiorum.

<i>Archiepiscopus Bracharēsis, qui propter antiquitatem cum Toletano Archiepiscopo ad hunc diem vsq; de primatu (vt vocant) totius Hispania disceptat, habet</i>	24000	<i>Episcopus Viscensis</i>	3000
<i>Archiepiscopus Vlyssipponensis</i>	16000	<i>Episcopus Guardensis</i>	5000
<i>Archiepiscopus Funchalensis</i>	8000	<i>Episcopus Colimbriensis</i>	12000
<i>Episcopus Eborensis</i>	20000	<i>Episcopus Portensis</i>	4000
		<i>Episcopus Lamecensis</i>	6000
		<i>Episcopus Syluensis</i>	4000
		<i>Episcopus Captensis</i>	2000

Præter hos sunt adhuc alii Episcopi Indiarum Orientalium, Africæ & Æthiopiæ, & multarum insularum ex collatione Regis Portugalliæ, quos hic prætereo. Volui autem hic omnes Episcopales ciuitates Hispaniæ mihi saltem cognitās, cum putem adhuc plures esse, propriis huius temporis nominibus, ob maiorem cognitionem, recensere. Sciendum quoque, omnis Hispaniæ cleri proventus (Abbates excipio) duplo maiores, quam Episcoporum esse. Idq; præter aliquot decimas & primitias, quæ in multis locis Regibus atq; magnatibus, ex Pontificum indultis, colliguntur. Ex quibus quidem redditibus iure omnes simul tenentur vniciq; ecclesiæ suum animarum curatum, vt aiunt, siue pastorem alere, qui ex pacto & consuetudine, omnia ecclesiæ sacramenta populo gratis, siue in templo, siue extra templum, siue in priuatis domibus, administrat. Quod vtinam in cæteris prouinciis fieret, vbi ita pastoratus venduntur, vt pastores pro vitæ alimento, ac pensione soluenda, sacramentorum administrationem sæpe inuiti cogantur nundinari. Est præterea innumera Abbatiarum & monasteriorum copia, quarum proventus non solum cleri reditus æquant, sed etiam superant, inter quas sunt nonnullæ habentes decem, duodecim, quindecim millia ducatorum annue: per multæ inter quatuor & decem millia fluctuāt: innumera rursus ab hac summa declinant: ita tamen, vt sine aliqua controuersia ii qui se cultui diuino dedere, habeant in Hispania singulis annis vltra quadragies centena millia ducatorum, præter id quod Cōmendatarii & eorum magistri possident, quæ summa etiam ingens est. Ex quo facile apparet, quam religiosi semper fuerint Hispani, & quam dediti cultui diuino, cum tam liberaliter suas eleemosynas Christi ecclesiis impartiti sint. Habet vterius regnum Castellæ quatuor Magistros equitum, seu (vt vocant) ordinum, qui magnos admodum habent redditus.

Quorum primus S. Iacobi est.

Secundus, Calatraux.

Tertius, Alcantaræ.

Hæc tria officia dignitatum, temporibus Ferdinandi & Elizabeth catholicorum Regū Castellæ, cum consensu Pontificis ad coronam regni deuoluta sunt. Quartus est Magister equitum Rhodiensium, ordinis diui Ioannis. Ordo sancti Iacobi ornatur duobus commendatariis primis, quorum vnus dicitur Commendatarius maior Castellensis, alter Leonensis, Ordines Alcantaræ & Calatraux, habent singuli suum Commendatarium maiorem & suum clauigerum, sub quibus maioribus commendatariis ingens commendatariorum equitum est copia, habentium magnos redditus. Aragoniæ, Valentia, & Catelloniæ regna vnum habent equitum magistrum ordinis Montesiæ, magnos quoq; habentem redditus.

ORDINES REGNORVM PORTVGALLIÆ ET
Algarbiorum.

Primus est magister ordinis Christi, qui magister ipse Rex est, cuius ministerii proventus admodum magni sunt, inde, quod huic ordini omnes prouinciæ inuenta, tam in Africa quam in Asia & Brisilia, cum omnibus insulis, atq; Orientalis Indiæ, annexæ sint.

Secundus est ordinis sancti Iacobi.

Tertius ordinis, qui de Auis dicitur.

Habent quoq; hi ordines suos maiores Commendatarios & Clauigeros, sub quibus etiam est magna equitum Commendatariorum copia magnos redditus possidentium. Quartus est Magister equitum Rhodiensium, ordinis sancti Ioannis, qui Prior à Crato dicitur, qui tres magistri magnos etiam redditus possident.

MAGNATVM HISPANIAE INDEX.

Et primum de regnis Castellæ, Legionis, Aragoniæ, Nauarræ, Granatæ, Valentia, Toleti, Gallitiæ, Murtiæ, Cordubæ.

Princeps

Princeps Asturiarum.
Dux de Arsona.
Comestabilis Castella, Dux Friensis, primus
Regis cubicularius.
Archithalassus Castella & Granata, vulgo Ami-
raldus, & Dux de Medina, de Rio Sequo.
Dux de Beiar.
Dux de Scalona.
Dux de Medina cali.
 10 *Dux de Medina Sidonia.*
Dux de Arcos.
Dux del Infantazgo.
Dux de Alua.
Dux de Naiara.
Dux de Maqueda.
Dux de Albuquerque.
Dux de Cardona, Comestabilis Aragonia.
Dux de Segorue.
Dux de Gandia.
 20 *Dux de Villaformosa.*
Dux de Luna.
Archithalassus Aragonensis Marchio.
Dux de Sauiole.

MARCHIONES.

Marchio de Oristan.
Marchio de Goriano.
Marchio de Villena.
Marchio de Astorga.
 30 *Marchio de Tarifa.*
Marchio de los Velez.
Marchio de Zenete.
Marchio de Comares.
Marchio de Aiamonte.
Marchio de Gibrleon.
Marchio de Moya.
Marchio de Logolludo.
Marchio de Zaara.
Marchio de Sentillana.
 40 *Marchio de Marchena.*
Marchio de Coria.
Marchio de Elche.
Marchio de Cuellar.
Marchio de Lombay.
Marchio de Molina.
Marchio de Mondeiar.
Marchio de Poza.
Marchio de Denia.
Marchio de Alcanisas.
 50 *Marchio de las Nauas.*
Marchio de Tanara.
Marchio de Cerraluo.
Marchio de Cagnete.
Marchio de Villanova.
Marchio de Montemaio.
Marchio de Graial.
Marchio de Villa Franca.
Marchio de Monte Claros.
Marchio de Sarria.

Marchio de Aquilar.
Marchio de Barlangua.
Marchio de Camarassa.
Marchio de Pliego.
Marchio de Falces.
Marchio de Cortes.
Marchio de Valle.

COMITES.

Comes Catalonia.
Comes de Roisillon.
Comes de Lampurdam.
Comes de Pincerdam.
Comes de Vrgel.
Comes de Benauente.
Comes de Vregna.
Comes de Feria.
Comes de Cabra.
Comes de Velalcacer.
Comes de Miranda Castella.
Comes de Salinas.
Comes de Ribagorza.
Comes de Lemos.
Comes de Oropeza.
Comes de Alcander.
Comes de Medellin.
Comes de Syrneta.
Comes de Real de Mancañares.
Comes de Saldagina.
Comes de Melga.
Comes de Haro.
Comes de Vaninares.
Comes de S. Stephano de Gorma.
Comes de Niebla.
Comes de Valentia.
Comes de Treuigno.
Comes de Ledesma.
Comes de Altamira.
Comes de Pallares.
Comes de Ampurias.
Comes de Lerin, Comestabilis Nauarrensis.
Comes de Trastamara.
Comes de Tendilla.
Comes de Lerma.
Comes de Villalua.
Comes de Castaneda.
Comes de Oforno.
Comes de Ribadeo.
Comes de Castro.
Comes de Astudillo.
Comes de Niema.
Comes de Aquillar.
Comes de Ognate.
Comes de Saluaterra.
Comes de Paredes.
Comes de Montere.
Comes de Orga.
Comes de Ribadauia.
Comes de Pliego.

Comes de Luna.
 Comes de Monte agudo.
 Comes de Coregna.
 Comes de Fuenfalida.
 Comes de Cifuentes.
 Comes de Aluadelista.
 Comes de Benalcazar.
 Comes de Sancta Martha.
 Comes de Buendio.
 Comes de Teua.
 Comes de Palma.
 Comes de Vagnares.
 Comes de Palamos.
 Comes de la Deleitosa.
 Comes de Miranda Nauarra.
 Comes de Baylen.
 Comes de Gelues.
 Comes de Oliuares.
 Comes de la Puebla.
 Comes de Sancto Stephano, del Puerto.
 Comes del Castellar.
 Comes de Cocentayna.
 Comes de Albaida.
 Comes de Aranda.

Comes de Oliua.
 Comes de Gallada.
 Comes de Fuentes.
 Comes de Belchis.
 Comes de Sastago.
 Comes de Morata.
 Comes de Lagumera.
 Comes de Quirre.
 Comes de Aihona.
 Comes de Almenara.
 Comes de Puro enostro.
 Comes de Chinchon.
 Comes de Baraias.

VICECOMITES.

Viccomes de Altamira.
 Viccomes de Chelua.
 Viccomes de Peralda.
 Viccomes de Ebol.
 Viccomes de Bas.
 Viccomes de Blanes.
 Viccomes de Valduerna.
 Viccomes de Gaiano.
 Viccomes de Sterlie.

PORTVGALLIÆ MAGNATES ET
Algarbiorum.

Comestabilis, qui nunc est infans Ludouicus, Regis frater, ac Præfæctus regnorum confinium, qui vulgo Fonteiro maior dicitur. Is enim Ludouicus magister quoque equitum Rhodiensium est.
 Dux Brigantie.
 Dux Colimbriensis.
 Dux Fiseensis.
 Dux Trancoßensis.
 Dux Farcelensis.
 Dux Aucriensis.

MARCHIONES.

Marchio de Villa Real.
 Marchio de Torres Nouas.
 Marchio de Monte Maior.
 Marchio de Ferreira.

COMITES.

Comites de Marialua.
 Comes de Tentugal.
 Comes de Penella.
 Comes de Alcontin.
 Comes de Portalagre.

Comes de Feira.
 Comes de Loule.
 Comes Mon sancto.
 Comes de Faro.
 Comes de Argamil.
 Comes de Abrantes.
 Comes de Vimioso.
 Comes de Villa noua.
 Comes de Linhares.
 Comes de Vidigeira, Nauarchus, vulgo Amiral-
 raldus.
 Comes de Sortelha.
 Comes de Castanheira.
 Comes de Prado.
 Comes de Redondo.
 Viccomes de Lyma.
 Regni Archihalassius, vulgo terra Amiral-
 dus.
 Baro de Aluito.
 Rector, siue Prator, omnium regnorum, vulgo
 Regedor.

Hi Hispaniæ magnates mihi tantum cogniti sunt, puto adhuc alios extra meam notitiam esse, quos hic adiungat, quisquis eos me melius nouerit. Quorum prouentus viritim nõ ex-
 primo. Id enim curiosus lector apud Lucium Marineum Siculum requirat, qui rem non om-
 nino infeliciter tentauit. Ego autem perspicuus eum quibusdam istorum Principum plus,
 aliis minus diuitiarum, quam possident, tribuere, & sciens quam difficile sit alienas faculta-
 tes ad vnguem enumerare, volui potius silere, quam rem non satis appensam euulgare: id
 etiam veritus, iisdem ipsis principibus non satis placitum iri huius rei singularem propala-
 tionem. Inter quos autem (nomina fileo) aliquot sunt (vt verissimum est) centum, octo-
 ginta, septuaginta, sexagintaque millia ducatorum aureorum annue possidentes: non pau-
 ci quin-

ci quinquaginta, quadraginta, triginta: multi viginti, quindecim, decemque. Ceteri omnes hac summa inferiores, ad minimum trium millium reditus habent. Sic, ut sine mendacio asserere quis possit, Hispaniæ magnatum annuos proventus vigesies centena millia ducatorum attingere, vel ultra. Sunt præterea in Hispania non pauci nobiles titulis, vel dignitatibus obscuri, decem, quindecim millia ducatorum annue habentes, estq; aliorum ingens numerus, qui à millibus ad decem millia ducatorum vsq; annue possident. Sunt etiam Reguli, quos pastores Hispani vocant, triginta, quadraginta, millia ouium, & magnam bouum, equorum, mulorumque multitudinem possidentes, quorum familiæ amplissimæ sunt. Ex quo apparet non frustra dictum, in Hispania talentari precio arietes admissarios emi, asinos quoq; admissarios, & asinas ad fœturam, 40. sestertiis.

Ornatur etiam Hispania maximo Sanctorum numero, quorum Martyrum tantum Indicem hic scribere nobis non indignum visum est, cæteros propter prolixitatem omittimus.

<i>S. Vincentius.</i>	<i>S. Cerinius.</i>
<i>S. Laurentius.</i>	<i>S. Beturius.</i>
<i>S. Victor.</i>	<i>S. Felix III.</i>
<i>S. Fronto.</i>	<i>S. Aquilinus.</i>
<i>S. Istitius.</i>	<i>S. Letarius.</i>
<i>S. Apodonius.</i>	<i>S. Ianuarius III.</i>
20 <i>S. Linxius.</i>	<i>S. Florentius.</i>
<i>S. Successus.</i>	<i>S. Fructuosus</i>
<i>S. Faustus.</i>	<i>S. Augurinus.</i>
<i>S. Martianus.</i>	<i>S. Eulogius.</i>
<i>S. Urbanus.</i>	<i>S. Claudius.</i>
<i>S. Publius.</i>	<i>S. Lupercus.</i>
<i>S. Matutinus.</i>	<i>S. Victorius.</i>
<i>S. Castianus.</i>	<i>S. Emetherius.</i>
<i>S. Felix.</i>	<i>S. Celedonius.</i>
<i>S. Ianuarius.</i>	<i>S. Eugenius, primus Archiepiscopus Toletanus.</i>
30 <i>S. Primitius.</i>	<i>S. Zoilus.</i>
<i>S. Quintilianus.</i>	<i>S. Eugratia.</i>
<i>S. Enotus.</i>	<i>S. Leocadia.</i>
<i>S. Cecilianus.</i>	<i>S. Eulalia.</i>
<i>S. Frontonius.</i>	<i>S. Christeta.</i>
<i>S. Optatus.</i>	<i>S. Sabina, sorores S. Vincentii.</i>
<i>S. Seruandus.</i>	<i>S. Iulitta, mater S. Cerei.</i>
<i>S. Germanus.</i>	<i>S. Digna.</i>
<i>S. Facundus.</i>	<i>S. Generosia.</i>
<i>S. Primitius fratres.</i>	<i>S. Bessa.</i>
40 <i>S. Felix II.</i>	<i>S. Donata.</i>
<i>S. Cericus.</i>	<i>S. Secunda.</i>
<i>S. Anastasus.</i>	<i>S. Eurosia martyr & virgo.</i>
<i>S. Faustus II.</i>	<i>S. Centolla.</i>
<i>S. Ianuarius II.</i>	<i>S. Helena.</i>
<i>S. Martialis.</i>	<i>S. Nunilonia.</i>
<i>S. Speratus.</i>	<i>S. Alodia, sorores.</i>
<i>S. Natalius.</i>	

Hi omnes Christi Martyres, ut ex eorum vitis apparet, fuerunt. Est autem aliorum ingens copia, quam, ne lectoribus tædio sumus, prætermittendam duximus.

50 Habet hoc tempore Hispania has vniuersitates, opulencia & professorum eruditione celebres:

1 <i>Salmanticensem.</i>	5 <i>Siguntinensem.</i>
2 <i>Complutensem.</i>	6 <i>Oscensem.</i>
3 <i>Colimbriensem.</i>	7 <i>Ilerdensensem.</i>
4 <i>Pincianensem.</i>	

QVIBVS VIRIS DOCTRINA PRÆCLARIS Hispania quoq; fulget, accipe.

Fronto præsul & Martyr.

Fulgentius Præsul & Martyr.

Ffff

- Audentius Præsul.*
Ioannes Præsul.
Sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis.
Sanctus Leander Archiepiscopus Hispalensis.
Colimpius Præsul.
Pacianus Barchinonensis Episcopus.
Paulinus Præsul.
Sanctus Victor Præsul.
Valerius Præsul.
Antonius Præsul.
Sanctus Vincentius Martyr.
Zoilus Martyr.
Sanctus Dominicus Calaguritanus, ordinis Prædicatorum author.
Matorianus vir præclare doctus.
Anitus presbyter.
Sanctus Ildefonsus Archiepiscopus Toletanus.
Sanctus Iulianus Archiepiscopus Toletanus, cuius meminit Magister sententiarum libro quarto.
Sanctus Antonius Vlyssipponensis, qui Paduanus dicitur.
Paulus Episcopus Burgenfis, vir præclare doctus, & Iudeus natione, sponteque Christianus factus scripsit non pauca theologica, nec indocta.
Tostatus Episcopus Ebulensis, scripsit in nouum & vetus instrumentum.
Rabbi Abenezra doctissimus Iudeus, magnus Theologus.
Rabbi Moyses Iudeus Theologus & Medicus insignis.
Rabbi David Chimhi, insignis Theologus.
Moyses Cordubensis Theologus Iudeus.
Rabbi Camora Theologus.
Hugo de Folieto.
Arnoldus de Villa noua, Raimundi Lulli præceptor.
Raimundus Lulus.
Aquilinus Seuerus.
Gualterus.
Ioannes Toletanus.
Iuuentius Cardinalis.
Vincentius Monachus.
Duo fratres Coroneles, insignes Theologi.
Franciscus Ximenius, Cardinalis, qui Academiam Complutensem instituit.
Sotion Philosophus Peripateticus.
Auicenna Medicus præclarus & Philosophus.
Auetrois quoque Medicus & Philosophus.
Rasis Almanzor.
Mesalac Medicus Astrologus.
Habramus Astrologus.
Albumazar Astrologus.
Cacutus Iudeus Lusitanus, magnus Astrologus.
Fortunius Gratianus Iuriconsultus, cuius opera rara, sed absolute scripta, extant.
Alfonsus Rex Castellæ, huius nominis decimus, Romanorumque Imperator, magnus Astrologus.
Henricus Infans Portugallie, Mathematicus insignis, qui primo nouas terras suo studio & industria reperit.
Seneca Orator magnus, & Philosophus Stoicus.
Anneus Gallion Seneca, Senecæ frater.
Lucius Annaeus Seneca Tragicus, Annei Gallionis Senecæ filius, Senecæque oratoris nepos.
Columella.
Dexter.
Theodosius Cesarensis.
Iulius Higinus.
Portius Latro, Orator insignis.
Lentus Cornelius præfectus Cesaris.
Paulus Orosius.
Quintilianus Orator insignis.
Pomponius Mela.
Iustinus historicus.
Lucius Latianus Orator.
Seuerus.
Silius Italicus.
Henricus Marchio de Villena, magnus magicus.
Ioannes Ludouicus Viues Valentinus, Orator.
Damasus Pontifex maximus, insignis Poeta.
Aurelius Prudentius Poeta.
Iuuenius Poeta.
Arator Poeta.
Sedulius Poeta.
M. Anneus Lucanus, L. Annei Mela filius, qui Mela frater Senecæ & Gallionis fuit.
M. Valerius Martialis.
Sextilius Hana Poeta.
Ruffus Festus Anienus Poeta.
Dec. Iunius Iuuenalis oriundus ex Aquino Volscorum.
D. Georgius Nanrique Poeta insignis.
Henricus Caiadus Poeta Lusitanus & Menesius de quib. Erasmus in suo Ciceroniano meminit.
Laurentius à Caceres Lusitanus, Poeta & vir non vulgariter eruditus.
Ioannes de Mena Poeta.
C. Iulius Higinus Augusti libertus, Grammaticus insignis.
Antonius Nebriffensis eximius Grammaticus, & varia eruditionis vir, ut Erasmus in suo Ciceroniano testatur.
D. Garsias Lasso à Veza, Poeta insignis.
Alfonsus Veruesius Episcopus Canariensis, Theologus insignis.
Gomeffius peritus iuris, scripsit super Instituta.

Hi omnes, præter alios nonnullos, quos, cum adhuc viuant, silentio prætereo, Hispani fuere: ex quo apparet, nostrates non tam infeliciter discere, nec verbositate & simulatione sapientiam ostentare, vel tam multis nominibus & consuetudinibus barbariem colere, quam Munsterus in suo nouo Ptolemæo prædicat, vbi ad imitationem cuiusdam Michaelis Villanouani, hominis mihi incogniti, & hac in re non mediocriter lapsi, Hispanorum & Gallorum

- lorum comparationem induxit. Puto eum, cum Basileę profiteatur, Gallis, ad quos reliqua Basilea spectat, excepta tertia ferme parte, quę secundum Rhenum Germanię adhęret, potius quam Hispanis adblandiri voluisse. quamobrem vt doceat ita esse, quod dicit, opus est, vt nobis depromat vel vnum Senecam, Quintilianum Portium Latronem, Auicennam, Lucanum, Prudentium, Iustinum, Columellam, Orosium, Melam, Silium, Martialē, Iuuenalem, & alios istis similes, & tum damnet Hispanicam indolem, eamque Gallicis & Germanicis ingeniis postponat. Quod si nec Germani, nec Galli istos, quos supra recitavi, viros adæquent (Erasmum & Budęum excipio) quid est quod conuivium nostrę genti de stupore faciat? Fateor aliud seculum alio florentius, nec nunc esse laudem eam eruditionis quę olim Hispanię fuit, nō tamē bruta est illa terra, quę talia ingenia produxit, nec quia aliquandiu talia non produxit, in omne æuū effceta habēda est. Quod si nunc nō tot chartas oblinunt Hispani, quot nonnulli faciunt, nec edendis alienis libris plagium committūt, nihilo deteriores illis qui se furtis librorum venditant, existimandi sunt. Edunt fortasse Hispani pauca, sed edunt sua, nec falsarii hac in parte, nec fures, estq; nobis ista modesta scribendi ratio cum Italis communis. Non inesse vllam gentem, quorundam vitia tantum attingo, & qui de vitiis suis, genti suę gloriam, aliis nationibus probrum concinnant. Habuit hac tempestate Gallia Budęum, & Fabrum Stapulensem, & alios viros doctos, sed habuit. Conuixerunt etiam istis nonnulli Hispani illorum eruditione non planē inferiores, quorum nomina, cum cognita sint, prætereo. Habuit quoque Germania Erasmum, sed habuit: 20 habuit Longolium, ambos Batauos, quam prouinciam nonnulli nec in Germania, nec in Gallia constituunt. Sed sit Germanię vel Gallię, fuerunt isti viri ornamenta incomparabilia suarum gentium, sed fuerunt. ita nobis quoq; Quintiliani, Senecę, aliique innumeri fuere. Præteriti temporis est, quod vtrobique pro gloria iactatur, nisi nobis allegent Philippum Melanchthonem, columē Germanię. Fateor eum hoc tempore cum illis antiquis Hispanis in arenam descendere potuisse, si se Theologię ac fidei negotiis non implicuisset, quibus dum incumbit, contabescunt studia illa, ob quę nostro æuo inclaruit. Nec defuissent Hispanię ab hinc annis plus mille præclara illa ingenia, quę semper enutrire solita fuit illa prouincia, si à Gothis, Alanis, Saracenisque incultis hominibus, ab omnique genere disciplinarum abhorrentibus, non fuisset tam diu occupata. nunc vero hac barbarie vtcunq; 30 expulsa, non dubitet Munsterus, quin Hispani posthac, ad laudem eruditionis non segni gressu sint progressuri.

Longolius. De eis
quadam episto-
la Erasmi ad
hunc nostrum
Damianum à
Goes apparet pu-
rus putus Hol-
landus est. Scho-
nonia natus.

INDEX DVCVM HISPANIÆ.

- Viriatius Lusitanorum Dux, cuius facinora Romanorum historia late predicant.*
Megara Dux Numantinorum, Romanorum temporibus præclarus, vt testatur. L. Florus lib. 2. cap. 18.
40 *Rex Pelagius qui ob vitę sanctitatem, Dei miles vocabatur. Is enim Hispaniam Cantabrisam à Maurorū incursionibus immunem fecit, eosq; ex regno Legionis, ciuitate accepta, expulit.*
Bernardus à Carpe, Dux præclarus & vir eximius, qui Carolum Magnum Imperatorem & duodecim Francię Pares apud Roncesvalles deuicit, quanquam Gallorum Annales Hispanis hanc victoriam denegent.
Ferdinandus Gonzalues, Comes Castelle eius que nunc regnum est, & antiqua Castella vocatur,
50 *in cuius historia late patet, quantę virtutis vir fuerit, atq; filius eius Gartias Ferdinandus & Santius nepos.*
Rodericus Diaz de Bivar, cognomento Gid, qui bonam partem Hispaniarum ex tyrannide Maurorum liberauit, cuius nomen inter Mauros terribile, & magnę venerationis fuit.
Ferdinandus cognomento Sanctus, Rex Castelle qui ex Vandalucia, mira virtute Mauros fugauit, prouinciamq; sibi obtinuit.
Iacobus Rex Aragoniæ, qui regnum Valentie & Balearis insulas à tyrannide Maurorum liberauit.
Alfonsus primus Rex Lusitanię, qui ex toto ferme regno Mauros expulit, cuius gesta magis videntur diuina, quam humana.
Ioannes huius nominis primus, Rex Lusitanię, qui cum inops & abiectus esset, propria arte & virtute, Castellanis, maioreq; parte Lusitanorum etiam reluctante, totum regnum sibi vëdicauit.
Comes Nonius Aluarez Pereira Lusitanus, qui Regis temporibus vixit, cuius insignia gesta historia nostrę late prædicat, vir sane magnanimus, & supra hominum vires in bello strenuus, ex quo Duces Brigantię originem suam ducunt.
Ferdinandus Infans Castelle, qui postea fuit electus Rex Aragoniæ, qui miras victorias contra Mauros in ipsa Hispania obtinuit, vt testantur historia.
D. Franciscus ab Almeida Lusitanus, qui ingenti classe Babylonię Sultani atq; multorum Indię Orientalis Regum deuicta, Turcas ex ipsa

India expulit, cuius Ludovicus Ro. in suo itinerrario amplam facit mentionem.
Alfonſus de Alburquerque Luſitanus, qui ferme totam Orientalem Indiam ſub imperium noſtrum reduxit.
Ferdinandus à Valle, Marchio de Peſcara, qui Gallos apud Ticinum debellavit, eoſq. ex Italia fugavit, quo in prælio Fræciſcus Gallorum Rex interceptus fuit, & in Hiſpaniam captivus adductus.
Ferdinandus Cortefius, Marchio de Valle, qui in Indiis occidentalibus magnam Temyſtitam civitatem & regnum, non ſine incredibili admiratione regno Caſtelle edomuit.
Franciſcus Picarrus, qui in ipſis Indiis occidentalibus Imperatorem Atabalipã devicit, & ſupplicio tradidit, eiufq. ditiones atq. aliorũ principum ſub Caſtelle imperium redegit.
Antonius à Leiva, vir præclarus, qui arte & virtute Italos ſæpe armis ſuperavit, & pondus tuendi, contra ipſorum Italorum ac Gallorum

potentiam Mediolanenſem Ducatum ad extrema uſq. ſuſpiria ſuſtinere valuit.
Antonius à Sylveira Luſitanus, qui poſtremo apud Diu Turcas ex India Orientali iterum proſtigavit, & magnum Cambaia regnum Luſitanis ſubiecit.
Goncallus Ferdinandus Cordubeniſis, qui regnum Neapolitanum noſtris temporibus edomuit, idq. ſub imperium Hiſpaniarum redegit.
Eduardus Pachecus, vir Luſitanus, qui aduerſus Regis Calecutii potentiam, prolixum cruentũque bellum geſſit, in quo diuerſas & incredibiles victorias obtinens, ipſum Regem fuga ſalutem petere coegit.
Habuit & habet Hiſpania alios præclaros Duces, quos prætermitto, & hos tãtũ, qui virtute cũ Caſare & Alexandro certare poſſint, pono.
Videtur etiam Hannibal potius Hiſpanus, quam Pænus fuiſſe, ſi Floro fides aliqua eſt, cum libro 2. cap. 6. aſſerat, ipſum Hannibalem alitum, e ducatum, & enutritum fuiſſe in Hiſpania.

IMPERATORES GESTIS PRÆCLARI nati & oriundi Hiſpani.

Veſpaſianus.
Titus Veſpaſianus.
Nerva.
Traianus.
Adrianus.
M. Antoninus philoſophus.
Theoſoſius Magnus.
Arcadius.
Honorius.
Theoſoſius Minor.

Alfonſus huius nominis decimus Rex Caſtelle.
Maximilianus.
Carolus V. Rex Caſtelle.
Ferdinandus Infans Caſtelle.
PONTIFICES HISPANI.
Damaſus historicus ſcriptor & Poeta.
Ioannes XXI. Medicus inſignis, Luſitanus.
Benedictus XIII. doctiſſimus vir.
Calixtus III. Iuris prudentia peritiſſimus.
Alexander ſextus.

Vernacula, quæ noſtra tempeſtate ex Hiſpania in Galliam, & alias prouincias adferuntur, hæc ſunt, nec ſcitu indigna, præter non pauca, quæ cum in ipſa prouincia hiſ temporibus abſumantur, vt puta frumentum, argentum, cuprum, plumbum, glaſtum, rubia tinctorum, goſſipium, & multa alia, vel quod magni momenti non ſint, in ipſo catalogo referre nolimus. Vehuntur nauigio Brugas ciuitatem Gallia Belgicæ, ſingulis annis quadraginta millia lanæ ſarcinarum, quas ſaquas vocant, quarum vnaquæq. vt minimum precium viginti ducatorum aureorum, vel æquat, vel ſuperat. In Italiam quoq. ac in alias Gallia ciuitates, viginti ferme millia ſarcinarum vehuntur, quarum quæ in Italia conſumuntur, quod ſelectioris lanæ ſint, quadraginta, quinquaginta ducatis aureis ſingulæ venduntur. Sericũ & panni ſerici, quæ tam in Galliam, quam in Italiam, Angliam, aliasq. prouincias euehantur, precio innumerabili conſtant.

Deferuntur etiam, vt ſummatim dicam, ex Hiſpania in Galliam, Belgicam, & alias prouincias vina multorum generum.

Oleum.
Saccarum.
Cera.
Mel.
Oriſa.
Crocum.
Vua paſſæ.
Ficus paſſæ.
Sal.
Alumen.

Murex, ſiue purpura.
Coccum.
Smegma, ſiue ſapo.
Mala Medica, ſiue aurea.
Mala Citria.
Mala Gramata, ſiue Purica.
Cydonites, ſiue (vt barbære diſcitur) codignatum.
Oliua condita.
Limones.
Cappara.

Pruna

Prunapassa.
 Amygdala.
 Pinei.
 Castanea.
 Glycirryza.
 Anisum.
 Caruis.
 Anethum.
 Cuminum.
 10 Corianon, sive Coriandrum.
 Thymni saliti.
 Balena salita, atq; earundem oleum.
 Suberum codex.
 Galle.
 Bacca laurina.
 Hyacinthi.

Gagates.
 Iaspis.
 Alabastrum.
 Corallum.
 Coria hircina.
 Spartum.
 Pelles multorum animalium ad vestes suffulcien-
 das.
 Aurum.
 Ferrum.
 Chalybs.
 Stannum.
 Minium
 Argentum viuum.
 Fructus quoque diuersorum generum saccharo
 conditi.

PRO HISPANIA AD VERSVS
 MVNSTERVM DEFENSIO.

20 **E**X hoc, charissime Nanni, videre est Hispaniæ fertilitatem, quam hisce verbis Munste-
 rus, egregius Michaelis Villanouani imitator, ad Galliæ comparisonem ita describit.
 Qua in re facit, vt suspecti iudices, inuidia, vel muneribus, vel odio obcæcati, soliti facere
 sunt, qui vera cum intelligant, falsa tamen pronunciant, dum inquit in suo Ptolemæo, vt e-
 ius verba referam: Mercatores ex Hispania in Galliam deferunt sericum, & omnis generis
 pannos, lanas, crocum, faccarum, orizam, oleum, alumen, grana tinctorum, &c. ex Gallia in
 Hispaniam frumentum, lineas telas, filum, pastel, libros, & minutiora alia mercimonia plu-
 rima, vt gladios, specula, acus. Concedamus Galliam mittere frumētum (quanquam id ra-
 ro contingat) cum potius id Germaniæ Orientali debeatur, cuius frumentum nauibus Ba-
 30 tauorum ad littoralem Hispaniam, eamq; Oceano attingam subuehitur. Hi enim inuecti-
 tia annona ab hinc annis 25. plus minus vsi sunt. Ad mediterranea Hispaniæ exoticum fru-
 mentum non peruenit, certe pro singulis culeis ex Gallia, singulæ holcades frumento onu-
 stæ ex Hollandia appulerunt. Tamen demus hoc Munstero & præceptori suo Villanoua-
 no, vt vera sint quæ dicunt: quid, an non ex ipsorum verbis apparet, Hispaniam Galliæ plus
 impertire, quam Galliam Hispaniæ? Miror autem, cur, dum agrorum fertilitatem vtriusq;
 prouinciæ inter se confert Munsterus, asseuerat Hispaniam vini, frumenti, & carniū co-
 pia à Gallia vinci. Vbi (vt de hac Galliæ vbertate disceptemus) auditum est, aut visum, ex
 Gallia in Hispaniam vinum deportatum esse? nisi forte ad confinia Cantabriæ, & id raro,
 quippe cum ii magis amplectuntur Hispanicum, etiam dilutum, quam Gallicum merum.
 40 Prodeat nunc Gallia Belgica, ac Anglia, Irlædia, & Scotia, simul cum Noruegia, Dacia, Sue-
 cia, Moschouia, Russia, Liuonia, Lituania, Prussia, ac tota orientalis Germania, nec nõ Hol-
 landia, & testentur quid vini Hispanici in ipsarum finibus absumatur. Deinde si iã ex Gal-
 lia in Hispaniam frumentum, vt vult Munsterus, inuehitur, id non ex natua malignitate
 soli, sed ex adpectu, vt aiunt, astrorum accidit, quæ hostiliter ab anno 1516. ad hunc vsque
 diem, morbis, cædibus, calamitatibus, prouinciam affligerunt, alioqui fertilis est Hispania,
 vt testatum antiqui scriptores reliquerunt. Et vbi hæc sæuities siderum mitigata fuerit, pe-
 tent à nobis Galli frumentum, vt antea soliti fuerunt facere. Hoc credo ignorasse Munste-
 rum, Gallos à nostris crebrius, quam nos ab ipsis, olim frumentum expetisse. Nec hoc tem-
 pore peregrino frumēto indigeremus, si omnes (vt in Gallia & aliis prouinciis sit) Hispaniæ
 50 partes quæ coli possunt, colerentur. cuius enim vbertas tanta est, vti maiori anni circulo
 mediastini atq; plebei homines, ex syluestribus fructibus, melle, herbisq; laute victitare
 possint: quæ res eos parum ad agriculturam propensos efficit. Accedunt ad hoc nouæ O-
 rientalium Occidentaliumq; Indiarum nauigationes, continuum quoque bellum Africa-
 num, atq; Italicum, quæ nostri magis amplectuntur quam aratri labores. Vnde euenit non
 solum apud nos agriculturam negligi, sed etiam metalla quorum venis adhuc Hispania a-
 bundantissime ornatur, ex visceribus terræ non effodi. Cætera quæ Galliæ sunt, veluti li-
 neæ telæ, filum, glastum, facile iudicabis an ea tanti sint, vt cum Hispanicis frugibus con-
 ferri possent, quanquam maior pars telarum & fili canabacei, quæ in Hispaniam apportan-
 tur, Batauiæ solum producat. Quod ad carnes autem spectat, verius ipsa veritate est, non

tantum in Galliam ex Hispania boues, sed magnam quoque mulorum copiam educi, equos etiam, sed furtim, ob regum edicta. Reliqua autem quae sequuntur, futilia sunt, indignaque tanta comparatione. Nec hoc contentus Munsterus, ut per omnia suum autorem Villanovanum sequeretur, stomachum in Hispanos euomit, credo re vera, eum nonnunquam ab aliquo Hispanorum iniuria aliqua laceffitum fuisse, cum sic in eos verbis debacchetur. Ait enim, frugalis vitae Hispani, sicut & Itali (etiam Italos noluit immunes à suo temerario iudicio) nec tantum cibi & potus, ut Galli & Germani, absumentes, nisi sint inuitati. nam tunc se ad saturitatem explent eduliis, quia rara eis & maiore auiditate accidunt conuiuia. Elegans scomma, & dignum quod topographiis prouinciarum inferatur, quasi Gallorum & Germanorum conuiuia, splendida plane & opipara sint habenda. Satis ibi ciborum & potus, sed externi homines non de copia conqueri solent, sed de lautitia & elegantia. Sed sinamus vnumquemque patrio more viuere, atrum panem, stipulis, fursuribusque vna pistis commistum, foetidam cereuisiam, carnesque salitas, ter quaterque recoctas, assasque, sibi suisque familiaribus administrare, vel aquam & herbarum placentas. Quod si de numero conuiuiorum disputandum est, vincunt Germani & Galli: si de magnificentia, splendore, lautitia, elegantia, multis modis Galli & Germani ab Italis & Hispanis vincuntur. Ceterum laudes conuiuiorum si quae sunt, non ab Hispanis Hispaniae, nec à Germanis Germaniae vindicandae sunt, sed id iudicium exteris hominibus committendum est. Exitus certe & finis conuiuiorum, honestior in Italis & Hispanis, quam Germani & Galli eo animo conuiuia aggrediantur, ut vino se adimpleant, refarciantque: quo feruente, animus, sensus, iudicium, ratio, reuerentia, grauitas, sedulitas, prudentia, & alia multa amittuntur: iniuriae, caedes, luxus, stupra, clandestinae locutiones, consiliorum Principum amicorumque effusiones, vulnera plagae, insidiae, prodiones, aliaque infinita perpetrantur. Itali & Hispani contra, sic ad conuiuia se ornant, ut bene saturi & cibis referti à mensa discedant. Hic tamen si corporis salus repletione grauetur, animus tamen & ratio, ut accidit in ebriis, minime laeditur. Ita fit, ut qui vinum intemperanter ingurgitant, animum, conscientiam, corpus, honorem, vitam labe tingant. Qui autem cibi voraces sunt, corporis tantum saluti noxii sunt. Istis perpensis, iudicet equus aestimator, penes quos laus istius rei consistere debeat. Nec mihi ideo ista dicta sunt, quod magni esse momenti putem hac in parte vel vinci, vel vincere, sed quod ferre non potui, Hispanos tanquam famelicos & cœniperas, nunquam nisi de alieno saturos, à Munstero describi. Neque mea dicta à Munstero accipi volo, veluti recriminationem, sed admonitionem, ut cautius posthac & syncerius in suis scriptis agat. Virum enim eum bonum scio, & aliquo vsu familiaritatis mihi cognitum habeo. Nec praetereundum puto id quod deinceps idem dicit, cum se non intellecta, multorum etiam sit opinio, quod duriter & inciuiliter apud Hispanos aduenae excipiantur, adeo, ut itinere defessi, cibum sibi vicatim quaerere cogantur. Res sic se habet: Olim pandochei Hispaniae, ad quos viatores tam peregrini quam incolae diuertere solebant, fures atque latrones erant, sicut Germaniae, Galliae, aliarumque prouinciarum hodierna die non pauci sunt: quales si non essent, non tam subito in immensum ditescerent. Haec perpēdentes catholici Ferdinandus & Elizabeth Castellae & Aragoniae reges, lege sanxerunt sub magna multa, ne quis cauponum pandocheorumque quicquam praeter domesticum seruitium, & cibi coquendi operam, aduenientibus praebere. Pro equis autem hordeum, auenam, foenum, stramen tantum venderet, quarum rerum precium publica aestimatione ipsis foribus diuersoriorum inscriptum est, ita ut barbarissimus & simplex homo cuiuscumque nationis, facile intelligat, quid pro domestico seruitio, quid pro equorum alimēto sine aliqua licitatione hospiti dandum sit. Hospes praeterea tenetur cum aduena in forum, & ad propolas procedere, vel aliquem ex suis eo mittere, cuius opera vtatur externus in eduliorum emptione, quae empti in diuersorio parantur, parataque ipsis, strata mensa, apponuntur. Sic fit, ut discedente aduena, nihil rixatum, oriatur, nihil ei auferatur, nihil extorqueatur, cum ipsemet cibos sibi emat, sibi que ex tabulis diuersorio affixis constet, quid hospiti annumerandum sit. Haec autem in ciuitatibus & oppidis tantum fiunt: in pagis & villis, vbi propolae desunt, licet pandocheis edulia vendere pro arbitrio, cetera ex tabularum tessera indicantur. Haec immanitas non tam fera videtur, quam à Munstero depingitur. Deinde si ad humanitatem Italicorum Hispanorumque respicias, haec inuenies, cum ad eorum ciuitates veneris. Amicitia contracta, officium suum vnusquisque gratis offeret: quicquid dignum visu sit, ostēdet: circumspectis, visisque omnibus, te ipsi in hospitium tuum deducunt. At si quaequam illorum, dum gratus esse cupis, in praedio, vel in cena retinere vuleris, vix ab eis illud impetrabis, id praecautibus ipsis, ne homini peregrino, & sumptui, & molestiae sint, Tādem ex viginti, si tot comites habueris, vix vnum aut alterum retinebis, nec id efficies, donec clare intelligat, ex animo, & non ficto, eos tibi coniuuas velle. Galli contra & Ger-

& Germani, vt verum est, & experti sumus, humanissimi in peregrinos sunt: quicquid visendum in suis ciuitatibus habent, ostendunt, omneque officium benigne exhibent. Sed peractis spectaculis, vbi diuersorium repetis, siue frigide, siue ardentem ipsos inuitas, faciles eos habes, nec opus est magna contentione precum, idque laudo. est enim illud ingenuæ cuiusdam & candidæ simplicitatis, nihil fictum existimare in verbis inuitatoris. Sed sunt nonnulli improbiore, qui se vltro tuæ mensæ ingerunt, idque magno numero, quos antea nec noueras, nec videras, iiq; non quia amici sunt, sed se amicos aliquando futuros sperant, pro Pythagorica lege omnia futurorum amicorum communia credunt, homines me hercle non male ad ventrem philosophantes. Postremo in Italia, Hispaniaq; dum templa, arces, armamentaria, ædificia, huiusque generis alia inspexeris, vel à domo amici alicuius tui, apud quem hospitabaris, discesseris, si custodibus, vel operariis, aut amici famulis, aliquam gratuitam pecuniolam dare coneris, efficies pro amico, vt inimicus abeas. Tanta est eorum magnanimitas, vt peregrinis hominibus, gratis officium suum exhibere contendant. Et si aliquando talia munera istis accipere contingat, id vi coacti, & omnino reluctantes faciunt. At Germaniæ Galliæve famuli arcium, armamentariorum, templorumq; custodes multo contra, nulla humanitate nec decore seruato, non tantum non recusant, quod facere non nouerunt, sed antea quam offeras, præbent ipsi manus, sic vt qui sub arcis præfecto mereatur, ianitor, custos, pincerna, pistor, lotrix, cocus, omnes demum quotquot sunt, prædam inter se, antequam des, calculis diuidant. Parique modo in familiis amicorum fit. à quibus enim amicis antea quam discedas, omnes famuli inter se computatione lucrum aduentantis liberalitatis diuidunt. quæ res ita increbuit, vt pro dedecore iam non habeatur. Ad istum modum humanitate vrbaniitateque hæc nationes differunt.

Nunc iudicet Munsterus, & ferat ipse sententiam, & dum mores gentium scribere conatur, edat ea tantum quæ ipse viderit, & certissima habuerit. Mutantur quotidie ciuitates, oppida, mores, viuendique hominum rationes, nec iam Germania Galliaque tales, quales nobis à Cæsare depinguntur, nec tam barbaræ sunt, quod idem æstimare licet de cæteris nationibus. Quid enim hoc tempore minus verum, quod olim verissimum fuit, mercaturâ Germanos ob ferocitatem non exercere, cum hoc tempore nullibi magis Mercurius colatur? Aut eis Solem, Vulcanum, & Lunam deos ascribere, eisdemq; ad annum vigesimum vsque pubertatem inuiolatam esse? Nonne si quis id dicat, vaniora dixerit, quam si quis etiamnum Druides adhuc apud Gallos sacrificia administrare, eosque pro victimis, vel alios homines, vel seipsum immolare, aut Lusitanos lineis thoracibus in bello vti, aut ex intestinis captiuorum hominum futura prædicere, vel hordeaceum vinum bibere, & pro oleo butyrum in conuiujs consanguineorum vsurpare, cum hæc omnia iam euauerint, & alia viuendi ratio introducta sit? Demum si Munsterus nouos nostri temporis hominum mores describere velit, inuisat prouincias, vt ipsi fecimus, ac tunc ea quæ experientia viderit, scribat. Quod si fecisset, non oleo carere Baleares dixisset, non Hispaniam sterilem, non eius incolas immanes, atque in discendo rudes, non Nerium promontorium Celticum vocasset, & in Algarbe, cum in Gallitia sit, pronunciaisset, nec multa alia vana, quæ prætermitto, suo Ptolemæo inseruisset. De his satis, ne videar incandescere, aut minutias rerum non satis minute tractare. Tamen sciat Munsterus, hanc ipsam Hispaniã, de qua nunc loquimur, eandem esse, quam ex omnibus prouincijs Cæsar ab initio quæsturæ suæ semper chariorè & electiorem habuit, in qua nullo tempore, ob hominum magnanimitatem, & militaris disciplinæ industriam, Romani deserunt legiones habere, teste Hircio. Quam etiam Vespasianus tanti fecit, vt ei ius Latii tribuere non formidauerit. Hæc numero deuicta à Romanis, vt Cicero de respons. Arusp. asserit, nunquam fuit, sed pietate & religione, quam Romani tunc temporis sibi soli tribuebant. Huic vt cederet terra Cretensis, Iouis incunabulis elata, Plinius iunior in suo Panegyrico voluit. Cuius, inter alia, hæc verba sunt: Adde tot egregias ciuitates, adde culta incultaq; omnia vel fructibus plena, vel gregibus, adde auriferorum opes fluminum, adde radiantium metalla gemmarum. Scio fabulas poetarum aurbus mulcendis repertas, aliqua nonnullis gentibus attribuisse miracula, quæ dum sint vera, sint singula, nec iam excutio veritatem: sint, vt scribitur, Gargara prouentu læta tritici, Meuania memoretur armento, Campania censeatur mote Gargano, Lydia prædicetur amne Pactolo, dum Hispaniæ vni, quicquid laudatur, assurgat. Hæc durissimos milites, hæc expertissimos duces, hæc facidissimos oratores, hæc clarissimos vates parit, hæc iudicium mater, hæc principum est, hæc Traianum illum, hæc deinceps Hadrianum misit imperio. Huic te debet imperium. cedat his terris terra Cretensis, parui Iouis gloriata cunabulis. De hac etiam maxima ductus admiratione Budæus libr. 4. de Assè, cum multorum antiquorum authoritates in medium attulisset, ista loquitur: Ingentia sunt hæc testimonia de opu-

lencia Hispaniæ. Vterius ait: Multa adnotabimus quæ fide caritura sunt, vt opinor, præsertim apud eos qui omnia, & præterita, & futura præsentis temporis modulis metiuntur, &c. Infinita enim sunt, quæ hic de laudibus Hispaniæ scribere potuissem, nisi timerem lectori molestam fore lectionis prolixitatē. Quod si quis latius intelligere cupierit, legat id quod Posidonius, Polybius, Strabo, Iustinus, Solinus, vterq; Plinius, P. Velleius, Paterculus, Vegetius, Florus, Pomponius Mela, Stephanus de Urbibus, Philostratus, Diodorus Siculus, Martianus Capella, Cælius de antiquitatibus, atq; Budæus testatum de Hispania reliquerunt, apud quos & alios nonnullos tales ipsius Hispaniæ laudes reperiet, vt facile iudicaturus sit, nos de hac re plura veraq; dicere potuisse: quod & fecissemus, nisi obiectiones nimii in patriam amoris, à maleuolis & infestis hominibus timuissemus.

ADVECTITIA, QUÆ EX ASIÆ, AFRICÆ, NOVÆ
que terræ prouinciis, Regibus Castellæ & Portugalliæ subditis, quæ innumera sunt, in Hispaniam aduehuntur, ac inde per totam Europam.

*Primum in Castellam, ex nouis, vel occidentalibus
Indiis, Hispalim magna vis auri deportatur.*

Argentum.

*Aurea vasa & argentea, mira dexteritate
operata.*

Vniones.

Margaritæ.

Smaragdi.

Cyanos, vulgo Turquina.

Cassia.

Guaiacum lignum.

Dactyli.

*Indidem ex insulis Canaria & aliis locis, saccarū,
coria bubula & hircina, psittaci, simia, atq; ves-
tes pennis auium miro artificio contextæ, & al-
ia admiratione digna.*

QUÆ IN PORTUGALLIAM EX PROVINCIIIS
sibi subditis aduehuntur.

*Singulis annis ex Nigritarum regnis deducun-
tur Vlyssiponem 10. 12. millia mancipiorum, præ-
ter alia ex Mauritania, India, Brisiliæ, aduecta,
quæ singula passim decem, 20. 40. 50. aureis ducatis
venduntur.*

*Præterea ex Nigritarum prouincia apportatur
magna auri copia.*

Gospium.

(atq; imagines.

Ebur, ex eodemq; vasa non ineleganter exculpta,

Hebanum.

(ta.

*Mala Getulica, vulgo paradisi grana, seu mala ge-
Coria bouum hircorumque.*

*Panni, mira arte ex palmarum foliis contexti, nec
non ex gospio.*

Piper longum.

Orixa.

Zibelli (vt vocant) musiones feles.

Dactyli palmarum.

*Ex Brisilia, lignum quod Brisil vocatur, & vestes
auium pennis contextæ, ac lecti pensiles, ex go-
spio, instar retium connodati, & saccarum op-
timum.*

EX INDIA ORIENTALI
& Cathaio.

*Piperis annue tricies quadragesque centena
millia pondo, cuius centum libra venduntur Vlyf-
sipone 34. ducatis, supra quartam ducati partem,
quæ summa minimū est, duodecim, aut tredecim,
aut quatuordecim centenū millium aureorum
ducatorum.*

Zingiber.

Muscata myristica, atq; eorum flores.

Cinamomum.

Gariophyllon.

Reubarbarum.

Myrobalani omnium generum.

Cassia.

(tum genera.

*Dactyli Indici, siue Tamarindi, & omnia aroma-
Crocum Indicum.*

Lignum aloes.

Sandalis rubri & albi.

Lacha.

Hebanum.

Item gemma omnium generum preciosissima.

Vniones.

Vasa aurea & argentea, mira industria facta.

Panni serici, & aurei.

Tela gospina.

Sericum.

Styrax siue styrace storax vulgo.

Laserpitium, vulgo Belzoi.

Ambar, gris, vt vocant.

Muschus.

Nuces Indica.

*Scutella mira arte ex calce concharū ficta, quas
porcellanas vocat, quarum nonnulla precio 50. &
60. & 100. ducatorum venduntur, & alia infinita
apportantur, quæ ob prolixitatem omitto.*

*Elephantes quoq; quinq; vel sex tēpore felicitis Re-
gis Emanuelis inde allati sunt, quorum, dum puer
ipsius prudentissimi Regis ab intimis cubiculis es-
sem, treis simul vidi, atq; Rhinocerotē vnum, qui
omnes Regem ipsum equitanti præcedebant. Cer-
tamini etiam vnus istorum Elephantū cum Rhi-
nocerote, interfui: spectaculum sane admiratione
dignum, in quo Elephas succubuit. Quem ludum
Rex ipse felicissimus Emanuel Vlyssipone præbuit,
anno (si bene memini) 1515. vel 16.*

Ex In-

Ex Insulis Madeira Hesperidum, Sancti Thomæ, principis, atque aliis magnâ faccari copia. Glastum quoque & gosiopium ac frumentum ex his insulis vehitur. Ex Brisilia, ac Nigritarum prouincia, psitracorum, cercopithecorum, simiarum, aliorumque miraculorum, ingens turba apportatur.

Hæc sunt quæ de fertilitate, opibus, nobilitateque Hispaniæ, à me, Nanni doctissime, scire petisti: quæ, te volente iubenteq; ea lege scripsimus, vt omnibus ius faceremus castigandi, mutandi, augendi, quod mirifice exoptamus, haud ignari, plurima esse à nobis omiffa, quibus Hispania ornatur, & celebrari possit. Tu interim viue, & vale, bonique consule. Louanii 12. Cal. Decemb. Anno 1541.

10

MICHAELIS RITII NEAPOLITANI DE REGIBVS HISPANIÆ LIBRI TRES.

LIBER PRIMVS.

20

ISPANIÆ veterem formam mutari sæpe contigit. Initio reges eam habuerunt ex gente Curetum, Gargoris, eiusq; nepos ex filia stupro conceptus Abbas. Nam Geryonem licet historia Diodori memoret, equidem fabulosum putarē, nisi grauis autor Trogus accederet. Hispalum vero de cuius appellatione suspicantur Hispaniæ nomen inditum, longa ætas obruit. Post multa demum secula, Carthaginenses occuparunt eius imperium, quibus bello Punico secundo pulsus, Romani duas in prouincias vniuersam diuiserunt, in Bæticam & Tarraconensem, Iuridicosque conuentus vndecim: mansitque is rerum status ad Artilam vsque, qui per legatos vltiorem subegit Hispaniam. Quam falso quidam prodiderunt esse dictam ab Hunnorum ducibus quos illi sua lingua memorant Hispanos, quum certa temporum ratio refragetur. Iterum deniq; sub regibus aliquando in regna quinque distributa est: primum Legionis & Castellæ, secundum Aragonum, tertium Nauarræ, quartum Portugalliæ, quintum Bæticæ quam Granatam perhibent. Itaque Mauris qui Bæticam tenuerunt omiffis, Legionis & Castellæ regum stemma prosequemur, vnde manasse Christianos reges autumo. Quorum nostro proposito debita relatio est. Bæticæ rerum potiebantur Wandali, Sueuique Lusitaniæ, quas Romanis opibus attenuatis in potestatem redegerant, quum Gothi sub auspiciis Athanarici qui primus eius gentis rex fuisse proditur, Hispaniæ fines ingressi, sedes posuerūt anno dominicæ salutis trecentesimo quadragesimo tertio: quumque regnasset annis tredecim, diem clausit, Hispanique recepti sunt Theodosii Cæsaris virtute, qui Gothos annis duodeuiginti imperata facere cœgit, & in officio continuit. Exinde Gothi quum descuissent ab imperio, Regem sibi creant Alaricum Pannonem de gente Balthorum, qui præterquam quod Hispaniæ partem sibi vendicauit, & Thraces & Germanos variis affectis cladibus, in Italiam ductis copiis, Romam, Campaniamque, & Apuliam redegit in potestatem. Sed vigesimotertio sui principatus anno, repente fato functus est in Brutiis, deriuatoque captiuorum labore Basento Cosentia præterfluente, in eius alueo conditus est. Athaulfus, incertum nepos Alarici, an necessarius, in defuncti locum substitutus est, & apud Gothos regnauit, qui licet Hispanis & aliis Europæ gentibus imperarent, Gothorum tamen Reges adusque Pelagium, de quo post, omnes appellati sunt. Athaulfus itaque Gallam Placidiam Honorii Romani principis sororem matrimonio sibi iunxit. Nec amplius annis quinque rerum potitus, apud Barcinonam à militibus suis obruncatur. Successit ei Sigericus à stirpe propior (vt aiunt) isque anno post obiit. Exinde gubernacula suscepit Walia, cuius adusque tempora Wandali, quos ab initio, fines Hispaniæ tenebant, donec eorum Rex Genfericus in Aphricam traiecit, occasionemque nactus Walia, pulsus ex Hispania qui domi remanserant Wandalis, quicquid in eorum iura concesserat, in suam ditionem redegit, subitaque vi morbi correptus, anno tertio regni sui fato functus est. Itaque res ad Theodoricum defertur. is tertio post anno, sociis Etio patricio, & Meroueo Francorum Rege, dum pro Romanis aduersus Attilam pugnaret Hunnorum Regem, in

campis Catalaunicis occubuit. Patris honori successit Torismundus, qui principatus sui anno decimo germanorum fratrum (vt rumor est) insidiis de medio sublatus est. Regnum, Theodoricus huius nominis secundus, Torismundi frater occupauit, exactoque Rethiaro Sueuorum Rege, Lusitaniam regni sui finibus adiecit. aiunt huic eandem necis sortem obtigisse, quam Torismundo fratres intulerant, quo tempore Theodoricus alter Ostrogotorum Rex in Italia rerum potiebatur. Elato Theodorico, principatum suscipit Henricus eius frater, qui Gothis autor fuit, vt scriptis legibus vterentur: annoq; septimo sui principatus excessit ab humanis. Alaricus alter à superiore, post Henricum Gothis imperauit annis duodecim. In acie cæsus à Flúdiguino Comite apud Piçtauium, superstite Almarico quem suscepit ex filia Theodorici Regis Italiae. Gensalaricus Alarici frater ex pellice genitus, excluso Almarico nepote, regnum sibi vendicat, annisque quatuor tenuit, donec opibus Theodorici quem maternum auum Almarici demonstrauius, in Aphricam compulsus est. Itaq; receptis Gothis Theodoricus Almarici nepotis infirmam rexit ætatem lustris duobus, & septem mensibus. Mox Almaricus vbi à pueris excessit, annis quinque remper se administrauit, donec commisso cum Gallis prælio obruncatus est. Amisso filio successit Alamasintha Theodorici Regis Italiae filia, mater Almarici, Tendiumq; sobrinũ suũ in spem successionis adoptauit. is non expectata fatali die, Amalasintham in balneo suffocandam curauit. Tendius igitur Amalasintha sublata septemdecim regnauit annis. is in cædem suam Gothos accendit habitus histrionici deformitate, quem palam passimq; gestabat. Gothi nouum Regem sibi creant Tendesilium, qui forte per id tempus exercitui præerat, impositus à Tendio, cuius affinis esse dicebatur. is apud Hispalim orta seditione obruncatus est, ob illatam vim matronis illustribus. Agila subrogatur in eius locum. Nec equidem scio, superiores ne Reges aliqua necessitudine contigerit. illud vnum constat, anno quinto ex quo creatus Rex, à suis esse interemptum. Exinde Gothorum Dux Atanagildus occupat dominatum, quem postquam bis septenis tenuit annis, apud Toletum morbo consumptus est. Lymba, quem Luybam nonnulli vocant, ad rerum fastigium suorum studio suffragioq; euehitur, triennioq; regnauit, viuensque Leonogildo fratri cessit Hispaniae principatu. Leonogildus ex Hispania Sueuorum reliquias eiecit, Andeca Rege superato. ii regnum semel in Hispania constitutum, per annos centũ septuaginta tenuerant in Hispania. Securi percussit Hermelgundum suorum liberũ natu maximum in conuentu Hispalis in acie captum, quod is Arianorum sectam non probaret. Regno præterea, Legionis adiecit urbem. Gothis imperauit annis duodeuiginti. Leonogildo patri successit Recharedus ab Hermelgondo proximus. is Arianum dogma in conuentu Toletano damnatum, ab Hispaniae finibus eiiciendum curauit. Luyba alter à priore, quem vocatum præterea Lymbã demonstrauius, Recharedi filius, excepit imperium, quod annis duobus & mensibus quinque tenuit, insidiis Viçterici de medio sublatus, illustris inter Gothos viri. Luyba cæso regnum Viçtericus occupauit eius percussor, adeptoque per fraudem dominatu septẽ potitus annis, eodem lethi genere periit quo Luyba. Res ad Gondamirim delata, quam quum biennio administrasset, ex aduersa valetudine mature diem clausit. Gothi nouum Regem sibi creant Sissebutam, qui verum Dei cultum nostramque religionẽ mirifica pietate profequutus est, in Aphricam trans Herculeum fretum ducto exercitu plures in ea gentes in ditionem redegit, annis nouem regnauit & septem mensibus, morbo consumptus est. Recharedus eius nominis secundus, Sissebuti F. paternum decus accepit, idque sesquianno tenuit. In eius locũ subiit Suintilla Recharedi primi filius, isq; quum decem regnasset annis suum F. Rachimirum in regni consortium accepit, eumque viuens administrare regnum permisit. Quoniam vero Rachimirus mature patrem sequutus est, breuique post eum regnauit, non venit in ordinem per se regum, sed cum patre confunditur. Itaque Sifecundus & ipse Suintilla patre natus, in demortui locum susceptus est, excluso qui præstabat ætate germano, qui paterno nomine Suintilla vocabatur. is anno post septimo, defuncto apud Toletum Sifecundo, debitum sibi regnum vindicauit. Suintilla Rex eo nomine secundus, quadriennio rerum potitus, ex ægritudine in quam incidit, fato functus est. Tum Gothi Regem sibi creant regia stirpe genitum Tulgam, qui regnauit annis duobus.

PRIMI LIBRI FINIS

MICHAEL

MICHAELIS RITII NEA-
POLITANI DE REGIBVS HI-
SPANIÆ LIBER SECVNDVS.

VACVAM Gothorum regiam Cindafuindus occupat, illustri inter eos loco, quam annis decem tenuit, moriensque filio per manus tradidit. Recifuindus is fuit, qui Gothis imperauit annis duodeuiginti, ac mensibus vndecim. Quo mortuo, Bamba Rex creatur, is qui Mauros Hispaniæ littora cum classe ducentarum septuaginta nauium ingressos, ingenti prælio fudit, & classem igni succendit. ex hauitu demum veneni quod ab Eringio Recifuindi datum rumor est, incidit in grauissimū morbum. Ex quo quum ægre conualuisset, anno post initum regnum nono, menseque vno, religionis habitum sumpsit, in eoque permanfit annis septenis ad vltimum vitæ diem. Sunt qui fabulentur hunc ex aratro ad principatum euectū Leonis Romani Pontificis beneficio. Eringius de quo supra diximus, ad religionem transgresso Bamba, Theofredum Recifuindi F. pellit, occupatoque dominatu, septimo post anno fato functus est. Egpza Bamba sobrinus, idemque gener Eringii, mortuo socero successit, quumque regnasset annis septem, Toleti naturæ concessit. In eius locum Vitiza F. subiit, eoque potitus est annis nouem, donec à Roderico Theofredi F. eius quem prius Eringius regno exegerat, & Vitiza confossis oculis relegarat, imperio vitæque spoliatus est, impar opibus Romanorum qui Roderico fauebant. Hic (vt aiunt) Vitiza lege permisit, vt sacerdotes, quot quisque posset, alerent concubinas, & ipse nullum libidinis genus intentatum reliquit. Excepit imperium Costa Roderici frater ætate maior, isque regnauit annis quinque, mensibus septem. Eo vita functo, Rodericus frater rem Gotorum suscepit inauspicato. Nam cum Iuliani Comititis in Africa pro se legati filia stuprum intulisset, à Mauris à Iuliano sollicitatis, bello petitus, in acie cecidit, ex quo regnare cœpit anno tertio. Post interitum Roderici, Maurorum Duces Tariph & Muza, Bellaz in Muzæ filium partis in Hispania finibus imponunt Regem, continuoque in Africam redierunt. Annis non amplius viginti Maurorum Reges in Hispania quindecim fuerunt. Nam quum Rex omnium votis respondere non posset, populari tumultu, vel occidebatur, vel imperium deponebat, subinde in exacti locum altero subrogato. Denique quum delata res esset ad quendam Acabath, nouarum rerum cupidis ad trecentos vsque de medio sublatis diu regnauit. Dum Mauri rerum potiuntur in Hispania, Christianorum reliquiæ Pelagium quendam Regē sibi creant, apud Asturas vbi latitabant. De quo sermo varius est, aliis tradentibus eum Theofredi filium fratremque Roderici, nonnullis ex Phafilla natum Duce Cantabriæ quæ Biscaia nūc appellatur. is etsi nullas, aut perexiguas opes habebat, auxilio cælesti fretus audere cœpit, adhortatusque quosdam finitimos, ad veram religionem compulit, appellarique voluit Asturum Legionisque Rex, etsi maiores sui Gothorum dicti sunt: quamuis alii hanc tituli mutationem Phafillæ eius filio ascribant, & his qui deinceps regnauerunt. Imperauit autem Pelagius annis viginti. Relicto superstite filio Phafilla, post quem deinceps ad vnum Reges Legionis & Asturum sunt inscripti, siue Pelagius, siue Phafilla fuerit autor eius tituli; quum biennio regnasset, ab vrsu laniatus est in venatione. Regnum peruenit ad Alphonsum Petri Cantabriæ ducis maximum natu filium, cui Phafillæ soror Ornosuba nupta erat. is Arrianum dogma quodà Recharedi Regis morte rursus in Hispania pullularat, eradicaui, vrbesque & oppida complura eiecto Maurorum præsidio recepit: ex quo Catholicus est cognominatus: annoque vndeugesimo sui principatus exiuit hominem. Successit Alphonso patri Phroilla, qui tertio decimo post anno de medio sublatus Aurelii fratris sui dolo, regnum Veremundo filio per manus tradere non potuit. Aurelius enim patrato parricidio, continuo regiam occupat, annisque sex obtinuit. excessit absque prole, nisi quod ad inuidiam periculumque declinandum, Veremundum Phroillæ filium in spem successionis adoptarat. Ab Aurelii morte, Gothorum rem suscepit Sillo, cui nupta erat Egimanda Aurelii soror, pulsoque Veremundo solus imperauit annis sex ad vltimum vitæ diem. Mauregatus Alphonfi cognomento Catholici filius ex pellice, mortuo Sillone, Maurorum qui rerum potiebantur in Hispania, præsidio dominatum constituit, pactus (vt aiunt) cum Maurorum Regibus, quorannis quasdam virgines in stipendium mittere. Sed id triennio post, Mauregati morte sublatus est. Veremundus Alphonfi cognomento Catholici nepos ex filio

Bilmarao, Mauregato iam fato functo successit: biennioque rerum potitus, quū eius vxor ex qua Raymiri Garfiæque pater erat, in Parthenonem se coniecisset, ipse memoria repetens, quod adhuc priuatus in ordinem diaconum cooptatus erat, Alphonsum Phroillæ filium eius consobrinum pro se regnare iussit, continuoque transit in sectam religionis. Alphonfus itaque cognomento Cactus, Maurorum ad septuaginta millia cæcidit in acie, qui fines Asturum ferro ignique populabantur, ex quorum manubiis duas erexit ecclesias. Ouetensem & Asturiensem. Regnauit annis quadraginta vno, adusque Caroli Magni principatum. Raymiris Veremundi filius, Alphonso iam vita functo, paternum decus accepit, exindeque vixit annis sex, mensibus nouem. Principatum reliquit Ordonio suo filio, quem tenuit is ad decennium, decessitque superstitibus liberis Alphonso, Veremundo, Minioque, & Phroilla. Alphonfus Ordonii filius, cognomento Magnus, eo nomine tertius, à morte patris imperium suscepit, annisque quadraginta tenuit, quoad hominem exiuit, parum secunda fama. Nam quum fratres suspectos haberet, ac si necem per insidias sibi molirentur, oēs oculis priuauit. Liberos habuit quatuor, Garfiam, Ordoniū, & Phroillam, nullis initiatos sacris, quos hodie Græco verbo Laicos appellant: & Gondifaluum archidiaconum Ouetensem. Ex his Garfias rerum gubernacula subiit, eaque moderatus est ad triēnium, nec ex se prolem reliquit. Itaque frater eius Ordonius, in defuncti locum successus est. is quatuor Castellæ Comites per interpositam fidem circumuentos in carcere necari iussit, ob eamque rem Castellæ prouincia defecit ab eius fide: quosdamque ex sua nobilitate creauerunt qui de publicis priuatisque controuersis inter eos cognoscerent, eosque Iudices appellari placuit. Ex his alteri Nunio Rasurauo nomen fuit, alteri Layno Caluo: vnde Castellæ Reges originem traxisse constat. Ordonius cum genuisset Alphonsum Raymirimque, octauo sui principatus anno, mense sexto diem clausit. Phroilla quum sui fratris Ordonii liberos exegisset, in se principatum transtulit: eo tamen vt fraude quæsito diutius frui non potuit. Nam vno post anno duobusque mensibus morbo lepræ correptus interiit, superstitibus quatuor ex se liberis, Alphonso, Raymiri, Ordonio, & paterno nomine Phroilla. Quorum natu maximus, huius nominis quartus Alphōsus, à morte patris imperium suscepit, eoque potitus vno toto lustro, mensibusque septem, iurauit in verba Christianæ religionis, Ordonio filio quem susceperat ex Imena superstite, cui cognomentum Malo fuit: regnumque Raymiri germano dimisit. Sed quum paulo post eum pœnitentia subiisset, abiectis insignibus eius sectæ quam professus erat, iterum regnum quo cesserat, contrectare cœpit. vnde captus à Raymiri fratre, effossis oculis luce priuatus est. Raymiris eo nomine secundus, Alphonso quarto concedente rerum potitus, duos habuit filios, Ordonium & Sanctium, quorum vterque post patrem deinceps imperarunt, quum Raymiris obiisset vnde uigesimo principatus anno, duobusque mensibus. Rerum gubernaculis admotus est Ordonius, eo nomine tertius, Raymiris filius natu maximus. Quem quum Sanctius consanguineus eius frater, opibus Garfiæ Regis Nauarræ matris suæ fratris, eiusque auunculi, Ferrandique Gundifalui Castellæ Comitis Ordonii foceri, tentasset è regno deturbare, consiliaque non successissent, Ordonius Viracam Fernandi filiam eius vxorem dimisit, aliamque superduxit: quumque regnasset annis quinque, naturæ concessit. Gothorum res ad Ordonium eius nominis quartum deuoluta est, Alphonfi filium, quem à fratre obcæcatum demonstrauimus. Huic inditum cognomentum Malus est, quia non iure regium sibi nomen arrogauit, & quia populos in pace non continuit, quorum plerique Sanctio potius Ordonii tertii tertio filio ac vero Regi parebant: isque non multo post, Ordonium prælio victum apud Cordubam interemit. quamdiu regnauerit hic Ordonius, ob eius temporum perturbationem minime constat. Sanctius eo nomine primus, ab habitu corporis cognomento Crassus, anno regni sui tertio decimo, quum tantam saginæ molem vix ferret, & ad eam leuandam nihil intentatū relinqueret, Cordubam profectus est, Abdemari regiā qui Saracenis imperabat, impetrata prius ab eo pace. vbi inter experimēta medicorū quorū magna turba apud Abdemarum erat, herbæ cuiusdam vi ad maciem deductus, haud ita multo post excessit, non sine suspicionem dati veneni. Viuens Castellam quam Ferrandus Gundifaluus à Rege Legionis in feudum tenebat, ex fœdere liberam esse iussit. Sanctio patri Raymiris eo nomine tertius in principatu successit, ætatis annum agens quintum, exindeque vixit in eo honore annos viginti quinque, decessitque sine liberis. Eius principatu quæ pars ab eo subditorum defecit, rem deferebat ad Ordonii Mali filium Veremundum, initoque prælio victoria neutro inclinauit. Raymiri tandem vira defuncto, Veremundus eo nomine secundus, affectato regno potitus est inauspicato. siquidem Maurorum Rex Almanzor

manzor in eum ducto exercitu primo quidem congressu pulsus, instaurato praelio Veremundum vicit, atque in fugam vertit, urbemque Legionem vi cepit. Aggressus exinde Galliciae prouinciam, Compostellanam diripuit ecclesiam: abstinuit tamen à corpore Diui Iacobi, perterritus obuuis (vt aiunt) fulminibus: ex eoque metu soluta aluo cum incidisset in morbum dysenteriae, ægre conualuit, multique eius milites internecino genere mortis absumpti sunt. Itaque parua victoria Veremundo cessit, illeque paulo ante acie superiorum hostium spolia adeptus est. Cumque regnasset annis septenis, Alphonso filio superstite quem ex priore susceperat vxore (nam duas habuit) exiuit hominem.

10

SECUNDI LIBRI FINIS.

MICHAELIS RITII NEA-
POLITANI DE REGIBVS HI-
SPANIÆ LIBER TERTIVS.

20 **A**LPHONSVS eo nomine quintus, inito statim regno, Therasiam so-
rorem pertinacissime recusantem, compulit ad nuptias Abdalæ qui
Toleti Saracenis imperabat, ab eo pactus auxilia contra Cordubæ Re-
gem. Rumor est Therasiam virum monuisse, ne se contingeret olim
Christo desponsatam: cumque nihil ea mouissent Abdalam, in gra-
uissimum incidisse morbum, Therasiamque fratri remisisse, quæ Par-
thenonem Diui Pelagii ingressa vitam cœlibem duxit. Liberi fuerunt
Alphonso Veremundus, qui patri successit, & Sanctia, quæ prius nupta Garfiaz Sanctii Co-
mitis Castellæ filio, eo in finibus Legionis interempto, Ferdinandi matrimonium sequuta
est, Sanctii cognomento Maioris, Regis Nauarræ filii, qui postea Castellæ Rex appellatus
est, ac per vxorem regnum Legionis adeptus. Agebatur annus ex quo regnare cœpit Al-
30 phonsus vigesimus septimus, quum in oppugnatione Visei, quod oppidum præsidio fir-
matum Mauri tenebant in Portugallia, Mauri telo vulneratus interiit. Continuoque Ve-
remundus huius appellationis tertius, in eius subiit locum, qui non ita multo post, orta in-
ter eum Ferdinandumque sororis suæ virum simultate, in apertum Martem prorupit, col-
latisque signis apud Carrionem, Veremundus in acie cecidit, anno post initum regnum
decimo. Ferdinandus vxoris suæ prætextu (nam Veremundi soror erat) victor regnum Le-
gionis occupauit, eiusque curam Sanctio patri commisit, qui Castellam quoque per Eliu-
ram coniugem consequutus obtinebat. Eliura namque Garfiaz patri successerat Comiti
Gondisalui cui Castella parebat. Et hucusque à Pelagio primo Regum Legionis & Astu-
rum titulus durauit, exinde Castellæ Legionisque dicti sunt, etsi quidam sub Sanctio, non-
40 nulli Ferdinandi eius filii principatu nouissimam tituli mutationem factam velint. San-
ctius itaque cognomento Maior, Nauarræ Rex, alterius Sanctii filius, eius qui Temulen-
tus appellabatur (vt quidam tradunt) Legionis & Castellæ titulum primus vsurpauit, quã-
uis alii Ferdinandum malint, vt demonstrauius, ambigiturque quoto quisque eorum
tempore regnarit. Et quoniam fors ita tulit, vt Nauarræ Reges Legionem Castellæque poti-
rentur, non ab re putauit eorum originem his inferere, quemadmodum reperi. Nostræ sa-
lutis annus noningentesimus sexagesimus primus agebatur, ex quo Christiani regnum
Legionis obtinebant, Castellæque per Comites administrabatur, Arabesque partim Cor-
dubæ, partim Toleti, rerum potiebantur, quum quidam cui nomen Enecus, vel (vt alii scri-
bunt) Innicus, ex Comitatu Bigortiz, qui montibus Pyrenæis includitur, vt facilius Ara-
bum sustineret incursiones, qui Nauarræ fines infestabant, eum pluribus eiusdem sectæ
50 Christianis in æquum campum descendit: quumque rem feliciter sæpe gessisset, à Nauar-
ris in regium fastigium euectus est, eamque dignitatem moriens Garfiaz filio reliquit, & is
deinceps Sanctio, Sanctius Abarca (sic enim cognominatus est) Garfiaz filio quem Temu-
lentum diximus appellatum, post quem Sanctius ex eo natus imperauit, is qui dictus est
Maior, vt proposuimus, quique ex iusto Eliuræ connubio Ferdinandum Garfiazque su-
sceperat, ex pellice Raymirim. Ferdinandus Castellæ, sibi velut ex hereditate materna vindica-
uit, Legionemque per vxorem: Garfiaz paterno Nauarræ regno cessit: Raymiris Aragonia
potitus, vt moriens pater testamento cavit, primusque Rex Aragonum voluit appellari.
Sed ad Ferdinandum redeo. Qui duobus auctus regnis, ex honesta matrefamilias vxore

Ggggg

que liberós habuit, Sanctium, Alphonsum, Garfiamque, & Eliuram, ex pellice Ferdinandum, qui cooptatus est in collegium patrum quos ecclesiæ vocant Cardinales. A Mauris Colymbriam maioremque Portugalliæ partem recepit. Cumque Garfiam fratrem morbo implicitum salutatum profectus, incidisset in suspensionem non integrum sibi fore reuerti, silentio discessit: eaque erroris opinione, quum Garfias, vt parem gratiam referret, ad ægrotum venisset, aliquandiu custoditum tandem dimisit. Hinc orto bello, Garfias in acie cæsus regnum Nauarræ Sanctio superstiti filio reliquit. Ferdinandus autem viuens liberis suis regnum distribuit, Sanctioque natu maximo Castellam, Alphonso Legionem, Asturiamque, & Transimenam, Garfiæ vero Galleciam & Portugalliam habendam dedit, annoque regni sui quadragesimo vita functus, in ædem Diui Ildori illatus est apud Legionem. Rodericus Viuar, is cui postea cognomentum Cido fuit, alumnus Ferdinandi fuisse dicitur, & in eius aula adoleuisse, qui sæpe victis acie Saracenis, Valentiam recepit, atque sui iuris fecit. Ab hoc originem traxisse Mendozam familiam plerique credunt. Sanctius eo nomine secundus, cui liberum Ferdinandi natu maximo Castellæ regnum diximus obtigisse, non contentus eo, Legionem sibi vendicauit, Alphonso fratre eiecto, compulsoque ad Arabum Regem supplicem Toletum confugere. Quumque Galleciam Portugalliamque spe voraret, armisque Garfiam quoque petisset, in prælio captus ope virtuteque Roderici quem Cidum cognominatum iam diximus, ab hostium potestate exemptus, atque seruatus est. is enim collectis ex fuga militibus in compositos fiducia victoriæ Gallaicos adortus vicit, in eoque prælio Garfias occidit. Ipse Sanctius dignum factis vitæ finem sortitus est, à Vellido quodam per insidias interemptus. Tum Sanctii frater Alphonso à Toletoreuocatus, ante dimissus non est, quam iureiurando firmavit amicum se Regis Toleti semper fore. Cumque iam regnum Legioris & Asturum recepisset, à morte fratris obtinuit & Castellam. Sex habuit vxores, ex quibus deterioris sexus liberós quinque genuit. Denique filium quoque patru nomine Sanctium, quem Zaida peperit Sibilæ Regis filia, quæ simul ad verum Dei cultum Christi que religionem transiit, appellata Maria dicitur. is Sanctius in acie cecidit aduersus Saracenos in toto prælio. Suscepit Alphonso ex pellice Therasiam, quæ nupsit Henrico Comiti Lothoringiæ, dotata Galleciæ parte quæ Portugallia nunc appellatur: vnde Portugalliæ Reges originem trahunt. Alphonso oppidum Toleti longa oblidione redegit in potestatem, defuncto iam Rege filioque quibuscum fœdus icerat, ac obstrinxerat fidem suam. Quumque rerum potitus esset annis quadraginta tribus, naturæ concessit, in cœnobio Diui Facundi cum Zaida vxore quæ & Maria sepultus, nullo superstiti filio præter Alphonsum, quem genuit ex pellice Ximena, quum socius expeditionis in Antiochiam Tripolimque communi Christianorum principum consilio susceptæ traiecisset in Syriam, ibique à partu puerum lustrauit in vnda Iordanis, ex quo Iordanis est cognominatus. Alphonso itaque Raymundi Berengariæ filius, Barcinonæ Comititis, & Viracæ superioris Alphonso filia, post auum maternum regni gubernacula, vergentibus ad eum magna ex parte procerum studiis, accepit: etsi diu cum Vitrico Alphonso Aragonum Rege, cui Viraca mater iterum nupsit, armis contendit: appellarique voluit Imperator Hispaniarum. Duos habuit filios Sanctium & Ferdinandum, puellasque totidem, Elisabeth ac Beatricem. Sanctium Castellæ, Ferdinandum Legionis Regem supremis tabulis instituit, exemit ab Arabum manibus & Cordubam, sed eiusdem generis alteri quem sibi fidum putabat, in feudum concessit, annoque quinquagesimo primo post initum regnum, morbo consumptus est, ad Baiezam, sub arbore quadam montis cui nomen est Demuladar. Sanctius tertius cognomento Desyderatus, Alphonso septimi liberum natu maximus, à patre Castellæ regnum tenuit. Is ex Blanca coniuge filia Garfiæ Nauarræ Regis Alphonsum genuit. Cumque vno tantum regnasset anno, diem clausit Alphonso superstiti. Cuius ætatem Ferdinandus eo nomine secundus, Sanctii frater, despectam habens, eo deturbato Castellæ regnum occupat. Is Ferdinandus antequam Sanctius ab humanis excederet, opera principum Legionis, vbi regnabat, in carcerem coniectus, quod in eos sæuisset, certis deinde conditionibus emissus iterum Legionem potitus erat. Interea dum Castellæ rebus incubat Alphonso adhuc in cunis infans illustrium quorundam virorum pietate seruatur, ipseque Ferdinandus anno trigesimo primo sui principatus obiit diem. Paternum decus ad Alphonsum rediit Sanctii tertii filium, cognomento Bonum, qui ducta filia Regis Angliæ Elionora, Sanctium genuit, quem infantem: Ferdinandumque quem adultum agentemque annum vigesimum quintum, amisit: Henricum qui patri superstes rerum potitus est. Blancam præterea suscepit, Ludouici Francorum Regis matrem, eius qui post mortem consecratus est: & Berengariam quæ nupsit Alphonso Legionis Regi: Viracam quæ Regi Portugalliæ iuncta est, & Elionoram quæ Regina fuit Aragonum. Gessit hic

Alphonsus in Arabas bellum, sed primo parum prospere. Mox auctis opibus ingenti prælio vicit, in quo rumor est ad ducēta millia Arabum cecidisse, duce Milamonelino. Commisumque mox & ad Tolosam nauale prælium, pluraque loca quæ dum rem teneret Alphonsus sextus, Arabes occuparant, eorum ciecō præsidio recuperavit: annoque quinquagesimo tertio ex quo regnare cœpit, exiuit hominem. Per hoc ipsum tempus floruit autor sectæ prædicatorum Dominicus, ob vitæ sanctitatem relatus in diuos. Alphonsus huius appellationis nonus, Berengariæ vir, Alphonsique gener octaui, post obitum soceri, Castellæ regnum sibi vendicauit, Henrico vxoris suæ fratre deiecō. Cumque regnasset annis duodetriginta, vita functus est. Henricus eo nomine primus, Alphonsi filius octaui, mortuo iam viro sororis Alphonso, paternum regnum recepit. is biennio post, apud vrbem Palantiam cocto latere vulnus accepit in capite, dum luderet cum sodalibus, ex eoque biduo post morte occubuit. Itaque Ferdinandus eo nomine tertius, Alphonsi noni filius, in eius locum subiit, vtroque regno Legionis & Castellæ potitus, vxorem duxit Beatricem Brabanticæ ducis filiam, quæ liberos ei peperit sex, Alphonsum, Federicum, Emanuelem, Philippum, Sanctiumque, & Henricum. qua mox elata, Ioannam sibi iunxit ex Comite Pontis editam, quam matrem fecit ex Ludouico & Elionora. Multa fortiter & præclare gessit, omnibusque Hispaniæ fere finibus, Mauros exegit, præter Granatam, cuius tamen Regem stipendiarium sibi fecit. Per idem tempus Iacobus Aragonum Rex insulas Baleares ad verum Dei cultum perduxit. Regnauerat Ferdinandus annis trigintaquinque, cum decedens summum sui desiderium reliquit omnibus. Patri successit Alphonsus eo nomine decimus, qui Violantam Iacobi Regis Aragonum duxit, ex qua primo filiam suscepit nomine Berenguelam, mox & alios septem liberos, Ferdinandum quem viuus adhuc pater exulit, Sanctium qui post eum regnauit, Ioannem, Iacobum, Petrum, Berengariumque, & Elionoram. Patria profugus Alphonsi frater, Henricus in vrbem venit, allectusque in ordinem senatorum Conradino studuit aduersus Carolum, eius nominis primum Siciliae Regem. Sed Alphonsus Hispanorum leges aliis insuper additis illustratisque sensibus, vt ex vultu videbatur, in volumen redegit quod gentiliter Hispani vocant Partitas. Condendum præterea curauit & opus quod illi Generalem memorant historiam. Murtiamque recepit ab Arabibus, quam Granatæ Rex auxiliis Maurorum qui traiecerant ex Africa fretus, violato fœdere, cum multis præterea locis, & in his Sericia Bæticæ vrbe, occuparat. Alagarbi Comitatum Regi Portugalliæ dedit, in dotem filia quam ex pellice genitam ei collocarat, exindeque Portugalliæ Reges Alagarbi dicti sunt. Immunes præterea Portugalliæ Reges fecit in gratiam Dionysii sui nepotis ex filia natu maximi, ne cogerentur edicto Regum Legionis & Castellæ ad conuentus adesse, qui singulis annis peraguntur, Hispanorum lingua curiæ vocati, nec equitum trecentorum turmas auxiliares aduersus Arabas mittere, sicut ex conditionibus fœderis astringebantur. Variantibus in creando Imperatore sententiis, ei Imperium vltro delatum est. Suadente etiam pontifice, vt capefferet, abnuuit, suoq; iuri renunciauit apud Belligradum prope Auinionē vitandæ seditionis ecclesiasticæ causa, vt videri voluit. Aduersus Ludouicum Francorum Regem quem consecratum demonstrauimus, de regni iure contendit, quod is ex Blanca Alphonsi octaui filia natu maxima editus, Alphonso posthaberi iniuriam putabat, ex Berenguella proxima Alphonsi octaui filia trahente originem. nam Berenguella Ferdinandum peperit, huius Alphonsi de quo nunc agimus, patrem. Demum data in vxorem Blanca Ludouici filia Ferdinando Alphonsi liberum natu maximo, cui cognomentum de Lacerda fuit, disceptationi finis impositus. Cumque Ferrandus de Lacerda viuo patre diem clausisset, Alphonso Ferrandoque de Lacerda superstites, neuter in regnum successit, Sanctio posthabiti secundo genito, qui mortuo patre rerum potitus est. Idem Alphonsus profitebatur Astronomiam syderalemque scientiam, in qua tanta cum laude versatus est, vt quæ extant tabulæ, ab eo dictæ sint Alphonsinæ. Fama tenet, Alphonsum à Sanctio filio, cum deposito Imperio rediret ad regnum, non esse receptum, portasque vndique in eum clausas, excepta Murtia, quæ perstitit in eius fide. vnde priuilegio consecuta est, vt septem coronas insignibus suis imponeret, moriensque Alphonsus anno principatus sui trigésimo secundo, Murtiæ condi voluit. Sanctius eo nomine quartus, adhuc viuo patre Regem se gessit (vt quidam volunt) & mortuo successit. Ex Maria Infantis Alphonsi filia cognomento de Molina, fratrisq; Ferrandi tertii, quatuor habuit liberos, Ferrandum, Petrum, Philippumque, & Henricum. Cumque Ferrandi de Lacerda natu maximi filius Alphonsus è carcere quo seruabatur apud Aragonum Regem Iacobum, quibusdam principibus operam sibi nauantibus esset emissus, arma corripuit in Sanctium patrum principatus incubatorem, Castellamque regio nomine solici tabat ad defectionem, sed à Iacobo desertus, infecta re discessit. In Sanctium præterea bel-

lum sumpsit Ioannes eius frater, frater auxiliis Maurorum Regis Ballamarini, sed eius quoque consilia fortuna destituit. Sanctius itaque cum regnasset annis vndecim, fato functus est. Regnum Ferdinandus excepit, eo nomine quartus, Sanctii filius, quod annum agens ætatis nonum per matrem gerebat. vnde huius pueritia, illius sexu contempto, plures in eum arma sumpserunt, vna ex parte Aragoniæ Nauarræque & Portugalliæ Reges, ex altera Alphonfus de Lacerda, Ioannesque patruus, quorum alter se Castellæ Regem, alter Legionis assererat, iunctis opibus in eum mouerunt. Pietas tamen & prudentia maris incolume regnum filio seruauit, exceptis aliquot oppidis ex prouincia Murtiæ, quibus Aragonum Regi Iacobo cessit, arbitrato Dionysii Regis Portugalliæ, qui disceptator inter eos, litem secundum Iacobum dedit. Cumque regnasset annos quindecim, duosque non obscuro loco natos, perduellionis reos ex altissima turri præcipites dari iussisset, iique constanter ab se crimen amolirentur, nec aliquid profecissent, eo confugerunt, vt dicerent se diuinum tribunal appellare, proindeque meminerit ad dies triginta iudicio sistere. mos enim Gallis & Hispanis est, vt qui sibi iniuriam fieri quæritur, aduersarium moneat, vt ad certam diem coram superiore compareat. Itaque Ferdinandus adueniente trigesimo die, cum dormire crederetur, in fata corruit. Alphonfus eius nominis vndecimus, Ferdinandi quarti filius, in patris locum successit, ductaque Maria Portugalliæ Regis filia, Petrum genuit. Ex Leonora vero de Guzman pellice, Henricum Comitem Trastamaræ constituit, Federicum D. Iacobi Magistrum fecit: ex eadem præterea Sanctium, Telium, Petrumque, & Didacum, quorum duos vltimos Petrus eorum frater interimendos curauit. Alphonfus vbi satis in suos crudeliter & iniurie debacchatus est, in Arabas impetum conuertit, ab iisque sæpius prælio victis plura recepit oppida, rerumque potitus annis circiter quadraginta, pestis contagione correptus, obiit in obsidione castri de Gibraltar, eo die Veneris quo dominicæ passionis memoriam recolimus. Petrus eo nomine primus, Alphonfi filius, habenas imperii suscepit. Huic vxor initio fuit Blanca Borbonii ducis filia, quam paulo post instigante Pallida sua pellice dimisit, per causam quod aureo gemmatoque donatus ab ea cingulo, comperit inesse vim magicam Hebræi cuiusdam arte insertam, adeo vt aliquando serpente succinctus sibi videretur. Fama tenet eum sequisse in necessarios, atque per interpositum foedus in socios, ipsumque Federicum D. Iacobi Magistrum ab eo obruncatum. Cumque Machometus & Rubeus inter se de regno Granatæ contenderent, aduersæque factionis opibus impar Rubeus ad Petrum confugisset, humano diuinoque iure violato, hospes supplexque & olim socius ab eo iugulatus est, inhiatu thesaurorum quos aduexisse secum putabatur. Eius exinde fratres, Telius, Sanctiusque, & Henricus, ad Aragonum Regem se recipiunt, impetratoque auxilio Castellæ fines adoriuntur, confluentibusque ad Henricum Gallis qui vulgo societates appellantur, Regis nomen obtinuit. Vnde Petrus in Vasconiã proficisci compulsus, Anglos qui Vasconiam tenebant, ostentata præmiorum prædæque spe pellexit, vt suppetias sibi ferrent, Principemque de Gales Angliæ natu maximum secum mitterent: initoque prælio aduersus Henricum, victoria potitus, eum regni finibus exegit. Henricus in Galliam venit, instauratoque bello Francorum Regis auxilio, Petrum superauit apud oppidum de Monuel, intraque arcem compulsus obsedit, rebusque suis diffidentem coegit ab eo colloqui facultatem petere, Qua non impetrata noctu penetrauit in tabernaculum Beltrandi de Clarequin Franciæ Conestabilis & auxilii Gallici præfecti. quo seu forte, seu de industria cum venisset Henricus, dubium imprudente ne an conscio Beltrando, Petrum stricto gladio confodit vnde vigesimo sui principatus anno. Henricus eo nomine secundus, frater Petri nothus, interempto Petro, regno potitus est, etsi non omnes eius imperata fecerunt. Vxore ducta Ioanna Ioannis Emanuel Infantis filia, Ioannem genuit eum qui post patrem regnauit, & Elionoram quæ nupsit Regi Nauarræ. Cumque regnasset annis octo patrato parricidio, nihil præter naturam præterque fatum passus è vita migravit. Ioannes eo nomine primus Henrico patri successit, Elionoraque Petri regis Aragonum filia matrimonio sibi iuncta, suscepit Henricum quem superstitem Regemque Legionis & Castellæ reliquit, & Ferdinandum qui post Aragonum Rex euasit. Amissaque Elionora, Beatricè Ferdinandi Portugalliæ Regis vnicam filiam superduxit, ex qua numerosam prolem sustulit: defunctoque Ferdinando socero persequens vxoris ius quorundam principum studiis, cum magna manu Portugalliæ fines ingreditur. cui Ioannes Ferdinandi filius ex pellice quorundam suffragiis euectus in regium fastigium, quanquam professus religionem quæ militaris appellatur, egressus obuiam repulit, infectaque re exercitum reducere coegit. Aduersus hunc Ioannem Rex Angliæ bellum gessit, quod regnum Legionis & Castellæ spectaret ad Aleucastræ Clocestræque ducem suorum liberum natu maximum, quem sibi Constantia pepererat filia Petri Legionis & Castellæ Regis, eius quem Ioannis pater Henricus

ricus interemerat. Verum Ioannes exclusa Constantia causam suam sic agebat, Infantem Ioannem Emanuel eius auum maternum ex filia Ferdinandi de Lacerda natum, Alphonfi decimi nepte ex filio natu maximo. Sed Angli cum traiecissent in Hispanias, post aliquot praelia pacem Ioanni dederunt his conditionibus, vt Catharina Ducis filia nuberet Henrico tertio praedicti Ioannis filio, viuentemque patre Henricus & Catharina principes Asturum declararentur. Itaque regno constituto, Ioannes equi lapsu oppressus interiit vndecimo sui principatus anno. Patri successit Henricus quem tertium supra nominauimus, a gens aetatis annum duodecimum, qui mox adultus, ex Catharina quam nupsisse ei dictum est, duas habuit filias, quarum altera Maria, altera Catharina materno nomine dicta est.

10 Cumque de cetero spem sobolis abiecissent ob aduersam Regis valetudinem Reginaque corpulentiam, Ioannem susceperunt. Ferdinandum praeterea fratrem liberaliter habuit, & multis maximisque donis in Hispania regnantem prosequutus est. Hic est ille Ferdinandus numerosae prolis pater ex vxore Comitissa de Albuquerque susceptae. Nam priusquam regno potiretur, ex ea genuit Alphonsum natu maximum, qui Rex Aragonum fuit & Siciliae: Ioannem qui defuncto Alphonso fratre Aragonum regno potitus est. Ferdinandi quinti patrem, qui nobis ista prodentibus apud Castellam rerum potitur, Henricum praeterea collegii D. Iacobi Magistrum: Sanctiumque, Magistrum quoque de Alcantara: atque Petrum, qui ictu molaris excussus tormento occubuit, Alphonso fratre Neapolim obsidente. Deterioris autem sexus habuit Mariam, quae matura mox aetate nupsit Henrico quarto Castellae

20 Regi, Ioannamque Portugalliae Reginam. Magnificus in aedificando fuit Henricus, edificiaque tum sacra tum prophana ad vsus hominum multa condidit. Mittendis vltro citroque legationibus ad alienigenas & diuersi quoque dogmatis principes apprime studuit. Mariam quoque filiam suo nepoti iunxit, Alphonso Ferdinandi filio. Toleti morbo solutus obiit, cum regnasset annis sexdecim, aetatis anno duodecigesimo. Ioannes ergo secundus Henrico patri mortuo successit infans adhuc in cunis, eiusque rem Catharina mater & Ferdinandus patruus administrarunt. donec ad pubertatem peruenit, annoque aetatis quartodecimo regni gubernacula subiit, Mariamque Ferdinandi patruum filiam duxit vxorem, ex qua genuit Henricum eius nominis quartum, quae cum mature decessisset, altera coniuge superducta, suscepit Alphonsum & Elisabeth. Eodem tempore Martinus Aragonum Rex vltimus, absque prole diem clausit, ortaque de regni iure contentione inter Ioannem, Ferdinandumque patrum Andegauiae Ducem Virgellique Comitem, quod vterque se propiorem Martino materno stemmate praedicaret, armis regnum Ferdinandus asseruit & praesidiis regni Castellae. Multum poterat apud Ioannem autoritate & gratia Aluarus de Luna ad inuidiam usque, adeo vt eius patruus Ioannes & Henricus fratres Alphonfi Regis Aragonum conspirantes vna cum pluribus in eum bellum mouerint, quod Aluaro dimisso Ioannes extinxit. Sed Aluarum non multo post, comprobante Regina suisque patruelis, ad se reuocatum recepit, iterumque facta in eum conspiratione, habitoque vtrinque delectu, leui praelio primum congressi sunt, deinde gliscentibus animis acriter est pugnatum, donec Ioannes & Henricus accepta clade fugae se commiserunt, Henricusque paulo post ex vulnere in acie accepto decessit. Itaque D. Iacobi Magistratus

30 Henrici morte vacuus, Aluaro collatus est: sed ea fortuna propria diuturna; illi non fuit. nam paulo post a Ioanne coniectus in carcerem, capitali supplicio affectus est in valle quam vocant Toleti. Ioannes anno regni sui quinquagesimo diem clausit extremum, superstite Henrico filio quem viuens in regni consortium assumpserat. Henricus eo nomine quartus, inito principatu, Blancam Regis Aragonum filiam matrimonio sibi iunxit, eaque dimissa superduxit Heduardi Portugalliae Regis filiam nomine Ioannam, quae dubium pepererit ne an sibi supposuerit puellam Elisabeth, quam vulgo pro Regis filia colebant omnes. Henricus contra Mauros exercitu ducto maximis eos cladibus affecit, adiutus auxiliis regni sui principum Ioannis de Guzman Ducis Metinae, Ioannis Pacheco, Marchionis de Villena, Petri Giron Magistri Calatrae, Federici eius regni Almarici, Ecieci Lupi Marchionis

40 de Mendoza, Aluari de Stumiga Placentini, Ioannis Pimantel Benauentil, Aluari de Toletto de Alua, Ioannis Mauriques de Castaneda, Roderici Mauriques de Paredes, Gabrielis Mauriques de Orsono Comitum, itemque Comitum de Aro. Recepit oppida de Gilbertar, Castrum de Estipona prope Malicam, & oppidum de Alchidona, quae Maurosum praesidiis tenebantur. Elizabeth eius filiam sobriuo suo collocauit Regis Portugalliae filio qui patri successurus erat, sed Henrici soror Elizabeth suafu quorundam principum clam fratre curabat a Ferdinando Ioannis Aragonum Regis filio duci in vxorem. Nam rumor erat, Elizabeth quae Henrici filia putabatur, a matre fuisse supposita, cum satis constaret Henricum genitalibus esse debilem, neque per naturam patrem fieri posse. Qua spe Elizabeth elata, regni ius ad se peruenturum animo praesumebat. Itaque Henrico non ita multo post

Henrici Regis
obitus.

ab humanis exempto, omnibus opibus vtrique ad arma itum est, quum Portugallia Rex Elizabeth Henrici filia, Ferdinandus alterius Elizabeth Henrici sororis ius tueretur. Victoria penes Ferdinandum fuit, regnoq; Castellæ cum coniuge potitus est. Ferdinandus ergo quintus, ac Elizabeth tori regniq; confors, paribus auspiciis administrabant omnia, bellumque susceperunt, & ad pietatem simul & ad gloriam maximum. nam Bæticæ partem quam vocant Granatam, Maurique præfidiis annos circiter octingentos occupatam tenebant, adorti sexto demum anno receperunt, sæpissime fufis acie Mauris, qui maximis opibus obnixi resistebant, pulsiq; Mauris Machumetique superstitione, templa Deo optimo maximo condiderunt, veri cultus & Christianæ religionis inducto ritu: vnde Ferdinandus Catholici cognomentum fortitus: Elizabeth ex Ferdinando peperit vnicum filiū, cui Margaritam de Austria collocavit, eam cui Carolus octavus Francorum Rex nuncium remisit, sed nulla suscepta prole superstitionibus parentibus diem clausit. Habuit etiam puellas quatuor, quarum prima Regi Portugallia nupta, amisso viro cum rediisset ad patrem, iterum Portugallia Regi collocata est, ei qui mortuo sine liberis puellæ socero, in eius locum successit, ostentata spe si puellæ parentes absque virili sobole decessissent, aditum sibi liberisve suis in regnum Castellæ fore: secundam Philippus Archidux Austria Comesq; Flandrensi duxit: tertia Regis Angliæ natu maximo filio pacta est: quæ remanet quarta adhuc innupta est. Hispaniam præterea purgauerunt omni superstitione, exactis inde Iudæis omnibus, & iis qui Iudeorum ritibus imbuti nominatenus Christiani, vulgo Marrani dicuntur, quorum magna vis erat. Vix annus agebatur à morte filii, & ecce filiam cui regnū destinauerant, mæstissimi parentes amissam lugent. Nec in alia quam Regis Angliæ filio desponsatam demonstrauius, admodum felices exiterunt. nam deducta ad virum paulo post vidua, secundo Regis Angliæ filio pacta est. Itaque eam quæ Philippo duci Austria collocata est, cum viro successioni designant. Inito præterea fœdere cum Ludouico duodecimo Francorum Rege, Alexandro sexto Pontifice maximo subscribente, paciscitur, vt paribus auspiciis opibusq; regnum Neapolis, eiecto Federico Castellæ necessario recipe- rent. Aragonci Ferdinandi filius erat Federicus ab Alphonso maximo natu proximus, qui post Alphonso filium Ferdinandum secundum, rerum potitus nondum constitutis regni viribus, vir alioqui nihil minus quam ad arma natus, Gallorum virtute facile pulsus est. Itaque potentissimi duo Reges aliquandiu regno Neapolis æquo iure potiti sunt, donec eorū culpa qui limetes inter agros qui cuiq; cederent, in confinio posuerunt, ingens exarsit bellum, primoq; prælio à Gallis Hispani intra Baroli mœnia compulsi sunt, seq; arcium præsidio tuebantur. Exinde Gallorum negligentia qui veluti pacato iam regno per ocium potiebantur, instauratis opibus iterum belli fortunam tentant apud Cidoniolam, victisq; Gallis Neapolim recipiunt, aliaq; mox oppida, quæ Neapolis exemplum sequuta, deditioem fecerunt præter Caietam, quam Gallorum præsidio firmatam Hispani obsederunt.

Libri tertij finis.

GENEALOGIA, SIVE LINEA SVCCSSIONIS, REGVM HISPANIÆ,

AB ADAMO VSQVE AD DILVIVM, ET DEINCEPS per temporum seriem ad nostram vsq; ætatem deducta: recens ex Italico translata & in hunc ordinem redacta. Simul etiam diuersi Principum & Ducum militarium catalogi continentur.

<i>Geneleos cap. 5.</i>	<i>Anni vita.</i>	<i>8 Matusalem</i>	<i>969</i>
1 <i>Adamus, vixit annos</i>	930.	9 <i>Lamech</i>	777
2 <i>Seth</i>	912.	10 <i>Noe</i>	950.
3 <i>Enos</i>	905.	<i>Ab orbe condito vsq; ad diluuium elapsi sunt</i>	
4 <i>Cainam</i>	910	<i>anni 1656.</i>	
5 <i>Malaleel</i>	895	1 <i>Iaphet, tertius filius Noe.</i>	
6 <i>Iaret</i>	962	2 <i>Tubal, quintus filius Iaphet, & nepos Noe,</i>	
7 <i>Enoch</i>	365	<i>primus Hispania cultor & Rex, anno post diluuiū</i>	

14.	regnavit annis 155.	16	Sicorus, an. diluuii 695. regnavit	46	
3	Iberus, anno post diluuium 298. regnavit	37.	17	Sicanus, an. diluuii 726. regnavit	37
4	Iubalda, anno diluuii 336. regnavit	64	18	Siceleus, an. diluuii 757. regnavit.	40
5	Brigus, an. diluuii 400. regnavit	52	19	Lusus, anno diluuii 801. regnavit	31
6	Tagus, anno à 452. dilu. regnavit	33	20	Siculus, an. à diluuiio 832. regnavit	60
7	Batus, an. à diluuiio 482. regnavit	31	21	Testa, an. diluuii 893. regnavit	74
8	Deabus, an. à dilu. 514. regnavit	33	22	Romus, anno diluuii 968. regnavit	33
9	Ge-yon, an. à diluuiio 549. regnavit	42	<i>Hic Valentiam urbem nobilem & Regni metropolim, Romam olim à se vocatam, condidit, circa annum diluuii 970.</i>		
10	Hercules, cognomento Orus Libyus, in Hispaniam venit an. post diluuium	658	23	Palatius, post dil. 1001. regnavit	24
11	Hispalus, an. à dilu. 590. regnavit	17	24	Cacus, à diluuiio 1025. regnavit	36
12	Hispanus, an. à dilu. 608. regnavit	32	<i>Duorum istorum regum temporibus venit in Hispaniam Hercules Gracus, patria Thebanus, & multa ibidem oppida, precipue vero ciuitatem Gibraltarem fundauit, & Cadiæ urbem, Gades veteribus appellatam, illustrem admodum reddidit.</i>		
13	Hercules anno diluuii 640. reuersus ad imperium regnavit	19	25	Erythreus, an. dilu. 1061. regnavit	88
14	Hesperus, an. dilu. 669. regnavit	11	26	Mellicola, an. à dilu. 1131. regnavit	74
15	Atlas, an. diluuii 682. regnavit	13	27	Abidus anno dilu. 1292. regnavit	35
<i>Hactenus enumeramus priscos Hispaniæ Reges, & primos cultores & fundatores, de quibus certo equidem constat, quorumq; res gestas non Ethnici solum plerique, sed etiam Christiani Historici copiose descripserunt, quas nos breuitatis causa omittimus. Præter hos vero Reges quos supra recensuimus, nullos in Hispaniæ regno Principes Regesve successisse comperimus, usq; ad Carthaginensium & Romanorum ætatem. Magnas enim contentiones Romani cum Carthaginensibus & diuturna bella gesserunt de imperio Hispaniæ. In quibus victores ad extremum Romani, pulsis Carthaginensibus, Hispaniam sibi veltigalem fecerunt: quam quidem ad Gotthorum aduentum usq; sub imperio semper habuerunt.</i>					
30	<i>Post Abidum Regem nullus in Hispania regnavit, ob ingentem qua in ea fuit, & celeberrimam illam ariditatem: adeo ut P. Magister Petrus Medina, libro de præclaris & memorabilibus rebus Hispaniæ, cap. 8. testetur. per 6. & 20. continuos annos nullam in ea pluuiam decidisse. Cuius quidem siccitatis omnes Hispanorum Historici constanter & diserte meminerunt. Quod cum nusquam terrarum amplius contigisse legatur, ob eximiam eius raritatem hic annotare libuit. Qui vero fusius hac de re cognoscere desiderat, quoniam id pacto acciderit. is authorem quem dixi, legat, & Hispaniæ præterea Chronicon, à D. P. Ant. Beut. primo editum, translatum deinde Italice, M. Alfonso Vlloa interprete, c. 12. par. 1. Medina vero ille, quem dixi, c. 9. & Beut. exteras nationes commemorant, quæ diuersis temporibus in Hispaniam migrarunt: quodque Hispani sine vlllo Rege variis cateruis & itineribus per 26. aut 28. annos ex Hispania discesserint. Destituta porro successore Hispania fuit, anno post vniuersale diluuium</i>				
40	<i>1332. ante natum vero Christum millesimo. Ingens illa quam supra narrauimus, multoq; nobilissima siccitas, circa annum à diluuiio 1332. contigisse legitur, & ante Domini nostri Iesu Christi natalem 1009.</i>				

POPVLI SIVE NATIONES EXTERNÆ, QVÆ POST INGEN-
TEM ILLAM SICCITATEM IN HISPANIAM MIGRARVNT, EAMQVE
occupatam rexerunt vsque ad successionem Re-
gum Gotthorum.

50	Celtarum siue Francorum in Hispaniam aduentus. Vaseus.	bus factum esse, testis est Diodorus Siculus lib. 6. Vaseus & alii.
	Lydorum in Hispaniam aduentus. Franciscus Tarapha.	Aduentus Phrygum. Franc. Tarapha.
	Thracum in Hispaniam aduentus. Franc. Tarapha.	Cypriorum aduentus. Tarapha.
	Rhodiensium aduentus. Franciscus Tarapha, Vaseus.	Phœnicum aduentus. Franc. Tarapha. Vaseus.
	In hanc ætatem, vel paulo certe superiore, incidisse legitur memorabile illud Pyrenaorum siue Perineorum montium incendium: quod à pastoribus factum esse, testis est Diodorus Siculus lib. 6. Vaseus & alii.	Celtiberorum aduentus. Tarapha.
		AEgyptiorum aduentus. Tarapha,
		Milesiorum aduentus. Tarapha.
		Carum aduentus. Tarapha.
		Lesbiorum aduentus. Tarapha.
		Phocensium aduentus. Tarapha.

Nabachodonosoris aduentus. Tarapha.

Gracorum aduentus. Vaseus.

His successerunt irruptiones & bella Carthaginensium. Vaseus cap. 11. M. P. Medina, Franciscus Tarapha & alii.

Aduentus Argantonii. Vaseus.

Opes reperta hoc tempore.

Consentiunt multi historici, &c.

Amilcaris Barcinonis aduentus.

Asdrubalis aduentus.

Annibalis aduentus.

Cn. Scipionis aduentus. Vaseus.

Consules à Romanis inuecti in Hispaniam.

Cuius deinceps imperium penes Imperatores sequentes fuit. D. P. Antonius Beuterus parte 2. Vaseus cap. 12. M. P. Medina capite 11. Franciscus Tarapha & alii.

CATALOGVS IMPERATORVM, QVI DOMINATVM ET IM-

PERIVM HISPANIÆ TENVERVNT, EAMQVE PER PRÆFECTOS ET PRÆSIDES

administauerunt paulo ante Natalem Domini nostri Iesu Christi, donec tan-

dem à Gothis occuparetur, &c. Vaseus capite 13. Franc. Tarapha,

D. P. Antonius Beuterus parte 2. & complures alii.

1 *C. Iulius Caesar.*

2 *Octavianus Augustus. Caesar.*

Hic Saldubam instaurauit, & à suo nomine Casaraugustam appellauit, quæ nunc Saragossa dicitur, ciuitas primaria, & iure meritoq; sancta cognominata, & insignis Aragonum regni metropolis. Quod accidisse potuit circa annum à diluuiò 2276. aut 2286. ut aliis placet: ante Christum vero natum 42. Franciscus Tarapha.

NASCITVR CHRISTVS Dominus noster, creator & Saluator mundi, anno imperii supradicti Imperatoris Octauiani Augusti quadragesimo secundo, diluuii anno 2305.

3 *Tiberius Augustus.*

Benedictissima Virgo, gloriosa & sancta Maria, Domina nostra, & Regina Angelorum, in ripa fluminis Ebro, prope Casaraugustam Aragonum urbem, in columna marmorea, glorioso Apostolo Iacobo apparuit. Qui eodem deinceps in loco sacellum angelicum iussus exstruxit, & eius honori ac nomini consecrauit, quod Diua Virginis à columna Casaraugustana cognominant: ob pylam siue columnam, in qua videndam ipsa se præbuit. Quod quidem miraculum contigisse perhibetur circa annum Imperii Tiberii 20. Anton. Beuterus in Chron. cap. 23. Hoc de miraculoso casu multa in eadem S. Ecclesia tabula supersunt.

4 *Caius Caligula.*

5 *Claudius.*

Anno imperii huius Claudii primo, capite multatus ab Herode Ierolymæ fuit Sanctus Iacobus Apostolus, una cum Iosia, qui in ipso necis momento conuersus fuit. Sanctum eius corpus in Hispaniam deinceps adductum est, & Compostella reconditum, urbe Gallicie, sic olim dicta, quæ nunc sancti Iacobi nomen adeptæ est, celebrata plurimū continuo peregrinorum hominum concursu, qui religionis ergo eo comitant, ut sanctissimi simul & gloriosi Hispaniæ protectoris & antesignani corpus inuisant. Factum autem hoc est anno nati Christi 43. Discipulos gloriosus Apostolus Sanctus Iacobus septem aut ut aliis placet, nouem habuit:

qui diuersis in locis Hispania, dum sanctam Catholicam Domini nostri Iesu Christi fidem feruenter ac sedulo propagant, martyrii palmam adepti sunt.

1 *Athanasius.*

2 *Theodorus. Hi duo discipuli ad ministerium supradictæ Ecclesiæ, quæ Diua Virgini in columna Casaraugustana dedicata fuit, remanserunt superstites.*

1 *Torquatus, Gadibus martyrium passus est.*

2 *Secundus. Albæ.*

3 *Andalectius, Almeriæ.*

4 *Ctesiphon, Vergi.*

5 *Cacilius, Eliberi.*

6 *Euphrasius. in oppido Iacn.*

7 *Sicilius, Caçorla.*

Hi septem, iis quos dixi, locis martyrio vitam finiuerunt. Vincentius part. 2. libro nono, capite 6.

6 *Nero. Anno Imperii Neronis supremo, eiusdemq; mandato, Diuis Apostolis Petro & Paulo caput vno eodemq; die truncatum fuit, anno Christi 70.*

7 *Sergius Galba.*

8 *Ortho.*

9 *Vitellius.*

10. *Vespasianus.*

11 *Titus.*

12 *Domitianus.*

13 *Nerua.*

14. *Traianus.*

15 *Adrianus.*

16 *M. Antoninus Pius.*

17. *M. Antoninus Aurelius.*

18 *Commodus.*

19 *Aelius Pertinax.*

20 *Seuerus.*

21 *Cassianus cognomento Antoninus Caracalla.*

22 *Macrinus Opilius.*

23 *M. Aurelius Antoninus, cognomento Helio-*

24 *Alexander Seuerus.*

25 *Maximinus Iulius.*

26 *Gordianus.*

27 *Phi-*

20

30

40

50

- 27 Philippus.
- 28 Decius.
- 29 Gallus Hostilianus & Volusianus.
- 30 Valerianus & Galienus.
- 31 Claudius II.
- 32 Aurelianus.
- 33 Tacitus.
- 34 Florianus.
- 35 Probus.
- 36 Carus una cum filiis.
- 37 Diocletianus & Maximinus.

Horum temporibus quoniā instituta aduersus Ecclesiā tertia fuit persecutio, CasarAugusta, Deciano Preside, martyrium subierunt, una cum S. Engratia, equites decem & octo: quorum hac sunt nomina.

Sancta Engratia.

- 1 Sanctus Lupertius Tius.
- 2 S. Quintilianus.
- 3 S. Cassianus.
- 4 S. Matutinus.
- 5 S. Pablius.
- 6 S. Urbanus.
- 7 S. Faustus.
- 8 S. Martianus.
- 9 S. Successus.
- 10 S. Felix.
- 11 S. Ianuarius.
- 12 S. Primitius.
- 13 S. Enotus.
- 14 S. Sicilianus.
- 15 S. Optatus.
- 16 S. Frontonius.
- 17 S. Apodemius.
- 18 S. Sicilius.

Qui quidē omnes CasarAugusta sepulti sunt, in quodam insignis Ecclesiæ Doctōris D. Hieronymi monasterio, quod S. Engratia nominant. Sunt ibidem sepulta corpora Sancti Lamberti & innumerabilium martyrum, qui CasarAugustani dicuntur, & in eadem Imperatorum persecutione quam aduersus Ecclesiam mouerunt, à Deciano martyres effecti sunt. Qui Decianus Valentia S. Vincentium martyrio affecit, & S. Valerium, CasarAugusta tunc temporis Episcopum, ob similem atatem exilio damnauit.

- 38 Constantius & Galerius.
- 39 Constantinus Magnus. Hic omnium Imperatorum primus Christianus fuit. Idem ille ciuitatem Romanam cum omnibus, quæ Pontifices Romani hodie possident, alijsq; pluribus quæ iam pridem amiserunt, ecclesiæ donauit. Sedem imperii Constantinopolim, urbem à suo nomine sic appellatam, cum olim vocaretur Byzantium, transtulit. Fuit bonus & præclarus Princeps.
- 40 Constantinus, Constantius, Constans.
- 41 C. Iulianus Apostata.
- 42 Iouinianus.
- 43 Valentinianus & Valens.
- 44 Gratianus & Valentinianus.
- 45 Valentinianus & Theodosius.
- 46 Theodosius una cum filiis.
- 47 Arcadius & Honorius.
- 48 Honorius cum Theodosio.

De supradiçtis Imperatoribus multi scripserunt historici, ut & de cæteris qui ordine sunt subsecuti, usq; ad Catholicum & Christianissimum Imperatorem Carolum quintum, Hispaniæ Regē, sanctæ & benedictæ memoriæ: quorum nomina, cum à tot ac tantis eorum vitæ prolixè descriptæ sint, hic prolixitatis euitanda causa prætereo. Vnum excipio, quem placitum non dubito, si legatur, tam ob elegantiam stili quo vsus est, quam ob historia suæ de Imperatorum vitis amplitudinē. Appellatur is Petrus Messias, Hispanensis, ex equestri ordine vir nobilis. Cuius opus, Hispanico primum idiomate conscriptum, non minori diligentia quam fide, M. Alfonso V lloa Italice vertit, frequēter à nobis supra productus in mediū. Quo etiam authore conscriptam habemus Caroli quinti vitā, imperatoris gloriosissimi: cuius anima perenni gaudio fruatur in cælis.

Alanorum in Hispaniam aduentus. Vaseus cap. 14. Fran. Tarapha.

Vandalorum in Hispaniam aduentus. Vaseus, Franciscus Tarapha.

Sueuorum in Hispaniam aduentus. Vaseus cap. 14. Franciscus Tarapha.

Gothorum in Hispaniam aduentus, anno Domini nostri Iesu Christi 343. aut, ut alijs videtur, 400. D. P. Ant. parte 2. Vaseus cap. 15. Fran. Tarapha. M. P. Medina c. 11.

CATALOGVS REGVM GOTTHORVM QVI IN

HISPANIA REGNARVNT, VSQVE AD INFANTEM

siue sanctum Regem D. Pelagium. Vaseus, Franciscus Tarapha, D. P. Antonius parte secunda, & alii.

1 Radagaisus, anno D. N. Iesu Christi.	308.	7 Theoredus, anno D. N.	439.
2 Attanaricus, anno D. N.	369.	8 Turismondus, anno D. N.	453.
3 Alaricus, anno D. N.	382.	9 Theodoricus, anno D. N.	454.
4 Ataulfus, anno D. N.	411.	10 Enricus, anno D. N.	467.
5 Sigericus, anno D. N.	416.	11 Alaricus II. anno D. N.	484.
6 Vallia, anno D. N.	417.	12 Sisalettus, anno D. N.	507.

13	Theodoricus II. anno D.N.	511.	D.N.	621.	
14	Amalaricus, anno D.N.	526.	28	Rechimerus anno D.N.	629.
15	Theodius, anno D.N.	531.	29	Sisenandus, anno D.N.	631.
16	Theodiscus, anno D.N.	548.	30	Suintilla II. anno D.N.	636.
17	Aquila, anno D.N.	549.	31	Tulga, anno D.N.	642.
18	Athanagildus, anno D.N.	554.	32	Cindasuindus, anno D.N.	644.
19	Luiuba, anno D.N.	568.	33	Recesuindus, anno D.N.	650.
20	Leouigildus, anno D.N.	569.	34	Bamba. Religiosissimus hic Princeps fuit. Animaduertit in aliquot sibi rebelles, & reformauit in Toletano Concilio fines Episcoporum Hispania, multa que notatu digna in regno suo gessit, anno D.N.	672.
21	Riccardus, primus Gotthorum Rex Catholicus, anno D.N.	586.	35	Eringius, anno D.N.	682.
22	Luiuba II. anno D.N.	601.	36	Egipta, anno D.N.	689.
23	Vitericus, anno D.N.	603.	37	Vitisa, anno D.N.	704.
24	Gundimarus, anno D.N.	610.	38	Costa, anno D.N.	707.
25	Sisebutus Rex Christianissimus,	612.	39	Rodericus, anno D.N.	713.
26	Riccardus II. anno D.N.	620.			
27	Suintilla. Primus hic Hispania Monarchiam obtinuit, expulsis inde Romanis, anno				

Catalogus hic è Vasio desumptus est. Alii nonnihil in numero variant. Fuis hic Rodericus Gotthorum postremus Rex, cuius atate Hispania fuit amissa, & Iuliani Comit is prodicione à Mauris qui in eam inuaserunt, misere vastata atque direpta. Petrus Antonius Beuterus Chronici parte prima, cap. 28. Verum coeuntes in unum Christiani, resumptis animis ac viribus, recuperare eandem cæperunt in Asturiis, Legionē, & Iaccetanis Aragonia montibus: unde vim vi repellentes, infidelibus ab Hispania paulatim expulsis, quamuis longo post interuallo temporum, amissa tandem loca recuperauerunt, quemadmodum infra dicitur. Hinc illa regnorum Hispania varietas, qua hodieq, perseuerat, originem habet.

Maurorum in Hispaniam aduentus, anno D.N.

717.

Restauratio Hispania, anno Natalis D.N. Iesu Christi 721. M.P. Antonius Beuterus loco supradicto.

CATALOGVS REGVM LEGIONIS ET CASTELLÆ, 30

AB INFANTE SIVE SANCTO REGE PELAGIO, AD CHRISTIANISSIMI Regis Philippi, domini nostri, imperium vsque deductus, sine vlla stirpis interruptione siue defectu, sed seruata semper serie successionis à patre ad filium aut filiam, nepotem, cognatum aut cognatam, nulla extra familiam ipsorum regni translatione facta.

Vasæus cap. 16. M.P. Medina, c. 22. Tarapha, D.P. Antonius Beuterus 1. & 2. parte, & complures alii.

Fasila, Cantabria Dux, Infantis siue sancti Regis Pelagii pater.

1 Pelagius Rex sanctus. Electus & proclamatus fuit in Regem anno D.N. 717. regnavit annos sedecim. Mortuus est in Cangas anno 732. Alii dicunt an. 737. Princeps hic fuit & religione & militari virtute clarissimus: ideoque Mauris semper ad extremum vsque vitæ spiritum fortissime restitit.

2 Fasila, anno D.N. 732. Regnavit biennium, filius fuit Pelagii, discessit absq, liberis masculis: cui successit in regno soror Ormisinda, Pelagii Regis filia, quæ Alfonso Cantabria Ducis filio nupsit. Cognominatus is fuit

3 Alfonso Catholicus, anno D.N. 734.

4 Froila 753.

5 Aurelius 766.

6 Silus 772.

7 Alfonso II. cognomento Castus. 780.

Hic Carolum Magnum Imperatorem in Roncesualle, Bernardi Carpii nepotis virtute atque

solertia vicit. Qui quidem Imperator cum magno Gallorum aliarumque nationum exercitu in Hispaniam venerat, ut Alfonso regno pelleret: sed susus fugatusque fuit. In quo pro alio ceciderunt duodecim Palatini, idque prodicione ac dolo Galli cuiusdam Comit is, Gani nomine, qui in causa fuerat, ut Imperator in itinere diutius hareret, quæ ut suis qui commisso iam pro alio valde periclitabantur, tempestive posset succurrere.

8 Mauregatus * 780.

9 Bermudus 780.

10 Ramirus 823. 50

11 Ordonius 827.

12 Alfonso III. cognomento Magnus 838.

13 Garcias 883.

14 Ordonius II. 885.

15 Froila II. 895.

Horum Regum temporibus quosdam sibi Iudices Castellani fecerunt, penes quos Castellæ esset administratio. Nonium videlicet Nunesium Rasuram, Lainum Caluum, auum Roderici Vinari

* Hic aut vitium est, aut iidem numeri forte ponuntur, quia Maureg. & Berm. anni Alfonso II, adscribuntur.

REGVM HISPANIAE

	<i>Vuarionensis, quem alio nomine Cidum Ruidiazii appellare solent, Ducis Hispani fortissimi & inuictissimi, qui Valentiam urbem à Mauris recepit. D.P. Ant. Beut. Chron. parte 1. cap. 34. Hos Iudices alii Lainum Caluum, & Flauium Caluum nominant.</i>		
16	Alfonsus 4.	895.	27 Sanctius 2.
17	Ramirus 2.	901.	28 Vrraca.
	<i>Huius etate floruit Comes Fernandus Gondissaluis, qui admirandis aduersus Mauros facinoribus editis, magnam nominis claritatem adeptus est.</i>		29 Alfonsus 7.
18	Ordonius 3.	920.	30 Alfonsus 8.
19	Ordonius 4.	925.	31 Sanctius 3.
20	Sanctius cognomento Crassus seu Pinguis 930.		32 Fernandus 2.
	<i>Huius Regis etate, Castilla Legionis dominatu, Fernandi Gondissalui Comitis dexteritate, liberata fuit. Hic Rex nobiles certo quodam tributo quod una cum oppidanis & rusticis in sumptus belli Maurici quotannis pendere solebant, exemit.</i>		33 Alfonsus 9.
21	Ramirus 3.	940.	
	<i>Regis huius tempestate mortuus est fortissimus Comes Fernandus Gondissaluis 940. & septem Infantium Lara historia, tempore Comitis Garciae Fernandi à Castilla facta est. D.P. Ant. Beut. Chron. parte 1. cap. 34.</i>		<i>Rex iste Miramamolinum Maurorum Regem magno & memorabili pralio superauit, in quodam Hispania loco quem Tolosa Nauas appellant. Regno praesuit annos 53. Festum diem sanctae Crucis inuexit, & perpetuo seruandum statuit 1212. Hunc omnium primum insignibus suis inseruisse perhibet castrum aureum in campo rubeo, eo quod magno illo pralio victor extitisset. Ordinem equitum gloriose Apostoli S. Iacobi instituit, quorum insigne est, gladius sanguinolentus: propterea quod eodem pralij die, benedictus Apostolus per aerem equo candido uectus, gladium gestare conspectus sit in subsidium Christianorum, totum cruentatum & stillantem Maurorum sanguine quos inter pugnandum occiderat: quodque illi hoc pacto victoriam obtinuerint. Hanc igitur ob rem, & ob alia complura, ab eodem glorioso Apostolo Iacobo in se collata beneficia, Hispani illum optimo iure non solum olim in antesignanum, patronum & Diuum tutelarem susceperunt, sed etiamnum habent & pro tali agnoscunt ac uenerantur.</i>
22	Bermudus 2.	965.	34 Henricus
30	<i>Hic rex Archiepiscopum S. Iacobi tauro obiciendum curauit, à quo tamen ille se liberauit.</i>		1213.
23	Alfonsus 5.	982.	35 Fernandus 3.
24	Bermudus 3.	1006.	1216.
	<i>Huius Regis tempore Castilla Nauarra coniuncta fuit, matrimonio Sancti Nauarrae Principis cum Eliura filia Sancti Fernandi Castella Comitis, cui ipsa successit, Garcia coniugis sua fratre defuncto. Coniuncta quoque Legio cum Nauarra & Castilla fuit, per connubium Fernandi supra dictorum filii cum Sanctia sorore Bermudi 3. cui mortuo illa successit in Legionensi regno. Habuit praeterea regnum Aragonia, quod frater eius Ramirus possidebat, qui sine herede legitimo decessit è uiuis. Ideoque Magnus & Hispania Monarcha nominatus fuit. Regnare cepit anno Domini N. Iesu Christi, 1017. regnauit annos 40. Hispaniam tributo quod ei Henricus quartus imperator & Urbanus Papa imperabant, liberauit, idque opera, virtute, & solertia Cidi Ruidiazii, de quo supra diximus, quem ipse magnis honoribus affectit & equestri dignitate donauit. à quo Cido deinde res admiratione digna perpetrata sunt, ut ex ipsius historia constat. Rex iste Fernandus tres habuit filios, inter quos sua regna diuisit, Sanctium uidelicet, Garciam, & Alfonsum. In quo quidem Alfonso regna simul omnia coniuncta manserunt.</i>		36 Alphonsus 10.
40			1251.
			<i>Hic Rex Sapientis cognomen adeptus est. Astrologus fuit excellentissimus. Septipartitum opus Iuris Ciuilibus Hispanorum, Historiam generalem, Librum Theauri, Tabulas Alfonsinas (opus sane mirabile) aliosque complures libros in lucem edidit.</i>
41			37 Sanctius 4.
			1284.
42			38 Ferdinandus 4.
			1295.
43			39 Alfonsus 11.
			1310.
44			40 Petrus Cognomento Crudelis
			1350.
45			<i>Hic supra modum crudelis fuit, & per solam crudelitatem atque tyrannidem plerosque Hispania barones ac proceres capite multauit.</i>
			41 Henricus 2.
			1369.
			42 Ioannes 1.
			1379.
			43 Ioannes 2.
			1407.
			44 Henricus 4.
			1454.
			<i>Hic Aragonia & Castilla coniungitur, per matrimonium Ferdinandi cognomento Catholici Aragonum Regis cum Isabella Catholica, Henrici 4 Regis sorore. Nam cum Henricus prolem masculam & legitimum successorem non haberet, Castilla Legionisque regnorum hereditatem adiuit Isabella Regina Catholica.</i>
			45 Ferdinandus Rex Catholicus
			1471.
			<i>Fuit iste Fernandus bonus & praeclarus Princeps: ideoque subditis suis charissimus. De quo cofir-</i>
25	Sanctia.		
26	Ferdinandus, cognomento Magnus 1017.		

mare hoc possumus, eum omnium qui Hispaniam huc usque rexerunt, & fortunatissimum fuisse & Christianissimum. Nam præter cæteras felicitates, quibus abunde cumulatus à Deo fuit, ipsius ætate nouus Mundus repertus est (qui ob terrarum regnorumque magnitudinem, huius orbis respectu, id nomen obtinuit) tot antehac seculis incognitus. Accidit autem id anno 1492. Quo anno Granatæ regnum imperio suo adiecit, profligatis inde totaque adeo Hispania Mauris, qui eam per annos 778. peccatis incolarum ita meritis possederat. Eodem illo anno, Hebræos vniuersos, quorum ingens & infinitus prope numerus erat, Hispaniæ finibus excedere iussit. Et ut hæreticos, Mauros, & Hebræorum reliquias è suo regno penitus euelleret, sanctum Inquisitionis officium instituit. Quod inuentum profecto saluberrimum & optimum fuit aduersus noxias illas plantas quibus grauitè inficiebatur nobilis illa & Christiana Prouincia, iam inde à Diui Iacobi temporibus sanctæ Catholice fidei mysteriis inter primas orbis regiones imbuta. Quam fidem accepit ab illo benedicto sanctoque Apostolo qui gloriose virginis Mariæ, Angelorum reginæ mandato, eam ibi promulgaturus aduenit. Idem quoque Princeps Regum Hispaniæ sepulchrum Granatæ exstruxit, ubi cum Isabella coniuge, & aliis Hispaniæ Regi-

bus qui post in regno successerunt, sepultus est. Regnam præterea Neapolitanum & Nauarraum, iniustis possessoribus eiectis, subegit. Aliæ, multa commemoratione digna fecit, quæ breuitatis causa hic omittuntur.

Iohanna, Regum Catholicorum filia, (quod nulli parentibus filii successore seu legitimi superessent) Castella & Aragonum regnum accepit, mortuo iam fratre Ioanne, qui Margaretam Maximiliani Imperatoris filiam in uxorem duxerat. Quæ quidè Ioanna deinceps Philippo nupsit, Imperatoris eiusdem filio Archiduci Austriae. Eaque ratione omnes eius ditiones, principatus ac tituli, cum Aragoniæ Castellaque regnis, in illud corpus, quod hodieque videmus, uniti fuerunt.

46 Philippus 1506.

47 Carolus 1516.

Fuit hic Carolus Imperator & Princeps Christianissimus, optimus, atque fortissimus. Eius ætate reperta fuit ingens illa Iucatana Prouincia, quæ noua postmodum Hispania dicta fuit: item regnū Pernuicum. Aliæ præterea multa notatu digna sub eius imperio contigerunt, quæ fuse satis ab Alfonso Vllloa conscripta sunt in eius vita, quam quisquis voluerit, consulat.

48 Philippus 2. Caroli filius. Viuit etiamnum.

SOBRARBORVM, RIPAGORTIÆ, ET NAVARRÆ REGVM CATALOGVS.

1	Garcias Ximenius, in Regem electus an. D. N. 724. obiit an.	5	Ignicus Arista,	835.	
2	Garcias Ennicus, an. D. N.	758.	6	Garcias Ignicus.	870.
3	Fortunus Garcias.	802.	7	Sanctius Auarca.	891.
4	Sanctius Garcias.	815.	8	Garcias Sanctius Abarca.	927.
			9	Sanctius Maior.	962.

CATALOGVS COMITVM ARAGONIÆ, QUI REGVM SOBRARBORVM TEMPORIBVS VIXERVNT.

1	Azuar.	6	Fortunus Ximenez.	40
2	Galindus.		Quædam Regis huiusce filia, Vrraca siue Blaca nomine, Garcia Ennio sexto Sobrarbensium & Nauarræ Regi nupsit. Doct. Pet. Anton. Benterus parte 2. de Comitibus his tractat.	
3	Simenius Azuar.			
4	Simenius Garcès.			
5	Garcias Aznares.			

CATALOGVS REGVM ARAGONIÆ.

1	Ramirus.	1018.	Atque hoc pacto Catalaunia cum Aragonia coaluit.	50	
2	Sanctius.	1058.			
3	Petrus.	1094.	6	Ramon Berengarius.	1145.
4	Alfonsus.	1108.	7	Alfonsus.	1169.
5	Ramirus 2.	1126.	8	Petrus 2.	1203.
	Petronia, alias Vrraca, Ramiri Regis cognomento Monachi filia, eo quod pater nullos liberos masculos, neque legitimum successorem haberet, in Aragoniæ regno successit: quæ deinde Ramoni Berengario Barcinonensium Comiti nupsit.		9	Iacobus Victor aut expugnator, cognomento Sanctus.	1213.
			10	Petrus 3. cognomento Franciscus.	1276.
			11	Alfonsus 3.	1286.
			12	Iacobus 2.	1292.

GENERAL REG. HISP.

13	<i>Alphonsus cognomento Benignus.</i>	1327	19	<i>Ioannes 2.</i>	1189
14	<i>Petrus 4. cognomento Cerimoniosus, sive Pugiunculus.</i>	1335	20	<i>Ferdinandus 2. cognomento Catholicus.</i>	1479
15	<i>Ioannes, cognomento venustatis & elegantiarum Amator.</i>	1387		<i>Hic ille fuit, qui Isabellam Castellæ reginam uxorem habuit, ut supra narratum est.</i>	
16	<i>Martinus.</i>	1396		<i>Ioanna eiusdem Ferdinandi filia, quæ Philippo Maximiliani Imp. filio nupsit.</i>	
17	<i>Fernandus, cognomento Honestus.</i>	1410	21	<i>Philippus.</i>	1504
18	<i>Alfonsus 5. cognomento Magnanimus.</i>	1416	22	<i>Carolus, qui & Imperator fuit.</i>	1516
			23	<i>Philippus 2. vivit.</i>	1558.

CATALOGVS COMITVM
BARCINONENSIVM.

1	<i>Bernardus, mortuus est an. D.N.</i>	839	7	<i>Ramon Borellus.</i>	1017
2	<i>Iofredus, mortuus est</i>	858	8	<i>Berengarius Borellus.</i>	1035
3	<i>Iofredus Villosus, obiit</i>	912	9	<i>Ramon Berengarius.</i>	1076
4	<i>Miron.</i>	929	10	<i>Ramon Berengarius 2.</i>	1093
5	<i>Godefredus aut Iofredus.</i>	964	11	<i>Ramon Berengarius 3.</i>	1131
6	<i>Borellus.</i>	993	12	<i>Ramon Berengarius 4.</i>	1262

CATALOGVS NOVEM PRISCORVM EQVITVM,
QVI NATIONE TEVTONES, CATALAVNIAM INGRESSI SVNT,
viri non minus genere, quam virtutum ornamentis illustres:
quorum hæc sunt nomina.

<i>Ottogerus Golantes, cognomento Catalaunus, qui Guyenna Præfectus fuit, & novem horum equitum caput ac dux.</i>		3	<i>Hugo Mataplana.</i>
1	<i>Nopifer Moncada.</i>	6	<i>Petrus Alemanus.</i>
2	<i>Guilhelmus Ceruera.</i>	7	<i>Ramon Anglesola.</i>
3	<i>Galceranus Gerau Pinus.</i>	8	<i>Gisbertus Ribelles.</i>
4	<i>Guilhelmus Ramon Ceruellus.</i>	9	<i>Berengarius Rogerius Eril.</i>
			<i>Quorum familia, variis multorum scriptis celebrata, etiamnum in Catalaunia superest.</i>

FINIS.

Hhhhh

INDEX RERVM MAXIME
NOTABILIVM, IN PRIMO TOMO,
RERVM HISPANICARVM.

A bbatis senis sanctitas & miraculū 667.42	Agabrensis Comitatus insignia ob Maurorum re- gem à se captum 787,10
Abraham Miramolinus 703,7	Agidius Albornozius Archiepiscopus Toletanus 1016,1
Abdala Toleti regis damnatū con- iugium cum Terasia Christiana 168.27	Ægyptii in Hispania imperant 528,17
Abdalia Miramolinus Hispania 711.46	Æmiliana ciuitas 532,7
Arabum rex 692.25	Æmiliani confessoris sanctitas 674,31.342,43
Abdemelic Arabum rex 693,26	Æra vocabulum antiquum, idque Latinum 631 51.633,52
Abdera hodie quæ 620.30 eius autor 46.27	Æra origo 631.46.632,59 etymon 631,58.633 10.633,48
Abderamen Hispania imperiū occupat, seg. Cor- dubæ regem vocat 703,36 Cordubensi Mes- quita fundata moritur 704,51,56	Ærea computationis & annorum Christi diffe- rentia 20.38.631,29 vsus eius vnde in Hi- spania cæperit, & quādo sublatus 120,30.531 53.631,53
Abderamen Halih filius, Hispania Miramolinus 708.11 Cordubam lapideo pavimento ster- nit 710.15 filiiabus relictis moritur ibid.21	Æthiopes serui ab Hispaniis ad nouas insulas trās- portantur 1086,9
Abderitanus episcopatus 620.40 Abdula & Hi- span. præficiuntur 700,19 à suis obrūcatur 701.6	Æthiopes ad Indos traducti in Hispanos conspi- rant 1086,21
Abelox Carthaginensium dux 53,23	Africanum bellum 599,59
Bostrari callido consilio illudit 54.25	Agabrensis episcopatus 620,50
Abigaus presbyter 43,11	Agapetus ex milite episcopus 682,52.337,29
Abila ciuitas 306.40	Agathensis episcopatus 620,49
Abius rex Hispania 656.19	Agila, sine Aquila, Gotthorum rex 259,28 542,5 impietatis pœnas luit 674,13 Eius tē- poris Pontifices & Imperatores Romani 140, 6.259,36
Abubacar Arabum rex 684.15	Agragensis episcopatus 620,36
Abubacar in Hispaniam ad sedandos tumultus missus 702.56	Agramontani qui 416,46
Abula passi martyres 548,45	Aiax Gallus Sueuos Ariana hæresi inficit 667,2
Abundius Auitus presbyter 656.48	Aiub Cordubæ Rex 701,9
Acabat Sarraceni principis astutia crudelis 153,50	Alahor Arabum dux 701,2
Academia multa conduntur Ximenii tempore. 933.45	Alahor Hispania præfectus 701,10
Academia Complutensi decies centies nummum perpetuo percipiendorum è prouentibus regiis Ximenius comparat 872,7	Alama opp. expugnatio 493,12
gubernanda cur Ximenius collegii diui Ilde- phonsi rectorem præfecerit 1009,51	Alana fluminis 28.27
Complutensis initia & quasi incunabula 1010, 40. & 1011,8 patroni 1016.21	Alani Hispanias inuadunt 658,46 Vandalis in- tra deficient 661,32.45
Acanius nobilis Maurus Oranum prodidisse fer- tur 1039.4	Alanorum aduentus in Hispaniam 658,46 regni sedes 613,54.660,15 interitus 617,55
Acephalorum hæresis 682,46	Alanquera etymon 661,57
Accitanus episcopatus 620,44	Alarabes, & eorum mores 1038,30
Acilia familia Cordubæ 636,20	Alaricus I. Gotthorum rex 225,39.539,27 His- panias Galliasque obrinet 659,9 Romam ca- pit ac diripit 659,18 Eius erga sacra reueren- tia 142,12 mors & sepulchrum 659,26.30 Eius temporis Pont. & Imp. Romani 142,27
Acis, Guadix 1055,7	Alaricus II. Gotthorum rex 144,27.257,39.541 28.668.42 confoditur 670,4 Eius cum Clo- doveo Francorum rege bellum 669,42 vxor 668,2 Ipsius temporis Pont. & Imp. Rom. 144 30.258,47
Aclulphi perfidia & pœna 666,22	Alaua pronincia 11.56
Adaisa Alcaza in Hispania præfectus 702,4	Albani reguli maior natu filius in Lotophagorum insula
Adensis episcopatus 620,48	
Adham Hispania præfectus 701,22	
Adrianus Traiectensis Louanii decanus, a Carolo legatus in Hispaniam venit 1068,25	
Adrianus, Ximenio deprecante, Dertuensis Epif- copus creatur 1107,7	
Adrianus Cardinalis creatur 1020,33	

I N D E X.

<i>insula obtruncatur</i>	1648,25	<i>Aloisia Sygae virginis multiplex linguarum scientia</i>	593,44
<i>Albani ducis cum Ximeno similtates</i>	1020,49	<i>Alora capitur</i>	899,24
<i>Alboacenis Granatensium regis superbum responsum</i>	867,42	<i>Alphonsus Mendozius doctor theologus, Cluniensis Comitis frater</i>	1062,21
<i>Albornozius ex urbe Ostia, quo naui appulerat, vincetus in Hispaniam mittitur</i>	947,2	<i>Alphonsus Mendozius rector, Ximenii sepulchri ferreis cancellis affabre factis, cingendum curavit</i>	1035,38
<i>Albornozius è vinculis emittitur</i>	947,20	<i>Alphonsus VI. Hispania rex, Bernardum natione Gallum, Toletanum antistitem creavit</i>	939,20
<i>Alcaldes Hispanis qui</i>	321,15	<i>Alphonsus Cardenas, in ludis nuptialibus Ioannis principis equo delapsus, moritur</i>	948,21
<i>Alcantara 396.6 Alcantaræpons</i>	302,16	<i>Alphonsi Aguilarii mors</i>	963,12
<i>Alcaracium opp. in libertatem se asserit</i>	822,52	<i>Alphonsus Carillus viginti sex sacerdotes in templo Iusti & Pastoris instituit, & Franciscanorum cœnobium edificavit</i>	1019,16
<i>Alchala opp.</i>	30,47	<i>Alphonsi Mendozii Cluniensis, in ludis militariis præstantia</i>	1064,28
<i>Alchoranus in Hispanam linguam translatus</i>	565,57	<i>Alphonso Manrico Paxaugustano, Cordubensis ecclesia traditur, Ximeno fauente</i>	1107,18
<i>Alcobaciensis monasterii laus</i>	584,1	<i>Alphonsus Garsias Matamoros rhetor clarissimus</i>	1014,48
<i>Alcobaciensis codicis annotationes</i>	581,42	<i>Alphonsus Tostatus Matricalii natus est</i>	1069,30
<i>Alcoraxis, siue Alcorrexis, Hispalensis regis piaculum punitum</i>	720,36	<i>Alphonsina</i>	1017,6
<i>Alderedi seditiosæ pœna</i>	709,18	<i>Alphonsus à Cartagina Burgensis episcopus</i>	579,16.518.39
<i>Alexander Rom. Imp. Hispan. dominatur</i>	535,18	<i>Eiusdem error</i>	653,46
<i>Alexander VI. Papa</i>	509,52	<i>Alphonsus à Palencia Hispaniæ scriptor</i>	579,1
<i>Alfaquies, Maurorum sacerdotes</i>	903,12	<i>Alphonsus Aragonæus quis fuerit</i>	422,42
<i>Alfaquius Mauris idem est quod nobis Archiepiscopus</i>	1034,48	<i>Eius præclara gesta</i>	429,55.434,56.445,8.446.12.458,42
<i>Alfonsina tabula</i>	196.30.56.1,19.360.53,56	<i>Alphonsus Gandiæ dux, Aragonia regni competitor</i>	754,41
<i>Algarbii Comitatus Portugalliæ regi datus</i>	561,10	<i>Alphonsus, Henrici III. frater, salatur rex</i>	796
<i>Algerii rex sese fidei Ferdinandi tradidit</i>	1059,48	<i>39 obit</i>	797,21
<i>Algerium nonnulli antiquam Cirtam, sed falso esse credunt</i>	1099,5	<i>Alphonsus Hispalensis episc.</i>	563,57
<i>Algerium sub Hispanorum potestate erat tempore Ximenii,</i>	ibid.	<i>Alphonsus Petri de Guzman ad prodigium usq. fidelis & constans</i>	199,48.200,5.865,10
<i>Algerium exercitus mittitur aduersus Barbarossam</i>	1099,39	<i>Alphonsus S. alius Ildelfonsus, Hispan. scriptor</i>	577.
<i>Alguaziles Hispania</i>	321,35	<i>47 Os auream & Ancora fidei</i>	689,46
<i>Alhagib quid sonet</i>	720,55	<i>Heluidii hæresin restinguit</i>	689,13
<i>Alhata Cordubæ rex</i>	702,6	<i>veste sacra donatur à S. Maria</i>	149,54.689,20.264,19
<i>Almanzor quid significet</i>	720,57	<i>Eius natiuitas à Maria virgine prænunciata.</i>	333,4
<i>Almanzor acerrimus hostis, bis & quinquagies Christianorum fines ingressus</i>	720,52.55 bis	<i>Alphonsus Venerus</i>	580,59
<i>in signi clade à Ferdinando Gundisaluvo afficitur</i>	716,14,58	<i>Alphonsus I. Aragonum rex</i>	557,12.368,29
<i>Compostellam vastans punitur</i>	720,37.14.721,21	<i>Vrracam uxorem Castelle regno potitur</i>	177,
<i>Eius mors</i>	720,37.14.721,21	<i>13 eius ob sacrilegium pœna</i>	1040,52.177,24
<i>Almaria ciu.</i>	28,26,541,35	<i>Alphonsus II. primus Aragonia rex, & Barcinona Comes</i>	380,21.558,59.1022,26
<i>Almaricus Gotthorum rex</i>	511,2	<i>eius vxor & liberi</i>	380,31
<i>vide Amalaricus.</i>		<i>Alphonsus III. Aragonum rex, Largus cognomēto & Castus</i>	392,13
<i>Almeria opp.</i>	327,17	<i>eius amor erga bonos & odium in malos</i>	393,15
<i>Almeriam antiquam Abderam esse, sunt qui asserunt</i>	1022,48	<i>mors</i>	393,23
<i>Almogani qui</i>	745,2	<i>Alphonsus IV. Benignus Aragonum rex</i>	562,6
<i>Almogauares qui</i>	893,39	<i>395.39 obitus</i>	396,12
<i>Almohades Arabum genus</i>	698,46	<i>Alphonsus V. Magnanimus Aragonia & Sicilia rex</i>	401,46.566,21
<i>Almonidum in Hispaniam aduentus</i>	597,10	<i>Gerunda princeps creatur</i>	778,28
<i>Almonixi in Hispaniam</i>	25,56	<i>quinquagenarius Latinas literas discit</i>	402,14
<i>Almoxarifus apud Mauros idem est cum publico questore</i>	1042,20	<i>omnium librorum bibliothecam</i>	
<i>Almundi Hispania Miramolius</i>	711,46		
<i>Alodia martyr</i>	550,58.336,38		

- instituit* 402, 21 *eius audacia in persequendo*
apro 765, 41 *eloquētia & eruditio ex aliquot*
eius orationib. 402, 13, 36. 404, 8. 407, 35 *uxor*
& liberi 408, 24 *mors* 237, 8. 408, 33
Alfonsus I. cognomento Catholicus, Legionis &
Asturiarum rex 156, 5. 701, 31. 269, 2. 357,
 17. 547, 27 *Eius gesta* 156, 14. *uxor & libe-*
ri 156, 41. *mors beata* 703, 17. *Temporis eius*
Pontifices & Imperatores Rom. 156, 17. 269, 15
Alfonsus II. Castus Legionis & Asturiarum rex
 158, 56. 704, 37. 270, 32. 548, 45. 357, 35
maximis cladibus Sarracenos afficit 706, 1
 707, 48. 708, 3. *regno pellitur* 704. 39 *restitui-*
tur. 705, 8. *Eius gesta* 158, 3. *pia opera* 705. 27
mors 708, 16. *Temporis eius Pont. & Impera-*
tores Romani 159, 20. 270, 44
Alfonsus III. Magnus, Legionis & Asturum rex
 160, 27. 718, 33. 271, 26. 550, 13. 358, 4 *D. Ia-*
cobi ecclesiam exornat 710, 52. *filium rebellem*
coercet 711, 48. 712, 25. *Eius gloriosa praelia*
 710, 42. 57, 711, 3. 25 *liberi* 710, 46. *mors* 711,
 43. *Temporis eius Pont. & Imp. Rom.* 162, 11
 271, 39
Alfonsus IV. Legionis & Asturiarum rex 163, 54
 358, 28. 714, 20. 272, 35. 551, 29. *Temporis*
eius Pont. & Imp. Rom. 164, 6. 273, 34
Alfonsus V. Legionis & Asturiarum rex 168, 30
 721, 54. 553, 46. 359, 6 *Legionē instaurat* 722
 46 *sororem inuitā Sarracenorum regi locat, e-*
iusq; coniugii diuina improbatio 168, 33. 721,
 59 *tēporis ei Pōt. & Imp. Ro.* 168, 58. 274, 45
Alfonsus VI. primum Legionis deinde etiam Ca-
stellæ rex 277, 55. 56. 56. 24. 359, 24. *à fratre re-*
gno spoliatus Toletum fugit 173, 52 *balnea*
Toleti destrui iussit 176, 27. *Toletum capit* 175
 22 *Vrracam filiam Alfonso Aragoni regi nu-*
ptam dat 176, 56. *iuramentum à filia callide*
elusum 175, 55. *uxores & liberi* 175, 15 *mors*
& miraculosum mortis presagium 177, 10
temporis eius Pōt. & Imp. Ro. 178, 22. 178, 32
Alfonsus VII. Imp. Hispania dictus, Legionis &
Castellæ rex 178, 33. 279, 55. 7. 38. 359, 45 *filii*
regna diuidit 178, 32. *uxores & liberi* 1046. 9
Zelus iustitiae 179, 16. *mors* 1044. 25. *Tempo-*
ris eius Pont. & Imp. Rom. 176, 30
Alfonsus VIII. cognomine Bonus, Castellæ rex
 181, 16. 280, 44. 557, 53. 559, 19. 360, 7. *Eius*
bellum de Nauibus Tolosa & victoria insignis
 183. 1. *oppida ab ipso capta* 184. 36. *patientia*
mira 185, 5. *proles* 181, 26 *Temporis eius Pōt.*
& Imp. Rom. 185, 23. 281, 8.
Alfonsus IX. Legionis rex 185, 34. 280, 49. 557
 53. 559, 19. 360, 16
Alfonsus X. Castellæ & Legionis rex 191, 43. 282
 55. 560, 58. *Astrologus dictus* 360. 25 *grandi*
pecunia Constantinum Imp. redimit 193.
 20 *Imperator eligitur* 195, 46 *multa castra*
& oppida à Mauris recuperat 194, 18. 35 *regno*
excluditur à filio 196, 3. 197, 47. 198, 38 *eius*
- arrogantia* 195. 26 *blasphema verba in diuina*
opera & ultio diuina 196, 44. 197, 55. *Chro-*
nica 580, 3 *crudelitas* 196, 4. *discordia cum*
Ludonico Francia rege, & fœdus 196, 8 *im-*
prudencia in tributo Portugalliae regibus re-
mittendo, & mala inde secuta 194. 39. *libera-*
litas & magnificencia 192, 48. *animi magni-*
tudo in contemnendis adulatoriis sermonibus
 196. 31 *solertia in condendis legib.* 192, 28 *ve-*
recundia ob Daciae regis filiam in uxorem pe-
titam 192. 2 *uxor & liberi* 19, 23. 14 *E-*
ius tēporis Pont. & Imp. Rom. 197, 52. 283, 20
Alfonsus XI. Castellæ & Legionis rex 203, 25
 284, 39. 562, 36 *civitates de las Algeziras recu-*
perat 205. 31 *spolia ex bello Rom. Pontifici*
transmittit 205, 26. *Eius benignitas & mu-*
nificencia 204, 21. 34 *Chronica* 580. 10. *cle-*
mentia erga Sarracenum vitæ suæ insidi-
antem 205, 55. *ingratitude* 203, 30, 36. 35
victoria de Granata & Africa regibus 205
 11. *uxores & liberi* 203, 28 *morituri verba*
memorabilia ad suos 206, 53 *Eius temporis*
Pont. & Imp. Rom. 208, 12. 284, 58
Alfonsus I. primus Portugalliae rex 556, 47
Alfonsus II. Portugalliae rex eius impietas in
matrem punita 137, 37. 56
Alfonsus III. Portugalliae rex 556, 55
Alfonsus IV. Portugalliae rex 562. 7
Alfonsus V. Portugalliae rex 565, 47 *pter mentē*
procerū Ioannam Enriqui IIII. filiam sibi de-
spondet 472, 51. 105, 16. *obrestatur Catholicos*
reges ut suo iuri cedant 474, 41. *armata ma-*
nu in Castellam ingreditur 475. 38 *pacem fa-*
cii filii monitis 486, 6. 487. 19
Aluarus Comes inquieti ingenii exemplum 187,
 4. 33 *captio* 187, 36
Aluari Amis sceleratum facinus 503. 48
Aluari de Luna honor & virtus 228, 24. 229, 7
fuga 232. 6. *reditus ad regem ib.* 26. *insolentia*
 234. 56. *vaticinium de ruina sua* 234. 29. *pa-*
ena 235, 6. 42. 288, 25
Aluari Nuntii de Osorio ingratitude & exitus
pestimus 204, 35. 52
Algezira urbs que sit 28. 24
Amalaricus Gothorum rex 145, 19. 670, 25
 671, 56 *Clotildem Francorum regum soro-*
rem, uxorem ducit 670, 50 *occiditur* 672, 40
Temporis eius Pont. & Imp. Rom. 145, 24.
 258. 40
Amali, Ostrogothorum familia 614. 51
Amazonum mulierum principes & gesta 131. 48
Amilcar in Hispaniam mittitur 600, 8. 529, 37
occiditur 600. 17
Amor vel odiū an arte magica induci possit 209.
 41 *Amoris & fidei coniugalis exemplum ra-*
rum 717. 16. 28
Amphilochi gens quam partem Hispania obti-
nuerit 41. 25
Amphionis vox 978. 8
Ampo-

I N D E X.

<i>Amposta situs</i> 446,9.32	<i>oppugnatio</i> 446,27	<i>mortem Martini regis</i> 226,34.399,52	<i>regni finis</i> 568,19
<i>Anas fluvius</i> 26,53.587,14.301,52		<i>Arām sacrosanctā eucharistia ministerio dicatā & in dominico sepulchro repertam, Ximenio Hierosolymitanus Guardian⁹ dono dat</i> 975,30	
<i>Anastasi⁹ martyr</i> 338,7		<i>Arca ab Apostolis fabricata, reliquiarum sanctorum plena</i> 348,8	
<i>Andaletus sine Indaleti⁹ D. Iacobi discipul⁹</i> 554,51		<i>Arcadius Orientis Imp.</i> 657,35	<i>Hispanias tenet</i> 538,6
<i>Andelusia provincia</i> 130,48.387,4.793,26		<i>Arcadius & Honorius Hispani idolorum templa diruunt</i> 657,36.57	
<i>Andeca Sueuor. rex</i> 677,37	<i>regno exiit</i> 678,13	<i>Arcadius martyr</i> 663,49.540,2	
<i>Andenarsens in Hispaniam venit. vide Ardaustus.</i> 545,13		<i>Archiepiscoporum Toletanorum cum Academia Complutensi pacta conuenta, in designatione canonicorum & portionariorum</i> 1019,38	
<i>Andreas Cuesta</i> 1040,26		<i>Archilochus diaconus martyr</i> 645,3	
<i>Andrea Resendii laus</i> 585,34.	<i>epistola ad Vaseum</i> 632,52.642,41	<i>Arcobricēsis episcopatus</i> 620,54	
<i>Angela Musices peritissima</i> 593,49		<i>Ardaustus Ervigii regis pater</i> 1088,42	<i>è Gracia pulsus, Cindasunt hī fidei se committit</i> 691,29
<i>Anna familia Cordubæ</i> 635,25		<i>Argantoni⁹ in Beticæ regnat</i> 19,25.598,19.524,9	
<i>Annibal Hispaniæ dux</i> 49,58. 600,36,45	<i>Saguntum expugnat</i> 80,5.600,44	<i>Argentea aqueductus autor</i> 610,36	
	<i>Eius iter in Italiam</i> 592	<i>Argentam viam quis straueris</i> 610,35.643,3	
<i>Annibal⁹ Scale</i> 26,28		<i>Argentona oppidum</i> 534,17	
<i>Antequeram nonnulli Singiliam esse putant</i> 1090,41		<i>Argimundus perfidiæ pœnas luit</i> 680,18	
<i>Antheri Papa epistola ad Hispaniæ episcopos</i> 645,50		<i>Ariani Catholicos persequuntur</i> 651,50	
<i>Antichera situs</i> 738,24	<i>expugnatio</i> 749,19	<i>Arianorum concilium</i> 652,38.54.677,8	
<i>Anticherenſium astutia</i> 747,6		<i>Arianum dogma ex Hisp. exterminatur</i> 680,8	
<i>Antiquarii fontis virtus</i> 300,42		<i>Ariano cuidā episc. miracula male succedunt</i> 67934	
<i>Antoninus Pius Rom. Imp. Hispanus</i> 644,49		<i>Ariano Episc. baptizate, aqua disparuit</i> 669,36	
<i>Antoninus Verus Rom. Imp. Hispanus</i> 645,23		<i>Ariminense concilium Arianorum</i> 652,39	
<i>Antonius de Padua S.</i> 560,43		<i>Armaſtophus paricum Adriano & Laxa potestate in Hispaniam mittitur</i> 1019,51	
<i>Antonius sacrarum literarū Arca dictus</i> 446,45		<i>Armenna oppidum</i> 594,39	
<i>Antonius Augustinus regnorum Aragoniæ vicecancellarius</i> 1065,10		<i>Artabri</i> 22,48	
<i>Antonius Moralius, Ambrosii Moralii pater</i> 1008,26		<i>Artium liberalium collegia</i> 1014,35	
<i>Antonius Nebriffensis ad Ximenum, relicto Salmanticensi gymnasio, reuertitur</i> 1013,12		<i>Ascanius Sfortia Cardinalis Laurentio Vacca fauet</i> 938,52	
<i>Antonius Nebriffensis in cathedra petitione Salmantica repulsam accepit</i> 1013,20		<i>Asdrubal, vide Hasdrubal,</i>	
<i>Antonii Nebriffensis manibus quotannis academia Complutensis iusta olim funebria faciebat</i> 1013,55		<i>Asia terminatio</i> 9,34	
<i>Appius Metellus in Hispaniam contra Sertorium missus</i> 92,16		<i>Asindonensis episcopatus</i> 621,4	
<i>Aprugius Pacensis episcopus</i> 673,21		<i>Asnar primus Aragoniæ Comes</i> 704,17.548,1364,19	
<i>Aqua ex ilice scaturit</i> 337,4		<i>Asta passi martyres</i> 649,21	
<i>Aquæ Potonis oppidum</i> 31,54		<i>Astapæ urbis incolarum facinus tetrum</i> 73,46	
<i>Aquarum calidarū situs & varia nomina</i> 989,57		<i>Astigi vulgo Eciia</i> 621,11	
<i>Aquilariorum domus</i> 319,48		<i>Astigitanus episcopatus</i> 621,9	
<i>Aquilinus Seuerus</i> 654,3.538,26		<i>Astur Menmonis auriga</i> 596,40	
<i>Ara solis, nunc Compostella</i> 30,30		<i>Astura fluvius</i> 526,15.301,24	
<i>Arabes Galliam Gothicam misere vexant</i> 701,30		<i>Asturcones equi</i> 297,49	
<i>Arabum regni annus primus</i> 682,42	<i>ducentæ naues Hispaniam vastantes igni cremantur</i> 691,23	<i>primus aduentus in Hispaniam</i> 696,6.	<i>principatus in Hispania</i> 153,44
		<i>stupendæ clades</i> 183,46	
<i>Aragonia Iustitia</i> 710,21	<i>Aragonia situs</i> 129,36	<i>Asturicæ urbis origo</i> 47,14.526,8	
<i>ciuitates & oppida</i> 314,20	<i>etymon</i> 618,28	<i>Asturica Augusta, nunc enersa situs</i> 33,44	
<i>metropoles</i> 13,33	<i>pontifices</i> 332,12	<i>sedes cathedrales</i> 13,23	<i>regū catalogus</i> 518,27.568,24
	<i>egni origo</i> 137,56.724,17	<i>competitores post</i>	

<i>Athanasius S.</i>	638, 13	<i>Autrigones</i>	23, 9
<i>Athanasius S.</i>	638, 13	<i>Autuman Hispania praefectus</i>	702, 6
<i>Athaulphus Compost. episc. tauroferoci obiectus illasus euadit</i>	708, 16, 709, 31	<i>Autumar Arabum rex</i>	687, 2
<i>virtus admirabilis</i>	711, 36	<i>Auus fluius</i>	587, 30
<i>Athaulphus Gothorum rex</i>	142, 31, 660, 36, 256, 10	<i>Auxitanus episcopus</i>	621, 21
<i>Placidiam Honorii sororem uxorem ducit</i>	660, 8, mors 660, 29, epitaphium 660, 38.	<i>Auzensis episcopus</i>	621, 32
<i>Athaulphi temporis Pont. & Imp. Rom.</i>	140, 56, 256, 15.	<i>Azaman Arabum rex</i>	687, 3
<i>Atlas, Hispania rex</i>	595, 44		
<i>Atlantes tres</i>	523, 6		
<i>Attila Hunnorum rex occidentale imperium inuadit</i>	665, 7, terribilis mors 144, 50		
<i>Attilanus, Zamorensis episcopus</i>	549, 33		
<i>de mira historia</i>	340, 32		
<i>Auca ciuitas</i>	621, 27, 312, 51		
<i>Audentius episcopus</i>	656, 50, 658, 36.		
<i>Auelensis episcopus</i>	621, 14		
<i>Auellaneda scelus Bernardini suspicans, Ximenium inuisit</i>	945, 55		
<i>ob egregiam fidelitatem Ximeno carus semper exitit</i>	946, 16		
<i>Auerrois Cordubensis claret</i>	558, 4		
<i>Augurius martyr</i>	646, 21, 385, 49		
<i>Augusta episcopus</i>	621, 16		
<i>Augustus Caesar in Hispaniam proficiscitur</i>	612, 12		
<i>totam Hispaniam pacat.</i>	119, 19		
<i>Hispanias regit</i>	530, 25		
<i>ab eo quae urbes denominatae</i>	531, 30		
<i>Augusti edictum de orbe describendo Tarraconae esse decretum</i>	119, 40, 50		
<i>Augusti nominis & Caesaris discrimen</i>	557, 21		
<i>Augustinus libros de ciuit. Dei scribit</i>	658, 48		
<i>moritur</i>	663, 40		
<i>Auicenna Hispalensis claret</i>	558, 3		
<i>Auium multitudo</i>	738, 20		
<i>Aurasius Toletanus episc.</i>	681, 41		
<i>Aurelianus Rom. Imp. Hispanias administrat.</i>	536, 27		
<i>Aurelius Legionis & Asturiarum rex</i>	157, 20, 269, 42, 357, 25, 548, 8		
<i>seruile bellum representat</i>	704, 13		
<i>eius crudelitas</i>	157, 2		
<i>Qui tum Pont. & Imp. Rom.</i>	148, 50, 269, 47		
<i>Auriensis siue Aurisimus episcopus</i>	621, 20		
<i>Ausonensis episcopus</i>	261, 24		
<i>Ausonii, Hispania pop.</i>	525, 31		
<i>Ausonia urbs</i>	23, 49		
<i>eius etymon</i>	31, 58		
<i>Authetani</i>	23, 41		
<i>Autorum à Vaseo citatorum index</i>	581, 29		
<i>qui de rebus Hispania scripserunt, catalogus.</i>	261, 17		
		B	
		<i>Bacchi in Hispaniam aduentus</i>	525, 30, 596, 7
		<i>Badabos urbs</i>	30, 14
		<i>Badaiocensis episcopus</i>	629, 6
		<i>Bathulus fluius</i>	521, 9
		<i>Batis fl.</i>	587, 1, 520, 48, 301, 53, 21, 28, 26, 35, 44
		<i>Eius olim ostia duo</i>	704, 24
		<i>Batica qua hodie</i>	249, 8
		<i>Batica descriptio</i>	10, 41, 21, 28, 586, 57, 304, 30, 792, 51
		<i>etymon</i>	10, 43, 587, 1
		<i>oppida</i>	304, 30
		<i>conuentus</i>	589, 13
		<i>longitudo & latitudo</i>	304, 26
		<i>Batulo fluius</i>	27, 35, 301, 16
		<i>Betus Hispania rex</i>	594, 56
		<i>Baiona ciuitas</i>	30, 46
		<i>Balcares insulae duae</i>	30, 55, 78, 47
		<i>unde dictae</i>	35, 31
		<i>à cuniculis infestantur</i>	31, 18
		<i>Balearium insularum nomina antiqua & noua</i>	30, 31
		<i>incolarum in ducendis uxoribus consuetudo</i>	31, 12
		<i>Ballagerii obsessio</i>	776, 1
		<i>captio</i>	772, 22
		<i>Balneole oppidum</i>	32, 5
		<i>Balthi, Vesegothorum familia</i>	614, 50
		<i>Bamba, alius Wamba, Gothorum rex</i>	150, 2, 264, 42, 545, 34, 690, 1
		<i>ab aratro ad regnum assumptus, secundum aliquos</i>	150, 18
		<i>initia regni habet turbata</i>	690, 16
		<i>Toletum reparat</i>	690, 48
		<i>mente alienatur</i>	691, 29
		<i>relictoregno monasticam vitam proficetur</i>	691, 29
		<i>Temporis eius Pont. & Imp. Rom.</i>	150, 44, 265, 18
		<i>Barbarossa Algerium occupat</i>	1099, 7
		<i>Barbarossa Hispanorum copias apud Algerium fundit</i>	1100, 5
		<i>Barcellonaensium tumultus ob negatum à rege uetigal</i>	781, 32
		<i>Barcino ciuitas</i>	315, 33
		<i>recuperata iterum à Mauris capitur</i>	708, 9, 13
		<i>Barcellona conditor</i>	38, 52, 60, 17, 529, 39
		<i>uaria etymologia ex uaria nominis inflexione</i>	38, 56
		<i>laudes</i>	417, 41
		<i>situs</i>	435, 33
		<i>Barcellona Comes primus</i>	373, 45
		<i>Barcellona Comitatus origo</i>	371, 49, 549
		<i>epilogus</i>	558, 33
		<i>Comitatus unio cum Aragonia</i>	558, 13, 378, 34
		<i>Barcellona praefectorum insignia</i>	373, 17
		<i>Barcellona passu martyres</i>	648, 11
		<i>Barcinenensis episcopus</i>	621, 35
		<i>Barcinenenses Ioannem regem, hostem proclamant</i>	429, 28
		<i>Petrum Portugalliae Principem eligunt</i>	439, 5
		<i>ex Gallia sibi regem adsciscunt</i>	452,

I N D E X.

452.3 oppugnantur 458.42 regi suo Ioanni se dedunt	459.28	Besotium fluvius	32,37
Barcinonensium legatio ad Ioannem regem pro filii liberatione	420.30	Beterrensis episcopatus	621,45
Bardulia nunc Castella vetus	628.35	Bibliorum editio à Ximenio inchoatur	967,43
Bargustani qui sint	82.15	Bibliorum emendate excudendorum cura quibus commissa	965.45
Bartholomæus Faccius historicus	566,31.401,51	Biblia quantis impensis & laboribus excusa	967.36
Basilienfis synodus	237,26	Biclarie nunc Calata iud	33,41.639,49
Bastianus Rom. Imp. Hispania imperat	535.2	Birginium oppidum	32,3
Bastitanus episcopatus	621,37	Biscaia origo	47,30
Bastetani montes	303,24.490,17	Biscaia incola terram ubi episcopus constitit erasam cremant	42,50
Bastetanus episcopatus	621,36	Boadinus futura pradicit	154,7
Bastetanam ecclesiam Ximenius repetendam censet	1049,27	Bocchori populi	530,40
Bastetana urbis expugnatio	1054,37	Boetii fontis vires	300,38
Bastetana ecclesia ad Toletanam diocesim reducitio	1055,52	Borrellus Barcinonæ Comes	552,50.375,19
Bastetana ecclesia quo tempore in potestatem Acitanorum episcoporum venerit	1055,9	Bosca passii martyres	719,36
Bastetana Ecclesia Acitano episcopo rursus commissa est	1056.30	Bostar Cartbaginensium dux	54,20
Bastuli, Hisp. populi	22,25.47,32	Bozeguilis Ximenio venenum propinatum fuisse fama constans est	1025,18
Bastulia que	47,48	Bracada fluvius	46,33
Belgarum principes Philippo grati & intimi	988.28	Bracara Augusta passii martyres	649,33
Belilla Christi serua	639.37	Bracara conditor	46,28.599,3
Bellaguerensium oratio ad regem	428,33	Bracarense concilium primum	673,24
Bellamalacha oppugnatur	497,5	secundum 674,43 tertium	691,61
Belli ciuilis inter Casarem & Pomp. initium & causa	1021,14	Bracarenfi metropoli qua ecclesia subiecta	13,53.622,7
Belon urbs, hodie Taripha	28,7	Bracarensis episcopatus	631,56
Benauentum oppidum	312,25	Bracari qui	599,9
Benedicti Cisnerii, Ioannis Ximenii filii, educatio & mores	955,118,21	Bracarii Hisp. populi	22,42
Benedictus XIII. papa	564,58	Braulius Casar Augustanus episc.	1078,38.675,40.542,49.334,56
pertinacia	277.38,42.401,23	Brigentium ciuitas	311,21
Berengarius Barcinonæ Comes	554,28	Brigus Hispania rerum potitur	554,35
Berga oppidum	32,3	Briocæ oppidi situs, & qua ratione ad Toletanos antistites deuenit	973,45
Bernardini Ximenii fratris ingenium & mores	945,56	Britoleensis episcopatus	622,36
Bernardinus comprehenditur ob petulantiam in fratrem	945,38	Britonorum episcopatus	622,40
Bernardinus Ximenium strangulare nititur	945,43	Brutus Consul contra Viriatum mittitur	86,4
Bernardinus Turrigios uinctus abducitur	946,7	Galleciam occupat	ibid.10
Bernardini statura & facies	946,26	Bryga quid Hispanis	520,52
Bernardinus Carauaius coniurationis in Iulium II. Pont. max. autor præcipuus	1057,59	Brygi populi	520,2
Bernardinus Carauaius Seguntino pontificatu deicitur	1057,50	Brygus Hispania rex	520,49
Bernardinus Carauaius in Seguntinum episcopatum restitui contendit	1104,50	Buchar Sarraceni regis præclarum dictum	173.10
Bernardus Carpio Aldefonsi Casti ex sorore nepos	787,26	Bugiam, quam nonnulli Iuliam Casaream appellant, Nauarrus capit	1046,25
erga regem fidus, & in parentes pius	160,44	Bulla Apostolica	368,1
à fide regis deficit 708,56 arce spoliatur & in exilium relegatur	710,7	Burdunellus tyrannidem in Hispania assumens tauro æneo imponitur	669,21
Bernardus Compostellanus presbyter	560,47	Burga fontis aqua feruida	300,3
Berones, Hisp. populi	23,19	Burgensis ciuitas conditur	716
Besetani	22,33	eius descriptio	313,50
		nomen vetus	336,7
		ecclesie conditur	282,38
		Burgensis Episcopatus	629,8
		Burgensis sedis ortus & continuatio	287,53

IN I. TOM. RER. HISPAN.

<i>Butragiorum montes</i>	1065.47	<i>Caliabrensis episcopus</i>	622.58
<i>Bysuldinio oppidum</i>	32.4	<i>Caligula ciuitas</i>	532.6
C			
C <i>Acus Hispania rex Osca urbis fundator</i>	18,	<i>Calixtus III. Papa</i>	565.48
24.40 <i>ubi mortuus</i>	40.55	<i>Callecia descriptio</i>	310.34.53
<i>Caci mons</i>	18.36.25.52	<i>Calpe mons</i>	26.1.302.43
<i>Cadin Afrorum lingua idem est quod pontifex.</i>		<i>Calpe, opp. 304.40. eius conditor</i>	38.35
1023.53		<i>Canaria insula acquisita</i>	308.3
<i>Cacilius S. Iacobi discipulus, martyr</i>	636.6.532.53	<i>Canatus mons</i>	303.1
<i>Caliticum promontorium</i>	303.3	<i>Cancellarius academia Complutensis</i>	1010. 21
<i>Casar Augusta Celtiberia caput</i>	23.24	<i>Candida massa martyrum Caesar Augustanorum</i>	647.38.341.45
<i>miraculis insignis</i>	348.40	<i>Carthaginensium</i>	646.25
<i>à Childeberto Francorum rege obfessa</i>	673.13	<i>Canius poeta Hispanus</i>	639.55
<i>à Carolo Magno obfessa</i>	704.28	<i>Canonici Toletani de Ximenii voluntate admo-</i>	
<i>fit metropolitica</i>	563.11	<i>niti, secreto Albornoziū mittunt</i>	947.50
<i>eius conditor</i>	521.2	<i>dant operam ne adicula regia sacello maximo</i>	
<i>descriptio</i>	314.21	<i>adiungatur</i>	950.22
<i>etymon</i>	119.38	<i>Toletani ad reginam legatos cum querelis mittunt</i>	976.46
<i>nomina antiqua</i>	31.46.621.24	<i>Canonicatus & portiones, pro titulorum anti-</i>	
<i>Casar Augusta passī martyres</i>	341.46.647.20	<i>quitate, in academia doctores & magistros,</i>	
<i>Casar Augusta prima Christianorum ecclesia de-</i>		<i>Ximenius distribuere contendit</i>	1018.50. &
<i>dicata</i>	635.4	1019.30	
<i>Casar Augusta metropoli quae subiecta ecclesiae.</i>		<i>Canonicorum Complutensium & portionariorum</i>	
13.33		<i>reditus</i>	1019.14
<i>Casar Augustanum concilium</i>	671.28	<i>Canonici Complutenses rectori obtemperat</i>	1019.7
<i>Casar Augustanus episcopus</i>	622.43	<i>Cantabria descriptio</i>	23.17
<i>Cairus Memphis olim dicebatur</i>	980.14	<i>Cantabri ab Augusto debellantur</i>	119.20
<i>Caius Caligula Hispanias obtinet</i>	532.6	<i>Canus mons</i>	13.52
<i>C. Calphurnius praetor in Hispaniam missus, ce-</i>		<i>Capater a puella erga regem fides</i>	461.47
<i>ditur & cedit</i>	83.42.58.84	<i>Capella maxima Toletani templi laxatur</i>	950.36
<i>C. Catinius in Hispania ex vulnere moritur</i>	83.35	<i>Capellani maximi diui Ildephonsii parochorum</i>	
<i>C. Flaminius in citeriori Hispania bella gerit</i>	83.10	<i>in collegas & collegii habitatores tenet</i>	950.36
		<i>Capua à Romanis capitur</i>	60.3
<i>C. Hostilius Mancinus male contra Numantinos</i>		<i>Carolus Quintus Rom. Imperator & Hispania-</i>	
<i>pugnans mulctatur</i>	85.441.607.32	<i>rum rex, canonicorum Complutensium au-</i>	
<i>C. Iulius Caesar, quaestor in Hispaniam missus</i>	916.	<i>thoritatem elogio honestissimo amplificauit</i>	1019.15
41. praetor	611.14.	<i>Carolus Gandani natus</i>	1072.54
<i>bello Pompeium persequitur</i>	99.59.102.49.	<i>Carolo intimi & magis grati viri</i>	1072.3
<i>Pompeii legatos subigit</i>	108.47.109.50.612.41.	<i>Carolus, Ferdinando auo suo, apud Belgas iusta</i>	
<i>Dyrrachium obsidet</i>	110.54.111.8.	<i>funebria, splendidissimo & regio apparatu, fa-</i>	
<i>contra Pomp. ad Pharsalum feliciter pugnatur</i>	112.17.113.26.	<i>cit</i>	1072.38
<i>Pomp. filios insequitur</i>	114.20.	<i>viua matre rex appellatus est</i>	1072.30
<i>Cordubam obtinet</i>	115.51.	<i>Caroli in Hispaniam aduentus</i>	1030.10
<i>117.11. ad Mundam acerrime cum Pomp. filio</i>		<i>Carolus ad Ximenium literas dat quibus eum ad</i>	
<i>confligit</i>	116.13.26.	<i>colloquium vocat, ut tandem Ximenius quie-</i>	
<i>ultimo Hispaniae res disponit</i>	117.28.	<i>ti sua consulens, in Archiepiscopatum Toleta-</i>	
<i>Roma confoditur</i>	118.23	<i>num se recipiat</i>	1033.50
<i>C. Iulii Caesaris origo</i>	95.38.	<i>Carolus Gallorum regis frater Siciliae regnum oc-</i>	
<i>faedum somnium</i>	96.	<i>cupare nititur, Manfredi expulso,</i>	386.46
<i>50. litera ad Cicer. & Opp.</i>	101.58.102.12.21.	<i>in Siciliam proficiscitur ad comprimendos</i>	
<i>militia</i>	96.16.	<i>motus</i>	391.12
<i>Alexandrinum & Africanum bellum</i>	113.41.114.2.12.	<i>eius duellum cum Petro rege & aduentus in Hispaniam</i>	392.17
<i>A Casare quae urbes in Hispania denominatae</i>	530.58	<i>mors</i>	392.40
<i>C. Iulio Casare consule & dictatore per quos Hispania rectora</i>	611.53	<i>Infans Nauarra historia autor</i>	580.31
<i>C. Iulius Hyginus Polyhistor claret</i>	612.27	<i>Comites & Vicecomites in Tarraconensi prouincia</i>	
<i>C. Marii origo & ad honores euectio</i>	88.3.	<i>instituit</i>	372.6
<i>causae disensionis inter ipsum & Syllam</i>	88.1.	<i>in Hispania ingressus aduersus</i>	
<i>caedes eius quas in Urbe fecit</i>	89.28.	<i>Mauros</i>	364.42
<i>interitus</i>	94.23.51	<i>Pampilonem capit</i>	549.8
<i>C. Plautius à Viriato fugatur</i>	85.49	<i>eius clades apud Roncisuallem</i>	707.18
<i>Calaguris, Autrigonum caput</i>	23.9	<i>Carolus V. Rom. Imp. Hispaniarum rex</i>	569.14
<i>Calaguri passī martyres</i>	648.31	<i>eius aduentus in Hispaniam</i>	514.12
<i>Calagurritanus episcopus</i>	622.50	<i>Carolus</i>	
<i>Calasi opp. situs</i>	640.28.441		

I N D E X.

<i>Carolus Viana Princeps ter patri rebellis ter captus tertio liberatus moritur</i>	414, 19, 416, 33. 416, 51. 417, 15. 294, 18. 20. 419, 14. 422, 30 eius virtutes	417, 9, 424, 34
<i>Carcaffonenfis epifcopatus</i>		623, 8
<i>Cares Hispania imperium tenent</i>		528, 30
<i>Carifti pop.</i>		528, 31
<i>Carteia vrbs 28. 2 eius conditor</i>		38, 35
<i>Carpetania vera quæ</i>		18, 33
<i>Cartagena medicina professor</i>		1008, 32
<i>Carthago noua 33, 53. 46, 42 à quo cõdita 33, 53</i>		600, 22 capitur a Scipione 62, 7
<i>Carthagine noua passi martyres</i>		648, 24
<i>Carthago vetus 33, 44 eius situs, conditores, nomina varia 46, 5 euerfores 46, 12 ruina 33, 44</i>		
<i>Carthaginenfis epifcopatus 623, 9 prouincia hodie quæ 249, 3 eius descriptio 128, 40 ciuitates & oppida</i>		316, 14
<i>Carthaginenfes Græcis expulſis Hispania potiuntur 45, 43. 529, 16 Baleares occupant 598, 14 caduntur 56, 20. 38, 46 pacem à Catulo petunt 48, 42 Siciliam inuadunt 600, 11 quas vrbes in Hispania conſtruxerint 46, 2 quamdiu Hispaniæ dominati 602, 8 quomodo ultimo ex Hispania pulſi ſint 71, 32. 601, 39</i>		
<i>Carthaginenſium bellũ in Africa 690, 1. duces in Hispaniam miſſi 600, 7, 18, 32 exercitus tres</i>		57, 10
<i>Carthago Africa quãdo condita & deſtructa, denuoq; reparata & euerſa</i>		45, 16
<i>Carthellana femina fidelitas</i>		460, 44
<i>Cartuſianorum domus præcipua</i>		350, 1
<i>Carus Rom. Imp. Hispanias regit</i>		536, 42
<i>Cafa Cereris, opp.</i>		306, 12
<i>Cafilda ſeu Caſilla, virgo</i>		556, 58. 344, 28
<i>Caſiterides inſule</i>		21, 28
<i>Caſtella à ſædere Legionenſium liberatur 166, 14 regnum ſit</i>		169, 26
<i>Caſtella nobilitas aucta</i>		719, 28
<i>gubernatores uſq; ad Sancii Maioris uxorem. 276, 15 regni initium 135, 58 dignitates 322, 28 metropoles 13, 3 pontifices eorumq; census 326, 42 ſedes cathedrales 13, 25 ſitus 129, 18, 34 unio cum Aragonia 368, 32 ſeparatio ibid. 42 unio cum Legionibus 185, 41. 188, 7</i>		
<i>Caſtella & Legionis regnum Hispania nomine cenſeri</i>		140, 4
<i>Caſtellana lingua elegantior quam caterarũ prouinciarum</i>		330, 33
<i>Caſtellani populi</i>		23, 42
<i>Caſtellani à ſubiectione regũ Legionis ſe ſubtrahunt 162, 58. 163, 16 ſibi iudices eligunt 714, 6. 551, 38 ſe fidei Legionenſium reddunt 715, 46</i>		
<i>Caſtella & Legionis, eorumq; census annuus 322, 49</i>		
<i>Cafirorum familia</i>		319, 53
<i>Caſtulo hodie Caſlona</i>		623, 11. 305, 11
<i>eius ſitus 53, 50 conditor 529, 3 euerſor 33, 5 oppugnatio & deditio</i>		73, 14
<i>Caſtulonenſis epifcopatus</i>		623, 11
<i>Caſtulonenſis ſaltus</i>		303, 27
<i>Catalaunicum prælium</i>		665, 27
<i>Cathalonia unde dicta 661, 57. 353, 20. 371, 56</i>		
<i>Catherina Ioannæ reginæ, & Philippi filia Torquemata naſcitur</i>		999, 52
<i>Catholici reges 467, 8. malis Hispaniæ occurrunt & quæ cauſa ac myſteria 504, 48 quæ in conuentu Toleti, & quæ in Methymna campi egerint</i>		502, 29. 503, 30
<i>Catholicorũ regum animaduerſio in Iudæos 482</i>		
<i>29. concordia & ſinis belli cum Portug. rege 486, 6. 488, 13 fortitudo & patientia 509, 56 humanitas & clementia 509, 31 munificentia & liberalitas 507, 29. nouum iuſtitia genus in delinquentes 477, 35. proceres 477, 2 reformatio prouinciarum 479, 46. & ſacerdotũ 484, 8 tituli & inſignia 479, 20 iuſtitia p̄ eos reſtituta 507, 10 lud. & blaſphemia phibita 483, 37. regna acquiſita 511, 25 templa ædiſcata & reſtaurata 485, 26 diſſectatio ſuper caſtella regni ſucceſſione & gubernatione 471, 15 quære Ferdinandus V. item Eliſabe.</i>		
<i>Caſtraleucenſis epifcopatus</i>		623, 15
<i>Caura ciuitas</i>		307, 26
<i>Cauritenſis epifcopatus</i>		307, 27
<i>Cazarabonella accepta clades</i>		400, 2
<i>Cazorla antiqua Cataſtaon eſt</i>		984, 47
<i>Cazorla quot annos in Toletanorum pontificum poteſtate fuerit</i>		984, 51
<i>Celta qui 17, 13 in Hispaniam veniunt 46, 40, Celtiberia descriptio 23, 23. 314, 18. etymon 519</i>		25
<i>Celtiberi qui 17, 25. 19, 54 in Luſitaniam & Bæticam veniunt 597, 50 à P. Manlio Acinio funduntur 83, 43. in Romanorum fide perſtãt 660, 18</i>		
<i>Celtici Hispaniæ populi</i>		22, 38
<i>Celtogallatæ qui</i>		17, 26
<i>Census illorum qui ad Granatenſis regni populationem profecturi erant</i>		401, 22
<i>Centelliarum pugna cum Villaragulis</i>		408, 13
<i>Centolla martyr</i>		344, 6
<i>Cercinna inſula</i>		1047, 29
<i>Ceretani</i>		23, 54
<i>Ceruaria oppugnatio</i>		446, 8. 39
<i>Cerui quo tempore in uenere prouiores ſint 1000, 22</i>		
<i>Cetubales primi Hiſp. incolæ</i>		16, 28
<i>Chalybs fluuius</i>		27, 24. 301, 17
<i>Chebrinus omnium pro. erunt Carolo gratiſſimus 1073, 10</i>		
<i>Chelidonius martyr</i>		336, 10
<i>Chriſteta martyr</i>		334, 4
<i>Chriſtiani cuiuſdam cum Ariano per miracula de fide concertatio 678, 2. tributarii ſub Saracenis viuunt</i>		698, 13

<i>Christianorum persecutio sub Corduba rege</i>	719	<i>ferendis agunt</i>	1020, 23
31 sub Decio & Valeriano	646, 18	<i>Collegii diui Ildephonsi quo tēpore iacta sint fundamenta</i>	958, 36
sub Diocletiano	647, 13	<i>Collegium Complutense quo tempore proprii habitatores primum ingressi fuerint</i>	1005, 4
sub Domitiano	640, 4	<i>Collegiarum nomina, qui primi diui Ildephonsi collegium incolere cœperunt</i>	1006, 6
sub Maximino	646, 36	<i>diui Ildephonsi & capellanorum numerus</i>	1006, 28
sub Seuero	645, 32	<i>diui Ildephonsi vestitus & insignia</i>	1006, 9
sub Traiano	640, 20. 644, 16	<i>Collegii diui Ildephonsi anteriores parietes, qui ex marmore extruendos curauerit</i>	1012, 23
<i>Christi in cruce pendentis signum, quod Burgis asseruatur</i>	1063, 16	<i>Collegia à Ximenio instituuntur</i>	1014, 9
<i>Christiana religio à quo tempore in Hispania florere cœperit</i>	ibid.	<i>Collegium theologorum</i>	1014, 25
<i>Chucarum fluius</i>	261, 10	<i>Collegio D. Ildephonsi admittuntur tantū theologi</i>	1015, 26
<i>Cindasiuntus, vel Cindasuindus Gotthorū rex</i>	149, 32. 687, 6. 264, 2. moritur 487, 59. Eius temporis Pont. & Imp. Rom.	<i>Collegium sodalium Franciscanorum. ibid.</i>	48
	149, 34, 264, 6	<i>Columella Hispanus</i>	637, 39
<i>Cinga fluius</i>	27, 48. 301, 17	<i>Colymbrium vrbs</i>	30, 23
<i>Cinčila, siue Cinthilla, Gotthorum rex</i>	685, 43	<i>Comites Aragonia & Nauarra</i>	324, 44
<i>vide Suintila</i>		<i>Castella & Legionis, eorumque census annuus.</i>	322, 49 Portugalia 325, 10
<i>Cisneri oppidum</i>	931, 1	<i>Comites olim maioris dignitatis quam Duces</i>	688, 7
<i>Ciuitatensis episcopatus</i>	629, 14	<i>Commendatarii unde dicantur</i>	1095, 42
<i>Cixila Toletanus præsul</i>	702, 41	<i>Commodus Rom. Imp. Hispaniam regit</i>	534, 40
<i>Classis Ximenii aduersus Oranum comparata, è quot Nauibus conflata fuerit</i>	1032, 6 Oranū appellitur 1032, 23	<i>Complutensem ecclesiam quis collegiatam fecerit</i>	1019, 2
<i>Claudianus poeta Hispanus</i>	539, 58	<i>Complutensibus data est vectigalium immunitas Ximenii opera</i>	513, 34
<i>Claudius Caligula Imp. Rom. Hisp. tenet</i>	532, 16	<i>Complutum 301.2 Eius situs 309, 48</i>	nom. en
<i>Nero in Hisp. missus 601. 32. Hasdrubali occurrit 66, 57. fugientem insequitur 67, 38 puer martyr 335, 50. Rom. Imp. Hispanias obtinet</i>	536, 20. Vnimanus à Viriato vincitur 85, 51	<i>recens</i>	623, 19
<i>Clauigeri Castella</i>	322, 35	<i>Compluti passii martyres</i>	648, 35
<i>Claustralium censura & correctio Ximenio & alius duobus episcopis committitur</i>	953, 11	<i>Complutensis episcopatus</i>	623, 19
<i>Clemens VIII. papa</i>	566, 40	<i>Complutense studium restituitur</i>	508, 41
<i>Clemens Scoti interpres, apud Complutenses</i>	1008, 8.	<i>Compostella 311, 2 miraculis clara</i>	
<i>Clodianus fluius</i>	517, 2	<i>347, 53 episcopali sede ornatur rogatu Caroli Magni 706, 8. metropolitana dignitate donatur</i>	629, 30. 721, 3
<i>Clotildis Amalarici uxor ob fidem catholicam ab Arianis male tractata</i>	672, 45	<i>Compostellana historia</i>	578, 36
<i>Clunia ubi sit</i>	589, 16	<i>Compostellana ecclesia consecratio 711, 48 metropoli que subditæ ecclesia</i>	13, 32
<i>Cluianus fluius</i>	27, 36	<i>Compostellanus episcopatus</i>	629, 17
<i>Coadiutor à Romano Pont. Ioanni Cabrera Toletano archidiacono datur</i>	1059, 5	<i>Concaui populi</i>	528, 46
<i>Cænobium titulo sancti Ioannis pœnitentis Ximenius adificat 478, 31 eodem titulo Toleti extruit 978, 48. istud Franciscus Ruizius auxit & locupletauit</i>	979, 2	<i>Comimbricensis episcopatus</i>	623, 17
<i>Cænobia duo Ximenius Orani condit</i>	1039, 55	<i>Conradini Imp. aduentus in Italiam contra Carolum 387, 57 aduentus in urbē 389, 39 praelium cum Caroli exercitu 289, 6 fuga & cades</i>	388, 43
<i>Cænobiū Turrilacuna à Ximenio extruitur 1053. 6 hoc quam magnis impensis fuerit edificatum</i>	1065, 53	<i>Consiliorum regum molestia</i>	872, 59
<i>Cænobia Ioannis pœnitentis titulo, alterum Compluti, Toleti alterum cœpta, perficiuntur</i>	1065, 23	<i>Consilarii rectori à Ximenio dati</i>	1010, 3
	23	<i>Constantinus Magnus Rom. Imp. Hispanias administrat 537, 38 Barbaros Hispania pellit 651, 8. Catholicus & de Hispania benemeritus moritur</i>	652, 29. 50
<i>Colimbría, olim Munda</i>	11, 47	<i>Constantinus II. Rom. Imp. in Hispaniis regnat</i>	537, 49
<i>Collegas minores cooptandi penes quos ius sit</i>	1016, 20	<i>Constantius Rom. Imp. Hispanias tenet 537, 26 Ariana concilia celebrat</i>	657, 39. 54
<i>Collega diui Ildephonsi cum suo rectore priuatū singulis semel mēsis senatum cogunt 1020, 2</i>			Constan-
<i>Seguntini de suis sedibus Complutum trans-</i>			

I N D E X.

<i>Constantiense concilium</i>	227, 57	<i>Eius effectus</i>	<i>Decumam fructuum sacrorum Leo X. Pont. max.</i>	
	237, 20		à sacerdotibus exigebat	101, 43
<i>Consulum Hispania & proconsulum catalogus</i>	600, 55		<i>Dematum oppidum</i>	453, 46
<i>Contadores qui</i>	321, 36		<i>Dertosa situs & descriptio</i>	446, 8. 451, 25 oppu-
<i>Contestani</i>	324, 28		gnatio 451, 43 deditio	451, 53
<i>Conuētualium & claustralium libertas & licentia Ximenii tempore</i>	937, 27		<i>Dertosanus episcopatus</i>	451, 58
<i>Conuentus iuridici Hispania</i>	321, 8		<i>Dertosanorum legatio ad Ioan. regem</i>	450, 38.
<i>Corbilio rex capitur</i>	83, 10		451. 7	
<i>Corduba tanquam cor Batis dicta</i>	26, 43		<i>Deus dedit Pont. Rom.</i>	682, 8
<i>Descriptio eius & situs</i>	304, 57. 481, 14	<i>conditor</i>	<i>Deuterio Ariano baptizante, aqua disparuit</i>	669
	51, 37. 623, 32. 523, 33	<i>reges</i>	30	
<i>Corduba passi martyres</i>	648, 58. 719, 34. 535, 45		<i>Dexter, historicus</i>	539, 39
<i>Cordubensis episcopatus</i>	623, 28		<i>Deza, nobiles Hispani</i>	319, 55
<i>Cordubensis Mezquita edificatur</i>	704, 53		<i>Dianiensis episcopatus</i>	623, 45
<i>Cordubensis regni finis</i>	722, 56		<i>Dicineus Gotthorum prestans philosophus</i>	1065,
<i>Corona panis azymi</i>	380, 52		20	
<i>Coroneles, nobiles Hispani</i>	319, 27		<i>Dictum egregium cuiusdam viri, quo molestia consiliorum regum declarantur</i>	971, 56
<i>Corpus hominis, fluuius</i>	302, 20		<i>Didaci de Haro inanis instantia</i>	182, 16
<i>Corsicanus episcopatus</i>	623, 39		<i>Didaci Neile laus</i>	586, 27
<i>Cortesia domus</i>	320, 37		<i>Didaci Sygae laus</i>	593, 46
<i>Corunna olim Brigantium portus dicebatur</i>	98, 5		<i>Didymus occiditur</i>	659, 52
14			<i>Didacus Fernandus Corduba à rege accersitur</i>	10
<i>Corunna etymologia</i>	98, 5, 22		24	
<i>Cositani</i>	23, 51		<i>Didacus à Mauris superatur</i>	104, 52
<i>Costa Gotthorum rex</i>	151, 53. 266, 28. 546, 24		<i>Dieghus à Valera</i>	590, 30
<i>Eius temporis Pont. & Imp. Rom.</i>	152, 8		<i>Dieghus Henricus à Castella</i>	ib. 49
<i>Costa de Caraf, montes</i>	26, 23		<i>Digna martyr</i>	338, 8
<i>Crugniensis comitis filius, comitatus heres, Ximenii neprem Ioannam Cisneriam uxorem ducit</i>	1062, 16		<i>Diluuium quando fuerit</i>	504, 13
<i>Cruce Christi visibiliter opem tulit in bello de Nauibus Tolosa</i>	183, 38		<i>Diocletianus Rom. Imp. Hispanias administrat</i>	536, 56
<i>Cruce in aere se ostendit Alphonso VIII. Hispanie regi</i>	985, 39		<i>Dionysius Portugallie rex</i>	556, 52. 652, 4
<i>Ctesiphon S.</i>	636, 111		<i>Diplomata Roma allata, ad supremum regis tribunal ex quo adduci ceperint</i>	1066, 35
<i>Cumiculorum capiendorum ratio</i>	31, 24		<i>Diplomata à Carolo Ximenius impetrat, ut omnia ad suum arbitrium componat</i>	1084, 14
<i>Curia Hispana</i>	320, 68		<i>Dominicus Calagurritanus ordinis predicatorum institutor</i>	559, 36. 347, 13
<i>Cypriani epistola ad Hispanos episcopos</i>	645, 55		puellam quandam calculo liberat	347, 30
<i>Cypriani locus correctus</i>	628, 1		<i>Dominicus Silensis abbas</i>	556, 18
<i>Cyprii Hispaniis imperant</i>	527, 42		<i>Dominici Firmani oratio pro pace Italia concilianda</i>	404, 58
			<i>Domitianus Imp. Roman. Hispanias regit Christianos persequitur</i>	640, 3
D			<i>Doyatus abbas miraculis claret</i>	676, 4
<i>Dacianus persecutionis minister igni caelitus demisso conflagrat</i>	647, 38. 650, 26.		<i>Donia oppidum</i>	312, 15
<i>Dalcantara pontis auihor</i>	640, 38		<i>Dorius fluuius</i>	27. 9 vide Durius.
<i>Damasus papa Hispanus, Vimaransenfis</i>	653, 36		<i>Dracontii Hexameron</i>	687, 49
656, 3			<i>Duces Hispania praelari</i>	1011, 12
<i>Damianus à Goes Lusitanus</i>	579, 43		<i>Duces Aragonia & Nauarra & Legionis</i>	324, 36
<i>Daroca ob hostiam in carnem conuersam memorabilis</i>	348, 56		Castella	323, 9
<i>Darrus fluuius</i>	490, 30. 491, 21		<i>Ducum quorundam virtus admirabilis</i>	461, 12
<i>Darrus fluuius vnde sic dictus</i>	668, 46		<i>Dumiensis episcopatus</i>	623, 47
<i>Deabus Hispania rex</i>	521, 18			
<i>Decianus Emeritensis poeta</i>	639, 55		E	
<i>Decius Rom. Imperator Hispaniis dominatur</i>	535		<i>Ebora ciuitas</i>	624, 12
			<i>Eius primordia</i>	610, 35
			<i>Eborensis breuiarium</i>	581, 41

<i>Eborensis episcopatus</i>	624,11	<i>Ephesina synodus 200. episcoporum</i>	143,14
<i>Ebullei montes</i>	25,53	<i>Episcopus miracula sibi arrogans deluditur</i>	677.
<i>Ebusa insula</i>	31,32	49	
<i>Ecclesia Toletana Ximenio de amplissima dignitate gratulatum mittit</i>	946,30	<i>Episcopi excisis linguis loquuntur</i>	667, 52. 672,30
<i>Ecclesiam Complutensem quis collegiatam fecerit</i>	1019,2	<i>Episcopatum Hispania catalogus tempore Rom. & Gotth.</i>	620,14
<i>Edictum Augusti à Luca Euang. nominatum, Tarracona decretam esse, pluribus probatur</i>	1042	<i>Episcopatum Hispania recentiorum catalogus</i>	620,1
<i>Edicti huius & Christi natiuitatis annorum differentia</i>	1043,9	<i>Erga fl.</i>	524,18
<i>Eduardus Portugallia rex</i>	505,7	<i>Erganicensis episcopatus</i>	625,3
<i>Egabrensis episcopatus</i>	623,57	<i>Eringius, siue Ervingius, Gotthorum R.</i>	150,47
<i>Egarensis episcopatus</i>	624,3	546.1 an regnum vi occupauerit	691,21,42
<i>Egica, aliis Egyta & Eypza, Gotthorum rex</i>	693,30. 266,44. 546,1	moritur	693,26
<i>patientis elogio decoratus</i>	694,46	Temporis eius Pont. & Imp. Rom.	158,54. 265,40
<i>Egidius Magnus, Hispal. episcopus</i>	363,31	<i>Ermengaudus Vrgellensis episc.</i>	552,29
<i>Egitanus episcopatus</i>	623,59	<i>Erminius mons</i>	303,4
<i>Egobinensis episcopatus</i>	623,61	<i>Erythrea seu Erythia insula nomen unde</i>	596,20
<i>Eilo Alauensium Comes rebellat</i>	710,37	<i>Erythrus Hisp. R.</i>	525,18. 596,21
<i>Eleona caprio</i>	83,12	<i>Esquinas Abulensis canonicus literas à Pont. max. impetrat, ut licet horis sacris non adesset, emolumenta perciperet</i>	1066,29
<i>Elasmus sanctus</i>	343,51	<i>Eugenii in Toletanam ecclesiam translatio</i>	1035,45
<i>Eliberritanus episcopatus</i>	624,20	<i>Eugenius I. Toletanus episc. martyr</i>	640,3. 344,19. 685,52
<i>Eliocrotensis episcopatus</i>	624,29	<i>Eugenius II. Toletanus presul</i>	687,40
<i>Elisa auunculo nubit 44,38 fratrem fugit ib. 43 in Africa Carthaginem condit</i>	45,17	<i>Eulalia virgo, martyr</i>	648,52. 333,39
<i>Mauritania regis nuptias fugiens mortem sibi consciscit</i>	21,32	<i>Eulogius martyr</i>	646,21. 434,28
<i>Elisabe fratris regnum arripere recusat 1078,14 fratri reconciliatur 109,21 designatur princeps 1090,24 Ferdinando Sicilia regi nubit 470,16</i>		<i>Euminius ciu. & fl.</i>	614,44
<i>Elisabes natiuitas 469,49 progenitores 469,5 mores 506,14 religio ibid. 32 obitus 511,55 vide Ferdinandus V.</i>		<i>Eunensis episcopatus</i>	629,46
<i>Emanuel Portugallia R.</i>	567,10, 568,42	<i>Euphemia corpus in vico quodam asseruatum, Ximenius inuisit</i>	987,5
<i>Emanuelum Ximenius à Philippo seiungere curabat</i>	993,24	<i>Euphrasius Pauli discipulus, martyr</i>	636,6. 532,48
<i>Emanuelis Portugallia regis ad Ximenum litera</i>	1004,9	<i>Euricus siue Eoricus, etiam Enricus & Henricus, Gotthorum R. 144,10. 667,28 Gallias Hispaniasque sibi subiugat 667,34 primus Gotthis leges scriptas dedit 257,25 obit 668,31 Eius temporis Pont. & Imp. Romani 144,14 257,35</i>	
<i>Emer Arabum rex</i>	684,50	<i>Europa à quibus primo inhabitata 910 insulis annumeratur, & cur</i>	9,14,51
<i>Emerita Augusta 612,23, 306,7 conditur 52,37</i>		<i>Europa diuisio 9,48 etymon</i>	9,46
<i>Emerita Augusta passim martyres</i>	648,51	<i>Eurosa Bohemia regis filia, martyr</i>	343,7
<i>Emeritanus episcopatus</i>	624,40	<i>Eutropius Valentinus episc.</i>	543,24
<i>Emetherius martyr</i>	336,10	<i>Eutychiani Papa epistola ad Baticæ episcopos</i>	647,8.
<i>Eminiensis episcopatus</i>	624,50	<i>Eutychius martyr</i>	603,49. 540,2
<i>Emporia siue Emporium, vrbs 34,8 quibus condita 34,26, 43,1, 528,54 in tres partes distincta 34,20, 43,80, 56 quando collapsa</i>	34,37		
<i>Engratia martyr</i>	335,34		
<i>Ennicus Arista, quibusdam Eneus & Enecho, primus Nauarra vel rex, vel princeps, quintus dux Christianorum contra Mauros 275,33 364,46, 710,18, 581,49 Eius vexillum & insigne</i>	364,58		
<i>Enricus vide Henricus.</i>			
		F	
		<i>Facundus martyr</i>	345,29
		<i>Fafila Cantabria dux, Pelagii regis pater in exilium relegatur</i>	694,43
		<i>Fafila siue Fafilla, Legionis & Asturum rex</i>	524,30. 268,50. 547,20 ab urso laniatur 524,38
		Temporis eius Pont. & Imp.	268,54
		<i>Falsus fl.</i>	302,9
		<i>Familiarum illustrium Hispania origo</i>	318,45
		<i>Fastos nostros, ob solis cursum à tempore Iulii Cæsaris nonnihil variantem, in ordinem redigere nititur</i>	

I N D E X.

<i>nititur Pont. Max.</i>	1066,29	<i>Ferdināus princeps, Ferdinandi regis nepos, Ximenium honoris gratia, domum deducere contendit</i>	1060,4
<i>Faustus, martyr</i>	339,1	<i>Ferdinandi regis ad Ximenium litera, quibus Gaditana classis apparatus in Gallum transferri, excusat</i>	1060,36
<i>Fecialis temeritas punita</i>	645,32	<i>Ferdinandus rex, Ximenio ad regium comitatum venienti, semper obviam prodibat extra oppidumænia</i>	1066,5
<i>Felix presbyter, martyr</i>	338,8	<i>Fernandi regis mors</i>	1070,36
<i>Ferdinandus I. Legionis & Castella rex primus, ulterioris Hispania monarcha</i>	170,44,49,171,37,277,2,554,38,359,13	<i>Ferdinandus rex morti proximus Ximenium gubernatorem declarat</i>	1070,25
<i>liberis regnum diuidit</i>	715,42	<i>Ferdinandum principem, alumni admonent, ut iure tabularum Burgenesium, auctoritatem regiam usurpet</i>	1070,53
<i>eius cum fratre simultas</i>	171,12	<i>Ferdinandum principem, Ximenius ut Guadalupum peruenit, ad se adduci iubet</i>	1071,43
<i>temporis eius Pont. & Imp. Rom.</i>	173,41	<i>Ferdinandus Villalua Placentinus Nauarros fundit</i>	1086,48
<i>Ferdinandus II. Legionis R.</i>	277,23,180,9,280,23,57,58,360,3	<i>Fernandus princeps ad auum in Germaniam amandatur</i>	1032,32
<i>cupiditas nepotem è regno pellendi iniqua</i>	194,50	<i>Fernandus rex, ad comprimendos regis Gallorum motus, in Catalonia se confert</i>	947,53
<i>temporis eius Pont. & Imp.</i>	181,7	<i>Ferdinandus Talabricensis, Archiepiscopus Granatensis, cum Ximenio in Maurorum conuersionem incumbit</i>	949,42
<i>Ferdinandus III. Legionis & Castella R.</i>	188,55,282,1,560,32,360,24	<i>Fernandus Cortesius Mexicani imperii expugnatior</i>	962,13
<i>inter sanctos relictus</i>	335,24	<i>Fernandus princeps, Ioanna & Philippi filius Compluti nascitur</i>	973,30
<i>pietas & religio</i>	188,20,189,8	<i>Fernandus rex, tabulis è Belgis ad se missis, Castelle gubernationi prescitur</i>	984,32
<i>virtutes</i>	188,13,20,29,39,189,2	<i>Ferdinandi III. Hispania regis virtus bellica, & pietas admirabilis</i>	985,49
<i>uxores & liberi</i>	187,14	<i>Ferdinandum regem Hispani proceres in odium generi adducunt</i>	986,24
<i>Temporis eius Pont. & Imp.</i>	189,52,190,31,282,31	<i>Ferdinandus & Philippus Ximenii opera in colloquium veniunt</i>	989,40
<i>Ferdinandus IV. Legionis & Castella Rex</i>	200,46,284,1,562,48,361,22	<i>Ferdinandi regis in Manricum Naiarensis & Garciam Lassum scommata</i>	990,10
<i>regnum prudentia matris contra omnes amulos obtinet</i>	201,12	<i>Fernandus iterum cum genero colloquitur</i>	391,46
<i>die sibi à duob. iniuste dānatis dicto obit</i>	204,10	<i>Fernandus per literas Ximenii de Philippi morte certior fit</i>	996,11
<i>Eius bella</i>	202,20	<i>Ferdinandus Philippi filius patre mortuo Pintiam transfertur</i>	996,31
<i>virtutes, ib.</i>	10	<i>Fernandus rex Ximenio rescribit</i>	998,18
<i>uxor & liberi</i>	201,47	<i>Fernandus rex post Philippi mortem ad Castellam gubernandam redit</i>	1001,53
<i>Eius temporis Pont. & Imp. Rom.</i>	203,12,284,18	<i>Fernandus Balbasius sexto rector</i>	1011,47
<i>Ferdinandus V. Legionis, Castella, Aragonia, & Sicilia R.</i>	451,12	<i>Fernandus Balbasius primum inter suos competitors honoris gradum adeptus est</i>	1018,57
<i>quatuordecim annorum contra Lusitanum Barcinonensem principem missus, eum praelio fugat</i>	440,52,442,33	<i>Fernandus rex Complutensem Academiam inuisit</i>	ibid.1012,14
<i>Ferdinandus V. Catholici nomen sortitur</i>	271,20	<i>Fernandi regis in Complutensem Rectorem humanitas</i>	1012,30
<i>Ferdinandi V. conceptio & natiuitas</i>	467,22	<i>Fernando Vera, qui nuntius de Oranica direptione ad regem mittebatur, litera furtim eripitur</i>	1044,49
<i>natiuitatis prospera signa & iudicia</i>	467,56	<i>Ferdinandus ad Aragonios conuentus profectus</i>	
<i>pueritia & educatio</i>	468,40		
<i>statura & membrorum conuenientia</i>	505,46		
<i>periculum à Ioanne Cagnamatio</i>	510,32		
<i>periculum ab hostibus</i>	454,1		
<i>mors</i>	513,12		
<i>liberi</i>	513,28		
<i>vide Catholici reges.</i>			
<i>Ferdinandus Lopes</i>	580,38		
<i>Ferdinandus Perez à Guzman</i>	ibid.25		
<i>Ferdinandus Portugallie R.</i>	562,8,564,18		
<i>Ferdinandi Antolimi pietas miraculo comprobata</i>	719,57		
<i>Ferdinandi Rebolleti fortitudo</i>	439,16		
<i>Ferdinandus Pulgar</i>	580,51		
<i>Ferdinandus Gundisaluus, primus Castella Comes, D. Iacobi auxilio Almanzorem pene ad interuersionem cedit</i>	716,14,58		
<i>bis ab uxore maximis periculis liberatur</i>	717,9,25		
<i>moritur</i>	718,50		
<i>Ferdinandus, Ioannis Castella regis filius, Aragonum R. & Barcinona Comes</i>	365,58,399,15		
<i>Aragonum rex eligitur</i>	226,50		
<i>fides erga nepotem ex fratre singularis</i>	226,13,399,35		
<i>studium in extirpando ecclesia schismate</i>	27,27		
<i>victoria de Mauris</i>	225,49		
<i>uxor & liberi</i>	221,46,566,6,400,24		
<i>mors</i>	28,17,401,37		

I N D E X.

712, 46. 271, 42. 550, 52. 358, 12 Pont. & Imp. Rom.	162, 28. 271, 47	Giennensis episcopus	629, 50
Garfias Resendius	580, 35	Gilimer Vandalorum regnum vi occupat	671, 27 cum fratribus funditur 671, 59
Garfias Sanctii F. Castellæ Comes, uxorem ducturus per prodicionem occiditur	723, 6	Giraldus presbyter	578, 40
Garfias, Sanctii Maioris F. Nauarræ rex	555, 1.	Gironii Vrennatum comitis cum Ximeno similitates	1014, 53
22 inuidia pœnas luit	171, 16. 33	Gisericus & Gizerichus, Vandalorum rex notus	662, 21. 28 Arianus fit 663, 45 Imperii perturbationem procurat 667, 38 Siciliam affligit 664, 20 Romam per quatuordecim dies dispoliat 666, 5 Carthaginem dolo inuadit 664, 12 Crudelitas eius in suos 665, 28. 665, 13 mors & testamentum 144, 26. 667, 43
Garfias Tremulus & Abarca dictus, Nauarræ rex	716, 32 Aragoniæ rex 553, 13 dux octauus contra Mauros	365, 36	Gladii figura in cœlo apparet
Garfias Ximenius Dux primus Christianorum contra Mauros	364, 1 in montibus Pyrenæis rex salutatur 547, 35 moritur 704, 1 Eius insignia	364, 10	Gordianus Romanorum Imp. Hispanias regit
Gasparis à Castro laus	586, 36	535, 31	Gogidiscus Vandalorum rex
Gastorius Foxanus Comes Aragonum reginam obsidione liberat	428, 9 Eius fœdus cum Ioanne Nauarræ rege	456, 39	Gonsalvus Mendozius Cardinalis, iure propinquitatis Ximeno fauiffe creditur
Gauderit Gotthorum Comes Hispanias obtinet	668, 8	Gonsalvi Mendozi Episcopi Seguntini, de Ximeno iudicium & prasagium	934, 32
Gayzaricus vide Gizericus.		Gonsalvus Mendozius ex Episcopo Seguntino Hispalensis Archiepiscopus, & deinde Toletanus efficitur	935, 28
Gebelinorum & Guelforum origo	190, 44	Gonsalvus Mendozius apud Isabellam reginam miris laudibus Ximenum effert	935, 55
Generalis historie autor	192, 41	Gonsalus II. Archiepiscopus Toletanus scholam Compluti condidit	957, 40
Genueses ex Hispania iubentur discedere	1101, 51	Gonsalus Ferdinandus, cognomento magnus dux, familiarissime Ximeno usus est	958, 11
Genuesibus in Hispania esse permittitur	1102, 83	Gonsalvus Ægidius Burgenfis, theologica scholæ à Ximeno proficitur	1007, 50
Georgii Cælii laus	584, 32	Goncharis Vandalorum rex palo infixus	662, 20
Gerabricensis episcopus	624, 27	Gorgonius vel Gargoris Hispania rex	18, 59
Germana regina Fernando in matrimonium collocatur	984, 18	Gothalanæ etymon	662, 6
Germanæ rebus mortuo Ferdinando Ximenius prospicit	1072, 43	Gothalanicum bellum decennale	424. vsque ad pag. 461
Germani inuadunt Hispaniam	646, 49. 536, 2	Gothalanorum legatio ad Aragonum regem pro filii liberatione	419, 30
Germanorum pollicitatio de Nauaria regi restituenda	716, 12	Gotthi in Alaricum & Radagaisum diuisi	658, 19 in Athanaricum & Fridigerum diuisi 654, 8 in Ostrogothos & Vesogothos diuisi 614, 45. 253, 54 Ariana heresi insciantur 654, 16 Catholicam fidem suscipiunt, Ariana abiurata 679, 56. 680, 10 Theodosio Imperatori se dedunt, sed mox deficiunt 655, 48. 50 Valenti Imperatori cui se dederant, itidem rebellant 654, 49. 53 ab Hunnis pelluntur è suis sedibus ibid. Vandalos & alias gentes ex Hispania profligant 131, 45. 131, 54 in Hispaniis sedes accipiunt 659, 9. 669, 23
Germanorum præfecti sacrilegium	718, 15	Gotthicarum litterarum characteres	974, 6
Germanus martyr	345, 17	Gotthorum aduentus in Hispaniam	131, 16. 42, 614. 42, 538. 1, 352. 35
Gerunda, caput Authetarum	23, 43 Eius conditor 18, 8 etymon, ib. 521, 26 oppugnatio 426, 14. 427, 3		
Gerundæ passi martyres	648, 15		
Gerundense concilium	671, 21		
Gerundensis episcopus	624, 56		
Geryon Hispania princeps	19, 28. 525, 5.		
1 cur irigeminus fingatur	19, 33 an in Hispania fuerit	596, 17	
Geryones in Hispaniis regnant	521, 39 ab Hercule occisi	596, 7	
Gesalaricus, idem etiam Gisaleicus, Gesalaricus, & Gessalaricus, Gotthorum rex	670, 23		
257, 56 prius regno, deinde vita priuatur	670, 27. 36, 39 Eius temporis Pontifices & Imperatores	144, 49. 258, 7	
Gotthorum aduentus in Hispaniam	614, 43.		
538, 1. 352, 35			
Gibel, Arabibus mons	26, 5		
Gibellarich mons	26, 4		
Gibraltar unde	696, 10		

- virtutes & res gesta* 131, 28. 132, 16, 33.
 252, 39 *regum in Hispania catalogus* 353,
 55. 355, 3, 56
Gothorum regnum in Hispania quando deletum
 696, 38, 55. 597, 15. 208, 1 *quamdiu steterit*
 697. 4, 18
Gothorum imperium quot annos in Hispania vi-
guerit 969, 14
Gracchuris oppidum 529, 51
Graduum tituli quos licentias appellant, quo pa-
cto tribuantur 1016, 51
Graca lingua professores Ximenii tempore 1008.
 38
Gracis professoribus, ex Ximenii legibus, quibus
auditorum numerus satis est 1008. 49
Graci cuiusdam vaticinium de Petri primi Ca-
stellae regis crudelitate 207. 29 *eiusdem vaticinia*
ibid. 57. 211, 24
Graci ex Sicilia in Hispaniam 598, 4
Granata urbis descriptio, & unde sic dicta 953,
 28
Grammaticorum collegia 1014. 16
Granata regni initium 138. 25 *ciuitates &*
oppida 501. 38 *descriptio & situs*
 491
Granata urbis etymon 28. 33 *forma & situs*
 490. 32 *nomina* 491. 41 *septem res memo-*
rabiles ibid. 4 *oppugnatio Cathol. regum*
ductu 498. 58 *deditio cum suo rege* 500.
 47. 499, 29
Granatense bellum à Catholicis regibus gestum.
 489. 13 *Eius cause* 492. 21
Granatensis conuentus 321. 10 *episcopatus ib.*
Granatensium rex iunior capitur 945, 13
Gratianus Rom. Imp. in Hispania regnat 538. 31
Gothos prostermit 61, 46. 62, 6
Gravi olim Graii dicti 525, 48
Gregorius Castellus clarus concionator 955, 43
Gregorius Eliberitanus episcopus, ethnico iudici
formidabilis 24, 53. 653, 10
Gregorius S. Hispaniam à locustis liberat 342, 10
Griffens, vel Goffredus, Barcinona Comitatus
praefectus 373, 15. 22. *dolose interficitur* 373,
 39
Griffens cognomento Pilo, primus Barcinona Co-
mes 373, 45 *patriæ cadē ulciscitur* 374, 10
Gris, mons 303, 5
Grisantus partem Hispania tenuit 18, 4 *Gua-*
dalciarenses non esse Complutenses 623, 25
Guadalchaur fluius 26, 36
Guadalapi templum miraculis illustre 348, 2
Guadi, Arabibus aqua 26, 51
Guadiana fluius *ibid.*
Guadicensis episcopatus 639, 59
Guardiensis episcopatus 630, 1
Guadix Acis dicebatur 1055, 7
Gudastei episcopi captiuitas siccitatis causa 721, 47
Gudila episcopus Gothos legē Christianam docet
 255, 10
- Guillelmi Gonsalui Gallecia Comitis fortitudo ad-*
mirabilis 720, 19
Gundabundus Vandalorum rex 668, 25
Gundemirus qui etiam Gundamirus & Gunde-
marus, Gothorum rex 148, 1. 681, 48. 682,
 1. 262, 4 *Sedi Apostolica & Imperio qui pra-*
fuerint ipsius tempore 148, 6. 202, 12
Gundericus Vandalorum rex 659, 2 *ob irre-*
neretiam erga sacra demone correptus interit
 662, 16
Gundericus Toletanus Pont. 694, 57
Gundesindus Compostellanus praeful matris pre-
cibus ad electorū societate admittitur 715, 27
Gundisaluus Ferdinandus Oueiensis 580, 53
Guntamundus siue Gutamuudus Vandalorum
rex 668, 23
Guzmanorum origo 320, 23
Gutterii Cardena obitus 872, 14
- H
- H** *Abidus, qui etiam Habis, Hispaniae rex* 596,
 50. 526, 39
Habundus siue Auitus presbyter 538, 59
Hadrianus Rom. Imp. Hispania regnum suscipit.
 534. 1 *patria Hispanus* 644, 20, 43 *insigno*
periculum adit 644. 29
Halihatam Hispania Miramolinus 706. 4
astu Sarracenos rebelles imperata facere cogit.
 707. 31 *relictis* 48. *liberis moritur* 708. 9
Halihatam Hispania Miramolinus 718. 29
Hannibal. vide Annibal.
Hanno Paenorum imperator in Hispaniam mit-
titur 68. 37 *castra mouet aduersus Romanos*
 51. 19 *fugatur à Lucio Martio* 55. 46
capitur 51. 43
Hasdrubal Carthaginensium dux in Hispania.
 48, 38. 49. 42. 600, 18. 529 42 *Placentiam*
obsidet 66. 33 *praelium cum Romanis com-*
mittit 67. 50 *pugnans interficitur* 68, 9.
 600. 26 *Eius prae grandis clypeus* 59, 54.
 601, 30 *littera ad Hannibalem intercepta*
 66, 42 *Neronem per colloquium fallendi con-*
siliū 60, 34 *transitus ab Hispania in Italiam*
 65, 31
Hasdrubalis Gisconis filii cum Scipione pugna &
fuga 70, 1. 25, 71. 23
Haste ictus mirabilis 1024, 42
Hebraea lingua professores 1008, 50
Hedetani 23, 8
Heldefredus maritimis Hispania urbibus poti-
tur 668, 8
Helena ciuitas 14, 43. 624, 36. 526, 46
Helena martyr 344, 6
Helionora in ipso aetatis flore obit 955, 17
Helius Pertinax Rom. Imp. in Hispaniis regnat
 534, 45
Helladius Toletanus episcopus 683, 30
Henrici Cardinalis & Infantis Portugalliae laus
 583, 43. 592, 32
Henricus Comes Portugalliam in dotem accipit
 175, 19

I N D E X.

- 175, 19. 250, 46. 175, 19 cuius fuerit 629, 23
- Henricus Gotthorum rex 144, 12. 541, 4. quære Euricus.
- Henricus I. Castellæ rex 158, 56. 281, 46. 560, 57. 360, 18 ex tegula ictu moritur 187, 29 Pont. & Imp. ipse tempore qui 187, 45. 281, 56
- Henricus II. Legionis & Castellæ rex 215, 41. 285, 48. 564, 18. 362, 52 Aragonum regis opem contra fratris seuitiam implorat 212, 55 in regem contra fratrem eligitur 213, 32 fratrem confodit 214, 14 Eius calamitates post interfectum fratrem 215, 27 uxor & liberi ibidem. Eius temporis Pont. & Imp. Rom. 286, 1. 621, 44. 286, 8
- Henricus III. Legionis & Castellæ rex 220, 56 287, 7. 565, 5 Eius filia quibus nupsit 223, 45 inopinata mors 224, 5 morituri de fratris integritate oratio 224, 36 prudens responsum, suis ob lenitatem ipsum arguentibus datum 221, 17 sententia de ararii augendiratione 223, 15 virtutes 222, 26 uxor & liberi 220, 17. 221, 12. 42 Eius temporis Pont. & Imp. Rom. 224, 49. 287, 33
- Henricus siue Enricus IV. Legionis & Castellæ rex 289, 43. 566, 54. 362, 11 abstemius 243, 57 regni dissidia sedat 238, 25 in Granatæ regnum infestis signis ingreditur 239, 3. 17 oppida de Gibraltar & Archidona recuperat 241, 33. 41 Nauarræ partem expugnat 240, 1 sædus cum Elisabe sorore 242, 2 Eius ædificia 242, 2 magnanimitas in recusando regno sibi oblato 240, 4. 45 nobilium catalogus 239, 20 sobrietas 243, 12. 51 strenuitas 242, 47 virtutes 242, 47. 52, 243. 3, 14. 17. 35. 42, 243. 54, 244. 8 uxores & filia unica 239, 12 Eius temporis Pontifices & Imperatores Romani 244, 36. 246, 2. 290, 26
- Hercules plures 36, 9 septem 37, 22
- Hercules Ægyptius quando extiterit 37, 46. 57 in Hispania regnat 595, 37 Eius ibidem opera 595, 59
- Hercules Alcides in Hispaniâ nauigat & Geryone interempto Hispania potitur 959, 4 quas vrbes in Hisp. condiderit 38, 19 opera 36, 25 patria 36, 24 scelera 36, 41. 250, 8 reditus ab Hispania in Græciam 962, 21 mors 35, 14. 40, 44
- Hercules Græcus Ionis filius 37, 35 in Hispaniam venit 525, 39
- Hercules Libyus Hispania rex 522, 14
- Hercules Syrus qui XII. pericula superauit, quo tempore vixerit 37, 26
- Hermandatum siue Hermanatum, nouum iusti-
- tiagenus 477, 52
- Hermanni Contracti loca emendata 648, 35. 646, 30
- Hermenegildus tyrannus secundum aliquos 677, 2. 27, 37 secundum alios martyr 678, 19
- Hermengaudus Gerbus, Vrgelli Comes 555, 47. 376, 9
- Hermericus Sueuorum princeps in Hispania 659, 3 cum Gallicis pacem facit 663, 15 moritur 662, 45. 663, 33
- Hermigildi Compost. episc. in viduam quandam iniquitas & ultio diuina 715, 34
- Hermigius Gothorū rex 265, 22 vide Eringius.
- Hesichius S. 636, 14
- Hesperia unde dicta 16, 14
- Hesperia duæ 116, 6
- Hesperus Hispania rex 522, 45
- Hiemen Hispania præfectus 702, 5
- Hieronymus Madritus, & Petrus Zalamea, sodalitatem conceptionis Deiparæ titulo Toleti instituerunt 970, 29
- Hierosolymitanam expeditionem Christianis regibus Ximenius suadet 1004, 52
- Hispalis, siue Hispalus, Hispania rex 595, 26. 521, 56
- Hispalis Baticæ metropolis 21, 29 à Casare Iulia Romulea appellata 117, 49 à Casarianis recipitur 117, 17 Eius descriptio 480, 38. 24, 521. 59 conditor 28, 46 Homimibus quos Deus amat, Hispali domum largitur & victum: Prouerbum 480, 54
- Hispali passi martyres 649, 5
- Hispalense concilium primum 680, 43 secundum 682, 49
- Hispalensis episcopatus 625, 5
- Hispan, siue Hispanus, Hispania rex 595, 33. 250, 34. 522, 5
- Hispania primum prouincia consularis 588, 38 deinde in duas prouincias prætorias diuisa 587, 52 sub Constantino Pio in quinque 589, 30. 651, 16 à Barbaris occupata & inter ipsos diuisa 660, 14. 661, 43 Latii iure donata 639, 31 per Comites recta 613, 7 à sex regibus possessa 589, 32 quatuor plagis vexata 666, 13 nube candida illustrata, ea nocte qua Christus natus 634, 20 quomodo administrata à Christi natiuitate vsque ad Gothos 612, 38 quando per unum regem aut per plures gubernata 294, 30
- Hispania arbores & fructus 297, 10 balnea & therma 299, 39 clades sub Roderico rege & eius cause 696, 18 concilia 320, 5 conuentus 589, 13 defensio aduersus Munsterum 1169 descriptio 586, 44 descriptio per maritima litora & Pyrenæi 11, 5 per mediterranea 12, 29 diuisio 11, 24. 303, 14 figura instar corii 11, 13 sicilia 300, 13 flumina 300, 52

fontes 300, 22 fruges & vina 296, 14. incola primi 161, 26 latitudo & longitudo 294, 131	Hispanias administrat 539, 15
14. laus 589, 43. 610, 26 laus ab aeris salubritate 589, 48. à fidelitate erga reges 592, 56 à literarum studiis 593, 21. à metallorum copia 590, 13 à religionis antiquitate & verae fidei cultu 591, 54 à virtute bellica 591, 4. loca religiosa 347, 45. magnates & pontifices 320, 51 metropoles 13. 1. monarchia & principatus antiqui 130, 6 montes 302, 26 nomina 248, 46	Gothis Gallias & Hispanias concedit 659, 9
551, 12. pecora & pisces 250, 34. primatus 630, 48. populi 22. 2. prouincia tres 586, 56 prouincia sex 248, 52 reges ante Herculem 18, 50 reges à Thubal vsq; ad Carthaginenses 594, 1 salina 299, 2. sancti & martyres 321. 47. sedes cathedrales 13, 21. siccitas stupenda 597, 5. situs 248, 48 terminatio 294, 1 ab Hercule condita 38, 14 à Carthaginensibus 46. 1. à Romanis 52. 1. venationes & aucupia 297, 52.	Hormisdæ Papæ ad Hispanos episcopos epistola. 671, 17
Hispania nomen in quo regno hodie resideat 139 57	Horrea publica Ximenius instituit 1062, 28
Hispania dua 248, 53. 10, 32. ulterior & ceterior unde dicta 10. 59. ceterioris populi 23, 17 prouincia quinque 12, 39. terminatio 12, 37 589, 2 ulterioris partes dua 12, 43 populi 22. 6 terminus 589, 2	Hugo Barcinonensis claret 560, 52
Hispaniola insula 567, 59	Hugo Portugallensis episcopus 578, 40
Hispani Gothis in patria sua remanentibus prestantiores 254, 24 peculiari temporis notandi modo vsi 631, 11. res nouas aduersus Romanos moliantur 647, 4	Humeia regnandi cupiditas 722, 54
Hispanorum cultus & obseruantia in religione 331, 20 legatio ad Alexandrum Magnum 598, 52. 329, 23	Hunnorum origo 134, 38. casus 1070, 30
Hispani proceres Fernando regi infensi, eum à Castellæ gubernaculis deicere conabantur 981 19	I
Hispania vrbes legatos ad Ximenium & Senatū regiū cum querelis mittit, & facultatē in aliquem locum conueniendi petunt 1011, 43	Accēsis moneta à Iacobo I. Aragonum rege cōfirmata 384, 46
Hispanorum veterum bellica virtus & fortitudo 25, 38 constantia & fidelitas 323, 48. lingua 328, 25	Iacobi Hispaniarum propugnatoris die, quotannis è sacello diui Ildephonsi ad diui Iacobi adē, cum solenni pompa proceditur 1007, 35
Hispanorum nostri temporis militaris fortitudo 329, 25 ingenia ad literas capeffendas 329, 56. lingua 330, 31. urbanitas & diligentia in educandis liberis 331, 8	Iacobus Apostolus in Hispania prædicat 635, 1 532, 18 in Iudaam redit 635, 11. capite truncatur 635, 5. equo vectus in conflictu apparet 634, 34. 308, 44. Graculo se non solum piscatorem sed etiam militem esse ostendit 170, 54
Hispanicarum rerum scriptores 577, 32	Eius in Hispania discipuli 635, 2. 636, 6 corpus Apostoli quomodo in Hispaniam translatum 635, 25, 30. 37. occultatum & deinde reuelatum 706, 26. D. Iacobo votum singulis annis soluendum instituitur 308, 48
Hissem Corduba rex 704, 59	Iacobus Hallensis 580, 22
Hissen Corduba rex 719, 48	Iacobus I. Aragonū rex Fortunatus & felicitis memoria dictus 560, 2. 381, 46 Baleares insulas acquirit 189, 56. 382, 35 Eius natiuitas, & qua ratione Iacobus fuerit nominatus 382, 4 accusatio apud summum Pont. 383, 22. discordia cum Alphonso filio 384, 34. educatio & pericula in infantia 382, 24. expeditio contra Mauros Granatenses 384, 1. liberalitas erga milites 387, 14. uxores & liberi 382, 48. 383, 42 mortis locus & tempus 385, 22
Hitona vrbs 32, 56	Iacobus II. Aragonia rex 394, 27. Eius pax cū Carolo socero de restituendo ipsi Sicilia regno 394, 21. priuilegiorum regni confirmatio 394 2. prælium nauale aduersus Fredericum fratrem Sicilia regem 395, 1. uxores & liberi 393, 44. 394, 3 mortis locus & tempus 395, 29
Hizit Arabum rex 691, 27	Iacobus Tenius 579, 49
Homar Arabum Miramolinus 701, 21	Iacobus Vrgellensis Comes, in carcere vitam finit 400, 52
Homerus in Hispania peregrinatus 597, 13	Iacobi Theologi sophologium 565, 6
Honorichus siue Vgnericus Vandalorū rex 667, 10	Iamfredus I. Barcinonæ comitatus gubernator 549, 27. 550, 7
Christianos crudelissime persequitur 667, 48	Iamfredus II. Barcinonæ Comes 550, 11. 35
Eius miserabilis exitus 668, 16	Iamfredus III. Barcinonæ Comes 552, 21
Honorius Occidentis Imp. 657, 35	Ianuarius martyr 330, 1
	Iapheti posteri quas gentes produxerint 249, 52
	Iberia 17, 3
	Iberia vrbs 519, 22
	Iberus Hispania rex 594, 30. 519, 8
	Iberus flumini 17, 4. 594, 31. 519, 8. 12. 300, 55. 519, 5 quos amnes in se recipiat 301, 3
	Idnabala Cesar augustæ regulus 704, 27
	Idubeda Hispania rex 594, 34
	Idubeda,

I N D E X.

<i>Idubeda, montes</i>	303, 21	<i>Infantes dicuntur Hispanis regum filii</i>	720, 49
<i>Idacius episcopus, scriptor Hispanus ad dominum conuertitur</i>	577, 35 662, 25	<i>mos iste unde sumptus</i>	739, 13
<i>Ierabrica ciuitas</i>	625, 1	<i>Infantula lactens matris interempta uerbis adherere uisa est in expugnatione Oranica</i>	1030 17
<i>Ignis è mari ortus multa Hispania oppida absumit</i>	717, 48	<i>Inguinalis plaga per Hispaniam</i>	673, 45
<i>Ihabea Hispania praefectus</i>	701, 46	<i>Inquisitionis tribunal quo tempore apud nos institutum fuerit</i>	1003, 32
<i>Ilarqueones</i>	19, 23	<i>Interamnis Portugallia</i>	587, 28
<i>Ildefonsus abbas idem cum B. Alfonso historico 688, 8</i>		<i>Ioanna Henrici III, uxor fugit</i>	588, 3
<i>Ildefonsus Toletanus Pont. uide Alfonso.</i>	544, 35	<i>Ioannes Ximinius tres ex Helionora liberos procreat</i>	955, 49
<i>Ilderichus Vandalorum rex Christianus</i>	870, 58	<i>Ioannes Vergara unus ex correctoribus bibliorū Complut.</i>	966, 42
<i>Ilerda Valentia mater 385, 10. obsidetur 438, 28 deditur 439, 27. Eius conditor 38. 41. 596, 51 descriptio 438, 35. insignia</i>	385, 8	<i>Ioāna Philippi uxor in Belgas trāsmitit</i>	975, 12
<i>Ilerdense concilium</i>	671, 37	<i>Ioanna cum Philippo iurgia</i>	975, 51
<i>Ilerdensis episcopatus</i>	625, 12	<i>Ioanna regina delirationes</i>	1008, 2
<i>Ilergetes</i>	23, 26	<i>Ioanna regina, patri ad regnorum Castella gubernationem accersito, obuiam procedit</i>	1002, 10
<i>Illicensis siue Illicitanus episcopatus</i>	625, 9	<i>Ioanna regina post mariti mortem noctu iter faciebat</i>	ibid. 12
<i>Ilipensis episcopatus</i>	625, 19	<i>Ioanna Cisneria, Ioannis Ximenii filia, Petro Gonsaluo ducis Infantatus ex fratre nepoti, collocatur</i>	1033, 23
<i>Ildefonsus S. uide Alfonso.</i>	333, 56	<i>Ioanna Cisneria nuptia cum Petro Gonsaluo irrita fiunt</i>	1061, 28
<i>Illephonsi corpus, quod Zamora asseruatur, Ximinius inuisere constituit</i>	981, 54	<i>Ioanna Cisneria, post irritas nuptias cum Petro Gonsaluo, Alphonso Mendocio Cluniensis comitis filio heredi nubit</i>	1022, 1
<i>Illeis fluius</i>	14, 19	<i>Ioannes Velascus, Bernardini comestabilis notus premium elegantis & sciti cultus in ludis militaribus tulit</i>	1064, 33
<i>Illescis Ximinius monialium cœnobium condidit 1049, 30</i>		<i>Ioannes Riuis Toletanus pirata insignis</i>	1100, 54
<i>Illibera urbes duæ</i>	14, 24, 28, 40	<i>Ioannes Metina</i>	1010, 2
<i>Illiberina synodus</i>	14, 27	<i>Ioannes abbas, deinde episcopus Gerundensis</i>	577 38, 680, 24
<i>Illiberia, nunc Granata</i>	522, 10	<i>Ioannes Egidius Zamorensis</i>	580, 58
<i>Illiberitanum concilium</i>	651, 12	<i>Ioannes Annus Viterbiensis</i>	579, 27
<i>Illiberitanus episcopatus</i>	623, 24	<i>Ioannes Hierosolymitanus rex in Hispaniam uenit</i>	359, 59
<i>Illipula magna, nunc Granata</i>	28, 21	<i>Ioannes Genesius Supulueda</i>	586, 19
<i>Illipa montes</i>	26, 8	<i>Ioannes Gerundensis episcopatus, legatus Ferdinandi V. paralipomena Hispania scripsit</i>	579, 7. Eius error 587, 85, 37
<i>Illiturgi obsepsio 561, 14. expugnatio</i>	72, 38	<i>Ioannes I. Aragonia rex 564, 43. tumultus compepsit. Eius indulgentia erga secundam uxorem 397, 23 morum uarietas, ibid. mors repentina</i>	398, 19
<i>Immontinensis episcopatus</i>	625, 29	<i>Ioannes II. Aragonia rex 408, 44. Eius amor erga fratres 409, 41, 416, 51 bellum cum Carolo filio & Barcinonensibus 415, 42. cum Ludouico Gallorum rege 424, 39. bellum Gothalanicum beneuolentia & cultus erga uxores & liberos 410, 42. clementia & humanitas 410 clementia & seueritas erga reos 411, 28 cultus circa parentes 410, 52. cultus Christianae religionis & festorum celebratio 411, 53, 421 cura & ordinatio in litibus abreniandis 412, 22 fortitudo contra hostes 411, 38. habitatio</i>	
<i>Imopyrenæus episcopatus</i>	ibid. 34		
<i>Impēsas in bello Oranico factas rex Ximenio persoluere non uult</i>	1049, 46		
<i>Imperatores quos Hispania dedit</i>	514, 41		
<i>Imperatorum qui Hispania totius imperium habuerunt, catalogus</i>	588, 18		
<i>Imperatrix Alemania adulteriū accusata, à Raimundo Berengario</i>	477, 6		
<i>Impuritanus episcopatus</i>	625, 42		
<i>Incendium miserabile</i>	309, 42		
<i>Indallentius S.</i>	636, 7		
<i>Indibilis Hispanorum dux Scipioni se dedit 64 21. deficit 791, 17. fratrem Mandonium ad Scipionem supplicatum mittit</i>	77, 19		
<i>Indica insula inuenta</i>	108, 43		
<i>Indigetes</i>	23, 57		
<i>Infantatus dux vicarii Complutensis fiscalem fustibus male multat</i>	1015, 50		
<i>Infantatus, dux, Ximinius & Velascus ad fontem Carralium conueniunt</i>	1016, 22		
<i>Infantatus dux contumeliosam legationem ad Ximenum mittit</i>	1020, 19		

nes 411,23. gesta in Hispania 413,15. inclinatio in pulchras mulieres 411,9. leges & instituta 412,40. liberalitas & audientia 410	faceta 744,52
23. ludi & venationes 409,34. militia 413,57 oratio ad duces 452,38 ad filium rebellem 418,31 ad legatos 420,13. 421,13. 451	Ioannis, Sancii IV. regis Castelle fratris, vindicta 199,40
462,5 ad milites 430,34. 433,13. 448,3 parentum fratrum & sororum mors 411,1. periculum à Tarracensib. 429,7 ab hostibus 453,2	Iouinianus Rom. Imp. Hispanias regit 538,14
statura & corporis forma 409,11. valetudo & corporis cultus 409,19. virtus bellica & militaris eloquentia 410,1 uxores & liberi 409,	Iouis mons 302,35. 24, 26
1 uxoris & filii periculum ab hostib. 425,26. 427	Irene martyr 688,24
17 uxoris infirmitas & mors 456,47 ipsius obitus & acta in ea 466,38 exequia 467,41	Iria Flauia opp. 310,53
Ioanes I. Legionis & Castelle rex 218,28. 286,18	Iriensis ecclesie episcopi 706,39
564,21. 361,56 equo opprimitur 220,27 eius bellum cum Alencastria duce 220,41. & concordia per matrimonium, 221,7. bellum cum Portugallensibus 218,59. virtutes 220,42	Iriensis episcopatus 625,42
uxores & liberi 218,32. 53 Temporis eius Pot. & Imp. Rom. 220,41. 50. 286,53.	Iriensis sedes Compostellam transfertur 706,59
Ioannes II. Legionis & Castelle rex 225,6. 287	Isabella regina priores partes tenebat in administratione regni 935,27
43,569. 35. 362,3. Affectus eius mirus erga Aluarum de Luna 228,46. 233,22. amor erga Aluarum in odium conuersus, & supplicium de eo sumptum 234,36. 235,42. dissidium cum Ioanne Nauarra rege & Henrico Infante 228	Isabella regina Mendozio Cardinali mandat, ut virum aliquem spectata probitatis quarat qui sibi ab arcanis confessionibus sit ib. 44 mirifice Ximenum laudas ibid. 2
26, 229, 48. concordia cum iisdem 231,52	Isabella catholicorum regum filia, & Emanuelis Portugallie regis vxor, ex dolore partus Casar Augusta moritur 955,2
discordia iterata & exitus eius rei 231,46. 233	Isabella regina graui vlcere laborare cepit 975,18
30, 233, 7 nobilitas summa 225,10. studium circa schisma ecclesie extirpandum 227,23	Isabella regina mors 979,46
Victoria de Sarracenis 231,28 tutores à patre relictis 224,22. 225,26. 732,20. virtutes 236	Isabella cadauer qui deferebant ob imbrum multitudinem id coacti sunt per aliquot dies Tolleti deponere 980,20
37 vitia 236,59 uxores & liberi 225,43 obit ^o 236. 37 Temporis eius Pont. & Imp. 237,20. 289. 15	Isabella Ferdinandi V. vxor, vide Elisabe.
Ioanes I. Nauarra rex à Castelle rege fugatur 232	Isabella Montania constantia & fides 460,54
44, 48 Eius dissidium cum Carolo filio 239,45	Iscan Miramolinus 701,43
uxores & liberi 228,38. 232,20.	Isidorus Hispalensis archiepiscopus 577,34. 543
Idem est cum Ioanne II. Aragonia rege.	57. 345. 57
Ioannes I. nobilis Portugallie rex omnibus admirabilis 564,30	moritur 686.3. Eius opera 686,16. 345. 56 à Theodisco corrupta 687,13. historia Gotthorū 683,53. salutaria quedam pracepta 346,4. locus emendatus 682,26
Ioannes II. Portugallie rex 565,10	Isidorus senior Cordubensis episc. 661,24
Ioannes III. Portugallie rex 569,10	Italica situs 677,34
Ioannes Mena poeta Hispanus 566,50	Italica passim martyres 649,19
Ioannes monachus, Gerund. episcopus 544,8	Italicensis episcopatus 625,55
Ioannes Ortega 557,48. 338,32	Itani, Hispanie populi 22,31
Ioannes Vaseus quo consilio Hispanie chronicon scripserit 574,25. quibus de causis 575,43	Ithacius episcopus Hispanus 656,18
quod non sine exemplo homo externus de Hispanie rebus scribat 576,24. quos autores & quatenus sequatur 577,30. 581,20. 29. quorum opera in suo Chronico sit adiutus 583,25	Iubal idem cum Tubal 518,42
Eius obtestatio ad lectorem 586,7	Iubalda Hispanie rex 519,39
Ioannis Agullonis supplicis oratio 431,27	Iubalda mons 594,33
Ioannis Ferdinandi laus 580,42	Iudei Hispani, ad fidem conuersi, à Carolo contendunt, ut ederentur testimonia, cum ob violatam religionem ipsi damnarentur 104,12
Ioannis Gamboe fortitudo 455,43	Iudei ritus suos abiurant 685,38. conuersi rursus iudaizant 442,44
Ioannis Martis magnanimum facinus 474,54	Iudeorum ritus & mores 480, 51. obscenitas 481,5. 484,5
	Iudaicus mons 26,25. 38,55. 302,36
	Iudices nouem ad eligendum Aragonum regem delecti, eorumque nomina & qualitates 400, 2. 763,38
	Iugastrensis episcopatus 625,42
	Iulianus Comes Legatus Roderici Regis Arabes in Hispaniam traducit ob violatam à rege filiam 152,13, 33. 605,48 eius scelerum deploratio 153,8. & poena 153,16. 696,57
	Iulianus Eborensis episcopus 775,15
	Iulianus

I N D E X.

<i>Julianus Lucas, Toletanus diaconus</i>	578,5	<i>Laurentius à Padilia</i>	581,3
<i>Julianus Pomerius Maurus floret</i>	661,54	<i>Laurentius martyr</i>	563,9.342,31.646,12
<i>Julianus Pomerius Toletanus praesul</i>	693,234,38	<i>Laurentius Valla Alfonsi V. Aragoniae regis praecceptor</i>	402,18. historicus 401,53.566,31
<i>ex Iudaeo Christianus</i>	546,8	<i>Laurentius Vacca Ximenio obstitit, ne conuēuales ad priscam vitæ normam reuocet</i>	937,27
<i>1. liber de tribus substantiis in concilio approbatus</i>	693,46	<i>Laurentius Suarius Clunia dominiū tenet</i>	1022
<i>Julianus ab Alba</i>	584,18		17
<i>Julianus Apostata Hispanias tenet</i>	338,6	<i>Laurentii Galindi Caruialii, de Carolo regis nomine appellando, oratio</i>	1074,38
<i>Julianus Pomerius Archiepiscopus Toletanus, inter diuos relatus,</i>	951,49	<i>Laxaus, tertius ad rempub. Hispaniam moderandam à Carolo mittitur</i>	1109,53
<i>Iulitta martyr</i>	535,21.337	<i>Lazari Nosocomium, quod extra muros Hispalis est, Ximenius re ditibus auxit</i>	952,53
<i>Iulium II. Pont. max. è pontificatu deiicere, aliquot Cardinales adoriuntur, Gallorum rege fauente</i>	1051,40	<i>Leander Hispalensis episcopus</i>	542,39.345,38
<i>Iuncaria oppidum</i>	625,45	<i>moritur</i>	681,21. Eius opera 542,46
<i>Iuris pontificii professores</i>	1009,15	<i>Ledesma opp. cum thermis</i>	299,41,52
<i>Iuri ciuili in academia Complutensi locus non est ibid.</i>		<i>Legati post obitum Isabella è Belgis in Hispaniam veniunt</i>	982,36
<i>Iusti & Pastoris templum a Ximenio in meliorem formam extruitur</i>	1019,2	<i>Legatos Belgarum, de rege Ferdinando in Aragoniam detrudendo agentes, Ximenius oratione sua perterrefecit</i>	984,3
<i>Iusti & pastoris templum, Ximenio petente, Academia à Pontif. summo conceditur</i>	ibid. 21	<i>Legio Germanica, ciuitas</i>	312,38
<i>Iustinus Historicus floret</i>	644,49	<i>Geminane seu Geminia, an Germanica dicta</i>	614,30 à quibus condita 46,50 à Sarracenis capta 533,43
<i>Iustinianus Valentinus epif.</i>	673,27.541,42	<i>Legione passi martyres</i>	649,43
<i>Iustitia encomium</i>	503,30.57,17	<i>Legionis regni initium</i>	153,22.41 separatio 178,35
<i>Iustus Toletanus praesul laqueo strangulatur</i>	685	<i>Legionis & Asturum titulus quousque duratio</i>	554,41.
	27	<i>Legionis & Castella regum catalogus</i>	615,40
<i>IuZef, nobis Iosephus, in Hispaniam regnaturus mittitur</i>	703,11	<i>Legionis episcopatus</i>	626,8
<i>Ixecca Hispania Miramolins</i>	704,59	<i>Legionenses, olim Vectones</i>	23,2
<i>Ixit Arabum Imperator</i>	701,21	<i>Legionum Romanarum nomina</i>	642,24.643,7
<i>Iuuenicus poeta, presbyter Hispanus</i>	650,53,537	<i>Lemacenorum vrbs deleta</i>	32,30
	43	<i>Leo III. Papa</i>	706,8
<i>Iuuenis suspensus incolumis mansit</i>	349,21	<i>Leonis Papae epistola ad S. Turibium</i>	66,45
<i>Iuuenalis an Hispanus</i>	639,45	<i>Leocadia virgo martyr</i>	648,38,333
L		<i>Leocadia tria templa Toleti dicata</i>	648,39
<i>Labrimonensis episcopatus</i>	625,58	<i>Leonigildus aut Leonogildus Gothorū rex</i>	46,42
<i>Lacobrica duæ</i>	626,1		675,26,260,12
<i>Lacobricensis episcopatus</i>	626,1	<i>hereticus</i>	677,9
<i>Lacus miræ naturæ</i>	299,58.303,1	<i>filios regni consortes facit</i>	676,29.
<i>Laetani populi</i>	23,39	<i>Hermegildum filium ob Catholicam fidem interimit</i>	677,27,34
<i>Laini Calui Castella iudicis progenies</i>	276,1	<i>Hispalim expugnat</i>	678,27.34.
<i>Lalius nauale praelium cum Pænis committit</i>	36	<i>plurima loca in suam potestatem redigit</i>	675,54.57.676,26
	52	<i>676,26,27,45 primus solio & purpura regali usus</i>	579,23.
<i>Lagonius fluuius</i>	303,47	<i>Suecorum regnum occupat</i>	776,13
<i>Laletania puincia ciuitates & oppida</i>	315,22	<i>mortens Reccaredum filium de Christianis ab exilio reuocandis monet</i>	675,13.
<i>Lambertus martyr</i>	34,10.647,56	<i>Eius uxores</i>	676,22.30
<i>Lomecensis episcopatus</i>	626,7	<i>Pont. & Imp. qui fuerint ipsius tempore</i>	147,8.260,48
<i>Lampades in S. Maria templo miraculose accenduntur</i>	349,52	<i>Loriensis episcopatus</i>	630,4
<i>Lanificii & linificii palma penes quos in Hispania</i>	303,45	<i>Lesbii in Hispania regnant</i>	528,40
<i>Lapis pluuiialis mirandæ magnitudinis</i>	1058,23	<i>Leche fluuius</i>	587,35
<i>Largustanus princeps Catonem inuauit in occupando Regio castro</i>	82,39	<i>Liber foliis ligneis & tribus descriptus linguis, inuentus</i>	190,21
<i>Larro Portius Hispanus</i>	636,50	<i>Liberatus abbas martyrium sustinet cum sex fratribus</i>	668,3
<i>Latronum domus origo</i>	365,22	<i>Liberi Patris in Hispaniam aduentus</i>	596,7
<i>Lauara oppidum</i>	30,30		
<i>Laureanus Hispalensis archiepiscopus, martyr</i>	67		
	47,334,41		

<i>Libri omnes quibus Maurorum Superstitio continebatur, à Ximénio comburi iubentur</i>	959.36	<i>tana</i>	179.13
<i>Libros religionis nostræ vernaculis linguis circumferri, nefas esse</i>	962.54	<i>Luiba sive Limba I. Gothor. rex</i>	146,31.675,6,47.260,2.541,53
<i>Libri sacra doctrina referti, quos Ximénius excudi iussit</i>	967.1	<i>Imp.</i>	146,32.260,12
<i>Libri musici diuinis cantibus celebrandis necessarij, in membranis à Ximénio excudi iubentur</i>	ibid.56	<i>Luiba II. Gothor. rex</i>	147,41.681,21.261,31.543,17
<i>Libri de agricultura Ximénii ductu typis mandantur</i>	ibid.8	<i>eius temporis Pont. & Imp.</i>	147,44
<i>Libyca, vrbs</i>	32.6	<i>Lupercus puer, martyr</i>	335.50
<i>Licentia & graduum designationes Academia Complutensis</i>	1017.51	<i>Lupus de Oliueto, ordinis D. Hieronymi instaurator</i>	565.46
<i>Licentia theologica celebrata præsentè Ximénio.</i>	ibid.	<i>Lupus Conchillus Ferrera Aragonii indicio, regi Philippo proditur</i>	983.11
<i>Licentiarum & graduum designationes abrogandas esse, Ximénius censuit</i>	1018.13	<i>Lusitani qui</i>	415.33
<i>Licianus poeta Hispanus</i>	639.58	<i>Lusitania</i>	439,1 hodie qua 249.4
<i>Limba Gotthorum rex</i>	146,30.542,22	<i>dicta qua</i>	27.9
<i>vide Luiba.</i>		<i>Lusitania descriptio</i>	10,44.11,39.21,32.587,6305,25
<i>Limia fluiuis</i>	587,34.521,49.301,24.795,10	<i>conuentus</i>	589.13
<i>Liminus fluiuis</i>	27.12	<i>etymon</i>	10,44.11,30.21,36.35,51.587,10.595,46.523,55
<i>Littorius Comes aruspicum responsis fidens perit.</i>	664.2	<i>fluuii</i>	587,12
<i>Liuis locus restitutus</i>	599,19,23.603,30,45.604,49	<i>longitudo & latitudo</i>	305,32
<i>Lotonensis episcopatus</i>	626.12	<i>montes</i>	587.53
<i>Loxa obsidetur</i>	496.15	<i>oppida & populi</i>	305.33
<i>Lucas Tudensis Hispania scriptor</i>	678.42	<i>Lusus Hispania rex</i>	523,53.595,56
<i>Lucanus Annæus poeta</i>	635.18	<i>Lycabrum expugnatur</i>	83.9
<i>philosophum aumne an patrum habuerit.</i>	636.	<i>Lydi in Hispania imperant</i>	526.51
<i>Eius epitaphium</i>	637,10,17	<i>Lynca, olim Iulium oppidum</i>	23,51
<i>Lucense concilium</i>	674.57	<i>M</i>	
<i>Lucensis episcopatus</i>	626.13	<i>Macrinus Opilius Rom. Imp. Hispanos regit</i>	535,9
<i>Lucinius Baticus</i>	656.40	<i>Madritum oppidum</i>	309,24
<i>Lucius poeta Hispanus</i>	639.59	<i>Magalonensis episcopatus</i>	626,18
<i>L. Æmilius Paulus contra Lusitanos tumultuario exercitu pugnat</i>	83.29	<i>Magnatum Aragonia & Nauarra numerus censusq.</i>	324,33
<i>L. Belus aut Bebius prætor exercitu caso fugit</i>	83.20	<i>Castella & Legionis</i>	322,48.323,1
<i>L. Flori lapsus</i>	601,11.606,18.608,50	<i>Portugallia</i>	325,3
<i>L. Flori locus restitutus</i>	604.54	<i>Mago Pænorum dux Hispania fugatur</i>	78,13
<i>L. Marineus Siculus</i>	579.32	<i>Mago vrbs</i>	78,52
<i>L. Martius rem perditam in Hispania restituit.</i>	601.24	<i>Mahometes nascitur</i>	677,19
<i>milites ad pugnam hortatur</i>	58.52	<i>suum spargit</i>	681,30
<i>Pænorum castra expugnat</i>	59.36	<i>rex à suis salutatur</i>	682,37
<i>L. Scipio Ortigem urbem obsidet</i>	69.26	<i>primus tres uxores, mox octodecim habuit</i>	681,55
<i>capit</i>	69.47	<i>sectam suam inchoat in Arabia</i>	682,57
<i>Lucii Papæ epistola ad Hispania episc.</i>	645.53	<i>veneno hausto moritur</i>	684,6
<i>Ludi militares (quos vulgo Iustas appellant) ad exhilarandum regem egrotum, splendide apparantur</i>	1064.23	<i>Mahometismus decem Iudaorum commentum</i>	683,9
<i>Ludos & lusores qua mala sequantur</i>	484.30	<i>Maiores Hispania</i>	321,43
<i>Ludouicus Gallorum rex, Barcinonæ Comes</i>	373.12	<i>Maiorianus Imp. in Hispaniam venit</i>	666,51
<i>Barcinonis ius renunciat</i>	374.33	<i>Malacæ passi martyres</i>	649,21
<i>Ludouici Francor. regis encomium de curia Tolentina</i>		<i>Malacitanus episcopatus</i>	626,20
		<i>Malacha 12 stationibus cingitur</i>	497,21
		<i>deditur</i>	498,14
		<i>Malacitani motus</i>	1090.1
		<i>Malacitani motus sedantur</i>	ibid.41
		<i>Mancius, Christi discipulus, martyr</i>	640,28
		<i>Mandonius socios Romanorum inuadit</i>	54,28.
		<i>Scipioni se dedit</i>	64,26.72,10
		<i>ad supplicium Romanis traditur</i>	79,17
		<i>Mandonii & Indibilis pugna cum Scipione</i>	76,28.530,24
		<i>fuga</i>	77,14
		<i>Manrici Comitæ de Lara singularis erga dominum suum fides</i>	186.26.34,5
		<i>Manricorum ortus</i>	321,22
		<i>Mantua conditor</i>	527.6
		<i>Manus</i>	

I N D E X.

<i>Manus proprias deofculari, Maurorum mos est</i>		<i>Maula Arabum rex</i>	692, 18
959, 52		<i>Mauregatus, quibusdam Mauracatus, Legionis</i>	
<i>Marcelli filii martyres</i>	649, 59	<i>& Asturiarum rex</i>	158, 12. 701, 39. 270, 4
<i>Marchiones Aragonia & Navarra</i>	323, 42	548, 21. 338, 31	<i>virginum tributo auxilia</i>
<i>Castella & Legionis</i>	323, 31	<i>Barbarorum redimit</i>	158, 22. 704, 42
<i>Marcus Antoninus Rom. Imp. in Hispaniis regnat</i>	534, 28	<i>Eius temporis Pont. & Imp.</i>	158, 31. 270, 13
<i>Marcus Aurelius Rom. Imp. Hispanias regit</i>	535, 12	<i>Mauros Granatenses qua ratione Ximenius ad Christi fidem reduxit</i>	958, 9
<i>M. Fulvius Celtiberos fundit</i>	82, 46	<i>Maurorum Granatensium conuersio quo tempore coeperit</i>	ib. 24
<i>M. Porcius Cato cum exercitu in Hispania venit</i>	80, 44	<i>Mauri Granatenses tumultuose Ximenii domum adoriuntur</i>	960, 9
<i>Hispaniam citiorem domat</i>	81, 49	<i>Mauri Alpujarrenses a Catholicis regibus deficient</i>	952, 56
<i>Hispanis arma adiungit</i>	82, 17	<i>Maurorum aliquot principes Ferdinandi potentiam formidantes, eius se fidei committunt</i>	1059, 19
<i>Romam triumphans intrat</i>	82, 56	<i>Mauri Hispaniam vastant</i>	645, 26
<i>M. Iunius Syllanus, praetor, in Hispaniam mittitur</i>	61, 34	<i>Maurorum aduentus in Hispaniam</i>	356, 35
<i>Eius praelium cum Hannone Magoneque</i>	68, 56	<i>Maurorum reges 12 tributarii</i>	376, 27
<i>Marci Guterrii Castellani fides & praeclarum facinus</i>	185, 48	<i>Maurorum reges breui tempore quindecim in Hispania</i>	356, 38
<i>Marci Reguli fides & mors</i>	48, 50	<i>Maximinus Rom. Imp. Hispaniis dominatur</i>	535, 25
<i>Maria virgo B. Alfonso apparet</i>	689, 14	<i>Christianos persequitur</i>	645, 41
<i>Maria virginis festum octauo die ante Christi natalem celebrari solitum</i>	688, 38. 48	<i>Eius monumenta Bracara</i>	646, 44
<i>Maria Aragonum regina pulchrum stratagemata</i>	381, 51	<i>Maximus Casar Augustanus episcopus</i>	577, 42. 681, 58
<i>Mariae Santii IV. uxoris cura de filii regno singularis</i>	201, 11	<i>Maximus martyr</i>	535, 45
<i>parsonia</i>	201, 23	<i>Medicis Complutensibus, quo pacto graduum insignia tribui soleant</i>	1017, 47
<i>summa pudicitia</i>	200, 55	<i>Medina Arabibus quid</i>	712, 33
<i>Mariani montes</i>	303, 27	<i>Medobriga situs</i>	594, 49
<i>Marinus homo visus</i>	533, 56	<i>Melciadis Papae epistola ad episcopos Hispanos</i>	650, 34
<i>Marius Aretius</i>	579, 25	<i>Mellaria urbs</i>	28, 24
<i>Maroan Arabum rex Constantino Pogonato Imp. tributum soluit</i>	692, 22	<i>Mendalia oppidum</i>	28, 7
<i>Maroan Miramolinus</i>	703, 7	<i>Mendozae familiae origo</i>	554, 53
<i>Martialis martyr</i>	339, 1	<i>Mendozae Cardinalem, graui laborante morbo, reges inuisunt</i>	937, 11
<i>Martialis poeta Hispanus</i>	639, 39. 534, 31	<i>Mendozae regibus suadet, ut Ximenium in Toletanum Archiepiscopum eligant</i>	ibid. 20
<i>Martianus Barcinonensis episcopus</i>	539, 2	<i>Mendozae Cardinalis, & Archiepiscopi Toletani obitus</i>	938, 55
<i>Martiel martyr</i>	333, 26	<i>Mendozae Ximenii lecticarii luctuosa mors</i>	1058, 43
<i>Martini ab Azpilcueta laus</i>	584, 46	<i>Meninx insula Lotophagorum, ab Eutropio Girba appellata</i>	1048, 35
<i>Martini Siciliae regis obitus</i>	399, 2	<i>Mentesa oppidum</i>	349, 1
<i>Martinus Aragoniae rex</i>	565, 14. 398, 27	<i>Mentesanus episcopatus</i>	626, 22
<i>uxores</i>	398, 29. 52	<i>Mersalcabir, id est, portus magnus</i>	1020, 41
<i>mors</i>	399, 2	<i>Mersalcabirani Mauri sese Hispanis dedunt</i>	1022, 35
<i>obitum secuta de regno contentio</i>	226, 34	<i>Merulorum domus vnde</i>	319, 20
<i>Martinus Dumienensis episcopus</i>	623, 49	<i>Methymna Campi ciuitas</i>	307, 2. 408, 53
<i>Martinus V. Papa</i>	226, 20. 237, 24	<i>Methymna caeli</i>	310, 15
<i>Martyres Hispaniae</i>	647, 13. 537, 1. 331, 47	<i>Methymna Rosca</i>	312, 30
<i>Martyres octodecim</i>	334, 31	<i>Mezquita Maurorum in ecclesiam Christianorum consecratur</i>	174, 32
<i>Marzilla, fortissimum Nauarrae propugnaculum, quo pacto illesum manserit</i>	1086, 31		
<i>Masiniussa Rex Numidarum, Carthagenensium socius</i>	57, 47		
<i>Romanorum petit amicitiam</i>	71, 27		
<i>Eius cum Scipione colloquium</i>	78, 40		
<i>Masdra Sueuorum rex</i>	666, 24		
<i>Matriculium ut caueret Ferdinando regi praeditum fuerat</i>	1069, 21		
<i>Matrimonia saepe turbarum in regnis causas esse</i>	187, 22. 219, 35. 229, 28		

I N I. T O M. R E R. H I S P A N.

<i>Michael regum catholicorum nepos, Granata obiit</i>	958.15	<i>Mozarabici officii descriptio</i>	698.30
<i>Michael Pardus, Burgensis</i>	1007.37	<i>Mozarabum sacra, quaratione à Ximeno renouari ceperint</i>	960.26 & seq.
<i>Michael Leerma</i>	585.28	<i>à quo fuerint instituta</i>	969.23
<i>Michael Ritius Neapolitanus</i>	579.19	<i>Mozarabum librorum penuria</i>	989.46
<i>Milesi Hispania imperium tenent</i>	528.27	<i>Mozarabum libros Paulus III. Pont. max. missis Toletum legatis ab Ecclesia Toletana petiuit.</i>	
<i>Militum Hispanorum, qui ad expugnandam Oranum conscripti sunt, numerus</i>	1026.25	<i>ibid. 30</i>	
<i>Milites Ximenii tumultuantur, ob non numeratam sibi pecuniam</i>	130, 53. 1031, 20	<i>Munda opp. 26. 57 nunc Colymbrium</i>	30.23
<i>Militares copias, multis propositis immunitatib. Ximenius per omnes Hispania ciuitates conscripsit, quasi vocarentur, praesto essent</i>	1081.24	<i>à Cesare expugnatur</i>	31.23
<i>Mindoniensis episcopatus</i>	630.8	<i>Munda fl.</i>	587.36
<i>Minister generalis Ximenium apud reginam grauiter criminatur</i>	944.43	<i>Mumio Mindoniensis episc.</i>	578.39
<i>Minus fl.</i>	301.20	<i>Munna Gegionis praefectus Pelagii sororem viuat, & quae inde secuta</i>	697.58
<i>Mirandensis episcopatus</i>	630.14	<i>Muscarum plaga in exercitu</i>	194.20
<i>Miro Sueuor. rex 675, 53 contra Aragonos mouet 676. 21 moritur</i>	677.30	<i>Muza Abenheazim ab Ordonio victus</i>	709.55
<i>Mirobrica qua sit</i>	594.45	<i>Muza Arabum dux exercitum in Hispaniam mitit duce Tarif 695, 45. 696, 7 ipse in Hispaniam venit 697, 49 in Africam reuocatur 700, 17 à Tarif apud Miramolinum delatus multatur</i>	700, 56
<i>Miron Barcinona Comes</i>	551.53	<i>Mygdoniorum in Hispaniam aduentus</i>	41, 28
<i>Mirobriga, ab Hispanis, Ciudad Rodrigo</i>	936.46	N	
<i>Mnesthei portus</i>	596.46	<i>N Abuchodonosor II. Hispanias occupat</i>	529, 7
<i>Moabias Arabum rex</i>	688.26	<i>Napifer Montecatinus dux contra Mauros</i>	370, 53
<i>Moclinum oppugnatur</i>	496.26	<i>Narbonensis episcopatus</i>	626, 17
<i>Modigifclus seu Modogifilus Vandalorū rex</i>	134, 26. 659, 8	<i>Natum fluius</i>	27, 24
<i>Molna oppidum</i>	28.38	<i>Nauarra vel Nauaria historia</i>	580, 32 inter-
<i>Molinam Ptolemai Oliusam nonnulli esse dicunt.</i>	986.16	<i>regnum 713, 5. 710, 14 nobiles in duas partes diuisi 416, 19 populi 313, 52 regni origo 136, 24 regum catalogus 617, 16, 556, 1 sedes cathedrales 13, 27 unio cum Aragonia 367, 15 secessio ab Aragonia 369, 10</i>	
<i>Monachi ducenti uno die passi cuiusdam Ximenii comitis mirandum de ipso Ximeno vaticinium, dum simul iter facerent.</i>	935.54	<i>Nauarrus, quibus conditionibus Gallorum partes sequutus fuerit</i>	1102, 21
<i>Monachorum correctioni potissimum intendebat Ximenius</i>	952.2	<i>Nauarra rex schismatis Pisani, & belli aduersus Pontif. suscepti, una cum Gallo fautor</i>	1022, 25
<i>Monachis claustralibus cur nobiles fauebant. ibid.</i>		<i>Nauarra rex quibus conditionibus faedus cum Gallo pepigerit</i>	1063, 25
<i>Monachorum correctio intermittitur, iubente Pont. Max.</i>	952.33	<i>Nauarra rex, Ximeno rerum moderatore, Nauarram recipere conatur</i>	1086, 37
<i>Monachi aliquot Hieronymiani ad res Indicas componendas mittuntur à Ximeno</i>	1085.21	<i>Nauarra arces, & nonnullorum oppidorum muri, Ximeno iubente diruuntur</i>	1086, 17
<i>Moncaio, Hispania mons</i>	24.54	<i>Nauarra supremus Senatus, pari Senatorum numero ex Agramontensium & Viamontensium familia, more maiorum constabat</i>	1089.7
<i>mons signi</i>	26.29	<i>Nauarro summo imperatore designato, Ximenius in Hispaniam reuertitur</i>	1040, 35
<i>mons submergitur</i>	146.18	<i>Nauarri nomen Mauris formidabile</i>	1047, 3
<i>mons ululat</i>	146, 17. 674, 34	<i>Nauarri mors</i>	1048, 46
<i>montis Serrati domus S. Mariae dicata, miraculis insignis</i>	348.44	<i>Nebealmonis fluius</i>	27, 22
<i>montes Hispania 302.26 quibus nomina mutata</i>	24.30	<i>Nebis amnis</i>	587, 34
<i>Montani episcopica stitas miraculo probata</i>	672.20	<i>Nebrixa conditor erymon</i>	304, 41
<i>Morummentum marmoreum à rustico Talabrice repertum</i>	1023.5	<i>situs</i>	596, 12
<i>Morella oppidum</i>	436.40	<i>Negangesia flumen</i>	28, 24
<i>Mota Paxaugustanus episc. creatur Ximenii opera</i>	1107.17	<i>Nelus</i>	
<i>Mozarabes Christiani</i>	698.28		

I N D E X.

<i>Nelus amnis</i>	28, 23	<i>Oranum variis nominibus à recentioribus appel-</i>	
<i>Nemausensis episcopatus</i>	626, 31	<i>latur</i>	1022.
<i>Nepotiani Palatii Comitibus rebellio & pœna</i>	708,	<i>Oranica expeditionis dux maximus, Didacus Fer-</i>	
22		<i>nandus deligitur</i>	1027, 36
<i>Nepotam domus</i>	319, 58	<i>Oranicum bellum, maleuolorum quorundã uoci-</i>	
<i>Nereis in Olisiponensi litore uisa</i>	634, 34	<i>bus persuasus rex Ferdinandus protrahere in-</i>	
<i>Nero Rom. Imp. Hispanias tenet</i>	532, 28	<i>cipit</i>	1027, 43
<i>Nerua Cocceius Rom. Imp. in Hispaniis imperat</i>		<i>Oranam inuadunt nostri milites</i>	1034, 32
533, 38 natione Hispanus	640, 11	<i>Oranum capitur</i>	1035, 36
<i>Nerua fluius</i>	27, 27	<i>Oranica præda æstimatio</i>	1036, 40
<i>Nicensis synodus prima</i>	650, 39	<i>Oranum proditione captam fuisse, qui iam afferunt</i>	
<i>Niuosi montes</i>	491, 36	1037, 53	
<i>Nobiles Hispani unde cognominati</i>	320, 13	<i>Oranum Ferdinandus rex ditioni regia vindica-</i>	
<i>Nona martyr</i>	649, 37. 333, 26	<i>restudet</i>	1049, 33
<i>Nonii Aluari Comitibus historia</i>	580, 40	<i>Oranensis Episcopus litem Ximenio intendit</i>	1050
<i>Nontinus siue Nonnicus Gerundensis episcopus</i>	685, 20	53	
<i>Norbea Augusta situs</i>	32, 39	<i>Oranicam ecclesiã, collegiat a titulo Toletana ad-</i>	
<i>Normanni Galleciam vastantes opprimuntur</i>		<i>iungendam, inter Ximenium & regem conue-</i>	
709, 12. 718, 30		<i>nit</i>	1051, 34
<i>Nouientis episcopatus</i>	626, 28	<i>Orantia urbs</i>	22, 35
<i>Numantia exurit a suis ciuibus</i>	86, 46. 530,	<i>Oratio Ximenii ad suos Canonicos</i>	949, 21
27. 609, 9		<i>Orbis terra partes tres</i>	248, 14
<i>Numantia situs 33, 19 conditores</i>	609, 9	<i>Orcelis ciuitas</i>	625, 36
<i>Numantinorum fides</i>	607, 52	<i>Ordo Cisterciensis</i>	562, 6
<i>Numantini belli causa</i>	607, 35	<i>Ordo mercedis</i>	563, 1
<i>Numidica montes</i>	26, 20	<i>Ordo militiae Christi</i>	562, 47
<i>Nunilo martyr</i>	550, 58	<i>Ordo militiae S. Iacobi quando institutus</i>	709, 3
<i>Nunius Rasura Castellæ iudex</i>	714, 20	<i>Ordo militum de la Banda</i>	562, 44
<i>Nunii Comitibus de Lara singularis fides erga suum</i>		<i>Ordines Castellæ</i>	563, 50
<i>regem</i>	180, 25. 53	<i>Ordines Portugallie</i>	562,
<i>Nuptia principis Ioannis, eum Margarita, Maxi-</i>		<i>Ordonius I. Legionis & Asturiarum rex</i>	709,
<i>milianii filia, Burgis celebrantur</i>	948, 15	26. 271, 12. 549, 57. 358, 59	
O		<i>adulatoribus de-</i>	
<i>Ocetanis</i>	23, 10	<i>ditus innocentem episcopum tauro obicit</i>	709
<i>Ocelum Durii</i>	626.	31 <i>Cauriam & Salmanticam expugnat</i>	710,
<i>Octavianus Imperator, quare Augustus.</i>		11 <i>Sarracenos fundit</i>	710, 2
<i>Octogesima oppidum</i>	31, 44	<i>Ordonius II. Legionis & Asturiarum rex</i>	162,
<i>Odo Urgellensis episcopus</i>	557, 31	37. 712, 51. 271, 52. 551, 4. 358, 16	
<i>Officii S. Isidori & Leandri descriptio</i>	598, 30	<i>à Sarracenis victus pralium cum ingenti hostium cæ-</i>	
<i>Officia Castellæ magnatum</i>	698, 20	<i>de redintegrat</i>	713, 17. 714, 1
<i>Officia in curia regum</i>	320, 51	<i>Comites Castellæ per fraudem occidit</i>	714, 5
<i>Olana familia</i>	558, 17	<i>Eius crudelitas & vindicta cupiditas</i>	162, 47
<i>Olana oppidum</i>	349, 54	<i>in Sarracenos res gestæ</i>	162, 58. 712, 43
<i>Oliba capitur</i>	83, 13	<i>uxores & liberi</i>	714, 6
<i>Oldegarius Tarraconensis archiepisc.</i>	559, 47	<i>mors</i>	714, 9
<i>Olimpius martyr</i>	535, 45	<i>Eius temporis Pont. & Imp. Rom.</i>	163, 19. 272, 11
<i>Olimpus Hispanus episcopus</i>	656, 48	<i>Ordonius III. Legionis & Asturiarum rex</i>	165,
<i>Olisipone passi martyres</i>	648, 48	25. 716, 20. 273, 9. 358, 39. 552, 1	
<i>Olisiponensis episcopatus</i>	626, 31	<i>Eius temporis Pont. & Imp.</i>	273, 7
<i>Oliuanus Capella dictus</i>	375, 12	<i>Ordonius IV. dictus Malus, Legionis & Astu-</i>	
<i>Olympius blasphemus calitus punitur</i>	669, 25	<i>riarum rex</i>	716, 8. 273, 24
<i>Oppas Hispanensis episc. in Toletanam sedem in-</i>		<i>Eius temporis Pont. & Imp.</i>	165, 49
<i>truditur</i>	695, 19	<i>Orense oppidum, aquæ calidæ, dicebatur</i>	986,
<i>Mauris se iungit contra Pelagium</i>	700, 24	33	
<i>à Pelagio capitur</i>	700, 50	<i>Oretani</i>	22, 34
<i>Oppia lex quas contentiones in urbe mouerit</i>	80,	<i>Oretanus episcopatus</i>	626, 42
20		<i>Oriola urbs, olim Orontia</i>	31, 42
<i>Oranica expeditio</i>	1021.	<i>Orius mons</i>	302, 46
<i>Orani descriptio</i>	1022, 4	<i>Oropesam regium Senatorem, in locum Mendozii</i>	
		<i>Archiepiscopi regina sufficere statuit</i>	940, 4

Oropesa quas ob res Archiepiscopus factus non fuit	ibid. 10	Partita, Hispanorum leges	561,6
Orospeña mons	303,23	Pascha an recte celebratum inter Francos & Hispanos contentio	670,34
Orthofada, montes	26,8	Paschasius martyr	540,2
Ortigis urbis obsidio & captio per Scipionem	69,25	Passaciuus	663,53
Orus Hispania dominatur	595,48	Paulillus martyr	540,6
quere Sicorus.		Paulina Senecæ uxor	637,36
Oscaciuus	314,41	Paulinus poeta in Hispaniam, monasticam vitam professurus, se confert	655,16
Eius conditor	18,24	Paulus Apostolus in Hispaniam nauigat	532,
Oscensis episcopus	626,35	23 an fuerit & prædicauit in Hispania	637,
Osis primus idololatriam induxit in Hispaniã	595,5	41 Eius discipuli in Hispania	311,30
Osius Cordubensis episcopus	650,50	Paulus confessor, D. Pauli discipulus	638,10
interest		Paulus Græcus a Bamba rege deficit	545,37
Concilio Gangrensi	651,1	proditionis pœnas luit	690,23
Illiberitano	651,	corona picea	
24 Sardicensi	652,28	insignis in triumpho ducitur.	690,45
Exitus eius terribilis	653,2	Paulus II. Pontifex	245,9
Offet oppidum	301,15	Paulus Orosius	539,6
Offobensis episcopus	626,37	Tarraconensis fuit, non Cordubensis	652,55
Ostenta & signa, qua Oranica expeditione præcesserunt	1036,44	Horrestam suum scribit	638,49
Ostrogothi	614,53.253,55	Pauli Orosii locus deprauatus.	599,58
Ostrogothorum nomen & imperium in Italia deletum	674,18	Pauli Emilii de uxore repudiata ad amicos resposum	85,29
Otogerius Golantes cum nouem sua gentis uiris in Hispaniam contra Mauros proficiscitur	371,9.546,59	Pax Augusta oppidum	627,5.305,14
Ouetum, metropolis	47,32	Pax Iulia ubi hodie	627,52
olim dicta	711,58	Pegna amatorum, petra: & nominis non iniucunda causa	832,33
Ouetense concilium	1107,47	Pelagius Compostellanus episcopus	720,5
Ouetensis episcopus	630,15	Pelagius, Legionis & Asturiarum R. primus	155
Ouetensis ecclesia metropolitana fit	721,6	7.697,25.268,16.546,49	mirabiliter à Deo ad Hispania instauracionem seruatus
Sanctorum reliquias custodiat	348,6	154,39	animum ad liberandam Hispaniam adiuuit
Ouetensis ecclesia S. Saluatoris auctor.	705,23	697,54	rex saluatur
Oxomensis Episcopus	627,50	695,1	in cauea à Sarracenis oppugnatus, Dei auxilio hostes fundit
		700,21,54	Legionem Mauris eripit
		701,38	insignibus Gothorum dimissis, alia capit
		135	42.701,41
		135,32	quando regnare cepit
		155,8	obitus
		702,18	Qui tū Pont. & Imp. fuerint
		268,38	
			Pelagius martyr
			550,34
			Pelagius Ouetensis episcopus
			758,11
			Pelagii obsidis loco dati martyrium
			713,30
			Peralta familia ortus
			375,42
			Peraltum oppidum oppugnatur
			455,25
			Pericles singulis annis classem apparabat
			1100,
			25
			Perpignanensium Gallorum iugum recusantium oratio
			463,57
			tolerantia in obsidione
			464
			55
			Perpignanum siue Perpinianum
			462,51
			obsidetur
			461,36
			Petrus Antonius Benter
			581,11
			Petrus Barchus, Sanctus
			334,12
			Petrus Caesar Augustanus orator
			653,34
			Petrus de Perpiniano
			563,13
			Petrus I. Aragoniæ rex
			557,21.367,28
			beneficiaturis patronatus accipit
			367,45
			Eius insignia
			367,39
			Petrus II. Aragoniæ rex
			380,42.559,40
			Eius profec-

I N D E X.

profectio ad summum Pont. & coronatio	380,	Petrus Vrrea, Caroli apud summum Pont. legatus	
51 res Romae gestae	381, 1	simul cum Hieronymo Vico	1103, 40
Simonem Montisfortis Comitem	381, 17	Petrus Martyr Mediolanensis	579, 35
Petrus III. Aragoniae rex, primus ex Aragonia		Petrus Portugalliae rex	562, 8
Siciliae rex	385, 51	Petrus Portugalliae, seu Lusitannus, Barcinonensis	
Eius duellum cum Carolo		princeps fortunam iterum tentat	443, 52
Gallorum regis fratre	392, 17	Bisbalim obsides	444, 16
profectio in		magna clade afficitur	445, 42
Siciliam & gesta in ea	391, 35	moritur	451, 49
liberi	392,	Petrus Portugallensis medicus, deinde Papa Io-	
44 mors	392, 41	annes XXI.	561, 30
Petrus IV. cognomento Ceremoniosus, Aragoniae rex	397	Petrus Osomensis praesul	336, 6
ex aureis & argenteis vasis pecuniam constat	397, 23	Petri à Medina laus	581, 15
Eius bellum contra		Petri à Villalon laus	585, 27
Petrum Castellanos regem	396, 32	Petri Ateres insolentia	369, 51
indulgentia & obsequium erga Sibiliam reginam		Petri Didaci fidelitas	184, 52
397, 12	397, 22	Petri Fernandi de Castro vindicta cupiditas	180, 4
profectio in Sardiniam	397, 46	pulchre delusa	182, 56
uxores & liberi	396, 56	Petri Margalli Lusitani laus	585, 21
mortis tempus	397, 52	Phasilla Legionis & Asturum rex	357, 15
Petrus Legionis & Castellae rex cognomento Cru-		vide Fasila.	
delis	208, 28.	Philippus Catholicorum regum gener. cum Ioanna	
285, 13.	563, 18.	uxore, per Gallias in Hispaniam peruenit	965
563, 18.	361, 48	20	
à concubina fasciatus uxorem repudiat	208,	Philippus ad Belgas redit, incredibile sui desiderium Ioanna uxori relinquens	872, 25
51.	209, 30	Philippus II. Hispaniarum rex, quinquaginta aulicorum ministrorum filias, Compluti in cenobio diuo Ioanni Penitenti sacro alit & sustentat	979, 9
Aragoniam vastat	213, 14.	Philippus I. edicto sancit, ne quis Hispanus literas, se inscio, in Hispaniam mittat	983, 18
fratres & regni nobiles proscribit	213, 24	Philippus rex cum Ioanna uxore in Hispaniam post Isabella mortem appellit	985, 9
contra Henricum fratrem pugnat	213, 24	Philippus rex febre corripitur	994, 56
à fratre confoditur	214, 14	Philippo morti proximo, principes viri in Ximenui domum conueniunt	994, 24
Petri Legionis & Castellae regis crudelitas in fratres, nobiles, & subditos	210, 26.	Philippi regis mors	995, 42
210, 26.	45, 53	Philippus II. rex, Hispaniarum delectus & cohortes Ximeneas, de summi senatus consilio, instaurauit	1084, 29
55, 211		Philippus I. Archidux Austria, Hispaniarum rex	
18.	212, 19.	569, 56.	512, 22
212, 41		Philippus II. Hispaniae rex, rerumq; ab eo gestarum breuis descriptio	569, 40
in filium pro patre sene supplicentem	212, 28	Philippus Rom. Imp. in Hispaniis regnat	536,
in Granata regem hospitem & supplicem	211, 41	34	
impietas in matrem	212, 37	Philippus Melanchthon, columen Germania	1167, 24
sanctitia in materteram & consanguineas	211, 4	Phocenses in Hispania	528, 49
tyrannis in Iudaeum	212, 14	Phaebus Nauarrae rex	567, 40
ad histrionem verba	214,	Phaenices in Hispaniam veniunt	596, 6.
48	48	36 ibidem imperant	527, 46
Vaticinium cuiusdam Graeci de eius crudelitate & insidia eidem structa	211, 22	Phroilla Legionis & Asturum rex vide Froila.	
Qui tum sedi Apostolicae & Imperio praesuerint	210, 58.	Phryges Hispanias tenent	527,
285, 35		Pii II. pontificis laudes	244, 1
Petri Martyris de Ximeno iudicium	936, 4	Pimentelorum domus	318, 56
Petrus Martyr literis Ascanii sollicitatur, ut Vaccas faucat	936, 54	Pimentelli & Zenetensis rixa	392, 23
Petrus Corduba à Mauris cum tribus pedibus milibus in Africa superatus & extinctus est	1001	Pincia oppidum	312, 2
39			
Petrus Lerma Burgenfis, ethica Aristotelis Copluti interpretari cepit	1006, 42		
Petrus Campus, primus rector Complutensis	1010, 15		
Petrus Lerma, primus Cancellarius Complutensis	ibid. 24		
Petrus Nauarrus, totius exercitus in Oranum conscripti Imperator declaratur	1026, 11		
Petrus Arias	1047, 5		
Petro & Paulo ad eam Romae sacram in meliorem formam redigere cepit Leo X. Pontif. Max.	1065, 13		
Petrus Portocarrerius magisterium S. Iacobi per vim occupare contendit	1072, 4		
Petrus Gironius, Vrennatum comitis maior natu filius, ingenti militum manu in Astidonensem ducatum irruit	1077, 17		

<i>Pincianus conuentus</i>	321,	<i>uisio</i> 558,1	<i>metropoles</i> 13,5	<i>pontifices</i> 322
<i>Piniolus seditionis pœnas dat</i>	709,16	22	<i>regni initium</i> 137,24.178,28.75,32	
<i>Pintianus tumultus sedatur.</i>	1084,14		<i>regum enumeratio</i> 175,29.628,39	<i>historia</i>
<i>Pintia publicos procuratores instituit Ximenius, qui quoties senatus cogeretur, adessent ib.</i>	16		580,34	<i>sedes cathedrales</i> 13,31
<i>Pintiani tumultus causa</i>	1082,46		45	
<i>Pisces capti quibus anni era inscripta</i>	669,6	<i>Portugallensis episcopatus</i>	627,18	
<i>Pisicorii qui</i>	22,56	<i>Portus ciuitas</i>	30,27.41,30.305,44	
<i>Pityusa insula</i>	31,27	<i>Potestates Cathalonia</i>	372,3	
<i>Placentia ciuitas</i>	306,29	<i>Præda Oranica distributio</i>	1037,57	
<i>Plinii error 21,39 locus emendatus</i>	587,40	<i>Principes mouentur</i>	168,11.216,27.227,28.	
<i>Plus ultra, quis in Caroli gratiam excogitauerit</i>	1073,8	242,14,28		
<i>Plutarchi lapsus</i>	603,7	<i>Principum amicitii non nimium fidendum</i>	243	
<i>Poeticis & Philosophicis rebus, quinquennio tantum sacris initiatos, in publ. gymnasiis incumbere posse, Ximenius concedebat</i>	1066,2	46.134,3		
<i>Polybii locus emendatus</i>	603,42	<i>Principum sauitia & alia facinora à subditis toleranda ne an vindicanda</i>	217,44	
<i>Polypus stupenda magnitudinis in Hispania captus</i>	298	<i>Priscillianus Abulensis episcopus hæresin condit</i>	655,27	
<i>Pompeii Magni erga Possidonium Philosophum humanitas singularis</i>	1012,41	<i>damnatur</i>	656,10	
<i>Pompeius in Hispaniam contra Sertorium missus</i>	92,5.21.610,15	<i>Probus martyr</i>	540,2	
unde Magnus sit appellatus	91,40.91,59.92,6	<i>Probus Romanorum Imperator Hispanis uites & uinum habere permittit</i>	647,3	
<i>Cæsaris filiam uxorem ducit</i>	98,1	<i>Prodigia, quæ expeditionem Oranicam præcesserunt</i>	1037,14	
<i>ab amicitia Cæsaris discedit</i>	98,30	<i>Prodigia dira Roma uisa</i>	61,57	
<i>Brundisium proficiscitur</i>	101,49	<i>Prodigia in bellis non timenda, & ex quibus causis proueniant</i>	167,59	
<i>Dyrhachium nauigat</i>	102,35	<i>Proditio nunquam impunita</i>	74,30	
<i>Cæsarianos cedit</i>	1034,11	<i>Professores doctrina præstantes, undique Ximenius, haud contemnendis præmiis, in suam Aca-</i>	1007,54	
<i>fugit in Ægyptum ibiq. inserimitur</i>	1036,13	<i>cademiam accersit</i>	1011,15	
<i>Pompeii origo & successus</i>	90,29	<i>Professores Complutenses missionem à Ximcnio efflagitant</i>	1015,5	
<i>Pompeii legati Hispaniam omnem obtinent</i>	103,4	<i>Professores artium liberalium, quo tempore creari soleant</i>	655,6.28.656	
<i>Cæsari se dedunt</i>	108,47.110,24	<i>Prosperi Aquitanici loca restituta</i>	9.116,55.261,20.664,9	
<i>Pompeii filii in Hispaniam se à morte patris recipiunt</i>	114,30	<i>Prouincia Hispania qua nomina mutarunt</i>	21,	
<i>Sextus Cordubam cum præsidio tenet</i>	114,31.114,52.56,7	24		
<i>Gneus Vllā oppidum obsidet</i>	114,35	<i>Prudentius poeta nascitur</i>	652,12	
<i>Cordubam fratri subsidio uenit</i>	115,3	<i>claret</i>	657,15	
<i>Vcubi in Cæsarianos grassatur</i>	116,54	<i>Prudentii locus restitutus</i>	650,35	
<i>ex pugna fugiens à Cæsonio occiditur</i>	1039,28	<i>Puella ouium custos, quid feretrum Isabella regina ducentibus dixerit</i>	980,8	
<i>Pompelomis conditor</i>	610,55.530,37	<i>Punicum bellum secundum</i>	973,14	
<i>Pompelonensis episcopatus</i>	627,13	<i>Putius Cardinalis</i>	1104,8	
<i>Pomponius Mela floret</i>	636,20	<i>Pygmalion auunculum auaritia incensus interimit</i>	967,27	
<i>Eius error</i>	33,	<i>Pyrenæi montes descripti</i>	943,50	
26				
<i>Pontifex Max. Ximcnio per literas imperat, ut Toletanum pontificatum accipiat</i>	941,2			
<i>Pontifices summi, qui priuilegia & immunitates Complutensi gymnasio dederunt</i>	965,12			
<i>Pontifex max. auxilium à rege Ferdinando aduersus Gallum petit</i>	965,2			
<i>Pontifices Hispania</i>	320,52.321,52			
<i>Populetum</i>	458,34			
<i>Portenta uisa quo tempore de pontificia dignitate Iulium secundum, Pontif. max. deicere conabantur nonnulli ex Cardinalibus</i>	1058,16			
<i>Portugallia Interamnina qua</i>	587,28			
<i>Portugallia Transmontana</i>	588,15			
<i>Portugallia improprie Lusitania dicitur</i>	588,2			
<i>Portugallia etymon</i>	30,46.557,46.440,3			
<i>di-</i>				

Quinti Fuluii Flacci prælium cum Celtiberis 1007,7

R

Raimundus Berengarius I. cognomento Vetus, B. rcinona Comes 555,31.376,20
Eius epitaphium 555,24
Raimundus Berengarius II. Caput stupæ dictus, Barcinona Comes 555,47.376,38
Raimundus

I N D E X.

<i>Raimundus Berengarius III. Barcinonæ Comes.</i>	
557,13. 377,4 Imperatricem Alemannia	
à morte liberat memorando facinore	377,7
Eius expeditio in insulam Balearem	378,16
<i>Raimundus Berengarius IV. Barcinonæ Comes</i>	
& Aragoniæ Princeps	558,13. 378,51
Ranimiri monachi Aragonum regis filiam uxorem ducit	379,40
Mauros Aragonia pellit	380,1
fratris mortem ulciscitur	380,13
ecclesias trecentas adificat	380,4
obit	350,16
liberi	379,1
<i>Raimundus Borrellus Barcinonæ Comes</i>	553,16
	375,50
<i>Raimundus de Penya forti</i>	560,49
<i>Raneræ beneficiū per vim occupare conatur Bernardinus Mendozius</i>	1001,18
<i>Ranimirus Sarracenos cedit</i>	716,2
plurima monasteria condit	716,54
Eius erga rebelles clementia	164,47
continentia in non appetendis hostium spoliis	164,33
<i>Ranimirus III. Legionis & Asturiarum rex</i>	
166,26. 718,19. 273,553,57	Gallecia Comites contra se exacerbant
719,45	mors
720,48	Eius temporis Pont. & Imp. Rom.
274,52. 167,15. 273,52	
<i>Ranimirus I. Sancti Maioris filius, primus Aragoniæ Rex</i>	724,44. 554,53. 369,33
<i>Ranimirus II. monachus, Aragoniæ rex</i>	557,368,47
Eius crudelitas	178,1
instrumentum, quo Raimundo Barcinonæ Comiti regnum Aragoniæ in dotem dat	369,33
facta simplicitas	177,52
<i>Raphael Volaterranus</i>	579,54
<i>Recaredus sive Ricaredus I. Gotthorum rex</i>	147,19. 676,29. 261,56. 543,1
à Gregorio papa munera accipit	680,38
insidiæ domestice ei tenduntur	679,45. 680,18
obit	881,2
Eius corona aurea Gerundæ ad altare D. Felicis	681,11
magnanimitas in respuenda pecunia	680,33
victoria de Gallis	678,57
uxores	679,48
qui Pont. & Imp. Rom.	147,22. 261,23
<i>Recaredus II. Gotthorum rex</i>	683,29. 262,44. 544,20
<i>Reccarius, Rechiarius, & Rbecarius, Suenorum rex</i>	664,26
magnam Hispaniæ partem vastat	664,40
occiditur	668,16,20
<i>Recessuindus, qui etiam Recensuindus, Recinsuindus, Recisuindus & Risuindus dicitur</i>	
Gotthorum rex	149,44. 687,36. 264,37. 545,20
Tempore eius qui Pont. & Imp.	149,56. 264,2
<i>Rechila sive Recila Suenorum rex</i>	663,35
Andenotum cum copiis fundit	663,33
pacem cum Romanis firmat	664,32
moritur	664,35
<i>Rechimirus Gotthorum rex cum patre regnum administrat</i>	684,17
<i>Recchimundus Suenorum rex</i>	668,44
<i>Rector Complutensis scholæ</i>	1049,50
<i>Rector primus in Academia Complutensi</i>	1010
13	
<i>Rector Complutensis, Ximeno ab Oranica expeditione redeunti, obviam procedit</i>	1044,4
<i>Redoam Hispaniæ præfectus</i>	703,4
<i>Reges quam ob causam, bello ingruente, in oppida inimicis confinia secedunt</i>	1063,4
<i>Regina Lauretum contendit, ut Ioannam filiam suam ad Philippum sponsum traiectionem, ad naues deducat</i>	947,51
<i>Reges omnes omnium Hispaniæ regnorum ex regum Castellæ & Legionis trunco originem ducere</i>	139,24
<i>Regum Hispaniæ titulus quomodo in Castellæ & Legionis regno resideat</i>	140,4
<i>Regni vocabuli significatio duplex</i>	249,32
<i>Regna Hispaniæ quando & qua ratione erecta</i>	135,16. 135,15
<i>Regna impulsu syderum ab ortu in occasum transferri</i>	1018,2
<i>Regnorum diuisiones ex qua causa contingant</i>	178,35
<i>Reguli Hispaniæ</i>	1078,2
<i>Regii sacerdotes Ximenii decreto, de iungenda a-dicula regia sacello maximo, intercedunt</i>	950,23
<i>Remensani qui</i>	373,12
<i>Remismundus Suenorum rex</i>	666,59
Gotthorum regis filia ducta Lusitaniam diripit	667,22
<i>Rerum summa quibus Hispania abundat</i>	203,6
<i>Resplandianus Alanorum rex</i>	659,4
<i>Rhetorices professores, & quid eis concesserit Ximeno</i>	1008,54
<i>Rheumatismus qui rotum fere orbem terrarum afflixit</i>	1109,26
<i>Rhoda urbs deleta</i>	527,24
reliquiæ	597,27
<i>Rhodi Hispaniis imperant</i>	597,23. 527,22
<i>Rhodius fluuius</i>	527,26
<i>Rhododendros seu rhododaphne</i>	157,19
<i>Rhosuita virgo Saxonica S. Pelagii martyrii carmine scripsit</i>	713,42
<i>Ripadei comitis privilegium</i>	1024,28
<i>Ripadei comitatus litem Ximeno decidere studet</i>	ibid. 23
<i>Roderici Cidi genus gesta clarissima</i>	172,2
honor ipsi ab Alfonso rege præstitus	172,11
<i>Rodericus ultimus Gotthorum rex in Hispania</i>	173,25
152,15. 695,40. 267,52. 546,33	
cur ultimus rex Gotthorum appelletur	153,33
<i>Iuliani Comitis filia vitium infert</i>	696,43
stupro suo causa est miserrimæ cladis in Hispania	153,20
<i>Eius crudelitas</i>	695,41
epitaphium	1092,41
vindicta de Vita	695,27

I N I . T O M . R E R . H I S P A N .

<i>Roderici Diaz historia</i>	580,17	<i>eius conditor</i>	38,40.525,48
<i>Rodericus à Pina</i>	580,34	<i>fitus</i>	50,24
<i>Rodericus Santii Palentinus episcopus, Hispania scriptor</i>	579,4 quibus honoribus functus 237,38. 238,51. 245,24	<i>Sagunti passi martyres</i>	648,4
	<i>Eius opera edita</i>	<i>Salina Hispania</i>	229,26
	237,40.245,33	<i>Salis virtutes</i>	298,58
<i>Rodericus Toletanus archiepisc. Hispan. scriptor.</i>	579,48	<i>Salmantica origo</i>	41,18.596,37
<i>Roderici Toletani error</i>	653,49.668,41.674,6. 693,5.709,47	<i>Salmanticensis episcopatus</i>	627,19
<i>Rodericus Velasquus Sarracenos in Galliciam euocat</i>	720.13	<i>Salmanticensis schola legatos ad Ximenium mittit</i>	1020,34
<i>Eius in leuirum suum eiusque filios detestanda perfidia</i>	721.4	<i>Sancta Maria portus, Menesthei olim dicebatur</i>	1025,44
<i>Rodericus Viuarius Cidus</i>	554,50.359,20	<i>Sancti Auditi, vulgo Sancto id, delubrum</i>	1053
<i>Rodericus Diasius, Rogius, cum centum leuis armaturæ equitibus, peditibus vero quadringentis, Merfalcabir mittitur</i>	1024.20	<i>Sanctius II. Castella rex</i>	173,40.277,40
<i>Rodericus Moschosus Altamira Comes, in expugnatione Bugia morte occumbit</i>	1046.49	<i>fratres regnis spoliatur</i>	173,54
<i>Rodericus Ximenius archiepisc. Toletanus</i>	1055.34	<i>à proditore interficitur</i>	174,55
<i>Roma quando condita</i>	598.1	<i>Temporis eius Pontifices & Imperatores Romani</i>	174,44.276,47
<i>ab Alarico capta.</i>	142,9.659,17	<i>Sanctius III. cognomento Desideratus, Castella rex</i>	179,35.281,8
<i>ab Athaulpho</i>	659.37	<i>nobilium clypeus</i>	179,
<i>à Giserico</i>	666.6	<i>pietas in fratrem</i>	179,53.179,45
<i>Romani Hispania partem occupant</i>	529.27	<i>Eius temporis Pont. & Imperatores Romani</i>	179.280,18
<i>Hasdrubalis exercitum vincunt</i>	55.37	<i>Sanctius IV. Castella & Legionis rex</i>	198,14.
<i>vincuntur</i>	58.9	<i>22,283.39,561.39,36,15</i>	
<i>Romani tota Hispania potiuntur, pulsus Carthaginensibus</i>	530.9	<i>Rigor eius in disciplina militari</i>	198,57
<i>Romanorum aduentus in Hispaniam</i>	251.6	<i>sauius, & mala inde orta</i>	199,24.32
<i>coloniae</i>	317.50	<i>victoria</i>	198,28
<i>comitia</i>	61.4	<i>mors</i>	200,28
<i>legatio ad Hannibalem</i>	50.10	<i>Eius temporis Pontifices & Imperatores Romani</i>	200,33.283,50
<i>apparatus belli contra Hannibalem</i>	50.52	<i>Sanctius I. Portugallia rex</i>	556,51
<i>metus ob Hasdrubalis aduentum in Italiam</i>	66.10	<i>Sanctius II. dictus Capella, Portugallia rex</i>	556,
<i>res gesta in Hispania</i>	352.42		52
<i>Romus Hispania rex</i>	524.35	<i>Sanctius Maior Nauarra rex, Castella regnum ob uxorem obinet</i>	170,3.723,17
<i>Romani horrea publica construebant</i>	1062.34	<i>filius regnum diuidit</i>	724,31
<i>Rubinati oppidi obseſſio</i>	432.1	<i>brachium ei obriguit ob loci irreuerentiam</i>	16,13.724,21
<i>Rubricata vrbs</i>	341.22	<i>Sanctii Maioris domestica calamitas, ob uxorem à filiis adulterii accusatam</i>	723,2
<i>Eius origo</i>	47.10	<i>uxores & liberi</i>	724,25
<i>Rubricatus fluius</i>	27.37	<i>Tempore eius qui Pont. & Imp.</i>	16,37
<i>Ruffus Festus poeta Hispanus</i>	650.31	<i>S. Dominici Calciatensis oppidum singulari miraculo clarum</i>	349,17
<i>Rufus S. Dertosanus episc.</i>	639.54	<i>S. Ioannis oppidum, Pedis portus dictum</i>	314,9
<i>Rupes Gallica, mons</i>	303,13.349,14		322,47
<i>Ruscilionis terra an sit in Hispania & eius descriptio</i>	315.46	<i>Sancti Hispania</i>	
<i>etymon & situs</i>	14,2,12	<i>Sanctia, Nauarra regis filia, admirabilis, in maritum pietas & fides</i>	717.10,25
<i>Ruscion fluius</i>	14.6	<i>Sanctius abbas martyr cum ducentis monachis</i>	719.20,41
<i>Ruscium, metropolis</i>	ibid. 11		
S		<i>Sanctius Aragonia rex</i>	533,38.366,55
<i>Sabina martyr</i>	334.3	<i>Sanctius Fernandi Castella Comes matrem venenum haurire cogit, quod ipsi parauerat</i>	722,29
<i>Sabinus Hispalensis episc.</i>	668,38.541,12		
<i>Sacelli regii ornamenta</i>	506.4	<i>Sanctius Garcesius, dictus Abarca siue Anarca, Nauarra rex</i>	275.38
<i>Saci in Hispaniam irrumpunt</i>	669.10	<i>dux septimus Christianorum contra Mauros</i>	365,23
<i>Sacra anniuersaria pro Ximeno variis in locis fiunt</i>	971.14		
<i>Sacrilegiorum pœna</i>	169.16	<i>Sanctius</i>	
<i>Sacrum promontorium</i>	30.17		
<i>Saguntum</i>	31.40		
<i>capitur ab Hannibale</i>	50.22		

I N D E X.

<i>Sanctius Garcias Aragonie rex</i>	552,25	<i>exercitu</i>	58,5.41,596,10
<i>Sanctius Garcia Navarra rex</i>	559,59	<i>Scylus fluvius</i>	301,27
<i>Sanctius Garcias Suprarborum rex & Aragonia</i>		<i>Sebastianus Salmanticensis electus, Hispanie</i>	
<i>Comes 548,56.708,52 dux quartus Christianorum contra Mauros</i>	364,33	<i>scriptor</i>	578,7
<i>Sanctius Gondissaluus Castella Comes</i>	553,2	<i>Secabur fluvius</i>	27,9
<i>Sanctius I. Sancius & Satus quibusdam, Legionis & Asturiarum rex, Crassus dictus</i>	273,3.552,31.358,36	<i>Secundus sanctus</i>	636,7
<i>ab Abderamenis Corduba principis medicis ad maciem reductus</i>	166,57	<i>Seditio militum Romanorum</i>	74,34
<i>Castellam a subiectione regum Legionensium liberat</i>	165,14	<i>autores puniti</i>	75,24
<i>veneno in pomo dato obit</i>	717,52	<i>Seggæ pæna ob tyrannidem</i>	679,41
<i>uxoris precibus è purgatorio liberatur</i>	718,4	<i>Segericus Gotthorū rex</i>	601,45
<i>Temporis eius Pont. & Imp.</i>	166,20.273,42	<i>vide Sigericus.</i>	
<i>Santillus Complutensis, homo dicax & urbanus</i>	1064,37	<i>Segobienensis episcopatus</i>	627,28
<i>Sardicense concilium</i>	652,26	<i>Segobricensis episcopatus</i>	627,39
<i>Sardinia Aragonia iungitur</i>	395,42	<i>Segovia descriptio</i>	307,39
<i>Sarraceni cuiusdam senis faceta oratio ad Fernandum IV. Castelle regem</i>	202,25	<i>Segovia due</i>	597,50
<i>Sarraceni unde dicti</i>	683,2	<i>Segouiensis aquæ ductus</i>	302,11
<i>Auenionem occupant</i>	702,12	<i>Eius autor</i>	595
<i>tota Hispania potiuntur</i>	696	<i>34.641,22.250,37 firmitas</i>	250,38
<i>38 à Ranimiro Legionis rege male mulctantur</i>	715,59	<i>Segontinus episcopatus</i>	627,41
<i>Sarracenorū strages</i>	700,58.701,4.29	<i>Seguntia ciuitas</i>	310,13
<i>Sarrirenses proditores caduntur</i>	428,46	<i>Segura fluvius</i>	27,78
<i>Saturninus à D. Petro in Hispaniam ad prædicandum missus</i>	637,52	<i>Sembroca amnis, hodie Sambucha</i>	27,43
<i>Scalabius urbs</i>	17,47	<i>Sementaria insula</i>	31,35
<i>Scale Annibalis</i>	26,23	<i>Senatores regii, Ximeno inconsulto Arandam regem salutaturi discedunt</i>	1031,42
<i>Scholastici Complutenses, aliquot homines morti damnatos, impetu facto, seruarunt</i>	1010,50	<i>Seneca Philosophi, mors & atas</i>	637,23.32
<i>Scholastici adolescentes cum regis pueris rixantur</i>	1012,3	<i>Seneca Tragædus</i>	636,43
<i>Scipio AEmilianus Numantiam obsidet</i>	87,7	<i>Septem Comitum locus</i>	176,21.557,32.359,40
<i>Eius genus & adoptio</i>	85,17	<i>Sepulveda oppidum</i>	307,28
<i>mors</i>	87,22	<i>Sergius Galba Imperator salutatur in Hispania</i>	639,15
<i>Scipio Publ. Cornelius, imperium in Hispanos petit</i>	61,15	<i>Hispanias regit</i>	533,59
<i>in Hispaniam profiscitur</i>	61,34	<i>Serpentes in castra repunt</i>	447,44
<i>Carthaginem nouam capit</i>	62,7	<i>Serratus mons</i>	303,40
<i>Illiturgum expugnat</i>	72,39.73,30	<i>Sertorius Hispaniã contra Romanos armat</i>	696,
<i>cum Syphace fœdus init</i>	72,24	<i>2 in conuiuio occiditur</i>	696,2
<i>cum Hasdrubale cœnat & eodem lecto dormit</i>	72,17	<i>Seruandus martyr</i>	345,17
<i>Castulonem obsidet</i>	73,14	<i>Serui cuiusdam in tormentis constantia</i>	600,55
<i>patri patruoque exequias facit & diis vota reddit pro vindicta</i>	73,23	<i>Seruorum contra dominos rebellio & pœna</i>	43,
<i>Romam reuertitur</i>	78,55	<i>12.44,29</i>	
<i>Eius clementia erga Mandonium & Indibilem</i>	77,30	<i>Seruitani monasterii autor</i>	676,9
<i>erga captum</i>	65,21	<i>Setabiensis episcopatus</i>	627,41
<i>erga obsides</i>	63,12	<i>Seueriani Carthaginensis ducis proles</i>	145,46.
<i>comitas</i>	72,17	<i>671,54.675,34</i>	
<i>infirmitas & qua mala inde in exercitu secuta</i>	74,21	<i>Seuerus Barcinonensis episcopus</i>	545,34
<i>mira liberalitas erga sponsum & sponsam</i>	63,30	<i>Seuerus Romanorum Imperator</i>	644,30
<i>prælium cum Mandonio & Indibili</i>	76,27	<i>Hispanias regit</i>	534,55
<i>pugna cum Hasdrubale</i>	64,26	<i>Sextilius Hæna poeta</i>	634,27
	70,1.26	<i>Sibariensis episcopatus</i>	627,45
<i>Scipionis Patella oratio ad regem</i>	449,13	<i>Sic, olim dignitatis prænomen</i>	595,42
<i>Scipionum Gnei & Publii fratrum res gesta in Hispania</i>	51,25.53	<i>Sic Vlvs Hispania rex</i>	596,57
<i>amborum cades una cū</i>		<i>Sicanus Hispania rex</i>	596,52.523,25
		<i>Siccitas ingens in Hispania</i>	721,46.253,48
		<i>Steleus Hispania rex</i>	595,53.523,40
		<i>Sicilia Aragonia coniungitur</i>	392,6
		<i>Sicilia oragorum querela apud Iacobum regem</i>	394,34
		<i>Sicorus Hispania dominatur</i>	695,48
		<i>Siculus Hispania rex</i>	524,5
		<i>Siculorum defectio à Gallis</i>	390,40
		<i>Sidon Phœnicibus Piscis</i>	44,7

<i>Sidoniorum ortus</i>	43,43	<i>Specula, quae facis dicitur</i>	1022,13
<i>Sigeberti Gemblacensis locus restitutus</i>	661,41	<i>Speratus martyr & socii eius</i>	339,42
<i>Sigericus Gotthorum rex</i>	660,51.256,20.539,55	<i>Stabulum oppidum</i>	14,51
<i>Sigismundi Imperatoris aduentus in Hispaniam ad ecclesiam schisma tollendum</i>	566,12.400,59	<i>Stella mons</i>	587,2
<i>Signorum mons</i>	26,29	<i>Stilico à Gothis vincitur</i>	659,13
<i>Siliceus quo pacto canonicorum Toletanorum censuram facere tentauerit</i>	977,50	<i>Stratagema ingeniosum</i>	493,21
<i>Silius Italicus poeta Hispanus</i>	638,59	<i>Succon vel Succo fluius</i>	27,30
<i>Silo sine Sillo Legionis & Asturiarum rex</i>	155,47.704,37.269,52.548,13.358,28 ubi sepultus 704,37.50 Eius monumentum Queti in ingressu basilica sancti Saluatoris 705,32	<i>Suffetulensis episcopus</i>	627,59
<i>Qui tunc Pontifices & Imperatores Romani</i>	158,1.769,58	<i>Suelum oppidum</i>	28,25
<i>Silingi Beticam insident</i>	660,16	<i>Sueni Hispaniam in sua ditionem redegerunt</i>	989,3 in factiones diuisi 662,42 à Vandalis obsesti 662,1 Ariana heresi inficiuntur 667,9 soli Hispania potiuntur 662,46
<i>Silingorum nomen à Rechilane in Batia extintum</i>	663,44	<i>Sueuorum in Hispaniam aduentus</i>	638,50 sedes 613,59.660,21 reges 615,10
<i>Silvia gens</i>	318,56	<i>Sueuorum regnum in Hispania quando & à quo deletum, & quam diu durarit</i>	147,5.678,13
<i>Sindafundus Gotthorum rex</i>	545,8 vide Cindafundus.	<i>Suintila, siue Suinthilla & Cintila, Gotthorum rex</i>	148,42.683,32.262,59.544,25 primus totius Hispania monarchiam inter Gotthos obtinet 148,44 Vascones domat 683,46 moritur 684,20 Eius temporis Pont. & Imp. Rom.
<i>Sinderedus episcopus Toletanus</i>	695,8	<i>Suintila II. Gotthorum rex</i>	142,11.685,43.263,34.544,52 Eius tempore qui Pontifices & Imperatores Romani
<i>Sindericus Toletanus praesul, mercenarius</i>	695,59	<i>Sunna tyrannidem spirat</i>	149,17.263,15
<i>Siricii Papae epistola ad Himerium episcopum</i>	656,26	<i>Susana vrbs</i>	679,41
<i>Sisapo oppidum</i>	28,27	<i>Sycoris Hispania rex</i>	523,12
<i>Sisapona ciuitas</i>	311,54	<i>Sylla origo & conditiones</i>	88,30 diffensionis inter ipsum & Marium causa 71,54 mala quae Roma operatus est 89,4 obitus eius horrendus 1017,45 epitaphium 1018,14
<i>Sisebutus siue Sissebutus Gotthorum rex Christianissimus</i>	148,13.682,1.683,25 Iudaeos ex Hispania pellit 682,14 leges duae 683,19 mors 683,14 Temporis eius Pont. & Imp.	<i>Syluensis episcopus</i>	630,36
<i>Sisenandus, idem etiam Sifecundus & Sifunandus, Gotthorum rex</i>	149,2.203,25 Eius temporis Pont. & Imp.	<i>Synodi à Ximeno coacta decreta</i>	950,49
<i>Sisibertus Toletanus praesul episcopatu mouetur</i>	689,33.694,6,14	<i>Syphax rex Massylorum</i>	72,59
<i>Sisnandus Compostella episcopus</i>	711,33 pia eius opera 715,12	<i>Syrmiense concilium Arianorum</i>	652,54
<i>Sisnandus II. Compostellanus praesul, tyrannus, occiditur</i>	718,23.31		
<i>Sitalensis episcopus</i>	627,56		
<i>Sixti papae epistola ad episcopos Hispanos</i>	646,54		
<i>Sobrarba regum epilogus</i>	549,4		
<i>Sodalitium, Deipara virginis conceptioni dicatum, quo tempore Toleti caeperit</i>	971,31		
<i>Sol in Oranica expugnatione cursum suum continuit</i>	1037,28		
<i>Solis eclipsis</i>	689,12.714,6 defectus per duas horas 701,17		
<i>Soles tres Corduba visi</i>	703,1.245		
<i>Solomonis supellex Carcasone adseruata</i>	628,6		
<i>Solorius mons</i>	303,8		
<i>Sorienses</i>	23,29		
<i>Sosa, primus Orani muros vi occupat</i>	1034,54		
<i>Sosii oppidi descriptio</i>	468,28		
		T	
		<i>Abetanus episcopus</i>	628,4
		<i>Tabula Alfonsina</i>	672,31
		<i>Tacitus Romanorum Imperator Hispanis praesul</i>	536,30
		<i>Tagus quid significet</i>	520,20
		<i>Tagus Hispania rex</i>	594,56.520,14
		<i>Tagus fluius</i>	520,24.301,35
		<i>Talo siue Talo Casar Augustanus episcopus Romam ad beati Gregorii Moralia querenda missus, ipsius Gregorii indicio voti compos fit</i>	687,26
		<i>Tama erga Albornozium herum suum fidelitas</i>	947,21
		<i>Tamaius, mortuo Albornozio, in familiam Ximenii asciscitur</i>	ib.23
		<i>Tamarus fluius</i>	27,16
		<i>Tarasia Alfonsi V. soror à nuptiis Sarraceni diuinitus liberatur</i>	721,59
		<i>Tarif Arabum dux in Hispaniam cum exercitu missus</i>	696,17 exercitum contra Pelagium mittit 700,21 MuZam apud Miramolimum defert

I N D E X.

<i>defert</i>	700,56	667,25 <i>Eius temporis Pontifices & Imperatores</i>	144,18.257,15
<i>Taripha oppidum</i>	28,6.696,10	<i>Theodorus sanctus</i>	636,14
<i>Tarrum fluvius, nunc Vorderam</i>	27,28	<i>Theodosius Comes, Theodosii Imperatoris pater, ante mortem baptizatur</i>	654,49
<i>Tarraco ciuitas</i>	590,10.315,24	<i>Theodosius senior magister militum factus</i>	655,
<i>Tarraconis conditores</i>	52,7.518,48.528,28 <i>etymon</i>	52 <i>oppugnatio</i>	436,4
<i>Tarracona passi martyres</i>			536,8
<i>Tarraconense concilium</i>	671,10.559,12	<i>Theodosius gubernat</i>	538,46 <i>Honorium filium Cesarē creat</i>
<i>Tarraconensis episcopatus</i>	628,2		657,19 <i>Theffalonica baptizatur</i>
<i>Tarraconensis provincia hodie quae descriptio & terminatio</i>	248,2		655,41 <i>Mediolani moritur</i>
<i>descriptio & terminatio</i>	10,48.24,18.588,	<i>Theologis Complutensibus quomodo licentiatum</i>	657,26
<i>conuentus</i>	22.314,16.793,3	<i>homos tribuatur</i>	1015,33
<i>ecclesiae cathedrales</i>			372,5
<i>Tarraconensi metropoli quae ecclesia subiecta</i>	13,	<i>Thetis, amnis</i>	14,12
	35	<i>Theudisclus, siue Theodisclus & Theudiselus, Gotthorum rex</i>	146,48.674,5
<i>Tarracona, medicinae professor</i>	1008,52	<i>Eius, ab uxore de extraneis libidinibus castigati, responsum</i>	146,52 <i>Pont. & Imp. Rom.</i>
<i>Tartessus quae vocetur</i>	27,57.28,3.11	<i>Idem etiam Tendesilius dicitur</i>	541.
<i>Taurus ciuitas</i>	311,54	<i>Theudius siue Theuta Gotthorum rex</i>	673,2.
<i>Taurus Sarabis esse creditur</i>	980,15	258,41.541,45	<i>à quodam dementiae simulante interfectus</i>
<i>Taurica leges quo tempore primum fuerint promulgatae</i>	981,1		673,58 <i>mors singularis</i>
<i>Telorum color in manibus militum repente mutatus</i>	668,20	145,35	<i>Eius temporis Pontifices & Imperatores</i>
<i>Templi Toletani reditus, qui cedit curandis fartis tectis</i>	986,18		145,41.259,2 <i>quare Tendius</i>
<i>Tenderedus Gotthorum rex</i>	143,31		<i>Theodoredus, quibusdam Theodoredus & Theodoricus, Gotthorum rex</i>
<i>Theodoredus.</i>			662,56.251,52.540
<i>Tendesilius Gotthorum rex</i>	541,58		29 <i>dicitur etiam Tenderedus</i>
<i>Thendiscus.</i>			662,59 <i>foedus cum Romanis rumpit</i>
<i>Tendius Gotthorum rex</i>	145,31		663,28 <i>vulneratus in praelio obit</i>
<i>Tercentorum saltus quis & ubi</i>	29,11		663,36 <i>Eius filii</i>
<i>Termes oppidum</i>	634,56		665,27
<i>Termestini cuiusdam in tormentis constantia</i>	634,47		<i>Pont. & Imp. Romani</i>
<i>Terramotus in Hispania</i>	563,29		25,47
<i>Testa Hispaniae rex</i>	596,1		<i>Thoaba Hispaniae praefectus</i>
<i>Testamenti reginae Isabella exequutores</i>	980,		703,19
	53		<i>Thormis fluvius</i>
<i>Testamentum reginae quid continebat</i>	981,4		588,19.301,32
<i>Teucris in Hispaniam aduentus</i>	41,6.16,596,		<i>Thraces in Hispania regnant</i>
	34		527,11
<i>Tetricus Hispanias inuadit</i>	647,1		<i>Thrasamundus Vandalorum rex crudelissimus Catholicorum persecutor</i>
<i>Tetrum, flumen</i>	14,20		668,56.669,25
<i>Theodiscus Gracus, Hispalensis praesul, lupus rapax</i>	687,13		<i>Thubal primus Hispaniae princeps</i>
<i>Theodomirus, primus Compostellae episcopus</i>	706,		549,20.518,
	18.45		42 <i>quas urbes in Hispania condiderit</i>
<i>Theodomirus Suenorum rex</i>	674,37		515,49
<i>Theodoricus Ostrogotthorum rex Francos cadit</i>	670,32		<i>Thurismundus siue Torismundus Gotthorum rex</i>
<i>pro Amalarico nepote in Hispaniis regnat annis quindecim</i>	144,56.670,41		143,55.665,37.256,58.540,41
<i>in Italiam reuertitur</i>	671,47		<i>occiditur, inque ipsa morte se ulciscitur</i>
<i>Pontifices & Imperatores Romani ipsius tempore imperantes</i>	145,12.258,24		665,50
<i>Theodoricus, siue Theodoricus, Gotthorum rex</i>	144,2.665,59.257,8.540,51		<i>Tiberianus Beticus</i>
<i>primus in Hispania regnum obtinet</i>			656,34
<i>Sucus sibi subactis</i>	666		<i>Tiberius Caesar Hispanias obtinet</i>
<i>13 Emeritam depraedaturus sancta Enlalia ostentis terretur</i>	666,32		531,51
<i>à fratre interfectus</i>			<i>Cantabros coerces</i>
			634,32 <i>templum sibi ab Hispanis fieri non vult</i>
			634,42
			<i>Ticer, amnis</i>
			27,39
			<i>Tingitania, Hispaniae pars</i>
			249,10
			<i>Tintinnabulum Ranimiri regis</i>
			370,20
			<i>Tirassonensis episcopatus</i>
			628,10
			<i>Titus Antoninus Imp. Rom. Hispanias regit</i>
			534,
			18
			<i>Titus Romanorum Imperator Hispanias administrat</i>
			533,25
			<i>T. Tiberius Gracchus in Celtiberia trecentas urbes euertit</i>
			32,18
			<i>Tlepolemus Baleares insulas inhabitat</i>
			526,
			35
			<i>Toletanus episcopatus</i>
			628,13
			<i>Toletanus primatus quando institutus</i>
			556,54
			<i>Toletanum concilium primum</i>
			658,1
			<i>secundum</i>
			672,13
			<i>tertium</i>
			679,55
			<i>quartum</i>
			684,
			<i>54 quintum</i>
			685,46
			<i>sextum</i>
			686,34
			<i>se-</i>

IN I. TOM. RER. HISPAN.

<i>ptimum</i> 687.24	<i>octauum</i> 688.3	<i>nonum</i>	<i>Trogus Pompeius an Hispanus, & quo tempore extiterit</i>	644, 59. 534. 23
688.39	<i>decimum</i> <i>ibid.</i> 36	<i>undecimum</i>	<i>Trugilium, antiqua turris Iulii esse creditur</i>	106. 21
690.56	<i>duodecimum</i> 691.35	<i>decimumtertium</i> 692.31	<i>Tubal, vide Thubal.</i>	
	<i>decimumquartum</i> 692.38	<i>decimumquintum</i> 693.21	<i>Tuccitanus episcopatus</i>	628.19
	<i>decimum sextum</i> 694.5	<i>decimum septimum</i> <i>ibid.</i> 17	<i>Tudela ciuitas</i>	518, 55. 557. 40
	<i>concilium Arianum</i> 677.8	<i>Toleti plura concilia celebrata quam quae vulgo extat</i> 659. 31	<i>Tudensis episcopatus</i>	628.22
	<i>modus & ordo breuiter descriptus</i> 698. 36	<i>Toletanorum Archiepiscoporum quanta olim fuerit dignitas</i> 939.5	<i>Tudenses martyres</i>	649. 39
	<i>Toletanus pontificatus, ex quo tempore hominibus mediocri fortuna committi coeperit</i> 939.52	<i>Toletanum pontificatum multi ambiunt mortuo Mendozio</i> <i>ibid.</i> 54	<i>Tulgas siue Tulcas Gotthorum rex</i> 149, 20. 686, 52. 263, 47. 545. 1	<i>eius temporis Pontifices & Imperatores</i> 149, 27. 263, 57
	<i>Toletum, vrbs regia olim appellata</i> 969.17	<i>Toletanum templum, quorum ductu & auspiciis, in eam quam nunc habet formam, aedificari coeperit</i> 985.54	<i>Tullicensis episcopatus</i>	628.23
	<i>Toletum, umbilicus Hispaniae</i> 305. 31	<i>M. Fulvio capitur</i> 83.15	<i>Tumultus, qui gubernante Ximeno, concitati sunt</i>	1000. 23
	<i>Mauris proditur à Iudaeis</i> 697.24	<i>Toleti situs & descriptio</i> 307.58	<i>Tumultus Hispanorum procerum aduersum Ximenium</i>	1078.14
	<i>conditores</i> 52, 25. 309, 11	<i>fora venalia</i> 308.48	<i>Tur Phœnicibus vacca</i>	528.11
	<i>templum</i> 308.20	<i>Toleti passi martyres</i> 648.37	<i>Turbalano rectore, opus marmoreum collegii diuini Ildephonsi ceptum est</i>	101.20
	<i>Toleto subiecta ecclesia</i> 13.36	<i>Toletana ecclesia antistes, secundus à rege</i> 308.2	<i>Turdetani à Turdulis diuersi</i> 22, 20. 56, 50. 71, 3	
	<i>reditus annuus</i> 308.20	<i>Toletanae regionis oppida</i> 307.50	<i>Turdetania</i>	22.15
	<i>Toletanae regionis oppida</i> 307.50	<i>Tomyris Gotthorum regina famosa</i> 252.18	<i>Turdetania laus à bonitate & vbertate à metallorum copia</i>	23.55 24.51
	<i>Tonantius Palentinus episcopus</i> 686.50	<i>Tordesyllani</i> 312.54	<i>Turditanorum rebellio</i>	82.1
	<i>Tordesyllas</i> 530.36	<i>Torquemada oppidum</i> 531, 33. 341, 19	<i>Turduli qui</i>	22.17
	<i>Torquatus Pauli discipulus, martyr, episc. Accitanus</i> 532, 48. 341, 19	<i>Torquis aureus Barcinonensibus concessus</i> 379. 21	<i>Turia fluius & oppidum</i>	528, 6. 301, 35
	<i>Torquemata olim Porta augusta dicebatur</i> 999. 50	<i>Totila flagellum Dei dictus</i> 355.8	<i>Turiassonensis episcopatus</i>	628.11
	<i>Traianus Romanor. Imp. Hispaniae regnum tenet</i> 533.50	<i>Traiani opera in Hispania</i> 639, 37. 641, 22	<i>Turibius Asturicensis episcopus</i> 540, 42. 330, 33	
	<i>Christianos persequitur</i> 640.20	<i>Transmontana Portugallia</i> 588.15	<i>Turolium oppidum</i>	559.3
	<i>Transstagana Portugallia</i> 588.2	<i>Transstagana Lusitania in religione antiquitas.</i> 675.22	<i>Turrius, Tharasia Anriquesia insalutata, Ximemius discedit</i>	1057.6
	<i>Tribuni militum in Oranica expeditione</i> 1026. 28	<i>Trimefenii Mauri, ob Oranum captam, in Christianos & Iudaeos, quibuscum illis commercia erant, atrociter deserviunt</i> 1047.19	<i>Turris Corumna, in qua fabulis proditum est, speculum arte quadam arcana fuisse collocatum.</i> 985.4	
	<i>Tripolis à Nauarro capitur</i> 1047.20	<i>Triremibus, quas Hispana resp. obtinebat, Ximemius viginti adiungendas curat</i> 1084.30	<i>Turris Cremata</i>	312.24
	<i>Triton prope Olyssiponem canere auditus</i> 634.34.		<i>Turris fumi</i>	312.33
			<i>Turris Iulia</i>	306, 16. 310, 44
			<i>Turris Lacuna</i>	310.2
			<i>Turris Lobatonia</i>	312.28
			<i>Turris Syllana</i>	311.5
			<i>Turruptia oppidum</i>	559.4
			<i>Turtur piscis</i>	298.42
			<i>Turtur viginti librarum captus</i>	<i>ibid.</i> 53
			<i>Tyriassona siue Turiasso ciuitas</i> 628, 11. 314, 41	
			<i>eius conditores</i>	525.29
			<i>Tyriorum origo</i>	43, 43. 44, 6
			V	
			<i>Vaca fluius, hodie Voga</i>	587.43
			<i>Vaccæi</i>	23.1
			<i>Vaccam viduae auferens, diuinitus punitur</i> 715. 39	
			<i>Valdesii pratoriana cohortis praefecti, factum memorabile</i>	1063.57
			<i>Valens Imp. Hispanias administrat</i>	538.18
			<i>Gothis Arianos episcopos pro Catholicis mittit</i>	654.11
			<i>necromanticus multos occidit</i>	654.35
			<i>à Gothis viuus exuritur</i>	<i>ibid.</i> 53
			<i>Valentia</i>	

I N D E X.

<i>Valentia, Ilerde filia</i>	385. 11	<i>rum rex</i> 158, 34. 785, 3. 270, 18. 548, 32. 357
<i>Eius conditor</i>	596, 4. 524, 37	33 <i>Eius temporis Pont. & Imp. Rom.</i> 158,
<i>descriptio</i>	316. 22	50. 270, 28 II. <i>Podagricus, Legionis & Astu-</i>
<i>Valentini caduntur</i>	762, 8. 763, 3	<i>riarum rex</i> 167, 22. 720, 34. 553, 19. 358, 51
<i>Valentinus episcopatus</i>	628. 27	<i>delatoribus deditus multa mala perpetrat</i> 168
<i>Valentinum concilium</i>	671. 39	14 <i>victoria de Maurorum rege</i> 167, 26. 56,
<i>Valentinianus Imp. cum Valente Hispanias regit</i>		1015. 47 <i>uxores & liberi</i> 720, 41 <i>obitus</i>
538. 18 <i>cum Theodosio Rom. Imp.</i>	538. 39	721, 50 <i>Pont. & Imp. Rom.</i> 168, 24. 274, 24
<i>occiditur</i>	666. 1	<i>Veremundus III. Legionis & Asturiarum rex</i>
<i>Valeria domus</i>	320. 3	169, 28. 723, 4. 274, 53. 554, 20. 359, 11 <i>in-</i>
<i>Valerianus Casaraug. episc. martyr</i>	335. 38	<i>acie contra Castella regem cadit</i> 156, 29. 1024
<i>Valerianus Rom. Imp. Hispaniis praest</i>	535. 58	50. 725, 2 <i>Eius temporis Pont. & Imp. Rom.</i>
<i>Valeriani Imp. ignominiosa seruitus</i>	646. 26	169, 47. 275, 9
<i>Valeriensis episcopatus</i>	628. 33	<i>Verus Hispalensis archiepiscopus</i> 704, 5
<i>Val. Maximi lapsus</i>	601. 14	<i>Vesciensis episcopatus</i> 629, 26
<i>Valladaro in graduum designatione quid conti-</i>		<i>Vesegothi siue Westgothi unde dicti</i> 253, 56
<i>gerit</i>	1018. 11	<i>Eorum in Hispania regnum</i> 614, 51
<i>Valladoli oppidi descriptio</i>	312. 1	<i>Vespasianus Imp. Rom. Hispanias tenet</i> 533, 14
<i>Vallis apud Antiqueram salem mirabili modo</i>		<i>Latius Hispania tribuit</i> 639, 26
<i>progignens</i>	299. 32	<i>Vestis pretiosa Ximeno oblata, quae tribus ducato-</i>
<i>Valia Gothorum rex</i> 143, 1. 256, 26. 540, 10.		<i>rum aureorum millibus aestimabatur</i> 944, 50
661, 2 <i>Vandalos oppugnat</i> 662, 34, 38 <i>cum</i>		<i>Viam, quae maxima à Complutensibus appellatur,</i>
<i>Honorio pacem firmat</i> 661. 18 <i>Alanos &</i>		<i>Ximenus lapidibus steri iubet</i> 965, 55
<i>Vandalos Silinguos delet</i> 663, 36, 38 <i>mors</i>		<i>Viam maximam, ad eam quam nunc habet pul-</i>
662. 55 <i>eius temporis Pont. & Imp. Rom.</i> 256		<i>chritudinē Fonseca Archiepisc. reduxit</i> ib. 58
34. 143, 112. 55, 45		<i>Vianelli in Hispaniam aduentus</i> 976, 31
<i>Valuassores</i>	372, 13	<i>Vianello Villaroellus vulnus infligit</i> 1031, 14
<i>Vandali Hispanias inuadunt</i> 658. 50 <i>in Be-</i>		<i>Vianellus obruncatur</i> 1047, 29
<i>ticam transeunt</i> 662, 6 <i>in Africam nauigant</i>		<i>Vias, amnis</i> 27, 18
144, 54. 662, 1. 57 <i>Christianos persequuntur</i>		<i>Victoricus, etiam Vintericus & Vitericus, Got-</i>
665, 2		<i>thorum rex</i> 261, 45 <i>inter epulas occiditur</i>
<i>Vandali quando & ubi in Hispania regnarint</i>		681, 44 <i>Filia ipsi à Mediomatricum rege</i>
613, 50. 660, 16 <i>quamdiu regnarint, & quā-</i>		<i>remittitur</i> 681, 35 <i>Eius temporis Pont. &</i>
<i>do extirpati</i>	672, 6	<i>Imp. Rom.</i> 147, 53. 261, 14
<i>Vandalis in Africa pax data</i> 663, 23. 664, 25		<i>Victoris martyrium</i> 719, 37. 549, 51. 334, 17
<i>Vandalorum origo</i> 134, 4 <i>reges</i> <i>ibid.</i> 26		<i>Victoria ciuitas</i> 311, 29
<i>Varduli</i>	23, 19	<i>Victoricus puer, martyr</i> 335, 50
<i>Vascones</i>	23, 19	<i>Vicus vrbs, olim Ausonia</i> 23, 48. 31, 57
<i>Vasconum sermonis exempla</i>	339, 4	<i>Vieatus fluius</i> 27, 19
<i>Vallegius quomodo narret similitates inter Carril-</i>		<i>Vigilantius presbyter Hispan. in sanctorum reli-</i>
<i>lum & Ximenum</i>	933, 23	<i>quias debacchatus</i> 656, 54
<i>Valleoletum, antiqua Pintia est</i>	985, 13	<i>Villa Frāca, vrbs</i> 23, 39. <i>Eius conditor</i> 50, 9. 52, 51
<i>Vaticinia & auguria vana</i>	1069, 36	<i>Villa Francæ quadringenti oppidani ob eadē no-</i>
<i>Vbede montes</i>	26, 10	<i>bilis cuiusdam interfecti</i> 436, 3
<i>Vclesium cum arce deditur</i>	854, 1	<i>Villa nouæ fontis natura</i> 300, 30
<i>Vectigal, quod alcabalam vocant, quando, & cur</i>		<i>Villena capitur</i> 827, 11
<i>institutum</i>	954, 12	<i>Villafratrum flammis vastatur</i> 1019, 22
<i>Vectones</i>	23, 30	<i>Villalua mors</i> 1088, 10
<i>Velasquides Arenalum occupat</i>	1091, 2	<i>Villaroellus Castorla praeficitur</i> 988, 42
<i>Velenna oppidum</i>	1015, 5	<i>Villaroellum Mauri equites adoruntur</i> 1078, 45
<i>Velenna Crugniensis adiudicatur</i>	1015, 51	<i>Villaroello Oranicæ Alcazanæ custodia commit-</i>
<i>Vellensis episcopatus</i>	628, 35	<i>titur</i> 1044, 45
<i>Venatio quae principibus conueniat</i>	244, 16	<i>Villaroellus, ob eadem cuiusdam ciuis Castorlani,</i>
<i>Venenum Ximeno datum fuisse multi asserunt</i>		<i>ingenuæ conditionis, in ius vocatur</i> 1054, 36
102, 14		<i>Villumbrale oppidum, Valleoleto proximum, quo</i>
<i>Venetorum natura</i>	1021, 23	<i>pacto in ditionem Toletanorum pontificū ve-</i>
<i>Veranianus cum fratre barbaros Hispaniis arcens,</i>		<i>nerit</i> 985, 38
<i>occiditur</i>	659, 52	<i>Vina Hispania praestantiora</i> 296, 49
<i>Veremundus I. ex diacono Legionis & Asturia-</i>		<i>Vincentius Theologus Valentinus</i> 565, 25. 347, 1

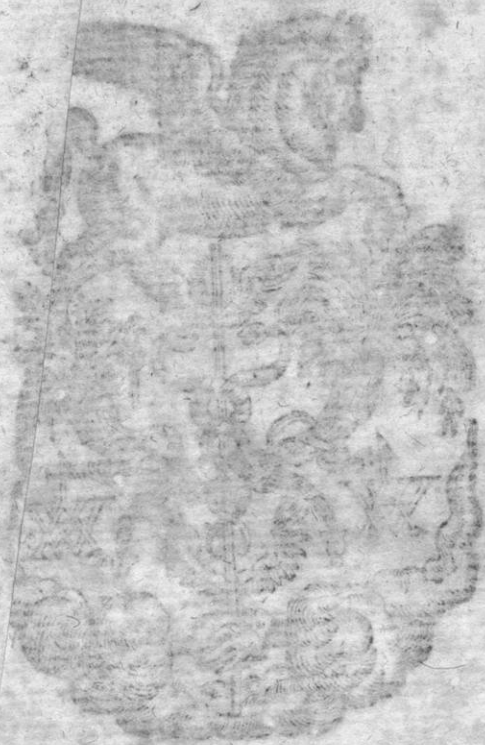
<i>Vindicta detestatio</i>	153,8	<i>Xerezium oppidum, olim Caesaris Castrum dice-</i>	
<i>Vincentii martyrium</i>	322,55	<i>batur</i>	1025,40
<i>Vir flunius</i>	27,19	<i>Xiffreus Barcinonae Comes</i>	375,6
<i>Virginitas</i>	636,12	<i>Ximendorum antiquitas & origo</i>	931,10
<i>Viriatus Lusitanus, Hispania dux, Romanos saepius</i>		<i>Ximendorum stemmata & insignia</i>	ibid. 20
<i>profligauit</i>	85,44.600,27.30,530.18	<i>Ximendii parentes</i>	932,53
<i>Virtus Iulia</i>	631,3	<i>Ximendus, Gonzalus die lustrico vocatus est</i>	ib. 55
<i>Visensis episcopatus</i>	628,41	<i>Ximendum ex Casmeriorum familia originem du-</i>	
<i>Visigothi 131,53 quare Vesegothi.</i>		<i>cere, sunt qui asserant</i>	932,4
<i>Vitellius Imperator</i>	533,58	<i>Ximendus ubi literarum rudimentis, & postea</i>	
<i>Vitericus, vide Victorius.</i>		<i>gravioribus scientiis se addixerit</i>	ibi. 18
<i>Vitiſa Gothorum rex 151,18.694,41.47 Fa-</i>		<i>Ximendus peracto suorum studiorum curriculo</i>	
<i>filam occidit 694,44 Theodofredum exca-</i>		<i>Romam contendit</i>	ibid. 35
<i>cat 694,52 Hispania oppida muris nudat</i>		<i>Ximendus dum Romam properat in latrones in-</i>	
<i>& armorum usum tollit 695,10 ecclesiarum</i>		<i>cidit</i>	ib. 38
<i>privilegia violat 695,19 oculis & regno pri-</i>		<i>Ximendus Archipresbyteratum Vſeda ex ponti-</i>	
<i>uatur</i>	695,33	<i>ficio diplomate obtinet</i>	933,44
<i>Vitiſa dicta quadam suo autore digna 151,16,</i>		<i>Ximendus in odium & offensionem Alfonso Car-</i>	
<i>41 effrenis impudicitia 152,29.694,58</i>		<i>rilli, ob Archipresbyteratum Vſeda incurrens,</i>	
<i>Pont. & Imp. tum qui fuerint 151,40.266,23</i>		<i>in vincula conicitur</i>	ib. 52
<i>Viuacitatis exempla</i>	598,19.25	<i>Ximendia felicitatis praesagium</i>	ib. 54
<i>Vlphilas Gothorum episcopus & Gothicarum</i>		<i>Ximendus ad sancti Torquati custodiam traſfer-</i>	
<i>literarum inuentor</i>	654,30	<i>tur, & ibi tandem vinculis liberatur</i>	ib. 11
<i>Vlus siue Siculus Hispania rex</i>	395,56	<i>Ximendus iram Carrilli veritus ab illius ditione</i>	
<i>Vlyſſes in Hispaniam</i>	526,3	<i>concedit, & Seguntiam se confert</i>	ib. 35
<i>Vldila episcopus regi insidiatur</i>	779,44	<i>Ximendus, cum Capellania Seguntinae ecclesiae,</i>	
<i>Vlid Miramolinus</i>	702,56	<i>quam maximam appellant, Vſedanum Ar-</i>	
<i>Vlisbona, antiquis Scalabus 17,48.18,5.305,36</i>		<i>chipresbyteratum commutat</i>	ibid. 21
<i>Vlisbonensi metropoli qua subditae ecclesiae 13,33</i>		<i>Ximendus author fuit Almazani archidiacono, vt</i>	
<i>Vlit Arabum rex</i>	695,15	<i>Seguntinam Academiam conderet</i>	ib. 33
<i>Vnicus, poeta Hispanus</i>	640,2	<i>Ximendus ad sacrarum literarum, & Hebraicae</i>	
<i>Voconius Victor poeta</i>	644,12	<i>linguae studium, se conuertit, dum Seguntiae</i>	
<i>Votum D. Iacobo soluitur</i>	708,51	<i>commoratur</i>	ibid. 56
<i>Votus Caesar Augustanus eques</i>	303,32	<i>Ximendus diui Francisci institutis se dedicat af-</i>	
<i>Vrbanus Toletanus episcopus</i>	694	<i>sumpto etiam Francisci nomine</i>	934,30
<i>Vrbani II. Pontificis bulla</i>	368,1	<i>Ximendus offensus loci celebritate, precibus obti-</i>	
<i>Vrbes Hispaniae quae nomina mutarunt 27,50</i>		<i>net, vt e celebri Toleti caenobio in Castaneti</i>	
<i>quae quondam florentissima, nunc deletae 32,10</i>		<i>oppidi solitudinem mittatur</i>	ibid. 44
<i>Vrbium praefecturas viris primariis committen-</i>		<i>Ximendus in Salzedae monasterium commigrare</i>	
<i>das, Ximendus instituit</i>	1105,72	<i>iubetur, & intra paucos dies Guardianus ibi</i>	
<i>Vrci oppidum</i>	628,43	<i>creatur</i>	ib. 935,2
<i>Vrcitanus episcopatus</i>	ibid.	<i>Ximendus literis Gonzali Mendozii accitur, & cu</i>	
<i>Vrgellitanus episcopatus</i>	629,46	<i>Isabella regina colloquitur</i>	ibid. 50
<i>Vrraca Alfonso VI. filia, Eius impudicitia 176</i>		<i>Ximendus rogatur vt regina a sacris sit coſeſſio-</i>	
<i>59 irreuerentia erga sacra & poena 177,16,24</i>		<i>nibus, & qua conditione id onus subierit</i>	ibid.
<i>Vrſonianum ad fundum passi martyres 649,23</i>			970,12
<i>Vultures hominum stragem diuinant 1037,14</i>		<i>Ximendii virtus editis a Deo miraculis aliquando</i>	
<i>Vxama oppidum 627,53 Os onium dictum</i>		<i>patefacta est</i>	936,16
	307,26,576	<i>Ximendus in ministrum prouincialem totius Ca-</i>	
<i>Wallia, vide Valia.</i>		<i>ſtella deligitur</i>	ibid. 24
<i>Wamba, vide Bamba.</i>		<i>Ximendus Franciscum Ruizium sodalem sibi de-</i>	
		<i>ligit</i>	ibid. 44
		<i>Ximendii integritas in obeundo ministri prouin-</i>	
		<i>cialis munere</i>	976,47
		<i>Ximendus de traiectione in Africam cogitat, dum</i>	
		<i>Baticam lustrat</i>	937,1
		<i>Ximendus e Batice per literas ab Isabella accitur</i>	
		<i>ibid. 11</i>	
		<i>Ximendus omnium ordinum monasteria ad anti-</i>	
		<i>quam</i>	

X

Xanthus Nebrissensis 579,48. 575,51
Xantippe frons Pauli aureis lueris per scripta
 apparet 638,9
Xatrua oppidum 627,46. 531,33
Xenodochium diuo Bernardino sacrum, Xime-
 nius Orani exadificat 1040,49
Xeres oppidum 28,26

I N D E X.

- quam sanctorum & religionis normam redigere studet ibid. 13
- Ximinius à regibus interrogatus, cuius conditionis hominem in Archiepisc. Toletanum eligi oporteret, patritium respondit 938.45
- Ximenio infcio, regina pontificium diploma Roma afferendum curabat, quo ipse Archiepisc. designaretur 540.17
- Ximenio pontificias literas, quibus ipse Archiepisc. designabatur, regina ostendit ibid. 32
- Ximinius Toletanum pontificatum inuitus tandem inire cogitur 941.7
- Ximinius ubi inauguratus fuerit ibid. 18
- Ximinius integritas & animi magnitudo in declarando Castorla prefecto ibid. 3
- Ximinius Archiepisc. eodem ferè apparatu utebatur, quo priuatus 942.7
- Ximinius summi Pontificis literis & impulsu, splendidiori cultu & ornatu utitur ibid. 45
- Ximinius admirabilis delectus in recipiendis familiaribus 943.5
- Ximinius decem fratres ex ordine Franciscano domi apud se habebat, qui cum eo sacra officia Deo persoluerent ibid. 12
- Ximinius in odium Franciscanorum incurrere cepit ibid.
- Ximinius præclara moderatio in dissimulandis generalis ministri calumniis ibid. 32
- Ximinius fratres illos, quos sibi sodales domesticos delegerat, dimittit, tribus tantum retentis 944.41
- Ximinius conatur ut canonici & portionarii ad vitam communitatem redeant 946.31
- Ximinius Albornozium regia authoritate comprehendendum curat ibid. 56
- Ximinius impetrata à regina venia Complutum peruenit 948.3
- Ximinius locum construendo collegio aptum Compluti designat ibid. 8
- Ximinius regina literis Burgos accitur ibid. 9
- Ximinius primus in Toletanam urbem ingressus. 949.4
- Ximinius adiculam regiam capella maxima inuigendam, & regum reliquias illuc transferendas curat 950.20
- Ximinius primum conuentum Compluti celebrat 950.41
- Ximinius Pontificias literas impetrat, quibus cautum erat, ne in sua diocesi aliquis se ab eius foro posset eximere, prætextu Pontificii diplomatis 953.41
- Ximinius circa exactionem uectigalis (quod Alcabalam vocant) mira industria, & in reipub. beneficium 953.34
- Ximinius fratri suo uxorem dat Helionoram, Ioannis Zapata filiam 955.2
- Ximinius synodum sacerdotum Talabricæ congregat, dum reges Toleti commorantur 954.34
- Ximinius post synodum Talabricæ celebratam regum literis accersitur, ut eos in Aragoniam iuros sequatur 956.1
- Ximinius, dum per Aragoniam iter facit, crucem qua Toletanos Antistites præcedere solet, se antecedere iubet 956.12
- Ximinius dat operam ne in Casaraugusta ingressu honorifice (ut moris est) excipiat ib. 20
- Ximinius de Maurorum seditione, traditis Æthiopi literis reges Catholicos admonet 960.
- Ximinius Ruizum sodalem suum ad reges mittit, ut ab illo Granatensis tumultus culpam dimoueat, ibid. 45
- Ximinius Granatensis Archiepiscopi consilium improbabat, qui vulgari Maurorum idioma te multa ex veteri & nouo instrumento edicere permittebat 961.31
- Ximinius consilium, ut à cadibus & rapinis noui orbis habitatores liberaret 953.32
- Ximinius in grauem morbum Granatæ incidit 953.22
- Ximinius Mauræ cuiusdam mulieris opera, in pristinam valetudinem restituitur 964.1
- Ximinius quibus artibus tantus uir euaserit 960.39
- Ximinius in multas sodalitates & cœnobias liberalitas 971.12
- Ximinius sacra funebria, in maiorum suorum antiquo domicilio, Cisneris instituit 976.14
- Ximinius in sacerdotum ecclesiæ Toletanæ mores per vicarium suum generalem inquirere instituit ibid. 35
- Ximinius honorificentissime à Ferdinando rege excipitur post Isabella mortem 980.47
- Ximinius precibus aqua pluuialis elicitur in oppido Villumbrali 986.13
- Ximinius ut Ferdinandum genero reconciliet Compostellam proficiscitur ibid. 50
- Ximinius Ferdinandum certiore facit, de his que cum Philippo egisset 987.36
- Ximinius cum Compostellano Antistite controuersia 992.38
- Ximenio, mortuo Philippo, regni habentia traduntur 997.17
- Ximinius Hispaniæ gubernator factus Vianelli opera militum manum conscribendam curat 997.54
- Ximinius necessariam armorum copiam è Cantabris adduci iubet ibid. 56
- Ximinius Cisneros se confert 1000.11
- Ximinius Ferdinandi regis opera in amplissimum Cardinalium senatum cooptatur 1002.38
- Ximinius inquisitor generalis creatur 1002.28
- Ximinius mores & natura 1021.7
- Ximinius, regi Ferdinando, ut Bugiam & Tripolim caperet, & Carolo V. ut Guleta presidium occuparet, autor fuit 1021.46
- Ximinius ad suos milites oratio 1033.25
- Ximinius Orano capta, funebria sibi iusta quotiens in templo maximo persoluenda, instituit

CONSTITUTION
DE LA REPUBLIQUE

TOME I

F.A.
084